

**BEYŞEHİR GÖLÜ MADA ADASI AĞIZ ÖZELLİKLERİ
(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)**

Büşra Nur YILDIZ

**Haziran 2022
DENİZLİ**

**BEYŞEHİR GÖLÜ MADA ADASI AĞIZ ÖZELLİKLERİ
(İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yeni Türk Dili Programı**

Büşra Nur YILDIZ

Danışman: Prof. Dr. Turgut TOK

**Haziran 2022
DENİZLİ**

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

ÖN SÖZ

Beyşehir Gölü Mada Adası Ağız Özellikleri (İnceleme-Metin-Sözlük) başlıklı tezimiz, Türkiye sınırları içerisinde üzerinde yaşam bulunan tek göl adasında yapılan bir araştırma, derleme ve inceleme çalışmasıdır. Adadaki saha araştırmaları ve kayıt alma işlemleri 2020-2021 yılları arasında tamamlanmış olup 2021-2022 yılları arasında metnin yazıya geçirilmesi ve incelenmesi tamamlanmıştır.

Ada sakinleri misafirperverlikleri, kültür ve dil özelliklerinin kayda alınması hususundaki yardımları ile Türk milletinin faziletlerini bizlere bir kez daha göstermişlerdir. Yazlak-kışlak yaşam biçiminden yerleşik hayata geçmiş ya da geçirilmiş Yörüklerin kaybolmaya yüz tutmuş manevi değerlerinin kayda alınmasının ve incelenmesinin Türk dili ve kültürü bakımından önemini farkında olarak emek verdiğimiz, meşakkatli bir sürecin sonunda meydana gelen tezimizin alana faydalı olmasını diliyorum.

Tez danışmanım Prof. Dr. Turgut TOK başta olmak üzere bütün hocalarıma, tez sürecinde maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen anneme ve kardeşlerime teşekkür ederim. Sahada ve tez sürecinde karşılaştığım zorluklarda yanımda olan kız kardeşim Asiye Gülsüm YILDIZ'a, arkadaşlarım Meryem ŞEN ve Mustafa Kürşat MANGIRLAR'a teşekkür ederim. Ve aynı zamanda tezimi 2021 yılı Ocak ve Haziran ayları arasında maddi anlamda destekleyen Türk Dil Kurumu'na teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

BEYŞEHİR GÖLÜ MADA ADASI AĞIZ ÖZELLİKLERİ (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK)

YILDIZ, Büşra Nur
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı ABD
Yeni Türk Dili Programı
Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Turgut TOK

Haziran 2022, XII+ 291 Sayfa

Tezimiz, Türkiye’de üzerinde yaşam bulunan tek göl adası Mada Adası’nda yaşayan Tırtar ve Honamlı Yörüklerinin ağız özelliklerini tespit üzere yapılmış bir derleme ve inceleme çalışmasıdır. Şarkikaraağaç sınırları içerisinde bulunan Mada Adası (Kumluca Mahallesi) kışları gölün donması, iletişimin kesilmesi ve yılın diğer zamanlarında da kısıtlı ulaşım yollarından dolayı kısmen izole yaşam örneğidir. Bu sebeple adada 2021 ve 2022 yıllarında süren bir derleme çalışması yapılmış derlenen metinler çevriyazı ve Times Turkish Transcription yazı stili ile bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir.

Beyşehir Gölü Mada Adası Ağız Özellikleri (İnceleme-Metin-Sözlük) adlı tezimiz, İnceleme bölümünden önce, Giriş bölümünde tezin amacı, yöntemi, kapsamı, bölgenin coğrafi, tarihî ve kültürel bilgileri ve bölgedeki Yörüklerin Anadolu’daki göç süreci hakkında bilgi verilmiştir. Metinlerden hareketle ses bilgisi (fonetik) ve şekil bilgisi (morfolojik) bağlamda inceleme gerçekleştirilmiş ve sonuç bölümünü de kapsayan bir İnceleme bölümü oluşturulmuş. Kayda alıp yazıya geçirdiğimiz bu metinlerden Sözlük ve Sözlük bölümü içerisinde Atasözleri ve Deyimler bölümü derlenmiştir.

Bölgenin ağız özellikleri incelenirken kaynakça kısmında adı geçen coğrafi olarak yakın bölgelerdeki ağız araştırmaları dikkate alınmış ve Mada Adası ağız özellikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mada Adası, Anadolu Ağızları, Tırtar Yörükleri, Honamlı Yörükleri.

ABSTRACT**BEYŞEHİR LAKE MADA ISLAND DIALECT FEATURES
(REVIEW-TEXT-DICTIONARY)**

YILDIZ, Büşra Nur

Master's Thesis

Turkish Language and Literature Department

New Turkish Language Programme

Adviser of Thesis: Prof. Dr. Turgut TOK

June 2022, XII+ 291 Pages

Our thesis is a compilation which includes academic analysis and study to determine the dialect characteristics of the Tırtar and Honamlı Yoruks who are living on the only lake island in Turkey where is named Mada Island.

Mada Island (Kumluca Mahallesi) is located within the borders of Şarkikaraağaç where is an example of a partially isolated life due to the freezing of the lake in winters, interruption of communication and limited transportation routes at other times of the year. Therefore, a compilation study was carried out on the island in 2021 and 2022, and the compiled texts were transcribed in the computer environment with the Times Turkish Transcription style.

Before the analysis section, our thesis which is named Beyşehir Lake Mada Island Dialect Features (Review-Text-Dictionary) includes in the introduction section, information about the purpose, method, scope of the thesis, the geographical, historical and cultural information of the region and the migration process of the Yoruks in Anatolia. Based on the texts, an examination was carried out in the context of phonetics (phonetics) and morphology (morphological), and an analysis section was created that is also including the conclusion part.

Proverbs and Idioms section within the Dictionary and Dictionary section was compiled from these texts that we recorded and put into writing.

While examining the dialect characteristics of the region, the dialect studies in geographically close regions mentioned in the bibliography were taken into account and the dialects of Tırtar and Honamlı Yoruk, which are in danger of being lost, were identified and recorded under the name of Mada Island Dialect Features.

Keywords: Mada Island, Anatolian Dialects, Tırtar Nomads, Honamlı Nomads.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vii
HARİTALAR DİZİNİ	viii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ	x
GİRİŞ	1
ARAŞTIRMANIN ESASLARI.....	1
1.1. Araştırmanın Kapsamı	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Metodu	1
1.4. Metinler	2
AĞIZ ÇALIŞMALARI VE AĞIZLAR ATLASI	3
2. BEYŞEHİR GÖLÜ MADA ADASI COĞRAFI VE TARİHİ ÖZELLİKLERİ 6	
2.1. Bölgenin Coğrafi Özellikleri.....	7
2.1.1. Bölgenin Coğrafi Konumu.....	7
2.2. Bölgenin İklim Özellikleri	11
2.3. Bölgenin Nüfus Özellikleri.....	12
2.4. Bölgenin Tarihî Özellikleri.....	12
2.4.1. Türk Hâkimiyeti Öncesinde Beyşehir ve Yöresi	13
2.4.2. Türk Hâkimiyetinde Beyşehir ve Yöresi	15
2.5. Beyşehir Gölü Mada Adası'nda Don Kazakları.....	18
2.6. Beyşehir Gölü Mada Adasının Tarih Boyunca Adlandırılışı ve Anlamları.....	20

2.7. Bölgede Yaşayan Tırtar ve Honamlı Yörükleri	21
İNCELEME	26
SES BİLGİSİ	27
2.8. ÜNLÜLER	27
2.8.1. Uzun Ünlüler.....	28
2.8.2. Kısa Ünlüler.....	30
2.8.3. İkiz Ünlüler (Diphthong)	33
2.8.4. Ünlü Uyumu	34
2.9. ÜNSÜZLER	51
2.9.1. Yazı Dilinde Bulunmayan Ünsüzler	51
2.9.2. Düşmek Üzere Olan Ünsüzler	56
2.9.3. Ünlü-Ünsüz Uyumu	57
2.9.4. Ünsüz Değişimleri	58
2.9.5. Ünsüz Benzeşmesi	66
2.9.6. Ünsüz Düşmesi	67
2.9.7. Ünsüz Türemesi	68
2.9.8. Ünsüz İkizleşmesi	69
2.9.9. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	69
2.9.10. Hece Kaynaşması (contraction).....	70
2.9.11. Hece Yutumu (haplology)	70
2.9.12. Ünsüzlerde Yer Değiştirme (metathesis).....	71
3. ŞEKİL BİLGİSİ.....	74
3.1. İSİMLER.....	74
3.1.1. İsim Yapım Ekleri.....	74
3.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler	77
3.1.3. İsim Çekim Ekleri.....	80
3.1.4. Zamirler	89
3.1.5. Sıfatlar	95
3.1.6. Sıfatlarda Küçültme ve Derecelendirme.....	97
3.1.7. Zarflar	97

3.2. EDATLAR	101
3.2.1. Ünlem Edatları	101
3.2.2. Ünlemler	101
3.2.3. Gösterme Edatları	101
3.2.4. Seslenme Edatları	101
3.2.5. Cevap Edatları.....	102
3.2.6. Sorma Edatları	102
3.2.7. Bağlama Edatları.....	102
3.2.8. Cümle Başı Edatları	104
3.2.9. Sona Gelen Edatlar (Kuvvetlendirme Edatları).....	105
3.2.10. Son Çekim Edatları	106
3.3. FİİLLER	110
3.3.1. Fiil Yapım Ekleri	110
3.3.2. Fiil Çekim Ekleri	113
3.3.3. Yardımcı Fiiller.....	126
3.3.4. Fiilimsiler.....	128
SONUÇ.....	133
METİNLER.....	150
3.4. MADA ADASI METİNLER LİSTESİ.....	151
SÖZLÜK.....	252
KALIPLAŞMIŞ SÖZLER	271
KAYNAKLAR VE EKLER.....	277
BEYŞEHİR GÖLÜ MADA ADASI VE DERLEMEDEN GÖRSELLER	285
ÖZGEÇMİŞ.....	291

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Beyşehir Gölü Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Nüfusu	12
Tablo 2. Gedikli Köyü'nün Kronolojik Sırayla Nüfus Bilgileri	12
Tablo 3. Ünlüler.....	27
Tablo 4. Ünsüzler	72
Tablo 5. İyelik Ekleri.....	88
Tablo 6. Şahıs Zamirleri ve Hal Ekleri Çekimleri.	91
Tablo 7. Dönüştürme Zamiri.	93
Tablo 8. Türkiye Türkçesi Yazı Dilinde Zamir Kökenli Şahıs Ekleri	113
Tablo 9. Tırtar ve Honamlı Yörükleri Ağızlarında Zamir Kökenli Şahıs Ekleri	115
Tablo 10. Türkiye Türkçesi Yazı Dilinde İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	116
Tablo 11. Tırtar ve Honamlı Yörükleri Ağızlarında İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	117
Tablo 12. Türkiye Türkçesi ve Tırtar ve Honamlı Yörükleri Ağızlarında Emir Kipi	122

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Gedikli Köyü ve Mada Adası (Kumluca Mah.) Uydu Görüntüsü	7
Harita 2. Beyşehir Gölü ve Çevresi Fiziki Haritası.....	8
Harita 3. Beyşehir Gölü Üzerindeki Adaların Görüntüsü.....	9
Harita 4. Beyşehir Gölü Çevresi Yerleşimler Uydu Görüntüsü.....	10

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

ASDS	Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü
DİGGBA	Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağızları
DTCF	Dil Tarih Coğrafya Fakültesi.
DS	Derleme Sözlüğü (Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü)
ES	Etimoloji Sözlüğü
H	Honamlı
GBAA	Güney Batı Anadolu Ağızları
GTS ¹	Genel Türkçe Sözlük
GTS	Grammer Terimleri Sözlüğü
KİA	Kars İli Ağızları
SUTAD	Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi
T	Tırtar
TDA	Türk Dünyası Araştırmaları
TDAY-B	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu
TS	Tarama Sözlüğü
TBKKS	Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü
age.	Adı geçen eser
agm.	Adı geçen makale.
bkz. / Bkz.	Bakınız.

---

¹ Sadece sözlük bölümünde bu kısaltma kullanılmıştır.

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ÜNLÜLER

a

á: a-e arası ünlü

ą: a-ı arası ünlü

ā: uzun a ünlüsü

ǎ: kısa a ünlüsü

e

ę: e-i arası ünlü

ä: açık e ünlüsü

ē: uzun e ünlüsü

ě: kısa e ünlüsü

ı

í: ı-i arası ünlü

ı^o: ı-u arası ünlü

ĩ: kısa ı ünlüsü

ī: uzun ı ünlüsü

i

ı^o: i-ü arası ünlü

ī: uzun i ünlüsü

ĩ: kısa i ünlüsü

o

ó: o-ö arası ünlü

o: o-u arası ünlü

ō: uzun o ünlüsü

ǒ: kısa o ünlüsü

ö

ō: uzun ö ünlüsü

ô: ö-ü arası ünlü

u

ú: u-ü arası ünlü

ū: uzun u ünlüsü

ǔ: kısa u ünlüsü

uː: u-ı arası u'ya yakın ses

ü

ū: uzun ü ünlüsü

ǔ: kısa ü ünlüsü

üː: ü-i arası ü'ye yakın ses

ÜNSÜZLER

b

c

ç

Ç: c-ç arası ses

d

f

F: f-v arası ünsüz

g

ğ: arka damak g ünsüzü

ğ

h

h: nefesli h ünsüzü

h: hırıltılı h ünsüzü

j

J: j-c arası ünsüz

k

K: k-g arası ses

ķ: arka damak k ünsüzü

l

l: ön damak l ünsüzü

ñ: genizsil n ünsüzü

p

P: b-p arası ünsüz

r

R: l-r arası ünsüz

s

S: s-z arası ünsüz

ş

Ş: ç-ş arası ünsüz

t

T: t-d arası ünsüz

v

y

z

İŞARETLER

' : Vurgu işareti, Türkiye Türkçesinin olağan konuşması dışında yapılan farklı ve şiddetli vurgulanan hecelerden sonra konulur.

◌ : Ulama İşareti

◌ : Kendisinden önce gelen ünlünün yuvarlaklaştığını, ünsüzün ise düşmek üzere olduğunu göstermektedir.

◌ : Kendisinden önce gelen yuvarlak ünlünün düzleşme eğilimini göstermektedir.

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN ESASLARI

1.1. Araştırmanın Kapsamı

Beyşehir Gölü Mada Adası Ağız Özellikleri (İnceleme-Metin-Sözlük) adlı tezimiz, Isparta ilinin Şarkikaraağaç ilçesine bağlı Gedikli Köyü sınırları içerisindeki Mada Adası (Kumluca Mahallesi) halkının dil özelliklerini kapsamaktadır. Araştırmanın temel kaynağı, Mada Adası'nda kayda alınmış ses ve görüntü verileridir. Bu veriler, dil özellikleri incelenmek amacıyla yazıya geçirilmiş ve metinler oluşturulmuştur. Yazıya geçirilen metinlerin incelenmesi hususunda, bölgenin tarihinin ve coğrafyasının bilinmesi araştırmamız için aydınlatıcı olacağından bölge hakkında yapılan alan araştırmaları dikkate alınmıştır. Elde edilen metinlerin en sağlıklı biçimde incelenebilmesi için, Isparta ve Konya illeri arasında siyasi haritalarda, idari anlamda dönem dönem yer değiştiren Mada Adası ve diğer adalar hakkında yapılmış tarihî ve coğrafi çalışmalardan faydalanılmıştır. Bu çalışmalar kaynaklar bölümünde belirtilmiş çalışmalardır. Bu tez, Türk Dil Kurumunun Yüksek Lisans Eğitim Bursu ile 4 ay maddi açıdan desteklenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, göl yaşamının kısmen izole hayatı içerisindeki, dil kullanıcısının ağız özelliklerini belirlemek ve belirlenen malzeme üzerinde incelemeler yapmak amaçlanmıştır. Bu incelemelerin öncesinde ve sonrasında, Beyşehir ve çevresi kapsamında yapılmış fonetik ve morfolojik çalışmalardan, Mada Adası Ağız özelliklerinin benzerlik ve farklılıkları hususunda faydalanılmıştır. Neticesinde, Mada Adası'ndaki ses, söz ve kültür varlığı henüz kaybolmamışken, bahsi geçen bağlamda bu hazineyi, kayıt altına almak amaçlanmıştır. Bu çalışmanın bir diğer amacı ise, *Türkiye Türkçesi Ağız Atlası* çalışmalarına akademik anlamda katkı sağlamaktır.

1.3. Araştırmanın Metodu

Tezimizdeki metinler sözlü derleme metodu ile yer yer sesli yer yer de hem sesli hem görüntülü kayda alınmış ve kayıt alınırken derleme yapılan kişilere bilgi verilmiş ve kişilerin izinleri alınmıştır. Alınan kayıtlar, bilgisayar ortamında yazıya geçirilip, metinlere dönüştürülürken çevriyazı harfleri (Times Turkish Transcription) ve işaretleri kullanılmıştır.

Bir ada olan Mada'ya, derleme öncesinde ulaşım sağlayabilmek için bir şehirlerarası, iki şehir içi olmak üzere iki karayolu vasıtası ve son olarak adaya giden yaklaşık 800 metrelik göl mesafesini geçebilmek için bir kayığa ihtiyaç duyulmuştur. Bu şekilde ada 5 kez ziyaret edilmiştir. Derleme esnasında ağız verilerinden yararlanılacak kişilerin, kendi evlerinde ve düzenlerinde, mümkün mertebe rahatsız edilmeden konuşmalarına dikkat edilmiştir. Bu süreçte araştırmacı kimliğimizin yanı sıra Mada Adası'nda yaşayan Tırtar ve Honamlı Yörüklerinin misafirperverliklerine karşılık *misafir* kimliğimize de özen gösterilmiştir.

Derleme esnasında, yaş, öğrenim durumu, cinsiyet ve ağız verilerinin doğru alınmasına engel olacak sağlık problemlerinin olmaması göz önünde bulundurularak kayıt alma işlemi gerçekleştirilmiştir. Transkripsiyonu tamamlanan metinler, ses ve şekil bilgisi bakımından incelenip, çalışmanın en sonuna metinlerden elde edilen kelime ve kelime grupları *Sözlük* ve *Kalıplaşmış Sözler* listesi olarak ayrı ayrı eklenmiştir. Mada Adası ağzından derlenen *Sözlük*, araştırma metinlerinde anlaşılmayan sözcüklerin açıklığa kavuşturulması amacının yanı sıra Türk dilinin var olan zenginliğine, Yörük ağzları vasıtasıyla katkıda bulunma gayesini taşımaktadır.

1.4. Metinler

İncelenen metinler, tarafımca bahsi geçen sahaya gidilerek akıllı telefonlarla kayda alınmış ses kayıtlarının bilgisayar ortamında yazıya geçirilmesi ile oluşturulmuştur. Metinler yazıya geçirilirken Türk Dil Kurumu tarafından geliştirilen Çevriyazı İşaretleri ve Times Turkish Transcription yazı tipi kullanılmıştır.

Bu metinler adada yaşayan Tırtar ve Honamlı Yörüklerinden derlenen metinlerdir. İncelemede esas alınan metinler Tırtar Yörükleri için T koduyla 10 metin, Honamlı Yörükleri için H kodu ile 7 metin ve adaya gelin gelip adada yaşayan diğer Yörükler için D kodu ile 1 metin derlenmiştir. Metinlerden T1, Tırtar Yörüğü 1. metin anlamına gelmektedir. Örnek olarak, T1 metni içerisinden, inceleme için örnek teşkil eden bir sözcüğün 47. satırdan alınması T1/47 koduyla ifade edilmiştir.

AĞIZ ÇALIŞMALARI VE AĞIZLAR ATLASI

Ağız çalışmaları, dil araştırmaları içinde incelenecek dilin veri kaynaklarından birini oluşturması ve o dilin ölçünlü dil olarak seçilip yazı dili haline getirilen ağız haricinde var olan diğer ağızlarının art ve eş zamanlı gelişimini; ses bilgisi, biçim bilgisi, söz varlığı ve söz dizimi bakımından incelendiği meşakkatli bir sahadır. Ağız kavramı, bahsettiğimiz anlamıyla, “*Aynı dil içinde ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılıklar gösterebilen, belli yerleşim bölgelerine veya sınıflara özgü olan konuşma dili.*”² ifadesiyle tanımlanır. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü’nün bu tanımının yanı sıra Gemalmaz, “*Bir dil bilimi terimi olarak “ağız (frn.parler/ alm. Mundart/ ing. language/ ita. Parlata)” genel anlamda “ bir dilin (langue) veya lehçesinin (dialecte) sınırları içinde, belli bölge veya topluluklara özgü sözlü anlatım yollarının bütünü*”³ olarak ağızları tanımlar. Bir gramer terimi olarak ağız, Korkmaz’ın *Gramer Terimleri Sözlüğü* eserinde iki madde başlığı halinde verilmiştir. Bu tanımlardan ilki, “*Bir dilin veya bir lehçenin daha küçük yerleşim bölgelerinde yazı diline oranla birbirinden az çok ayrılan konuşma biçimleri: Türkiye Türkçesinin, İstanbul ağızı, Aydın ağızı, Konya ağızı, Nevşehir ağızı, Taşra ağızı, Anadolu ve Rumeli ağızları gibi.*”⁴ Sözlüğe göre üçüncü, dilbilgisi bakımından ikinci terim olan diğer ağız tanımı ise, “*Yetiştikleri bölge, meslek, çevre ve öğrenim farkları gibi etkenler ve şahsî eğilimler dolayısıyla, bir dilin kişiden kişiye değişen kullanılışı ve konuşma biçimleri. Her yazarın kendine özgü bir dil ve üslup özelliğine sahip oluşu bundandır.*”⁵ Bu iki ağız tanımı parantez içlerinde verilen tanımlardan ilki için *Mundart*, *local dialect* ve ikincisi için *idiolect* kavramları ile açıklanabilir. İlk tanım araştırmamızdaki ağız terimi için merkezi oluştururken ikinci tanım, toplum dilbilim için merkez kabul edilebilir. Ancak bu iki tanım da birbirinden bağımsız değil, bilakis birbiriyle iç içedir.

Ağız teriminin tanımı üzerinde ısrarla durulması, araştırmanın hem başlığını hem de içeriğini oluşturan ağız kavramı hakkında oluşabilecek herhangi bir karışıklığa neden olmaması içindir. Türkiye Türkçesi ağızları ya da Anadolu ağızlarının derlenmesinin dışında bir diğer önemli konu da bu ağızların tasnif edilmesidir. “*Anadolu’da bugün birbirinden farklı ağızların bulunması, 11. Yüzyıldan itibaren bu topraklara yerleşen Oğuz boylarının (daha o tarihte) farklı ağız özelliklerine sahip olmasından*

² <https://sozluk.gov.tr/> (25.11.2020)

³ Efrasiyap Gemalmaz, “Ağız Bilimi Araştırmaları Üzerine Genellemeler”, TKA, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1987, s.3.

⁴ Z. Korkmaz, “Gramer Terimleri Sözlüğü” 1992, s.4.

⁵ Z. Korkmaz, *age.* 1992, s.4.

kaynaklanır."⁶ Bu alanda hem saha hem de tasnif çalışması olarak değerlendirilebilecek XI.yüzyılda Kâşgarlı Mahmut tarafından yazılmış *Divân-ı Lügati-t'Türk* adlı eser, Türk boylarındaki farklı ağızlar için ilk tasnif örneği sayılmaktadır. Dünya üzerindeki ilk ağız çalışmaları, sözlü kültür malzemelerinin derlenmesi amacıyla, Grimm Kardeşler tarafından XVIII. Yüzyılın ortalarında Alman halk masallarını derlemeleriyle başlar.⁷ Anadolu ağızları üzerinde yapılan çalışmalar ise, 19.yüzyılın ortalarında başlar. Uzun yıllar yabancı araştırmacıların eser verdiği bu alan, 1940 yılından sonra yerli araştırmacıların da ilgisini çekmiştir.⁸ Bu araştırmalar ses bilgisi, yapı bilgisi, söz dizimi ve söz varlığı bakımından sınıflandırılabilir gibi kronolojik bakımdan da sınıflandırılabilir. Korkmaz, 1867'de A. Maksimov'un Hüdâvendigâr ve Karamanlı ağızları üzerine yaptığı çalışma ile Anadolu ağızları üzerine yapılan çalışmaları iki döneme ayırmıştır. 1867 ile 1940 yılları arasındaki süreci "*yabancı araştırmacılar dönemi*"⁹ olarak adlandırırken 1940 sonrasını, "*Anadolu ağızları üzerindeki araştırmaların daha verimli olan dönemi 1940 yılından sonra başlar. Bu dönem, başlangıç döneminin aksine 'yerli araştırmacılar dönemi' diye adlandırılabilir.*"¹⁰ görüldüğü üzere "*yerli araştırmacılar dönemi*" şeklinde iki dönemde incelemiştir. Yabancı araştırmacılar dönemindeki araştırmacılar, A. Maksimov'dan sonra doğubilimcilerden J. Thury, I.Kúnos, M. Hartmann, K. Foy, V. Pisarev, Balkanoğlu, Balhassanoğlu, L. Bonelli, F. Giese, F. Vineze, T. Kowalski, J.Deny ve M. Räsänen isimleri sayılır.¹¹ Yerli araştırmacılar döneminde ise Ahmet Caferoğlu, Tuncer Gülensoy, Özcan Başkan, Tahsin Banguoğlu, Zeynep Korkmaz, Ahmet B. Ercilasun, Turgut Günay, Turgut Acar, Efrasiyap Gemalmaz¹², Leyla Karahan ve bugün üniversitelerde ağız araştırmaları hakkında akademik çalışma yapan bütün isimler sayılabilir.¹³

Yazılı dilin yanında varlığını koruyabilmiş ağızlar, değişmeye ve yazılı dil haline gelen ölçünlü dile dönüşmeye başlamışlardır. Anadolu sahasında henüz akademik anlamda ağız araştırması yapılmamış bölgeler bulunmaktadır. Avrupa 17. yüzyıldan ağız araştırmalarına başlamış ve tamamlamıştır. Ancak Anadolu sahasında ve Türk

⁶ Leyla Karahan, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yayınları, Ankara, 2017 (s. 1)

⁷ Ali Akar, "Sosyal Bilimlerin Veri Kaynağı Olarak Ağızlar", Gazi Akademik Bakış, Cilt 10, Sayı 19, 20016, s.171

⁸ L. Karahan, *age*. 2017, s. IX.

⁹ Zeynep Korkmaz, "Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar", TDAY-B, 1976, s.143.

¹⁰ Z. Korkmaz, *agm*. 1976, s.144.

¹¹ Z. Korkmaz, *agm*. 1976, s.144.

¹² L. Karahan, *age*, 2017.

¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Leyla Karahan, *age*, 2017.

Dünyası'nda ağızlar, taşıdığı birikimle beraber kaybolma tehlikesinin eşliğindedirler. Bir dilin hem bugünkü hem de tarihsel gelişimini gözlemleyebildiğimiz dil atlasları, dilin zenginliğinin görülmesi bakımından önemli bir konumdadır. Türkiye Türkçesi ağızları için henüz bir dil atlası yapılamamış olsa da bu yöndeki çalışmalar devam etmektedir. Ağız araştırmalarının bütüncül bir sonucu olan dil atlaslarının ilki 1875'te George Wanker'in anketler yöntemiyle ağızlara ait ilk kelimeleri toplaması ile başlayıp, 1926-1956 yılları arasında Almanca ağız atlası (DSA=Deutschesprachatlas)¹⁴ yayınlaması ile gerçekleştirilir. İkinci ağız atlası, 1902'den itibaren yayınladıkları Fransız Dil Atlasıdır.¹⁵ Ağız atlaslarının başlangıcı olan bu iki çalışma neticesinde Avrupa'da dil atlası çalışmaları ivme kazanmıştır. Türk Dünyası'ndaki ağız atlaslarına bakılacak olursa, *“Azerbaycan Dilcilik Enstitüsü'nün 1958'de hazırlamaya başladığı ve toplam 17 yılda tamamlayabildiği çalışma, Türk Dünyası'nın tamamlanan en önemli ağız atlasıdır.”*¹⁶ Çuvaş, Yakut, Tatar, Halaç dil atlaslarının yanı sıra Moğolistan Dil Atlası da bizim için önemli bir çalışmadır.

Mada Adası üzerinde yaşayan Tırtar ve Honamlı Yörükleri'nin ağız özellikleri, aşiret, göçeri ve Yörük Türk halklarının ağızları olarak oldukça gölgeli ve önemli durumdadır. Ancak bu arı dilli ve ağızlı Türk halkları dialektolojisi ağız araştırmalarının temelini oluşturmaktadır.¹⁷ Bu bakış açısından hareketle yarı yerleşik hayata geçmiş Ada halkı Yörük ağızları özelliğini korumaktadır. Bu iki Yörük aşireti ağızlarının özellikleri, Eski Türkçeden bugüne mümkün mertebe korunmuş arı dillerdir. Bu nedenle bu özellikler kaybolmadan kayda alınmalı ve tespit edilmelidir.

Ağız incelemeleri, ağız araştırması yapılacak alana gidilmeden ön araştırmanın yapılması, sahada kayıtların alınması ve devamında kayıtların yazıya geçirilip incelenmesi bakımından dikkat, çaba ve emek istemektedir. Dilin, dil kullanıcıları tarafından kültür taşıyıcısı olması, o dilin ağızlarının arkaik özelliklerini ve günümüz değerlerini içinde barındırıyor olmasının bilicinde olarak hem sahaya inmeden hem sahada hem de sonrasında titizlikle çalışmış olduğumuz Mada Adası Ağız Özellikleri tezimiz, Türk Dili'nin Anadolu topraklarındaki zenginliği ve çeşitliliğinin ortaya çıkarılmasına katkı sağlamak ve Türkiye Türkçesi ağız atlası için akademik bir çalışma yürütme gayesiyle hazırlanmıştır.

¹⁴ Ali Akar, “Sosyal Bilimlerin Veri Kaynağı Olarak Ağızlar”, Gazi Akademik Bakış, Cilt 10, Sayı 9, 2016, s.171.

¹⁵ Erdoğan Boz, “Türkiye'nin İlk Dil Atlası: Eskişehir İli Dil Atlası” Türk Dili, Sayı 789, 2017, s.80

¹⁶ E. Boz, *agm.* 2017, s.82.

¹⁷ Ahmet Caferoğlu, “Anadolu ve Rumeli Ağızları Ünlü Değişmeleri”, TDAY-B, Cilt 12/3, 1964, s.1.

2. BEYŞEHİR GÖLÜ MADA ADASI COĞRAFİ VE TARİHİ ÖZELLİKLERİ

Ağız araştırmalarında belirlenen sahanın tarihî ve coğrafi özelliklerinin bilinmesi, sahadan elde edilen metinlerin daha doğru incelenebilmesi bakımından, araştırmacılara yol gösterici niteliktedir. Beyşehir Gölü üzerinde bulunan Mada Adası'nı merkeze alan çalışmamızda, Roma döneminden günümüze kadar gerek siyasî gerek sağlık problemleri gibi birçok neden ile farklı milletler, sürekli ya da dönem dönem Mada Adası'nda iskân etmiş veya ettirilmişlerdir. Bu sebeple Beyşehir Gölü adalarının ve gölü çevreleyen; Isparta'nın, Şarkikaraağaç, Yenişarbademli ve Konya Beyşehir, Hüyük ilçeleri arasında, geçmişten günümüze tarihî ve coğrafi özellikleri araştırılmıştır.

Beyşehir Gölü'nün tarihî süreç içerisinde Anadolu'da beylikler dönemi öncesinde farklı adlarla kayıtlara geçmiştir. Bu adlar Pasgousa veya Pougousa Gölü olmakla beraber Ramsey, bu adlandırmaların kesin bir doğruluğa ulaştırmayacağını da eklemiştir. *“Pavgousa yahut Pougousa Gölü daima Beyşehir Gölü olarak kabul edilmişe de delâil kat'i görünmekle beraber kâfi derecede kanaat verici değildir.”*¹⁸ cümlesiyle bu şüphesini ifade eden Ramsay'in Beyşehir Gölü için “Karalis” adlandırmasındaki düşüncesi kesin görülmektedir. *“...binaenaleyh Pasgousa veya Pougousa'yı Karalis'in Bizans devrindeki ismi olarak kabul etmeğe mecburuz.”*¹⁹ Gölün Beyşehir ismini alışı ise Anadolu beylikleri dönemine denk gelmektedir. Erdoğan, İ.Hakkı Uzunçarşılı'dan şu şekilde aktarmıştır:

*“Beyşehir ve çevresi sırasıyla Anadolu Selçukluları, Karaman oğulları, Eşref oğulları, Hamid oğulları, Turgud oğulları'nın elinde kalmıştır. 1466 yılından sonra Osmanlıların eline kesin olarak geçmiştir bu sahalar. Özellikle Eşref oğulları yönetimi zamanında Beyşehir kenti kültür ve medeniyet bakımından en yüksek seviyesine ulaşmıştır.”*²⁰

¹⁸ Bkz. William Mitchell Ramsay, *Anadolu'nun Tarihî Coğrafyası*, İstanbul, 1960, s. 433.

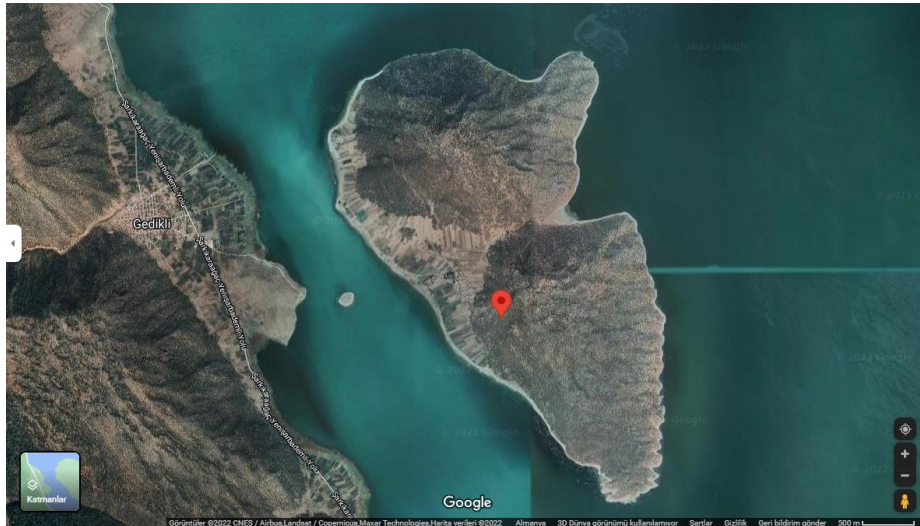
¹⁹ W. M. Ramsay, *age*.1960, s.434.

²⁰ Akif Erdoğan, *Osmanlı Yönetiminde Beyşehir Sancağı (1552-1584)*, İstanbul, 2006, s. 39.

2.1. Bölgenin Coğrafi Özellikleri

2.1.1. Bölgenin Coğrafi Konumu

Çalışmamızın merkezine aldığımız Mada Adası, Beyşehir Gölü sınırları içerisinde bulunan bir göl adasıdır. Göller yöresinde bulunan bölgenin konumu ise; “Beyşehir Gölü, Akdeniz Bölgesi’nde 653 km² yüzey alanı ile Türkiye’nin üçüncü, doğal tatlı su göllerinin ise en büyük gölüdür. Gölün 520 km²’si (%80) Konya, 130 km²’si (%20) Isparta ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Beyşehir Gölü, Konya’nın; Beyşehir ve Hüyük ilçeleri ile Isparta’nın; Şarkikaraağaç ve Yenişarbademli ilçelerinin sınırları arasında kalır.”²¹ Gölün güney ve kuzey kıyıları sığ olup, en derin yeri 10 metreyi bulmaktadır. Gölde, başta Sazan olmak üzere Levrek, Kadife, Akbalık ve Aynalı Sazan balık türleri bulunmaktadır. Beyşehir Gölü’nün iklim özellikleri; Akdeniz ve İç Anadolu iklimleri arasında geçiş özelliği gösterir.²² Gölün yüzeyinin kış aylarında tamamen ya da kısmen donmasıyla, adalardaki nüfusun yaşamı ve göç güzergâhında Beyşehir Gölü olan kuşlar için olumsuzluklar oluşturmaktadır. Gölde, göl suları altındaki tepe uzantılarının da oluşturduğu büyüklü küçüklü 33 ada bulunmakta ve bu adalardan büyük adalar gölün batısında yer almaktadır. Mada Adası batıdaki büyük adalardan bir tanesidir.

Harita 1. Gedikli Köyü ve Mada Adası (Kumluca Mah.) Uydu Görüntüsü.

²¹ Hakkı Yazıcı, Kenan Arıbaş, “Beyşehir Gölü Adalarında Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik ve Ekonomik Faaliyetler”, Coğrafya Dergisi, 2012, s.34.

²² https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=modules/towns&town_id=16 (Erişim: 06.02.2021)

Harita 2. Beyşehir Gölü ve Çevresi Fiziki Haritası²³

Beyşehir Gölü, bahsedildiği üzere Isparta'nın, Şarkikaraağaç, Yenişarbademli ve Konya Beyşehir ve Hüyük ilçeleri arasında kalmaktadır. Beyşehir Gölü çevresi 20.02.1993 tarihi itibariyle Milli Park statüsüne alınmış olup, milli park alanı 88 bin 750 hektardır. Antalya Körfezi'ne 100-140 kilometre mesafededir. Göl sularını 1115 ile 1125 kodları arasında depolar. Azami kodlarda göl sathı 800 kilometrekareye ve depoladığı su 6 milyon metreküpe ulaşır. Gölün denizden yüksekliği 1116 metredir. Eni 10-25 kilometre, kuzeybatı ve güneydoğu doğrultusunda 42 kilometre boyutlarındadır. Suyu tatlı olup tabii göl vasfı taşır. Yeraltından Manavgat Çayı ile Akdeniz'e ulaşır. Toroslardan akan akarsular ve yağmur sularından ziyade gelirinin büyük çoğunluğunu yer altı kaynakları oluşturmaktadır.²⁴ Mada Adası'nın yerleşim bölgesi olarak esas alınıp merkez kabul edildiğinde, güneyinde Anamas Dağları ve kuzeyinde Sultan Dağları ile çevrilidir. Bölgedeki yerleşim yerlerinin sınırları çizilirken doğal sınırların etkisi dikkat çekicidir. Beyşehir Sancağı'nın 16. Yüzyılda diğer sancaklarla ayıran yine bu dağlar olmuştur. Sancağın, Alanya, Konya, Akşehir ve Hamit sancaklarıyla olan sınırları kesinlikle tesadüfi çizilmemiştir. Sultan Dağları, sancağı Akşehir sancağından, Melengürüt (Erenler dağı), Alacadağ, Eğriburun, Kayalı, Aladağ Dağları, sancağı Konya sancağından; Anamas Dağı ve Çiçek Dağları silsilesi sancağı Hamid sancağından ve

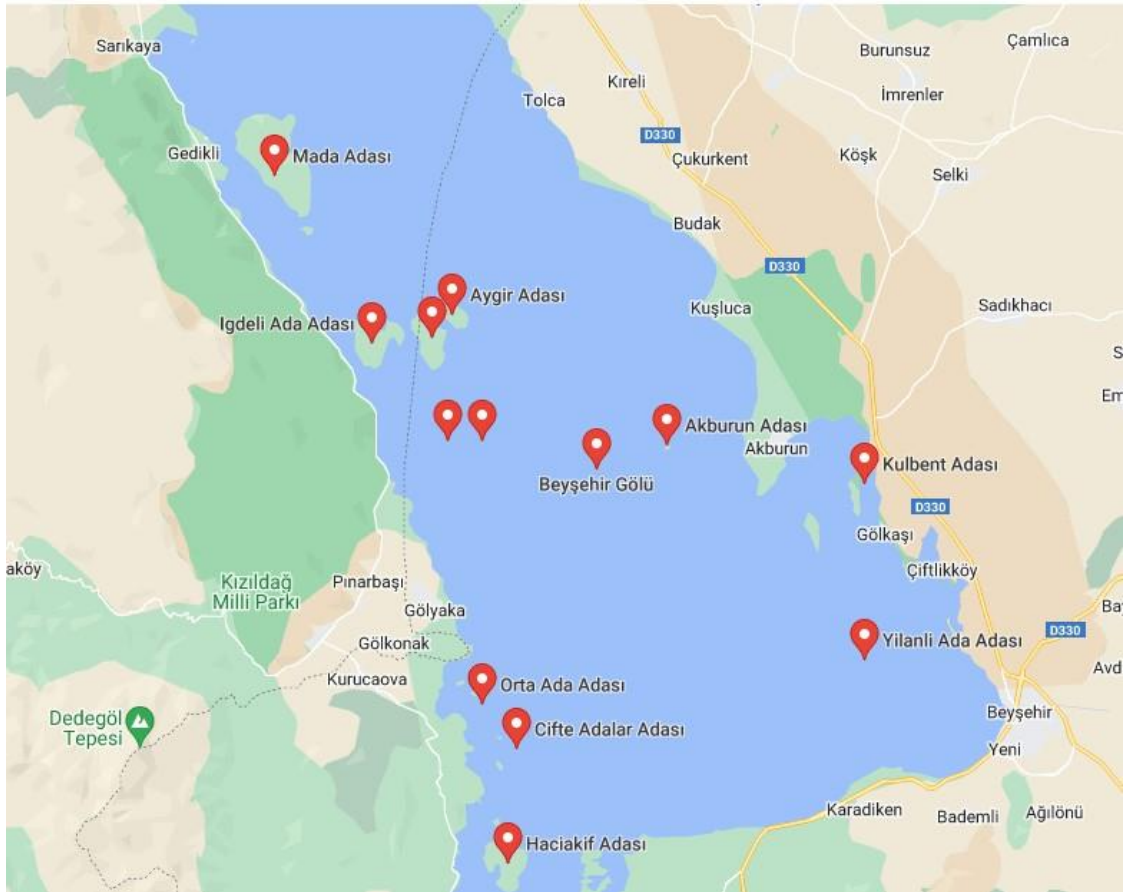
²³ T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Gedikli Köyü ve Kumluca Mahallesi Koruma Amaçlı İmar Planı, Plan Açıklama Raporu, 2019, s.10.

²⁴ <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/konya/TurizmAktiviteleri/beysehir-golu> (Erişim: 06.02.2021)

Küpe, Gidengelmez, Haydar ve Çobankara dağları, Sancağı Alanya (Alâiye) sancağından kesin bir biçimde ayırmıştır.²⁵

Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında, üzerinde yaşam bulunan tek göl adası olan Mada Adası, bu yönüyle ilgi çekici bulunmuştur. Kayıklarla ulaşım sağlanan Mada Adası, bağlı olduğu Gedikli Köyü'nün bir mahallesi olmasına karşın diğer mahallelerine nispeten izole bir yaşam sürmektedir. Yazıcı ve Arıbaş tarafından ada kavramı; Mada ve diğer Beyşehir Gölü adalarını, izole yaşam bağlamında deniz adaları ile karşılaştırmışlardır. “Denizlerdeki adalarda devletlerin kurulması ile politik, ekonomik ve sosyal etki bölgesi büyürken, göllerdeki adalar; genelde ait oldukları devletin, bölge ve yöre kapsamı içinde, daha yerel beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri gösterirler.”

26

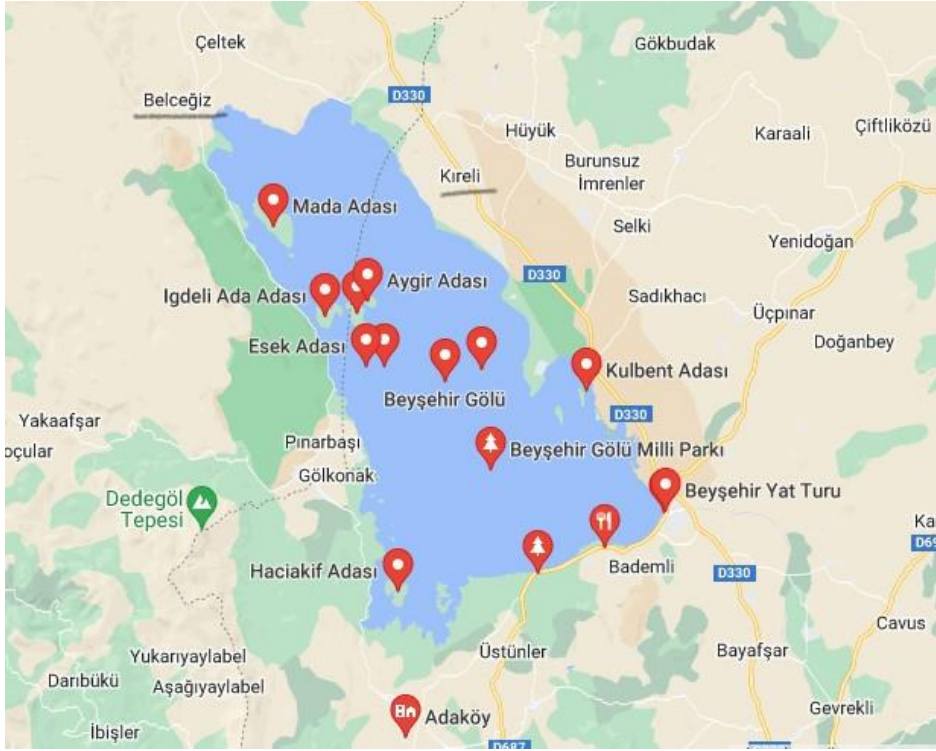
Harita 3. Beyşehir Gölü Üzerindeki Adaların Görüntüsü²⁷

²⁵ A. Erdoğan, *age.* 2006, s. 63-64

²⁶ H. Yazıcı, K. Arıbaş, *agm.* 2012, s. 34

²⁷ Google Uydu Görüntülerinden Alınmıştır.

Harita 4. Beyşehir Gölü Çevresi Yerleşimler Uydu Görüntüsü.²⁸

Gedikli köyü arazisi 1932 yılında alınmış olmasına rağmen göçebelik uzun yıllar devam etmiştir. Gedikli- Antalya arasındaki göçler 1958-1960 yılları arasında son bulmuştur. 1938’de mahalle olan Gedikli, Belceğiz Köyü muhtarlığına bağlı bir yerleşimken 1948 yılında, Belceğiz’den ayrılarak muhtarlık olmuştur.²⁹

Beyşehir Gölü’nün bugünkü su miktarı 1121 kotunda 2.751.000.000 m³ civarındadır. Göle akan çaylar ve yağışlar neticesinde göl, 600 ila 900 m³ su almakta ve bunun sonucunda göl suyu 1 metre dolaylarında yükselmektedir. Ancak göl ve çevresi gerek 16. yüzyılda gerek 20. yüzyılda meydana geldiği bilinen taşkın hadiseleri ile karşı karşıya kalmıştır.³⁰ Beyşehir Gölü’nün taşması sonucunda Konya Ovası’nın sular altında kalmış olması, Beyşehir Gölü civarında oluşan hasar ve yaşanan göçler de göz önüne alınarak önemli bir durum haline gelmektedir. BOA³¹ kaynaklarında 1910-1911 yıllarında taşan Beyşehir Gölü’nü inceleyen heyetin raporları, Muşmal’ın aktardığı üzere şu başlıklar altında toplanabilir:

²⁸ Google Uydu Görüntülerinden Alınmıştır.

²⁹ Gedikli Köyü ve Kumluca Mahallesi Koruma Amaçlı İmar Planı Plan Açıklama Rapor (2019), T.C Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü s.2

³⁰ Hüseyin Muşmal, “XX. Yüzyılın başlarında Beyşehir Gölü ve 1910- 1911 Yılları Büyük Taşkın Hadiseleri”, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2008, s.219-262.

³¹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi-BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15 lef 4,5,6,7,8.

Beyşehir Gölü çevresine bentlerin inşa edilmesi olanaksızdır. Bu setler inşa edilse dahi bilhassa bahar aylarında civar bölgelerin su istilası tehlikesi yaşayabileceği ve halkın sefaletle düşeceği, proje kapsamında yapılan Beyşehir Köprüsü kapaklarının su sızdırdığı, bent kapakları kapalı iken 3,20-3,30 seviyesindeki suyun karların erimesiyle 3,60 seviyesine yükseleceği ve bu durumun yerleşimlerde daha çok zarara neden olacağı belirtilir.

Gedikli Köyü'nün Şarkikaraağaç'a uzaklığı 29 kilometredir ve Gedikli Köyü, Isparta-Konya karayolu ile ülke ulaşım ağına bağlanmaktadır.³² Gedikli köyünün Kumluca Mahallesi olarak adı geçen Mada Adası'nın ise karayla arası 700 metre civarındadır ancak adada kayıklarla gidilen mesafe 800 metreyi geçmektedir. Çünkü Mada Adası'ndaki yerleşim Gedikli Köyü'ne en yakın köşede değildir. Mada Adası, 1963 tarihine kadar Beyşehir'in Tolca Köyü'ne bağlı iken idari değişim sonucu Gedikli Köyü'ne bağlanmıştır.³³

2.2. Bölgenin İklim Özellikleri

Beyşehir Gölü'nün iklim karakteri, Beyşehir'in meteorolojik rasat değerlerine göre, Akdeniz ve İç Anadolu iklimleri arasında geçiş tipi özelliği gösterir. Bununla birlikte yarı-kurak İç Anadolu iklim tipine daha yakın iklim özellikleri ağır bastığı dikkat çeker. Yıllık sıcaklık ortalaması (11°C) ve yağışların, mevsimlere göre dağılımında etkili olduğu gibi, yıllık yağış değerinin (472.2 mm) düşük gerçekleşmesinde de sıcaklıkların rolü söz konusudur.³⁴

---

³² Gedikli Köyü ve Kumluca Mahallesi Koruma Amaçlı İmar Planı Plan Açıklama Rapor, T.C Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü.

³³ H. Yazıcı, K. Arıbaş, *agm.* 2012, s. 44.

³⁴ H. Yazıcı, K. Arıbaş, *agm.* 2012, s. 34.

2.3. Bölgenin Nüfus Özellikleri

Beyşehir Gölü Çevresindeki Yerleşimlerin Nüfus Durumu (2020)

Tablo 1. Beyşehir Gölü Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Nüfusu.

Yerleşim	Nüfus	Yerleşim	Nüfus	Yerleşim	Nüfus
Beyşehir (Merkez)	75 532	Gedikli	558	Kıyakede	291
Gölkaya	533	Yassibel	510	Gölkonak	285
Y.Bademli	1651	Budak	455	Karadiken	311
Kireli	1709	Tolca	492	Ağlönü	266
Üzümlü	4831	Akburun	376	Avdancık	217
Yeşildağ	1284	Karayaka	370	Sarıkabal	265
Üstünler	485	Yenikaya	183	Kuşluca	162
Kurucaova	672	Gölkaşı	293	Çiftlik	195
Belceğiz	706	Bademli	849	Toplam	93 481

*Tablodaki yer adları Google Earth'den nüfus verileri ise TÜİK verilerinden elde edilmiştir. (13.02.2021)

Beyşehir Gölü ve çevresindeki nüfus verileri tablodaki gibidir. Yerleşim yerlerinden birçoğu Beyşehir ilçesi sınırları içerisinde iken Hüyük, Yenişarbademli ve Şarkikaraağaç ilçelerinin köy ve mahalleleri de bu çevrede bulunmaktadır. Ancak araştırma alanımız olan Mada Adası, Şarkikaraağaç sınırları içerisindeki Gedikli köyüne bağlı Kumluca Mahallesi olarak adlandırılmaktadır. Gedikli ve Mada Adasının Nüfusu her geçen sene azalmaktadır. Mevsimsel göçler sebebiyle bölgede yaz ve kış nüfus verilerinde farklılıklar meydana gelmektedir. TÜİK verilerine göre hazırlanan her iki tabloda da görüldüğü üzere nüfus azalmaktadır. Bu bağlamda Mada Adası nüfusu da yıllar içerisinde azalmıştır. 2008'de 253 kişi olan ada nüfusu 2020 yılında 30 hane ve 180 kişiye düşmüştür.

Tablo 2. Gedikli Köyü'nün Kronolojik Sırayla Nüfus Bilgileri.

Yerleşim	1980	1985	1990	1997	2000	2010	2012	2021
Gedikli	800	750	716	1044	716	680	599	566

2.4. Bölgenin Tarihi Özellikleri

Bölgenin tarihi, araştırmaların aydınlığa kavuşturulması bakımından önemlidir. Beyşehir Gölü üzerinde bulunan Mada Adası'nın tarihi, bilindiği üzere civar bölgelerin tarihi ile doğrudan ilişkilidir. Ada halkının yakın yerleşim yerlerindeki halkla ticaret, evlilik ve diğer konulardaki bağlantılarının açıklanması araştırmayı, doğruya götüreceğinden Beyşehir Gölü çevresindeki yerleşimlerin ve Mada Adası'nın siyasi tarihi araştırılmaya gerek görülmüştür. Ancak bu araştırmanın Isparta (Hamit Sancağı) ve Beyşehir (Beyşehir Sancağı) olarak iki koldan olacağı belirtilmelidir. Yakın tarihe kadar

Beyşehir sınırları içerisine dâhil edilen Mada Adası'nın, bugün Isparta Şarkikaraağaç idarî sınırları içerisinde bulunması da bu iki sancağın araştırılmasının sebeplerindedir.

Beyşehir Gölü, -bilinen en eski adlarıyla Karalis ya da Posgousa- kaynaklara göre, Roma devrinden bu zamana kadar yerleşim merkezi olmuş ve olmaya devam etmektedir. İnsanoğlunun, yerleşim yerlerini hayatî öneme sahip suya yakın seçmesi de Beyşehir Gölü çevresindeki yerleşimin erken tarihlerden beri süre gelmesinin bir gerekçesi olarak görülebilir. Bölge, Roma döneminden sonra, Anadolu'daki iç göçler ve Türklerin civar bölgelere boylar halinde gelmesi ve yerleşmesi neticesinde Türk hâkimiyeti altına girmiştir. Bölge tarihi, *Türk Hâkimiyeti Öncesinde Beyşehir ve Yöresi* ve *Türk Hâkimiyetinde Beyşehir ve Yöresi* olmak üzere iki ayrı başlıkta sınıflandırılmıştır. İncelenecek olan bölge, Türk hâkimiyeti bağlamında da ayrıca 5 ayrı alt grupta incelenmiştir.

2.4.1. Türk Hâkimiyeti Öncesinde Beyşehir ve Yöresi

Bölgedeki yaşam belirtileri, arkeolojik kazılar sonucunda en erken 8. Yüzyılda görülmektedir. *Göller Yöresi* olarak adlandırılan bölgede, suyun yaşam için zorunlu bir ihtiyaç olması, bölgedeki insan varlığını bu kadar eski bir tarihe götürebilmektedir. Bölge, çevresinde Çarşamba Çayı ile birlikte höyükler ve ören yerlerini barındırmaktadır. M.Ö. 8 bin yılın ortalarında Boncuklu, Çatalhöyük, Suberde, Bozkır-Balıklağa, Er Baba ve Çukurkent yerleşimlerini bağlayan Çarşamba Suyu, Suğla ve Beyşehir gölleri kıyısını takip eden önemli bir yol şebekesi oluşturmaktadır.³⁵ Çatalhöyük'ün doğusunda Çanak-Çömleksiz (Akeramik), Neolitik (Yenitaş) dönemlerinden (M.Ö. 7400) Bizans dönemine kadar yerleşme izleri mevcuttur.³⁶ Uzmanlara göre büyük bir yerleşim alanı olan Çatalhöyük'te bulunan nüfus, on bin kişiye ulaşmış ve bölge Neolitik Çağ'da iki ayrı ırka ev sahipliği yapmıştır: Dolikasefal Proto-Akdeniz ırkı ve oldukça uzun bir Brakisefal ırkı.³⁷

Çukurkent Köyü, Konya'nın batısında kalan Hüyük ilçesine bağlı olup, Beyşehir, Isparta ve Hüyük Doğanhisar anayollarının kesiştiği yere yakın bir konumda bulunmaktadır. J. Mellaart, keşfettiği Çukurkent'ten elde ettiği çanak çömlek parçalarını

³⁵ Hasan Bahar, "Çarşamba Uygarlığı ve Çatalhöyük", Beyşehir Doğa Eğitimi, (Ed. Ali Meydan), Ankara, 2011, s.154.

³⁶ H. Bahar, *age.* 2011, s.153.

³⁷ H. Bahar, *age.* 2011 s.156.

aynı görevdeki Yılan Höyük, Alan Höyük, Kanal Höyük ve Beyşehir Höyük malzemeleri ile karşılaştırarak bu malzemelerin benzerliğini ortaya koymuştur.³⁸

Göller Yöresi olarak adlandırılan bölge, tarihsel süreçte M.Ö. 1200’lerde Frig, M.Ö VII. Yüzyılda Lidya, M.Ö 546’da Pers, M.Ö. 333’te Makedonya egemenliğine girmiştir.³⁹ M.Ö. II. Yüzyıllarda ise bölgedeki Hitit eserlerinin kalıntıları sonucunda Hititlerin varlıkları ya da egemenlikleri görülebilmektedir.⁴⁰ Hititlere ait olduğu belirlenen ve gölün doğusunda Eflatunpınar ile güneydoğusundaki Fasıllar yerleşmeleri bu bilgiyi destekler niteliktedir.⁴¹ Bu egemenlik süreçlerini daha önce de belirtildiği gibi arkeolojik kazılarla ortaya çıkan eserlerin incelenmesi ve yorumlanması ile tespit edebiliyoruz. Bölge, Roma döneminde Psidia bölgesi içerisinde ve bir süre sonra da Likaonya (Konya Bölgesi) sınırları içerisinde kalmıştır.⁴²

Türklerin Anadolu içerisindeki varlığı ve araştırma sahamız olan Mada Adası için rastlanılan ilk kaynak yabancı olmakla beraber hem Anadolu’daki Türk varlığını hem de o dönemde Doğu Roma (Bizans)’ın bölgedeki hâkimiyetini bizlere göstermektedir. Ramsay’ın aktardığı üzere, John Comneus (Bizans İmparatoru), 1142’de bu gölün yanından geçerken içindeki Hristiyanlarla beraber meskûn adaları almıştır. Bunlar Türklerle uzun zamandan beri devam eden temasları sonucunda, Türklerin birçok âdetini almışlardır. Bu adaların halkı Bizans idaresinden nefret ediyor ve Türkleri tercih ediyorlardı. İmparator John bu tercih sonucunda, adadakileri yola getirmek için silah kullanımına mecbur kalmıştır.⁴³

Göl çevresindeki yerleşimler Neolitik devirde görülse de Beyşehir Gölü adalarındaki yerleşim ile ilgili yaşam belirtileri ancak Roma İmparatorluğu zamanında görülmektedir. Roma Devletinin, Akdeniz’deki adaların değerlendirme şekline yabancı olmayışı sebebiyle, göl üzerindeki adaların değerlendirilme şekli açıklanabilir. Adalardaki Roma ya da Bizans kalıntıları; hamam, tapınak ya da kalelerden zaman içinde arda kalabilenlerdir. Hacı Akif ve Kirse adalarında tapınak, aynı ada sahip iki

³⁸ Süleyman Özkan, Mücella Erdalkıran, *Yeni Buluntular Işığında Neolitik Yerleşimi*, Adalya Ayrı Basım, (Ed.Kayhan Dörtlük, Tarkan Kahya, Remziye Boyraz Seyhan, Tuba Ertekin) Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 2014 Antalya.

³⁹ Berna Burcu Korucu Üçüncü, *Tarihî Süreçte Beyşehir Gölü Adalarında İskân, Nüfus ve Sosyo-Ekonomik Faaliyetler*, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2014, s.18.

Tarihi sürecin kronolojik tarih ile verilen bilgi, Özkan Erdalkıran’ın çalışması sonucunda elde edilmiştir.

⁴⁰ Hasan Bahar, “Tarih Öncesinden Bizans Dönemine Kadar Konya Ulaşımı ve Balkayalar-Bağırsıkdere Kalesi”, USAD sayı, Güz 7, 2017, s.128.

⁴¹ H. Yazıcı, K. Arıbaş, *agm.* 2012, s.41.

⁴² B. B. Korucu Üçüncü, *age.* 2014, s.18.

⁴³ W. M. Ramsay, *age.*1960, s.433-434.

Kızılada'dan birinde hamam ve mezar bulunmaktadır.⁴⁴ Özetle, Roma ya da Doğu Roma devletlerinden kalanlar; Beyşehir Gölü'nün su seviyesinin azalması, yükselmesi ya da taşmasına bugüne gelebilmeyi başarmıştır. Bu yapılar, genel itibariyle; tapınaklar, mezarlar ve hamam kalıntılarıdır.

2.4.2. Türk Hâkimiyetinde Beyşehir ve Yöresi

Mada Adası, diğer adalardan farklı olarak iskân faaliyetlerinin Bizans, Selçuklu, Osmanlı devletlerinden günümüze sürekli görüldüğü tek adadır. Yaşamın dönemlik olarak görüldüğü İğdeli ve Hacı Akif gibi adalarda ise dönemlik yaşamın aksine tarım ve hayvancılık faaliyetleri süreklidir.

Adalar, Türk egemenliğine tamamen girmeden önce de bölgede nüfusu artan Türkler ile sıkı ilişkiler içerisine girmiştir. 15. Yüzyıla kadar adalarda görülen Hristiyan varlığı zamanla azalmış, Bizans imparatoru Yuannis'in 1142 tarihinde İğdeli ada, Mada, Akburun ve Çeçen adalarındaki Hristiyan halkın, batıya göç etmesini sağlamıştır.⁴⁵ Bu göçler sonucunda Hristiyan nüfusun azalması ve kalan halkın da zaman içerisinde bölgeyi terk etmiş olması muhtemeldir.

Anadolu Selçukluları Döneminde Beyşehir ve Yöresi

Bugünkü adı ile Beyşehir olan bölge, 1124 yılından itibaren Anadolu Selçuklu Devleti yönetimine girmiştir. Bu gelişme ile önemli bir merkez haline gelen göl çevresi, 1277 yılında Sultan Alaeddin Keykubat döneminde yapılan ve bugünün Gökaya Köyü sınırları içerisine Kubadabad sarayı inşa edilmiş ve 3 km uzağında bulunan adaya (Kız Kulesi Adası), bir iç kale inşa edilmiştir. Ada çok iyi korunduğu için tehlikeli bir durum meydana geldiğinde, devletin hazinesi güvenliği arttırmak amacıyla bu adaya taşınmaktadır.⁴⁶ Anadolu Selçuklu Devleti döneminde araştırma alanımız olan Mada Adası üzerine dinlenme ve eğlenme amacıyla kasr yaptırılmış ve adanın kuzeyinde kasra ait olduğu düşünülen duvarlar, on yıl öncesine kadar mevcutken 2021 senesindeki ziyaretimizde bu kalıntılar ile karşılaşılmamıştır.⁴⁷

⁴⁴ H. Yazıcı, K. Arıbaş, *agm.* 2012, s.42.

⁴⁵ H. Yazıcı, K. Arıbaş, *agm.* 2012, s. 42.

⁴⁶ İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Beyşehir Tarihi, Erzurum*, 1991, s. 395-400.

⁴⁷ H. Yazıcı, K. Arıbaş, *agm.* 2012, s. 42.

2012 yılında yayınlanmış bu makalede, adanın kuzeyinde bu duvarların varlığından bahsedilmiştir. Ancak 2020 yılında ziyaret ettiğimiz adada bu kasrın ardında kalan duvarlara rastlanmamıştır.

Beylikler Döneminde Beyşehir ve Yöresi

Anadolu Selçuklu Devleti'nden sonra bölgede Eşrefoğulları Beyliği görülmektedir. 14. Yüzyıl başlarında Beyşehir ve civarında kurulan Eşrefoğulları Beyliği'nin, öncesinde Karallis ya da Pisidia bölgesi olarak anılan bölgeye Beyşehir adını vermiş olması muhtemeldir. Eşrefoğlu Süleyman Bey'in merkeze yaptırmış olduğu külliye ile beraber şehir, bu külliye etrafında mimari ve kültürel açıdan gelişmeye başlamıştır.⁴⁸

Adalar, Selçuklulardan sonra, Eşrefoğulları döneminde aynı işlevlerde kullanılmışlardır. Kirse Adası ile ilgili bir rivayette, İlhanlıların Anadolu umumi valisi Timurtaş, son Eşrefoğlu hükümdarı Süleyman Beyi bu adada yakalatmış ve göle attırıştır. Başka bir rivayette de Eşrefoğlu Mehmet Bey güzeller güzeli Mis Hatun ile evlenmiş ve Mada Adası'nda yaptırdığı köşkünde yaşamışlardır.⁴⁹

Osmanlı Devleti Döneminde Beyşehir ve Yöresi

Beyşehir ve çevresi, Osmanlı hâkimiyetine ilk olarak I. Murad zamanında geçmiştir. I. Murat, Hamid ilinden Hüseyin Bey'in elçileri ile görüşerek bazı toprakların kendisine satılmasını teklif etmiş ve Isparta, Karaağaç, Akşehir, Beyşehir, Seydişehir ve Yalvaç kazalarını 80.000 altın karşılığında satın almıştır. Hamidoğulları Beyliği ise bir yandan Karamanoğullarının da hücumuna uğramakta diğer yandan Osmanlı ile anlaşma yoluna gitmiştir. Ve en nihayetinde Hamidoğulları Osmanlı hâkimiyetini kabul etmiştir.⁵⁰

Osmanlı, bölgede bulunan Memlük ve Karamanoğulları olumsuz etkilerinden dolayı bölgenin sancakbeyliğine uzun dönem kimseyi gönderememiştir. Dönem dönem Osmanlı ve Karamanoğulları arasında birkaç kez el değiştiren Beyşehir ve Yöresi, 15. Yüzyılda tamamen Osmanlı idaresine geçmiş ve iki kazaya ayrılmıştır. Kazaların nahiye sınırları genel itibariyle 16. Yüzyılın sonlarına kadar değişmeden kalmıştır. Bu kazalar Beyşehir ve Seydişehir olarak adlandırılmıştır. Bu kazalardan Beyşehir Kazası sınırlarında, bugün araştırma sahamız olan Mada Adası, kazanın Cezire nahiyesi idarî sınırları içerisinde bulunmaktadır.⁵¹ Beyşehir Gölü'nün doğu kısımlarına yerleşmiş

⁴⁸ Hüseyin Muşmal, "Eşrefoğulları'ndan Günümüze Beyşehir Kent Merkezi'nin Demografik Gelişimi", SUTAD, Güz (42), 2017, s.383.

⁴⁹ B. B.Korucu Üçüncü, *age.* 2014, s. 54.

⁵⁰ Isparta 1967 İl Yıllığı, s. 96-97.

⁵¹ A. Erdoğan, *age.* 2006, s. 69

birkaç köy ile Mada adasındaki Mada köyü (bazen Madi, Mado), göldeki diğer adaların da varlığıyla beraber ada anlamına gelen “cezire” ifadesini kullanmayı tercih etmişlerdir.

Osmanlı yönetimine geçen bölge, belgeler yetersiz olsa da şehzadelerin sancağı haline gelmiş ve kısa dönemlerle şehzadeler tarafından yönetilmiştir. 1483 ile 1511 yılları arasında Beyşehir Sancağı, şehzade Şehinşah tarafından yönetilmiştir. Şehzade Şehinşah öncesinde Fatih Sultan Mehmet’in oğulları tarafından, sonrasında ise Şehinşah’ın oğulları tarafından yönetildiği görülmektedir.⁵² Isparta, Tanzimat’ın ilanından sonra yapılan eyalet teşkilatına kadar Hamid Sancağı’nın merkezi olmaya devam etmiş ancak eyalet teşkilatının kaldırılıp Vilayet teşkilatına geçildiğinde Konya’ya bağlanmıştır. 1867’de yeniden sancak haline getirilmiş ve 1891’de Hamidabad adını aldı. 1894 tarihli devlet salnamesine göre tekrar Konya’ya bağlanmıştır. Isparta, ancak Cumhuriyet döneminde vilayet olabilmıştır.⁵³

III. Kılıçarslan devrinde bugünkü Şarkikaraağaç, Karaağaç adıyla anılmaktaydı ancak bugün adı Acıpayam olan Denizli ilçesi o gün Garbikaraağaç olarak anıldığından, karışıklığa mahal vermemek amacıyla Isparta Şarkikaraağaç ilçesi daha doğuda olması nedeniyle Şarkî Karaağaç adını almıştır.⁵⁴

Mada Adası Roma döneminden bu güne sürekli yerleşim merkezi olmuştur. Zorunlu iskân faaliyetleri ya da yaşam koşulları sebebiyle göç almış ve göç vermiştir. 1866-1867 yıllarında Manyas Gölü çevresinden yaşam şartlarının yeterli olmaması sebebiyle Rus (Don) Kazakları göç etmişlerdir. Adalardan bugün adı Çeçen Adası, ona adını veren 20. Asır başlarındaki Çeçen göçünden kaynaklanır.⁵⁵ Mada Adası’na Kazakların yerleşmesi konusu ise hem Osmanlı hem de Cumhuriyet dönemleri içinde olduğundan ileride Beyşehir Gölü Mada Adası’nda Don Kazakları başlığı içinde ayrıca incelenmiştir.

Beyşehir Gölü adaları, adaya uzun dönem yerleşen Kazak ve Çeçenler dışında, I. Dünya Savaşı ve II. Dünya savaşlarından sonra zorunlu ikamet bölgesi olarak kullanılmıştır. I. Dünya savaşı yıllarında 1916 yılında İngiliz esirlerin yerleştirilmesi BOA’da geçen belgelerle beraber bu esirlerin yaşam masrafları için ödenek talep edilmiştir.⁵⁶ II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye’de enterne edilmek zorunda kalan

⁵² A. Erdoğan, *age.* 2006, s. 84-85.

⁵³ Isparta 1967 İl Yıllığı, s. 101

⁵⁴ [Tarihçe \(sarkikaraagac.gov.tr\)](http://Tarihçe(sarkikaraagac.gov.tr))

⁵⁵ Kübra Benli, Hüseyin Muşmal, “Osmanlı Dönemi’nde Beyşehir Mada Adası’na Yerleştirilen Rus Kazakları”, Konya Ticaret Odası Konya Kitabı, 2019 s.114.

⁵⁶ Kerim Sarıçelik, “I.Dünya Savaşı Yıllarında Beyşehir’de İkamet Ettirilen Sivil Esirler”, Konya, 2006, s.338-343.

Alman askerleri savaş sonucunda esir statüsüne alınmış ancak yaşamlarında büyük bir kısıtlamaya gidilmemiştir. İki yıl Beyşehir ve yöresinde kalan Alman askerler ancak sekiz ay esir statüsünde kalmış, sonrasında ABD'ye teslimine karar verilmiştir.⁵⁷

Araştırma sahamız olan Mada Adası, Gedikli Köyü'ne bağlı Kumluca Mahallesi'dir. Gedikli Köyü Osmanlı Devleti yönetiminde olduğu tarihlerde çiftlik yerleşmesidir. Ancak Antalya'nın Manavgat ilçesi Gevişli köyünden yaylacılık faaliyeti için gelenler zamanla Gedikli'ye yerleşmişlerdir. Kazakların, Antalya'nın Kazak Köyü'ne ya da Kanada'ya, Çeçenlerin ise Beyşehir içlerine göç etmeleri sonucunda Mada Adası Gedikli Köyü'ndeki bazı aileler tarafından satın alınmıştır.⁵⁸

Mada Adası'nda 1936 yılı öncesinde yaşayan Kazak ve Çeçenlerin kaldıkları konutları bulunmamaktadır.⁵⁹ Bugün adada evlenme sebebiyle Honamlı yörükleri ve göç nedeniyle asıl olarak Tırtar yörükleri yaşamaya devam etmektedir.

2.5. Beyşehir Gölü Mada Adası'nda Don Kazakları

Rusya'da yaşayan Kazaklar üç gruba ayrılmışlardır. Dinyeper ve çevresindekiler, Zaporog Kazakları, Don Nehri civarındakiler Don Kazakları, Terek Nehri civarındakiler Terek Kazakları'dır. Don Kazakları zamanla Rusya ile özgürlük mücadelesinde bulunan kahramanlarının adı İgnot ya da soyadı Nekrosav ile de anılmışlardır. Zaporog Kazakları ve Don Kazakları Türkiye'ye göç etmişlerdir. 15 ve 16. Yüzyıllarda Rus politikasından kaçıp Don steplerinde özgür yaşamaya başlayan Don Kazakları Çar I. Petro'nun bu steplere hâkim olma isteğiyle 1707 yılında I.Petro'nun kuvvetleri tarafından talan edilmiş ve 1709 yılında Kazak (Bulavin) İsyanı baş göstermiştir. Bu isyan sonucunda büyük yenilgiler alan Kazaklar, 1709 yılında Osmanlı Devleti sınırlarındaki Kırım'a sığınmışlardır. Osmanlı, Rus Kazakları'ndan Zaporog ve Don Kazakları'nı 1737 yılında Tuna Nehri civarına yerleştirmiş ancak Zaporoglar Rusya'da paralı askerlik yapmak istemeleri gerekçesiyle, 19. Yüzyılın ilk yarısında Rusya'ya dönmüşlerdir. Kalan Don

⁵⁷ Hasret Gümüş, Hüseyin Muşmal, "II. Dünya Savaşı Yıllarında Beyşehir'de Bir Enterne Kampı", Tarih Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırma Dergisi, Sayı, 24, 2020, s. 153-154.

⁵⁸ H. Yazıcı, K. Arıbaş, *agm.* 2012, s. 44.

Adı geçen makalede, ada halkının Gedikli'deki yerleşik halkla aynı yerden gelip yerleştiğine dair bilgi verilmiş ancak ada halkı ile yaptığımız mülakatlarda Ada halkının Tırtar Aşireti, Gedikli Köyü'nün ise Honamlı Aşireti olduğunu öğrenmiş olduk.

⁵⁹ B. B. Korucu Üçüncü, *age.* 2014, s.67.

Ada'ya mülakata gittiğimizde Kazak ve Çeçen konutlarına hem tarafımızca görülmemiş hem de ada sakinleri ile yapılan mülakatlarda bu binalara ve mezarlara dair bir kalıntı olmadığı ifade edilmiştir. Kazakların inançları gereği inşa ettikleri kilise ve kilisenin çanı hakkında bir kalıntı olmasa da Kazakların kilise çanını yanında götürememelerinden ve Beyşehir Gölü'ne düştüğüne dair bir rivayet vardır.

Kazakları, Zaporog Kazakları'nın paralı askerlik sebebi ile gitmeleri neticesinde o bölgede yaşamaları tehlikeli görülmüştür. Don Kazakları, 19. Yüzyılda önce Manyas Gölü çevresine yerleştirilmiş ve orada "Kocagöl" adlı bir köy yerleşimi kurmuşlardır.

Sırasıyla Manyas, İznik ve Terkos göllerini kiralayarak balıkçılık faaliyeti yürüten Kazaklar, balıkların yeterli olmaması sebebiyle Beyşehir Gölü'nde yaşamak üzere Dâhiliye Nezareti'nden izin istemişlerdir. 20. Yüzyılda 1866 yılında Mil Adası bugünkü adıyla Mada Adası olarak geçen adaya yerleşmeleri kabul edilmiş ve 1866-1867 yılları arasında adaya yalnız erkeklerden oluşan 30-40 hane 55 nüfus olarak yerleşmiştir. Aileleri daha sonraları yanlarına gelmişlerdir. 1882 yılında Osmanlı vatandaşı olan Kazaklar, 1906 yılı Konya Vilayet Sahnâmesi'ne göre 105 kadın ve 101 erkek olmak üzere toplamda 206 nüfusa ulaşmışlardır. Kazaklar 1920 yılına kadar adada yaşamış ve adanın bir dönem Kazak Adası olarak anılmasına sebep olmuşlardır.

1920 yılında Osmanlı Devleti'ndeki idari boşluk ve savaş sonrası ülke durumu nedeniyle eşkıyalık faaliyetlerine maruz kalmış ve Akşehir'e 1904 yılında göç eden akrabalarının yanlarına gitmişlerdir. 1962 yılına kadar Türkiye'de kalan kazaklar Hristiyanlığın Ortodoks mezhebine mensuplardır. Kapalı bir toplum olarak anılan Kazaklar, Mada Adası'nda, ibadetleri için kilise inşa etmiş ve sakallarını yılda bir kez ucundan keserek Yortu zamanlarını geleneklerine uygun geçirmişlerdir. Kendisiyle beraber yedi nesil öncesini birinci dereceden akraba gören Kazaklar, yedi nesil içerisinde akrabalık bağı olanlar arasında evliliğe müsaade etmemişlerdir. 1962 yılına kadar Türkiye'de kalan Kazaklar, Akşehir'de ikamet ederken Beyşehir ve Eğirdir göllerinde balıkçılık yapmaya devam etmişlerdir. 1962 yılında İstanbul Kadıköy İskelesi'nden 1000 kadar Kazak Rusya'ya soylarını devam ettirme endişesiyle dönmüşlerdir. Don Kazakları Anadolu'da 250 yıl kalmış ve göllerdeki balıkçılık faaliyetlerinde önemli bir rol üstlenmişlerdir.⁶⁰

Çeçenler, 1901 yılında Kafkas göçleri sonucunda Beyşehir ve yöresine yerleşmiştir. Bu göç içerisindeki Çeçenlerin bir kısmı da Mada Adası'na yerleşmişlerdir. Çeçen halkı 1936 yılında Tırtar Yörükleri'nin adayı satın alması ile Beyşehir ilçesinin içlerine yerleşmişlerdir.

⁶⁰ K. Benli, H. Muşmal, *agm.* 2019, s.109-121.

2.6. Beyşehir Gölü Mada Adasının Tarih Boyunca Adlandırılışı ve Anlamları

Beyşehir Gölü üzerinde bulunan bugün içerisindeki mahallenin adı Kumluca Mahallesi olan Mada Adası'nın tarihi kaynaklardaki adı; Mada, Madi, Mado şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Fatih Sultan Mehmet dönemindeki Beyşehir vakıf defterlerinde adanın adı "Mado" olarak kaydedilmiştir. Ancak Mada Adası'nın Türk hâkimiyetinden önce de aynı isimle anılıp anılmadığı hakkında bir kayıt bulunmamaktadır. İbrahim Hakkı Konyalı Mada isminin Farsça dışı hayvan anlamına geldiğini ileri sürmüştür.⁶¹ Beyşehir Gölü üzerinde bulunan Eşek Adası, Aygır Adası, Yılanlı Ada isimlerinde yer alan hayvan isimleri Mada isminin Farsça dışı hayvan anlamına geldiğini destekler niteliktedir ancak kesin değildir.⁶²

Mada adı, Türk Dil Kurumu Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğünde, istek (Düzköy, Ayancık, Sinop), yemek yeme isteği (Kavak-Samsun, Ünye-Ordu, Piraziz, Kayadibi, Şehli- Giresun), mide (Köşker-Kırşehir, Bor-Niğde), pide ile yufka arası kalınlığında bir çeşit sac ekmeği (Kerkük ve çevresi), hamur açmakta kullanılan yuvarlak, yassı yastık (Kerkük ve çevresi), ekmeği tandıra yapıştırmakta kullanılan içi ot dolu minder (Kerkük), iştah(Kırşehir) anlamlarına gelmektedir.⁶³ Yemek yeme üzerine olan bu tanımlar; mide ile ilişkilendirilebilir.

Rus Kazakları'nın bölgeye iskân ettirildikleri 19. asrın son çeyreğinde Mada Adası kayıtlarda Mil Adası olarak geçmektedir.⁶⁴ "Mil" adı, Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğünde ada ismine işlevsel olarak yakın olan, "*Selin sürükleyip getirdiği çok küçük taneli çamurlaşmış kum ve toprak karışımı.*" anlamıyla Rumca kökenli bir kelimedir. Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğünde ise Mil, "*selin getirdiği kumlu, çamurlu toprak*" manasıyla Türkiye'nin hemen her bölgesinde kullanılmaktadır.

Mada Adası 1866 ve 1920 yılları arasında (geçici yerleşmeler göz önüne alınırsa 1962) Don Kazakları'nın adada yaşamış olması nedeniyle "Kazak Adası" olarak da anılmıştır. Bugün Kumluca Mahallesi olarak adı geçen ada, 8220 dekarlık bir alanı kapsamasına rağmen 800-900 dönümlük ekilebilir arazisi içerisinde bir yerleşim alanının

⁶¹ B. B. Korucu Üçüncü, *age.* 2014, s.40-41. ; İbrahim Hakkı Konyalı 1991, *Abideleri ve Kitabeleriyle Beyşehir Tarihi*, s. 391.

⁶² Mada, made (ماده) sözcüğünün, "dışı hayvan" anlamı için bkz: Şemşeddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türki(Tıpkı Basım)*, s. 1755.

⁶³ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 20.02.2021)

⁶⁴ K. Benli, H. Muşmal, *agm.* 2019, s.116; *Konya Vilayeti Sâl-Nâmesi* 16 (H.1300/ M.1883), s.101

yahut mevkiinin adını almıştır. Bu bölge içilebilir akarsuyun civarında kurulan sahili kıvıllı topraklı bölge olması sebebiyle “Kumluca” adını almıştır.⁶⁵

2.7. Bölgede Yaşayan Tırtar ve Honamlı Yörükleri

Beyşehir Gölü Mada Adası üzerinde Kazakların ve Çeçenlerin adadan göç etmesinden sonra, üç farklı Türk aşiretinin varlığı görülmektedir. Ancak bunlardan ilki olan “Kosatlar” adada Honamlı ve Tırtar Yörükleri kadar uzun kalamamışlardır. Bir kaynağa göre Çeçenler, ada işlerinde yardımcı olmaları için “Kosatlar”ı yanlarına almışlardır.⁶⁶ Kosak (Kosat) adı verilen bu ailenin adada hırsızlık, mallara el koyma gibi davranışları ve Beyşehir ve yöresindeki sıtma gibi hastalıkların çoğalması gibi nedenlerle Çeçenler adayı Tırtar Aşireti’ne satmışlardır. Mada Adası’nda “Kosak (Kosat)” adı verilen bir aile ile Tırtarlar tam zamanı bilinmemekle birlikte beraber yaşamışlardır. “Kosaklar”ın adada yaşayışlarına dair Mehmet Karasu (78), “hırsızlık yapar, hayvanlarımızı çalar, bizi kovarlardı.” İfadelerini kullanmaktadır. Buradan anlaşıldığı üzere Kosaklar adada yaşarlarken Tırtar Aşireti gelip adaya yerleşmişlerdir. “Kosak (Kosat)” adlı aile ise Anamas Dağları’ndaki Hayta Aşireti’nin (Saçıkaraalı Yörükleri) Saçıkaraalı Mahallesiine adını vermiş olması mümkündür. Kelime manasıyla *Hayta*, vurucu, kırıcı, haydut anlamlarına gelmektedir.⁶⁷

Beyşehir Gölü Mada Adası’nda bugün Gedikli Köyü’nden evlilik yoluyla Mada’da yaşamaya başlayan Honamlı Yörükleri ve 1930’lardan bu yana Tırtar Yörükleri yaşamaktadır. Adayı satın alan Tırtar Yörükleri, 1934-1935 yıllarında adaya tam yerleşene kadar göçebelige devam etmişlerdir. Göçün zorlu şartları ve devletin iskân çalışmaları nedeniyle bir süre Gedikli Köyü’nün arkasındaki Sindel Yaylası’na çıkmışlardır. 1934-1935 yıllarında adaya dört Tırtarlı yerleşmiş, adayı Tırtar yörüklerinden Şarkikaraağaç’taki çiftçi ağaları Tırtar Musa adlı kişiye satmışlardır.⁶⁸ Adadan Kosatlar çıkartıldıktan sonra Mada’daki varlıklarını garanti altına almak için Akşehir Çimendere’den akrabalarını getirmişler ve nüfuslarını çoğaltmışlardır.⁶⁹ Eröz, Tırtar yörüklerinin yerleşim yerleri için Sunular Obası, Kasabuşağı ve Dombalıklı

⁶⁵ K. Benli, H. Muşmal, *agm.* 2019, s.116.

⁶⁶ Ayşe Hilal Tuztaş, *Günümüzde Isparta’da Yaşayan Yörüklerin Siyasi ve Kültür Tarihleri* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2005 s.72.

⁶⁷ Mehmet Eröz, *Yörükler*, 1991, TDA Vakfı Yayınları, s.45.

⁶⁸ Bu bilgi, T10 kodlu metinde Tırtar Musa’nın torunu tarafından da anlatılmıştır. Bahsi geçen Tırtar Musa, kararlı, savaşçı ve tuttuğunu koparan bir adam olarak tasvir edilmiştir.

⁶⁹ A. H. Tuztaş, 2005, *age.* s.72.

yerleşimlerinden bahsetmiş ancak Isparta Yalvaç'ta bulunan Yukarı Tırtar ve Aşağı Tırtar yerleşimlerinden bahsetmemiştir.⁷⁰ Bahsi geçen çalışma, araştırma bölgemiz olan Mada Adası'ndaki diğer Tırtar Yörüklerinden bahsetmemiştir.

Tırtar Yörükleri ve diğer yörükler, Malazgirt Zaferi ile beraber Anadolu içlerine yerleşen Oğuzların Üçok ve Bozok kollarına bağlı Türkmen boyları arasında Tarsus ve Silifke arasındaki dağlık bölgeye (Bulgar Dağları) ve Taşeli çevresine yerleşmişlerdir. 13. Yüzyılda Moğol istilası sebebiyle yörüklerin göçleri artmış ve tüm Çukurova bölgesi Türkleşme yoluna girmiştir. Bu göçler neticesinde bölgede yaşayan Üçok ve Bozokların nüfusun tamamına Varsak Türkmenleri olarak anılmaktadır. Zaman içerisinde Toros Dağları'nın batısına göç eden boylarla beraber Varsak Türkleri Osmanlı-Karaman ve Osmanlı-Memlûklü mücadelelerinde Osmanlı karşısında yer almış ve 1516 yılında Osmanlı hâkimiyetine alınmışlardır.⁷¹ Tırtar adı ise 1831 tarihli nüfus sayım defterinde karşımıza çıkmaktadır. Silifke civarındaki *Cebel* kazasında günümüzde Erdemli ilçesinin batı ve kuzeyindeki bölgede yaşayan Tırtar yörükleri ve Keşli (Karakeşli) aşiretleri olarak iki ayrı Yörük aşireti olarak ele alınmıştır. Bahsi geçen defterde bölgenin en kalabalık nüfusu Karakeşli ve Boynuinceli'den sonra "Bölge-i cemaat-i Tırtar" adıyla 138 hanede 363 erkek nüfusu ile Tırtar Cemaati adıyla geçmektedir.

*"Bu gün Erdemli'de Silifke'de, Mersin'de, Tarsus'ta ve tüm Toros silsilesinde yaşayan Yörükler, işte o dönemlerde gelen Türkmen boylarının torunları olarak bu topraklarda varlıklarını devam ettirmektedir."*⁷²

S. Uğuz'un bu ifadesinin bakış açısı, bugün Toros Dağları'nın bir parçası olan Anamas Dağları'nda yaylak kışlak faaliyetlerini sürdüren Tırtar Yörükleri ya da Tırtar Cemaati için de açıklayıcı niteliktedir.

Tırtar kelimesinin kelime manasına bakılacak olursa iki ayrı tez öne sürmek mümkündür. İlki, 1530-1571 tarihli Karakeçili'ye Tâbi Cemaatler Listesi, nüfus sayımlarında *Tatarlu* ya da *Tatarlu-ı Diğer* başlıklarıyla kayda geçirilmiştir. Tırtar kelimesi 1800'lü yıllardaki tablolarda karşımıza çıkarken bu tabloda Karakeçili içerisinde bulunmamaktadır.⁷³ Birbirine benzer bu kavramların birbiri yerine kullanılması mümkün olmakla beraber, Tırtar kelimesinin ikinci anlamı olduğunu düşündüğümüz tır+(ı)t+ar

⁷⁰ M. Eröz, *age.* 1991, s.48.

⁷¹ Sacit Uğuz, "Nüfus Defterlerine Göre 19.Yüzyılın İlk Yarısında Erdemli ve Çevresi Yörüklerinin İdari ve Demografik Durumu", 2018, s.1385.

⁷² S. Uğuz, *agm.* 2018, s.1386-1390. (Tablo 2).

S. Uğuz, *agm.* 2018,s.1389.

⁷³ Üçler Bulduk, "İdari ve Sosyal Açından Karakeçili Aşiretleri ve Yerleşmeleri", 1997, s.47-48, (Tablo 1 ve Tablo 2)

yapısı da mümkün olabilir. Bu ayrımı yapmamızı sağlayan Türk Dil Kurumu Derleme Sözlüğü'nün *Tırtar* maddesinin karşılığının Antalya'da *Ahmak* sözcüğünün karşılması ile mümkün olmuştur. 1978 yılında Derleme Sözlüğü'ne giren bu madde, Antalya'dan Ada'ya göçen Tırtar grubu için de kullanılmış olabilir. Derleme sahasında kayda aldığımız Honamlı Yörüklerinden olan Ümmühan Karasu ve ahalinin Tırtar Yörükleri üzerine Tırtar demesi ve “r-l” değişiminin konuşması içerisindeki yapıyo(r)l+lar ifadesini de kullanmasıyla tır- kökü akılcı görünmektedir. Kaynaklarda tır- fiil kökünden tırlamak, tırlatmak, tırl kelimeleri türemiştir. Nişanyan, “*tır ve ya tir*” *titreme sesi anlamında ses yansımali sözcük olarak geçmektedir.*”⁷⁴ Aynı kökten türeyen *tirt* sözcüğü de “*vasat, layıkıyla olmayan işe yaramayan*” anlamlarına gelmektedir.⁷⁵ Bu bağlamda Tırtar sözcüğünün bahsi geçen ikinci manası Ahmak olarak da kabul edilebilirdi. Ancak bugün Mersin Toroslar'da 2012'den önce köy, 2012 İdari kanun ile mahalle olan Tırtar köyünün bulunduğu da bilinmektedir.

Mada Adası'ndaki Honamlı Yörükleri ise daha çok evlilik sebebiyle adaya geçmiş, gelin olmuş kadınlardan oluşmaktadır. Honamlı Yörükleri'nin bölgedeki asıl yerleşkesi Mada (Kumluca Mah.) dışında kalan Gedikli Köyü'dür. Bölgedeki ada ve kara halkı birbirlerini adalı, karşı yakalı ya da Yörük adları ile çağırmakta ya da isimlendirmektedir.

Honamlılar, Eröz'ün araştırmasına göre Coşlu Mah, Ötğünlü, Telliler, Elekli, Karaevli, Recepli, Hacımahmutlu, Bekmezci, Garsavurdanlı, yerleşkelerinde bulunmaktadır.⁷⁶ Honamlı adı hakkında birbirinden farklı görüşler mevcuttur. Honamlı adının, Ho namlı, hun namlı, Hotamlı isimlerinden türemiş olabileceği düşünülmektedir. Ali Tanyıldız, Honamlı isminin bu iki farklı söz grubundan ortaya çıkmış olabileceğini düşünür: Hun namlı ve ho güzel beydi.⁷⁷ Honamlı adının “Hotamlı” olduğuna dair diğer görüş ise varsayımdır.⁷⁸

Gedikli Köyü'nün bulunduğu mevki Osmanlı Devleti döneminde çiftlik yerleşkesi olarak kullanılmaktadır.⁷⁹ Başka bir kaynakta ise, Gedikli başçavuşun çiftliği olarak geçmektedir. Başçavuşun ölümünden sonra çiftlik Hikmetler sülalesine satılmış ve

⁷⁴ Nişanyan Sözlük, Çağdaş Türkçenin Etimolojisi, tır¹ maddesi.

<https://www.nisanyansozluk.com/?k=t%C4%B1r1&lnk=1> (Erişim Tarihi: 30.03.2021)

⁷⁵ Nişanyan Sözlük, Çağdaş Türkçenin Etimolojisi, tirt maddesi.

<https://www.nisanyansozluk.com/?k=t%C4%B1rt&lnk=1> (Erişim Tarihi: 30.03.2021)

⁷⁶ M. Eröz, *age.* 1991 s.46.

⁷⁷ Ali Tanyıldız, *Orta Asya'dan Gedikli Köyü'ne Honamlı Yörükleri*, Isparta, 1990, s. 33-34.

⁷⁸ A. H. Tuztaş, *age.* 2005, s.43.

⁷⁹ H. Yazıcı, K. Arıbaş, 2002, *agm.* s.44.

mevki, hayvan otlatmak için kullanılan Gedik mevki olarak anılmaya başlanmıştır. Yörük faaliyetlerine devam eden Honamlı Yörükleri, başlarda Manavgat-Taşağıl-Ötğünlü-Çakış-Toyaoğlu çiftliklerinde kalmış ve *Oba* olarak düşünülen bölgeye, eşkıya baskısı ve göç etmenin zorluğu nedeniyle yerleşme kararı almışlardır. Honamlı Yörüklerinden bölgeye ilk olarak Aktanoğlu Hikmet ve Asım Atalı kardeşleri Halide, Karadeli kardeşler ve Sadık Ağa gelmiştir. Toplamda 29 kişi tek hisseye ortak girerek 1932 yılında Gedikli mevkiini satın almışlardır. Honamlıların bölgeye tam olarak yerleşmesi 1937 yılını bulmuştur. 1938 yılından 1960 yılına kadar, kışları gölden toplanan sazlıklarla yaptıkları evlerde kalmış, yazları ise yaylaya çıkıp kıl çadırlarda yaşamışlardır.⁸⁰ Ötğünlü Yörükleri olarak da geçen Honamlı Yörükleri, Gedikli’de yerleşik hayata geçmeden önce, seyyar muhtarlık sistemi ile nerede doğarsa doğsun Antalya-Serik-Ötğünlü nüfusuna yazılmışlardır.⁸¹ Araştırma sahasında görüşme yapıldığında sözlü olarak “*Oğuz’un Avşar Boyunun Honamlı Yörüklerindeniz*”, ifadelerini kullanmışlardır. Derleme sahamızın dışında daha önce yapılmış bir Yörük ağızları çalışması olan “*Silifke ve Mut’taki Sarıkeçili ve Bahşi Yörükleri Ağzı*”⁸² çalışmasında da Honamlı ismine rastlanmıştır:

*“Aşiretin kökü Avşar, Avşar yani bizim ötemiz, Sarıkeçili Aşireti olarak şimdi şöyle bir şey ki bunlar Orta Asya’dan göç edip de bu yöreye geldiklerinde aşiret olarak ayırım yapılmış... Aslımız asaletimiz Sarıkeçili olarak okunuyoruz biz. Gıvacıklar var. Sonra Antalya, Burdur, Bucak o yöreye inen Yörüklerimizin de çoklar Honamlı Aşireti diye anılıyor. Onların kökü de aynen bu Yörüg’den ayrılıyo da Honamlı Aşireti diye anılıyor onlar Sarıkeçili diye de burda bunlar anılıyor.”*⁸³

Görüldüğü üzere Mada Adası (Kumluca Mahallesi) üzerinde Teke, İçel, Hamit bölgesine Anadolu Selçuklu Devleti döneminde gelen Oğuzların İç ve Batı Anadolu’ya Toroslar üzerinden zaman içerisinde göçtüğü, yerleştiği ve Yörük faaliyetlerine devam ettiği görülmektedir. Kimi Yörükler gönüllü kimi Yörükler ise zorunlu olarak iskân etmiş ya da ettirilmişlerdir. Hem Honamlı hem de Tırtar Yörükleri Oğuz’un Bozok kolu içerisinde yer almaktadır. Ancak tarih içerisinde farklı bölgelere göç etme ve artan nüfus ile beraber

⁸⁰ A. H. Tuztaş, *age.* 2005, s.69-70.

⁸¹ A. H. Tuztaş, *age.* 2005, s.44.

⁸² Erol Öztürk, 2009, *Silifke ve Mut’taki Sarıkeçili ve Bahşi Yörükleri Ağzı*, s. 35.

Metin, *age* içerisinde sahada derlenen metinlerden Abdurrahman Bakırcıoğlu’ndan derlenen [11. metinden (s. 226-230)] alınmıştır.

⁸³ E. Öztürk, *age.* 2009, s.34-35.

Yörükler kendi cemaatlerine ayrılmışlardır. Nihayetinde, Honamlılar Avşar boyu içerisinde, Tırtarlar ise Karakeçili Aşireti içerisinde anılmaktadır.

Muharrem Bayar'ın Seyyid Lokman'ın *Hünernâme* adlı eserinden aktardığı üzere, Bozoklar ve Üçoklar olarak ikiye ayrılan Oğuzlarda hâkim olan Bozoklar olmuştur. Bozoklar kendi içinde on iki ayrı boya ayrılmaktadır. Honamlı Yörüklerinin sözlü mülakatlarda söylediği üzere kendilerini üç oğuldan Yıldızhan'dan gelen dört boy içerisine dâhil etmektedirler. Tırtarlar ise Kayı Boyu'nun Karakeçili aşireti içerisinde olduğundan Günhan'dan gelen dört boy içerisinde dirler.⁸⁴

---

⁸⁴ Muharrem Bayar, *Karakeçili Yörük Aşireti'nin Eskişehir'e İskânı*, Lider Ajans Matbaacılık, 2004, s.40

İNCELEME

SES BİLGİSİ

2.8. ÜNLÜLER

İç Anadolu Bölgesi'nde Isparta ve Konya il sınırları arasında kalan Beyşehir Gölü üzerindeki Mada Adası (Kumluca Mahallesi) ağzında bulunan ünlüler yazı dilinde var olan; /a/, /e/, /ı/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ olmak üzere toplamda 8 ünlüden farklı olarak 13 ünlü tespit edilmiştir. Yazı dilinde var olmayan bu sesler transkripsiyon alfabesi ile /á/, /a/, /e/, /ä/, /i/, /i^o/, /i^o/, /ó/, /o/, /ô/, /ú/, /u^o/, /ü^o/, şeklinde yazıya aktarılmıştır.

Türkiye Türkçesi yazı dilinde var olmayan ünlüler dışında, ses olayları neticesinde ortaya çıkan bu 8 ünlünün uzun ve kısa halleri mevcuttur. Bu ünlüler: uzun ünlüler; /ā/, /ē/, /ī/, /ī̄/, /ō/, /ō̄/, /ū/, /ū̄/ ve kısa ünlüler; /ă/, /ě/, /ĩ/, /ĩ̄/, /ö/, /ů/, /ů̄/ transkripsiyonuyla yazıya geçirilmiştir. Ünlü tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Ünlüler.

ÜNLÜLER ⁸⁵		DÜZ			DÜZ-YUVARLAK		YUVARLAK
		GENİŞ	GENİŞ-DAR	DAR	DAR	DAR-GENİŞ	GENİŞ
KALIN	KISA	ă		ĩ	ů		ö
	NORMAL	a	ą	i, i ^o , u ^o	u	o	o
	UZUN	ā		ī	ū		ō
KALIN-İNCE	NORMAL	á	ä	í,	ú		ó
İNCE	KISA	ě		ĩ	ů̄		ȫ
	NORMAL	e	ę	i, i ^o , ü ^o	ü	ô	ö
	UZUN	ē		ī̄	ū̄		ō̄

⁸⁵Turgut Tok, *Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağzları*, (Basılmamış Doktora Tezi) çalışmasındaki ünlü tablosu merkeze alınarak hazırlanmıştır. T.Tok, 2002, age. s.25.

2.8.1. Uzun Ünlüler

Boğumlanma süresi normal bir ünlünün boğumlanma süresinden daha uzun veya iki ünlünün boğumlanma süresini kapsayan ünlüler, uzun ünlülerdir. Türkiye Türkçesi yazılı dilinde, yabancı kelimelerde yer alan ünlüler dışında uzun ünlü yoktur. Ancak Türkçenin çok eski dönemlerinde aslı ve ses değişimleri sonucunda, uzun ünlülerin varlığı bilinmektedir. Türkiye Türkçesi yazı dilinde normal uzunluktaki 8 ünlünün 8 uzun ünlü karşılığı gözlemlenmiş ve 8 uzun ünlü şu şekilde yazıya geçirilmiştir; /ā/, /ē/, /ī/, /ī/, /ō/, /ō/, /ū/, /ū/. Bu ünlülerde görülen uzunluk Arapça ve Farsçadaki uzunluktan daha kısa bir uzunluktur.⁸⁶

Mada Adası ağzında, yedi uzun ünlü tespit edilmiş ancak her birinin belirli bir ses olayı ya da vurgu tonlama sonucunda meydana geldiği de görülmüştür. Ünlü uzamaları üzerinde etkisi reddedilemeyen ağızların sentaks yapıları önemli bir yer tutar. Isparta Ağızı, ünlülerin uzatılması bakımından zengin bir örnektir. Bunun yanı sıra göçebe boyları da ağızlarında sıkça uzun ünlülere yer vermektedir.⁸⁷ Bilindiği üzere Honamlı ve Tırtar Yörükleri yarı göçebe hayatına devam etmekte ve uzun ünlüler, yedi uzun ünlü için de sıkça duyulmaktadır. Ses olayları ve vurgu tonlama haricinde aslı ya da birincil bir uzunluk derlenen metinlerde görülmemiştir. Yabancı kökenli kelimelerdeki uzunluklar özellikler Arapçanın çekimli bir dil olması e kelime üretiminde elif (ل), ye (ي) ve vav (و) harflerinin kullanılması nedeniyle Türkçeye geçen kelimelerde uzun ünlüler görülmektedir. Mada Adası ağzında görülen uzun ünlüler Türkçe ve yabancı kökenli olmak üzere iki ana başlığa ayrılmıştır. Bu iki ana başlık içerisinde Türkçe kökenli kelimeler de başlılarda bahsi geçen belirlenmiş ölçütlere göre beş ayrı başlık altında incelenmiş ve örneklendirilmiştir.

2.8.1.1 Türkçe Kökenli Kelimelerde Uzun Ünlüler

Ses Düşmesi Sonucunda Meydana Gelen Uzun Ünlüler

Mada Adası ağzında, Türkçe kökenli kelimelerde ünlülerin normal uzunluğundan daha uzun telaffuz edilmesine sebep olan fonetik sebepler ve yabancı kökenli kelimelerdeki aslı uzunluklar şu şekilde sınıflandırılabilir⁸⁸: Mada Adası ağzında kökeni Türkçe kelimelerde uzun ünlülerin görülmesi beş ayrı sebepten kaynaklanmaktadır.

⁸⁶ Turgut Tok, *Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağızları*, Denizli, 2002, s.25.

⁸⁷ Ahmet Caferoğlu, "Anadolu ve Rumeli Ağızları Ünlü Değişimleri", TDAY-B, 1964, s. 29.

⁸⁸ Uzun ünlülerin sınıflandırılmasında Turgut Tok, , *Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağızları*, Basılmamış Doktora Tezi, 2002; Mukim Sağır, *Erzincan ve Yöresi Ağızları*, 1995 eserlerinden faydalanılmıştır.

Bunlardan ilki; /b/, /f/, /ğ/, /h/, /ħ/, /h/, /k/, /k/, /m/, /n/, /r/, /v/, /y/ ünsüzlerinin düşmesi veya düşme eğilimi göstermesi sonucunda, bahsi geçen seslerden önceki ünlünün uzaması ile sonuçlanır.

ōreTmen “öğretmen”, T1/3; *dōğ^oumluyūñ* “doğumluyum”, H1/7; *ūraşıP* “uğraşıp”, T3/25; *ōlum* “oğlum”, T4/24; *bōça* “bohça”, T5/33; *ğāve* “kahve”, T7/7; *gūñlūke* “günlükken”, H1/13; *ōsüz* “öksüz”, T8/9; *bōrek* “böbrek”, T7/13; *bizīki* “bizimki”, T7/63; *senīkini* “seninkini” T2/73; *īsan* “insan”, D1/47; *gelīke* “gelirken”, T1/64; *ōldürūse* “öldürürse”, T2/141; *ğedivīmīşiyin* “gidivermişim”, H2/57; *ākadaşım* “arkadaşım”, H7/24; *yūkayı* “yufkayı”, T7/202; *ğōv^odular* “kovdular”, H7/48; *hēbe* “heybe” T1/22; *duydūsam* “duyduysam”, H3/26.

Hece Kaynaşması Sonucunda Meydana Gelen Uzun Ünlüler

Türkçe kökenli kelimelerde uzun ünlülerin görülmesine sebep olan ikinci husus hece kaynaşmasıdır. Mada Adası ağzında hece kaynaşması /k/, /k/, /g/, /ğ/, /ğ/, /r/, /y/ ünsüzleri etkisinde meydana gelmiştir. Ada ağzındaki örnekleri ise şu şekildedir:

eşōleşşek “eşekoğlueşek”, T2/150; *fedākārlīm* “fedakarlığım”, T2/115; *dālmış* “dağılmış”, H2/10; *aşşā* “aşağı”, T2/13; *deycēme* “diyeceğime”, H2/38; *dēşiyō* “değişiyor”, T3/32; *yōğ^oūnlū* “yoğunluğu”, H5/264; *hazırlī* “hazırlığı”, T7/18; *yaşāyōS* “yaşıyoruz”, H3/8; *īce* “iyice”, T1/73; *anlāTān* “anlatayım”, T2/8; *sōy^oleyān* “söyleyeyim”, T6/148; *gūTmē* “gütmeye” H7/25; T8/46; *vurūyduķ* “vuruyorduk”, D1/96.

Ünlü Düşmesi Sonucunda Oluşan Uzun Ünlüler

yokārdā “yukarıda”, H5/6; *nāh^oal* “ne hal”, H1/4; *üşūycāK* “üşüyecek”, T5/151; *yaķıcıyīdı* “yakıcıydı”, H7/110.

Çift Ünlünün Veya İki Ünlünün Birleşmesi İle Oluşan Uzun Ünlüler

nōldu “ne oldu”, H2/125; *nīdersiñ* “ne edersin”, T4/90; *ķōfere* “kuaföre”, H4/15; *ğōparátife* “kooperatife”, T5/59.

Vurgu Ve Tonlama Etkisiyle Oluşan Uzun Ünlüler

sōKTü “söktü”, T1/64; *yetmiş* “yetmiş”, H1/6; *güç'Çükē* “küçükken”, H1/12; *hēP* “hep”, T3/1; *yapāriS* “yaparız”, T3/24; *emmē* “ama”, H3/38; *dāTlıdır* “tatlıdır” H4/44; *hērkes* “herkes”, T5/57; *sayāriS* “sayarız”, H6/22; *şincī* “şimdi”, H6/73; *çōh* “çok”, T8/37; *yāvri°m* “yavrum”, T8/79; *hāydi* “haydi”, T9/73; *bōl* “bol”, D1/33.

2.8.1.2 Yabancı Kökenli Kelimelerdeki Aslı Uzun Ünlüler

hūsūsū “hususî”, H1/4; *mēşelā* “mesela”, H1/9; *hükūmeTden* “hükümetten” H1/114; *sāfi* “safi”, T2/13; *māni* “mani”, H2/13; *heḳāye* “hikâye” T4/30; *zāh°ar* “zahir”, T7/98; *nāsiP* “nasip”, D1/10.

2.8.2. Kısa Ünlüler⁸⁹

Mada Adası ağzında, /ă/, /ě/, /ĩ/, /i/, /ö/, /ũ/, /ü/, sesleri olmak üzere toplamda 7 kısa ünlü bulunmaktadır. Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunan ö sesinin kısa telaffuzu tespit edilmemiştir. Yazı dilinde belirli bir sürede boğumlanan 8 ünlü vardır. Bu ünlüler, birtakım fonetik faktörler ve hususi konuşma tempoları ölçütlerine göre, o sesin açık ve duyulur bir biçimde boğumlanması için gerekli süreyi tamamlarlar. Yazı dilinde bulunan ünlülerin ağızlarda kısa seslendirilmesi, boğumlanma için gerekli sürenin tamamlanmaması ile meydana gelir.⁹⁰ Ünlülerde meydana gelen bu kısalma sonucunda kısa ünlüler olarak isimlendirilebilir. Ünlülerdeki bu kısalma, görüldüğü üzere hem geniş hem dar ünlülerde meydana gelmiştir. Bu kısalma, ses olayına basamak teşkil eden kısa sürede oluşma durumudur.⁹¹ Dar ünlülerdeki kısalma, ünlü düşmesinin bir öncesi merhalesi ve daha sık görülürken vurgusuz olan orta açık hecedeki ünlülerde de kısalma olabilir.⁹²

⁸⁹ Mada Adası ağzında kısa ünlüler şapka işaretinin tersi yönünde işaretlenir. Metinlerimizde hem Times Turkish Transcription yazı stilinde oluşturulan Türkiye Türkçesi ağızlarında en sık kullanılan kısaltma işareti kullanılmıştır. Detaylı bilgi ve tablolar için bkz. Necati Demir, Ordu İli ve Yöresi Ağızları, TDK Yayınları, 2001, s.61; Erdinç Demiray, “Ağız Araştırmalarının Transkripsiyon İşaretlerinin Farklı Kullanılması Sorunu” Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/6, 2008, s.199-211.

⁹⁰ Turgut Günay, *Rize İli Ağızları İnceleme-Metinler-Sözlük*, Ankara, 2003, s.45.

⁹¹ Mukim Sağır, *Erzincan İli Ağızları İnceleme-Metinler-Sözlük*, Ankara, 1995, s.29

⁹² Ahmet Bican Ercilasun, , *Kars İli Ağızları-Ses Bilgisi*, Ankara, 1983, s.59-60.

Kısa ünlülerin meydana gelişine neden olan bazı fonetik özellikler bulunmaktadır. Bu fonetik özellikler, 10 madde ile sınıflandırılabilir:

1. Sızıcı seslerin etkisi ile düşme eğilimi gösteren ünlüler,
  - 1.1.Ortada bulunan vurgusuz açık hecedeki ünlülerin, /l/,/r/,/v/,/n/,/y/ ünsüzlerinin etkisinde düşme eğilimi gösteren kısa ünlüler (*yanına* “yanına”, H5/168),⁹³
  - 1.2. Kelime başında, ortasında ya da sonunda sızıcı ve akıcı ünsüzlerin etkisinde kısılma ve düşme eğilimi gösteren kısa ünlüler,⁹⁴
2. Aralarında duraklama bulunmayan iki sözcük varsa, ikinci kelimenin sonunda bulunan son ünlünün kısılma eğilimi göstermesi (*şey olur* “şey olur”, T5/17),⁹⁵
3. Kelime başında, /r/ ve /l/ seslerinden önce türeyen, dar ve düz /ı/ ve /i/ ünlülerinin düşme ve kısılma eğiliminde olması (*rahatız* “rahatız” T2/50),
4. Yabancı kökenli kelimelerde, söyleyiş kolaylığı sağlanması amacıyla ünlülerin kısa seslendirilmesi⁹⁶ (*duası* “duası” T5/47),
5. Hece niteliği taşıyan ünlülerin, hece yutulması eğilimiyle kısa seslendirilmesi (*emanet*, “emanet”, H1/69),
6. Düşme eğilimi yerine daralma eğilimi gösteren ünlülerin kısa seslendirilmesi,
7. Şimdiki zaman kipi “-yor” un 1. ve 3. tekil şahıs çekimlerinde Eski Türkçe Türkiye Türkçesi arasındaki safhadaki durumunu koruması ile saptanan *yor(I)* ve *yor(U)* varyantlarının sondaki ünlülerinde kısılma eğilimi (*gidiyörü* “gidiyor”, T5/124),⁹⁷
8. Ek fiilin /ı/, /i/, /u/ ve /ü/ şekillerinde kök halinde karşımıza çıkmış ve bugün Türkiye Türkçesindeki haline yaklaşarak düşme eğilimi gösteren kısa ünlüler halinde (*vardı* “vardı”, T1/38),⁹⁸
9. Kelime sonlarında son hecede kısılma eğilimi gösteren ünlüler (*okulu* “okulu”, T3/14),
10. İki ünsüz arasında türeyen /ı/, /i/, /u/, /ü/ ünlülerin kısılma eğilimi göstermesi, Mada Adası ağzında tespit edilmiştir (*kırkı* “kırkı”, T1/134).

⁹³ Zeynep Korkmaz, 1994, *Güney-Batı Anadolu Ağzıları: Ses Bilgisi*, Ankara, 1994, ”, s.40.

⁹⁴ Turgut Tok, *Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağzıları*, Denizli, 2002, s.31.

⁹⁵ A. B. Ercilasun, *age.* 1983, s.61

⁹⁶ T. Tok, *age.* 2002 s. 31.

⁹⁷ T.Tok, *age.* 2002, s.31.

⁹⁸ T. Tok, *age.* 2002, s.32.

Mada Adası ağzında, kısa e ünlüsü /ě/, yabancı kökenli sözcüklerin seslendirilmesinde, akıcı ve sızıcı ünsüz etkisinde ve orta açık hecede vurgunun zayıf olması sonucunda farklı örnekler, derlenmiştir.

Kısa ı ünlüsü /ĩ/ en çok düşme ve türeme eğilimi gösteren iki ünlüden biridir. Kısa ünlülerin meydana gelişine neden olan 10 fonetik özelliğin tamamı bu kısa ünlü için geçerlidir. Özellikle vurgusuz orta hecede, sözcük başında türemede ve ek fiilin zaman çekiminde karşımıza çıkmaktadır.

Kısa i ünlüsü /ĩ/ en çok düşme ve türeme eğilimi gösteren iki ünlüden ikincisidir. Kısa ünlülerin meydana gelişine neden olan 10 fonetik özelliğin tamamı /ĩ/ için de geçerlidir. Özellikle vurgusuz orta hecede, sözcük başında türemede ve ek fiilin zaman çekiminde karşımıza çıkmaktadır.

Kısa o ünlüsü /ö/, kısa ünlüler arasında Mada Adası ağzında en az karşılaşılan ünlüdür. /ö/ ünlüsü sıklıkla iki kelime arasında duraklama bulunmuyorsa ikinci kelimenin ilk ünlüsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Haricinde ise orta hece vurgu eksikliği sebebi ile düşme eğilimi gösteren ünlüdür.

Kısa ü ünlüsü (ü), Mada Adası ağzında sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Kısa ünlülerin meydana gelişine neden olan 10 fonetik özellik içerisindeki maddelerden 7. maddede belirtildiği üzere, şimdiki zaman kipi “-yor” un 1. ve 3. tekil şahıs çekimlerinde Eski Türkçe Türkiye Türkçesi arasındaki safhadaki durumunu koruması ile saptanan *yor(I)* ve *yor(U)* varyantlarının sondaki ünlülerinde kısalma eğilimi göstermektedir. Bu durumun dışındaki diğer 9 maddede örnekler göstermektedir. Ancak ek fiilin kök halinde görülmesi konusunda “-I-” ek fiil kökü yuvarlaklaşmış ve kök halinde “-ü-” halinde görülmüştür. Bölgemizde görülen kısa ünlülerin metinlerdeki örnekleri şu şekildedir.

/ă/ Ünlüsü

arăbası “arabası”, T2/33; *gurtarăcam* “kurtaracağım”, H4/47; *olăcaş* “olacak”, T5/31; *gonuşăcaş* “konuşacak”, D1/32.

/ě/ Ünlüsü

telěfon “telefon” T1/8; *dăh'ěl* “değil”, T1/157; *teKKeyě* “tekkeye”, H5/116; *nerěde* “nerede”, H5/141; *bilěcăn* “bilecek misin”, T7/9; *kitlăy'ěň* “kitleyen”, H7/39; *cumaěrtesi* “cumartesi”, T9/10.

/i/ Ünlüsü

ırahmatlı “rahmetli”, T1/20; *varıdı* “vardı”, T1/38; *sarı lira* “sarı lira”, T5/229; *gancalarına* “kancalarla”, H1/54; *sarığızım* “sarı kızım”, H2/8; *oturmayınca* “oturmayınca”, T5/19; *ıraziya* “Raziye”, T8/2; *duramazdıkkına* “duramazdık ki”, D1/80.

/ı/ Ünlüsü

gidemeyıvıdı “gidemeyiverdi”, T1/8; *hepsi* “hepsi”, T1/27; *avımız* “evimiz”, H1/13; *yıtmemişiyıs* “yitmemişiz”, H1/55; *meTire* “metre”, T2/27; *ellikisiında* “elli ikisinde”, T3//24; *ilazım* “lazım” H4/24; *ne ideller* “ne ederler”, H6/26; *öretmenıdı* “öğretmendi”, T7/48.

/ö/ Ünlüsü

yatyödum “yatıyordum”, T1/38; *salon* “salon”, H3/17; *nasıl oldu* “nasıl oldu”, T5/20; *şey olur* “şey olur”, T5/17; *malımız olurdu* “malımız olurdu”, H6/7.

/ü/ Ünlüsü

dövülüyörüdü “dövülüyordu”, T1/28; *giriörü* “giriyor”, T1/85; *yögüsam* “yoksa”, H2/11; *gonuşmuşuyundur* “konuşmuşumdur,” H3/2; *oyunumuS* “oyunumuz”, H4/13; *sonıra* “sonra”, H5/40; *zorıla* “zorla”, T7/41; *yoruluyon* “yoruluyorum”, T7/171; *doRulanırdın* “durulanırdın”, H7/70.

/ü/ Ünlüsü

geçinivürürüm “geçiniveririm”, H1/17; *gücücügüdü* “küçücüktü”, H4/55; *öbürünü* “öbürünü”, H5/275; *iki üç* “iki üç”, T6/81; *süründürürüyün* “süründürürüm”, H6/85; *bölüvirirdik* “bölüverirdik”, T8/57; *yörürüs*, “yürürüz”, T9/61; *köyümüS* “köyümüz”, D1/17.

2.8.3. İkiz Ünlüler (Diphthong)

İki ünlü sesin bir arada görülmesi, aynı nefes baskısı altında boğumlanan ve tek bir ünlü değerinde olan çift ünlü ya da ikiz ünlüler, Türkçede aslı olarak bulunmamaktadır. Türkçe kökenli kelimelerde bir diftong ile karşılaştığı takdirde, Ana

Türkçedeki aslî ünlülerin zamanla ses değişmelerine uğrayarak ikiz ünlü durumuna dönüşmesi ile oluşmuştur.⁹⁹ Ancak ağızlarda /ğ/, /h/, /v/, /y/ ünsüzlerinin düşmek üzere oluşu ya da düşmeleri sonucunda ünlüler aynı nefes baskısı altında boğumlanır ve bu şekilde duyulur. Mada Adası ağızında bahsi geçen /ğ/, /h/, /v/, /y/ sesleri genel itibariyle düşmemiş ancak düşmek üzeredir. Düşmüş olan bu ünlüler bir önceki ünlünün normal uzunluğundan daha uzun seslendirilmesine neden olmuş ancak iki ayrı ses meydana gelmemiştir. Bu nedenle metinlerde ikiz ünlüler nadiren görülmektedir.

varāy^oñ “varayım”, D1/118; *cumaērtesi* “cumartesi”, T9/10¹⁰⁰

2.8.4. Ünlü Uyumu

2.8.4.1 Kalınlık İncelik Uyumu/ Dil Benzeşmesi

Anadolu Ağızları ve Türkiye Türkçesinde sıklıkla görülen büyük ünlü uyumu ya da dil benzeşmesi olarak karşılaştığımız uyum, istisnaları görülse de sıkça karşımıza çıkan uyumdur. Türk dillerinin karakteristik ve en yaygın özelliği olan büyük ünlü uyumu, günümüzde sadece Özbek ve Yeni Uygur Türkçesinde bozulma göstermektedir.¹⁰¹ Dil benzeşmesi, Türkçenin tarihî süreç içinde ortaya çıkan yazılı eserlerde daima rastlanılan ve Türkçenin konuşulduğu bütün coğrafyalarda görülen bir uyumdur. İncelemiş olduğumuz Mada Adası ağızı, Yörük ağızlarında karşımıza çıkan kökteki ve ekteki ünlülerin kalınlaşması ve incelmesi durumu sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu değişim bazı eklerde Türkçenin yapısı ve zamanla ekleşme süreci ile ilgili olmakla beraber, bir kısım eklerde görülen bu uyum ise bir değişim olmayıp Türkçenin tarihî süreç içerisindeki şeklini ya da çok şekilli oluşunu koruması ile ilişkilendirilebilir.¹⁰² Ancak araştırma sahamızda, ölçütümüz Türkiye Türkçesi yazı dili olduğundan ünlülerde dil benzeşme olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye Türkçesi yazı dili merkeze alınarak

⁹⁹ Zeynep Korkmaz, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara, 1992, s.85.

¹⁰⁰ Türkiye Türkçesi yazılı dilinde iki ünlünün yan yana bulunması Mada Adası Ağızında da geçerliliğini sürdürmektedir. Yabancı dilden alıntılanan kelimelerdeki ikiz ünlüler ise saat>sah°at; sāt, šiir> şiyir örneklerinde de görüldüğü üzere Türkçe seslendirmeye daha uygun ve yakın halde görülmektedir. Bunun neticesinde Mada Adası Ağızında yan yana gelen çift ünlüler iki şekilde yer bulmuştur: İlki ünlülerin tek nefes baskısı sonucunda kaynaşarak uzun ünlüye dönüşmesi, ikincisi ise h ve y ünsüzlerinin türemesi. Bkz. Uzun ünlüler, Yabancı kökenli kelimelerde uzun ünlüler.

¹⁰¹ Güler Gülsevin, 2020, *Uşak İli Ağızları*, s. 40.

¹⁰² Leyla Karahan, 2017, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, s. 5.

Dil benzeşmesi ile ilgili age. kaynakta Zeynep Korkmaz’dan aktarılan “hanı” ve “hangı” kelimeleri, doğrudan doğruya “kanı” ve “kankı” şekillerinden gelmiştir. Bunlar yazı dilindeki gelişimin bir önceki basamağını yansıtmaktadır.

metinler üzerinde yapılan incelemede, örnekleriyle sık karşılaşılan on ayrı sınıf oluşturulmuştur.¹⁰³ Mada Adası ağzındaki ünlü uyumu, Isparta Merkez ağzında ve Eğirdir ve yöresi ağzında da olduğu gibi Türkiye Türkçesi yazı ve konuşma dilinden daha çok örnek vermektedir.¹⁰⁴

i- Fiilin Zaman Eki Almış Şekillerinde Dil Benzeşmesi

Eski Türkçe Dönemi'nde başlı başlına bir ek olan “*er-*” fiili, günümüz Türkçesinde isim soylu sözcüklerin yüklem olmasında, “*-Tir*” bildirme eki ve şart eki öncesinde, iki zamanı taşıyan geçmiş zamanın hikâye ve rivayetinde “*i-*” hali ile yaşamaktadır.¹⁰⁵ Ancak Türkiye Türkçesi yazı dilinde bu yardımcı fiil düşme eğilimi göstermesi göstermesine rağmen Mada Adası ağzında düşmek yerine, uyuma girdiği görülmektedir.

yimişlerimişmiş “yemişlermişmiş”, T1/132; *ğardaşıldık* “kardeş idik”, H1/55; *ğıtmatlıyıldı* “kıymetli idi”, T6/170; *varısa* “var ise”, H7/259; *mēmnunudum* “memnundum”, D1/55.

-ken, -iken Zarf Fiil Ekinde Dil Benzeşmesi

Türkiye Türkçesinde *-ken, i-* zarf fiilinin ekleşmiş zarf fiil hali olan *-iken* eki tek şekilli olarak, eklendiği kelimenin kalınlık incelik uyumuna bakılmadan, ince ünlü barındıran *-ken*, varyantı eklenmektedir. Ancak Anadolu ağızlarından büyük ünlü uyumu kuvvetli olduğundan *-ken* ve *iken* zarf fiili karşımıza *-kan, -ıkan, -kana, -kene, -ke, -ka*, şekillerinde, çoğunlukla büyük ünlü uyumu içerisinde karşımıza çıkmaktadır.

bebēkene “bebekken”, T1/57; *ordāķana* “ordayken”, H1/126; *beKlerkē* “beklerken”, T2/166; *varķáná* “varken”, T4/16; *ūģ^oraşırķán* “uğraşırken”, H4/57; *çocūģ^oūķa* “çocukken”, H4/97; *dururķanā* “dururken”, H7/170; *gencikene* “gençken”, D1/20.

¹⁰³ Sınıflandırılmada kaynakçada adı geçen Anadolu ağızları çalışmalarından yararlanılmış, ancak T.Tok DİGGBA, ağızları doktora tezi merkeze alınmış, metinlerin incelenmesi sonucunda yeni maddeler eklenmiştir. (T. Tok, *age*. 2002)

¹⁰⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Osman Yıldız, *Isparta Merkez Ağzı*, 2002, s.21; Döne Elbir, *Eğirdir ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011, s.74;

¹⁰⁵ Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara, 1992, s.52

-ki Aitlik Ekinde Dil Benzeşmesi

Yazı dilinde karşımıza çıkan aitlik eki *-ki* olmasına karşın araştırma sahamızda *-ki* aitlik eki ilerleyici ünlü benzeşmesi ile uyuma girmiştir.

anasınıñki “anasıninki”, H1/21; *eskiki* “eski”, T5/126; *onūki* “onunki”, T7/187; *hindiki* “şimdiki”, T7/221; *ayāndaqi* “ayağındaki”, T8/85.

ki Bağlacında Dil Benzeşmesi

Türkiye Türkçesinde *ki* bağlacı karşımıza sadece *ki* şeklinde çıkarken, sınırlı örnek bulunmasına rağmen, bağlaç Mada Adası ağzında büyük ünlü uyumuna girmiştir.

dedilerkine “dediler ki”, T1/67; *dediykine* “dediler ki” H2/25
duramazdıqqına “duramazdık ki”, D1/180.

ile Edatında Dil Benzeşmesi

Türkçede ekleşme sürecine girmiş olan *-ile* bağlacı Türkiye Türkçesi ölçünlü dilde tercihe göre, ek ya da bağlaç olarak yazılmakta ya da telaffuz edilmektedir.¹⁰⁶ Araştırma sahamızdan elde edilen metinlerde ise *ile* bağlacının *-la*, *-le*, *-na*, *-ne*, *-nan*, *-nen* şekillerinde uyuma girerek eklediği görülmektedir.

ğayīna “kayıkla”, T1/65; *tırtarnan* “tırtar ile”, T5/7; *devēyne* “deve ile”, H5/148; *onūynan* “onunla”, T6/70; *alıyna* “alı ile”, T7/61.

-layın Ekinde Dil Benzeşmesi

Günümüz ölçünlü Türkçesinde uyuma girmeyen *-leyin* eki Mada Adası ağzında uyuma girmiş ve kalın ünlülerden sonra *-layın* eki ünlü benzeşmesi göstermektedir. Bu benzeşme sabah ve akşam kelimeleri sonrasında karşımıza çıkmaktadır.

sabahlā “sabahleyin”, T2/26; *Sabahlān* “sabahleyin”, T6/142; *aqşamlā* “akşamleyin”, T6/143; *āqşamlay^oın* “akşamleyin”, T7/170.

¹⁰⁶ Z. Korkmaz, *age*. Ankara, 1956, s.31

-c(A)ğ(I)z Ekinde Ünlü Benzeşmesi

Türkiye Türkçesinde –ceğiz ve –cağiz ekleri yer yer uyuma giren eklerdir. Ancak Mada Adası ağzında –ceğiz ve –cağiz ekleri çoğunlukla ünlü uyumuna girmiştir.

anacāzım “anacağızım”, T1/17; *bicāzimiñ* “birceğizimin”, T1/43;
belcāziñden “belcağızından”, T7/169; *tümcāz* “tüm”, T8/36.

hani, hangi Kelimelerinde Dil Benzeşmesi

Hani ve hangi kelimeleri, Türkiye Türkçesi yazı dili içerisinde ünlü benzeşmesi özelliğine aykırı bir durumdayken ağızlarda bu durum Türkçenin fonetik özelliklerine uygun olarak *hani*, *hangi* şekilleri ile karşımıza çıkmaktadır. Bu kelimeler Türkçenin tarihi seyri içerisinde *kani* ve *kankı* şekillerinden gelişmiştir, bakış açısı da günümüzde hâkimdir.¹⁰⁷

hāni “hani”, H2/35; *hanı* “hani”, H2/99; T3/42; T4/23; H4/30; H5/102;
hangı “hangi”, T6/108; T7/90; H7/190; *hangı* H2/116.

Birleşik Kelimelerde Dil Benzeşmesi

Birleşik kelimelerde dil benzeşmesi, diğer dil benzeşme örneklerine göre daha az karşılaşılan bir benzeşme olmasına rağmen Mada Adası ağzında görülmektedir.

bicāzimiñ “bir tane, biricik”, T1/43; *bāyşāridi* “Beyşehir’di”, T2/155.

Yabancı Kelimelerde Dil Benzeşmesi

Türkçe, yabancı kökenli kelimeleri bünyesine alırken söyleyiş kolaylığı sebebi ile okunduğu gibi yazılmakta ve seslendirilen yabancı kökenli kelime Türkçenin büyük ünlü uyumu yapısına uygun şekilde kullanılmaktadır.¹⁰⁸ Bu durum ağızlarda ölçünlü dilde olduğundan daha sık görülmektedir. Arapça ve Farsçadan alıntılanan sözcüklerde kısa

¹⁰⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. L. Karahan *age.* 2017, s.5; T. Tok, *age.* 2002, s.38; Z. Korkmaz, Nevşehir Yöresi Ağızları, 1994, s. 47.

¹⁰⁸ bkz A. B. Ercilasun, *age.* 1983, s. 66-67.

ünlüler, genelde ünlü benzeşmesine girer ve ünlü değişimleri oluşur. Bu değişimler; $a > e$, $ı > i$, $u > ü$ yönünde olduğu gibi bunun yanı sıra ters yönde de gerçekleşebilmektedir.¹⁰⁹

hocā “hoca”, T1/70; *ziyaratın* “ziyaretine”, T1/113; *miSefir* “misafir”, H1/49; *ürüsümü* “” H1/104; *ünüversTē* “üniversite”, H1/125; *FürüS* “virüs”, H2/38; *egSeme* “egzama”, T6/85; *zāh°ar* “zahir”, T7/98; *randevüyü* “randevuyu”, T7/119; *naķıl* “nakil”, H7/113.

İlerleyici Ünlü Benzeşmesi

sahıbına “sahibine”, T1/21; *filen* “filan” , T1/25; *habarım* “haberim”, T1/92; *arzi°* “arzu”, H1/2; *kepāzalıķ* “kepazelik”, H1/26; *teK'Rer* “tekrar”, H1/44; *vaķıt* “vakit”, H2/111; *bāhçada* “bahçede”, H2/114; *yānı* “yani”, H4/41; *acálesi* “acelesi”, H5/53; *habar* “haber”, T7/112; *sāh°aplansıñ* “sahiplensin”, T7/152; *bāğçamıSa* “bahçemize”, H7/244.

Gerileyici Ünlü Benzeşmesi

sáfā “sefa”, T1/1; *sandelle* “sandalye”, T1/5; *haKKeTTe* “hakikaten”, T1/156; *húsūsū* “hususî”, H1/4; *mámur* “memur”, T3/13; *dene* “tane”, H4/5; *nışanda* “nişanda”, T5/24; *tebi* “tabi”, D1/33.

2.8.4.2 Dudak Benzeşmesi/Düzlük Yuvarlaklık Uyumu

Dudak benzeşmesi¹¹⁰, sözcükteki ünlülerin, ilk hecedeki ünlüye göre düzlük yuvarlaklık uyumuna girmesidir. Küçük ünlü uyumu olarak da adlandırılan bu benzeşme, kelimenin ilk hecesindeki ünlü düz ise kelimedede devam eden hecenin, düz yuvarlak ünlü; yuvarlak ünlü ise dar yuvarlak ya da geniş düz ünlünün takip etmesi ile meydana gelen gramatikal bir hadisedir. Batı Türkçesinde (Oğuz Grubu) düzlük yuvarlaklık uyumu zemininde daha çok düzleşme yönünde gelişmektedir.

¹⁰⁹ Osman Yıldız, “Dilimizde Arapça ve Farsça Kökenli Kelimelerde Görülen Fonetik Değişmeler”, SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 4, 1994, s.327.

¹¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK, 1992, s.104; Turgut Tok, *age*. 2002, s.39.

kiyiyeri “giyiyor”, T1/30; *duramārın* “duramıyorum”, T1/13; *geliyeri* “geliyor”, T1/151; *hināmlı* “honamlı”, H1/70; *gôzelim* “güzelim”, H4/49; *ayrılmāy°rı* “ayrılmıyor”, T7/39; *çıkımāyo* “çıkıyor”, T7/225.

2.8.4.3 Dil Benzeşmesinin Bozulması (Aykırılık)

Mada Adası Kumluca bölgesi ağızında, ünlü benzeşmesi ve dudak benzeşmesi bölümlerinde görüldüğü üzere Türkiye Türkçesi yazı dilinden daha yoğun bir şekilde kalınlık ve incelik uyumu görülmektedir. Buna rağmen Mada Adası ağızından derlenen metinlerde, dokuz özel ve iki genel başlık olmak üzere sınıflandırma yapılmıştır. Ünlülerde, kalınlık-incelik veya darlık-yuvarlaklık uyumunun bozulmasında, bazı ünsüzlerin yanındaki ünlü ya da ünlüler üzerinde kalınlaştırma ve inceleştirme etkisi gösterdiği görülmektedir. Bazı ünlü değişimleri ve bazı ekler dil benzeşmesinin sebepleri arasındadır ve bu doğrultuda sınıflandırılmışlardır.¹¹¹

Büyük Ünlü Uyumunda Aykırılık

gömğök “gömgök”, T1/63; *āzāsıyidi* “azasıydı”, H1/115; *gätlerine* “katlarına”, T2/16; *çıkıvirmiş* “çıkıvermiş”, T2/159; T3/68; *çalivēr°* “çalıver”, H5/34; *ulen* “ulan”, H6/92; *mida* “mide”, T7/106; *merdivaniñ* “merdivenin”, H7/40; *h°ePıcāğ°ızıñı* “hepsini”, T8/72; *zamāniyle* “zamanıyla”, D1/99.

Küçük Ünlü Uyumunda Aykırılık

kiyiyori “giyiyor”, T1/30; *süslēyollar* “süslüyorlar”, T1/36; *buzıdı* “buzdu”, T1/54; *düşüvirdim* “düşüverdim”, H1/28; *gocadon* “kocadon”, H1/95; *göçivēriyori* “göçüveriyor”, T2/193; *acami* “acemi”, T2/104; *ölüveriyori* “ölüveriyor”, T2/194; *oñuyı°cağ* “okuyacak”, T3/21; *istēyorsañız* “istiyorsanız”, T3/63; *geçinivürür°üm* “geçiniveririm”, H1/17.

Gelecek Zaman Ekinde Aykırılığa

çinyeycāk “çiğneyecek”, T2/94; *götürecädiñ* “götürecektin”, T6/2.

¹¹¹ Turgut Tok, *age.* 2002, s.40.

Şimdiki Zaman Ekinde Aykırılışma

içiyollar “içiyorlar”, T1/33; *süslēyollar* “süslüyorlar”, T1/36; *bitiyo* “bitiyor”, T1/75; *yaşāyor* “yaşıyor”, T2/3; *geḏeyo* “gidiyor”, H2/70; *ḡapılıyom* “kapılıyorum”, H3/2; *nişleyōñ* “ne işliyorsun”, H4/90; *eTmēyon* “etmiyorum”, H5/305; *tılısımlāyor* “tulsımlıyor”, T7/31.

-ma, -me Olumsuzluk ve Yapım Eklerinde Aykırılışma

iTmēyollar “etmiyorlar”, T1/45; *yermēri* “yermiyor”, T1/152.

2. ve 3. Tekil Şahıs Eklerinde Aykırılışma

söyleyemān “söyleyemem”, T1/10; *bāKlen* “bekleyin”, T2/164; *diyān* T4/8; *mīñ* “misin”, H5/20; *mīñ* “mısın”, H7/75.

Birleşik Kelimelerde Aykırılışma

tükendiksıra “tükendiksıra”, H1/113; *biraz* “biraz”, T5/313; *cumartesi* “cumartesi”, H5/296; *ḡāverengi* “kahverengi”, T6/136; *cumaērtesi* “cumartesi”, T8/10.

Yabancı Kökenli Kelimelerde Aykırılışma

hükūmeTden “hükümetten”, H1/114; *tiraḡTór* “traktör”, T2/65; *apandis* “apandisit”, T2/25; *cināh^oat* “cinayet”, T2/121; *vodofon* “vodafone”, T4/31; *heḡkāye* “hikâye”, T4/44; *selāyı* “selayı”, T7/112.

2.8.4.4 Uyum Değişmesi

Mada Adası ağzında, büyük ünlü uyumu bağlamında kalın ünlüler ince ünlülerin yerini alarak yahut tam tersi yönde ince ünlüler kalın ünlülerin yerini alarak, büyük ünlü uyumunu bozmadan uyum değişikliğinin meydana geldiği görülmektedir.¹¹² Yazı dilinde görülmeyen bu değişime, bölge ağzında sıkça rastlanmaktadır.

sahıbına “sahibine”, T1/21; *ḡavásliḡ^oım* “hevesliğim”, T1/32; *Tē* “daha”, T1/43; *üçün* “için”, T1/156; *encek* “ancak”, H1/39; T7/80 *ḡardaşıdıḡ*

¹¹² Ayrıntılı bilgi için bkz. T. Tok, *age*. 2002, s.42.

“kardeşlik”, H1/50; *bi tā* “bir de”, H1/141; *ummāni* “ümmühan”, H2/100; *emme* “ama”, T3/55; *şoförüduḡ* “şofördük”, T5/41; *yuñlu* “yünlü”, T5/150; *yuñundan* “yününden”, T5/157; *sehil* “sahil”, H6/6; *benē* “bana”, H6/93; *hızmat* “hizmet”, T7/80; *gúnúñ* “günün”, H7/9; *ırbıḡın* “ibrik”, T8/70.

2.8.4.5 Ünlü Değişmeleri

Ünlü Değişimleri, ünlülerin belirli sebeplerle değişim gösterdiği ses olaylarıdır.¹¹³ Mada Adası ağzında ünlü değişimleri sık görülmekle beraber bu değişim başlıkları; *Kalın Ünlülerin İncelmesi*, *İnce Ünlülerin Kalınlaşması*, *Geniş Ünlülerin Daralması*, *Dar Ünlülerin Genişlemesi*, *Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması*, *Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi*, *Kalın- İnce Düz Açık e[ä] Ünlüsü* başlıkları ile toplamda yedi başlıkta incelenmiştir.

Kalın Ünlülerin İncelmesi

Ünlü değişimlerinde ünlülerin incelme ve kalınlaşma olaylarında toplamda 4 ünlü /á/, /i/, /ó/, /ú/, ünlüleri kullanılmıştır. Ancak bu işaretler hem kalınlaşmada hem de incelme de kullanılmışlardır. Ünlülerden /á/ ünlüsü, /a/ ve /e/ arasında bir ses karşılığına sahiptir. Ancak bu durum Türkiye Türkçesinde, yazımı ve okunuşu /a/ olan sesin ağızlarda /e/ sesine yakın bir şekilde söylenmesi şeklinde karşımıza çıkarken, Türkiye Türkçesinde yazılışı ve okunuşu /e/ olan bir sesin ağızlarda /a/ sesine yakın bir söyleyiş bulması sonucunda /á/ ünlüsü meydana gelmiştir. Bu durum ara ses niteliğindeki diğer ünlüler olan /i/, /ó/, /ú/ ünlüleri için de geçerlidir. /i/ ünlüsü /ı/ ve /i/ ünlüleri arasında; /ó/ ünlüsü /o/ ve /ö/ ünlüleri arasında ve /ú/ ünlüsü ise /u/ ve /ü/ ünlüleri arasında yer bulmaktadır. Tüm bunların sonucunda bu ünlüler, ne ince ne de kalın ünlü olma vasfına sahiptirler. Ünlünün değişim yönü, hem “Kalın Ünlünün İncelmesi” ve “İnce Ünlünün Kalınlaşması” başlıkları altında verilmiş hem de değişim yönü $a > e$ veya $e > a$ şeklinde belirtilmiştir.

Kalın Ünlülerin İncelmesi başlığı altında, ünlülerin tamamen incelmesi ve kalınlaşması ile ortaya çıkan, bir ünlü sesin diğer ünlü sese dönüşmesi incelenmiştir.

¹¹³ Ünlü değişimleri arasında çalışmamızda bulunan ve bulunmayan ünlü değişimleri örnekleri ve örneklerin görüldüğü bölgeler ve kapsamlı bilgi için bkz. Ahmet Caferoğlu, “Anadolu ve Rumeli Ağızları Ünlü Değişimleri”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 1994, s. 1-33; A.B. Ercilasun, *age.* 1983, s.83-95; Z. Korkmaz, *age.* 1992, s.159.

/á/ ve /a/>/e/ Ünlü Değişimi

sandálle “sandalye”, T1/13; *ámmá* “ama”, T1/42, H3/40; *ambuláns lá* “ambulansla”, H1/29; *antályalı* “Antalyalı” T7/34; *Táne* “tane”, T2/24; *ásgeridi* “askerdi”, H2/75; *entári* “entari”, T5/86; *terázi* “terazi”, H6/110; *künáh* “günah” D1/57; *yārabbim* “yarabbim” D1/111, *ħaKKeTTen* “hakikaten”, T1/156; *encek* “ancak”, H1/39; *miSefir* “misafir”, H2/49; *mūh°Teriñ* “muhtarın”, T6/186; *sehil* “sahil”, H6/5.

/i/ ve /ı/>/i/ Ünlü Değişimi

kirázimíS “kirazımız”, T2/51; *çayımıSı* “çayımızı”, T3/53; *ğarşıya* “karşıya”, T4/30; *kēricāğzım* “kericağızım” H4/41.

/u/>/ü/ Ünlü Değişimi

mú müSlūğ°um “nüfusum”, H2/6; *fásüllē* “fasulye”, H6/46; *randevüyü* “randevuyu”, T7/119;

İnce Ünlülerin Kalınlaşması

/á/ ve /e/>/a/ Ünlü Değişimi

çínyeycák “çiğneyecek”, T2/94; *aslán* “aslen”, T5/7; *hádiye* “hediye”, T6/136; *hızmát* “hizmet”, T7/80; *Sabahláyın* “sabahleyin”, T7/95; *ħabárim* “haberim”, H7/29; *atáşin* “ateşin”, H7/121, T9/44; *báráber* “beraber”, T8/101; *ēmanat* “emanet”, H1/69; *ataş* “ateş”, T2/118; *mida* “mide”, T7/106; *āylen* “eğlen”, T7/185; *sıhıyāydım* “sıhhiyeydim”, T10/6.

/i/ ve /ı/>/ı/ Ünlü Değişimi

gíbi “gibi”, T1/6; *ğabír* “kabir”, T1/110; *sāK’ızinde* “sekizinde”, H1/36; *eşim* “eşim”, T2/6; *íslam* “islam”, T7/42; *dolanıvídım* “dolanıverdim”, H7/41; *bāh°şış* “bahşış”, T8/85; *için* “için”, T10/59; *ğabır* “kabir”, T1/112; *naķıl* “nakil”, H7/113; *ħanı* “hani”, H7/113; *ħangısı* “hangisi”, T7/90; *vaķTı* “vakti”, H7/174; *ahır* “ahir”, D1/52.

/ó/ ve /ö/>/o/ Ünlü Değişimi

kóylüydü “köylüydü”, T1/4; *kóken* “köken”, T1/49; *góğdesine* “gövdesine”, T1/60; *dókersiñ* “dökersin”, H1/44; *dóğúşmüş* “döğüşmüş”, T2/17; *ókúz* “öküz”, T2/33; *góñüllü* “gönüllü”, H2/28; *bóyüme* “büyüme”, T3/9; *górmüş* “görmüş”, H3/9; *kótü* “kötü”, H3/46; *kópeK* “köpek”, H4/1; *gól* “göl”, H4/55.

/ú/ ve /ü/>/u/ Ünlüsü

ertesioğünde “ertesi gün”, T1/30; *gúzel* “güzel”, T1/40; *oñünüzden* “önünüzden”, T1/58; *túkendi* “tükendi”, H1/25; *kúrâKli* “kürekli”, T2/138; *gúllúk gúlistanlıK* “güllük gülistanlık”, H3/46; *kóyünde* “köyünde”, T4/19; *gúğómúñ* “güğümün”, T5/104; *tükürük* “tükürük”, T6/88; *güzúñ* “güzün”, H6/4; *çókúP* “çöküp”, T7/89; *yüksürdü* “yüksürdü”, T7/183; *gúnúñ* “günün”, H7/10; *ókúZden* “öküzden”, H7/31; *úsTüme* “üstüme”, T2/36; *óbúru* “öbürü”, T2/71; *gumúş* “gümüş”, T5/220.

Geniş Ünlülerin Daralması

/a/ Ünlüsü /a/>/ı/

zaman “zaman”, H2/20; *oraya* “oraya”, T2/15; *araba* “araba”, T2/32; *adaya* “adaya”, H3/7; *aTlaycāsıñıS* “atlayacaksınız”, T4/30; *aKrabam* “akrabam”, H4/89; *ağladı* “ağladı”, T7/47; *gocaya* “kocaya”, T7/81; *ora* “orası”, D1/41; *ızcık* “azıcık”, H1/27; *ızalırđı* “azalırđı”, H1/111; *yatırKa* “yatarken”, H6/99; *acızlandılar* “acizlendiler”, T8/143.

/e/ Ünlüsü /e/>/i/

gecesi “gecesi”, T1/25; *beş* “beş”, H1/110; *neleler* “neler”, T2/ 95; *erKäKlerimiS* “erkeklerimiz”, T6/106; *beğalı* “belalı”, T6/129; *beyazı* “beyazı”, D1/94; *dinilir* “denilir”, H4/16; *nirelisiñiz* “nerelisiniz”, H4/19; *ipey* “epey”, H4/101; *yiten* “yeten”, H1/102; *irken* “erken”, H6/110; *yigēniniñ* “yeğenin”, T7/72; *şiytanlar* “şeytanlar”, D1/46.

/o/ Ünlüsü /o/>/u/

geliyoru “geliyor”, T1/35; *obada* “obada”, H1/11; *ğosaT* “kosat”, T2/71; *çorba*, “çorba”, H3/19; *apar toPar* “apar topar”, T5/29; *boyacı* “boyacı”, T6/114; *soğan* “soğan”, T7/157; *porğam* “program”, H7/29; *fotorafta* “fotoğrafa”, D1/119; *buynuzuna* “boynuzuna”, T1/36; *moturū* “motoru”, T2/65; *pantul* “pantolon”, H5/278; *doğTur* “doktor”, T7/110.

/ô/ Ünlüsü /ö/>/ü/

çöküvirirsäm “çöküverirsem”, T1/58; *döğme* “döğme”, H1/33; *göl* “göl”, H1/50; *önümüSe* “önümüze”, T2/17; *döğe döğe* “döve döve”, T2/132; *dörtT* “dört”, T3/13; *öte*, T4/43; *önceden* “önceden”, T5/30; *öyle* “öyle”, T5/312; *öğreTdim* “öğrettim”, H5/33; *böyle* “böyle”, T8/55;

Dar Ünlülerin Genişlemesi

Mada Adası ağzında görülen dar ünlülerin genişlemesi, /ı/>/a/, /i/>/e/, /u/>/o/, /ü/>/ö/, /i/>/ä/ başlıklarında incelenmiş ve örnekleri tespit edilmiştir. Bu genişlemelerde; ilerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmeleri dışında ünsüzler de etkili olmuşlardır.

/a/ ve /ı/>/a/ Ünlü Değişimi

irāmatlağ°ā “rahmetliye”, T1/67; *ğayağ°ā* “kayığa”, H1/92; *āğ°aT* “ağıt”, T3/27, T7/160; *dāğ°anda* “dağında”, T5/120; *āğ°ar* “ağır”, T6/35; *ahara* “ahıra”, H7/33; *dāğ°aldı* “dağıldı”, T8/66; *aşāğ°a* “aşağı”, T10/15; *āğaz* “ağız”, D1/56; *mağana* “makine” D1/107; *dāğ°aldı* “dağıldı”, H1/112; *yarımlā* “yarımlığı”, T5/229; *bāğ°ardım* “bağırdım”, H7/41; *namazlāğ°dan* “namazlıktan”, T7/20 *ğarişTırsıñ* “karıştırırsın”, T8/59.

/e/ ve /i/>/e/ Ünlü Değişimi

Kapalı e /e/ sesi, yazı dilinde /i/ olup /e/ sesine doğru genişleme eğilimi gösteren bir sestir. Bu eğilim Anadolu ağızları arasında, Karaman Ağızı ile Terekeme uruğu ağzında sıkça kullanılan Arapça kelimelerin if^cāl ve ifti^cāl vezinlerinde göze çarpmaktadır.¹¹⁴ Ancak Mada Adası ağzında bu durum ile karşılaşılmamış aksine Türkçe kökenli sözcüklerin kökünde bulunan *i* sesi, gerileyici benzeşme yolu ile *e* sesine yakın bir söyleyiş ile ortaya çıkmıştır:

¹¹⁴ A. Caferoğlu, *age*. 1964, s.11.

eyi “iyi”, H1/1; *gēdiyörü* “gidiyor”, T2/20; *gēdivīmişiyin* “gidivermişim”, H2/57; *deyollar* “diyorlar”, T3/10; *heş* “hiç”, H3/26; *keydirillerdi* “giydirirlerdi”, T6/9; *ekiSsekiyin* “ikiz eki”, H7/60; *keğer* “gider”, T8/89; *gēdemeziķ* “gidemeyiz”, T10/38; *terke h°ēbesi* “terki heybesi”, T1/21; *hēķbi* “hiçbir”, T2/156; *gēT* “git”, H5/158; *dāğ°elin* “değilim”, D1/8.

/i/>/ä/ Ünlü Değişimi

gäTmedik “gitmedik”, H2/50; *gäTmiş* “gitmiş”, H2/17; *äh°tiyar* T4/ 24; *gelenä görenä* “geleneği göreneği”, T6/5.

/o/ Ünlüsü /u/>/o/ Ünlü Değişimi

şo “şu”, H1/53; *dördum* “durdum”, T2/12; *onām'* “anam!”, T2/61; *moh°acirlerle* “muhacirlerle”, T4/20; *çoval* “çuval”, T6/64; *şoñlar* “şunlar”, T8/6; *dova* “dua”, T10/37; *isTamboldan* “İstanbul'dan”, D1/2; *yohardan* “yukarıdan”, T2/13; *yovarlaķ* “yuvarlak”, T2/179; *doRūlanırdıñ* “durulanırdın”, H7/69.

/ö/ Ünlüsü /ü/>/ö/

bōğ°ün “bugün”, T1/29; *gōzel* “güzel”, T1/41; *bōyüdüm* “büyüdüm”, T2/2; *yōrüyündeniñ* “yürüyendenim”, H2/18; *ebegōmeci* “ebegümece”, T6/68; *yōrüy°üş* “yörügüz”, T7/5; *yōrümüşler* “yürümüşler”, T7/172; *bōyüg°ünü* “büyüğünü”, H1/21; *yörü* “yürü”, T2/141.

Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

Düz ünlülerde yuvarlaklaşma olayı, düz ünlülerden /ı/ ve /i/ ünlülerinin /u/ ve /ü/ ünlülerine yakın seslendirilmesi ile meydana gelmektedir. Mada Adası ağızında yuvarlaklaşma olayı sıklıkla dudak ünsüzleri; /b/, /m/, /p/ ve diş dudak ünsüzleri /f/ ve /v/ etkisiyle gelişmektedir. Bu ünsüzler yanlarındaki ünlüleri kök ya da ekte geniş bir düzenle gerçekleştirmektedir.¹¹⁵ Bu ünsüzlerin etkisi dışında Mada Adası ağızında iki örnek tespit edilmiştir: *gayı ğı* “kayığ”, H1/89; *balı ğ°a* “balığa”, T2/27.

¹¹⁵ A. Caferoğlu, *age*. 1964, s.17.

/i°/ ve /i/>/u/ Ünlü Değişimi

ğayı°ğı “kayığı”, H1/89; *balı°ğ°a* “balığa”, T2/27; *cēnabı°* “cenabı”, T8/147.

/i°/ ve /i/>/ü/ Ünlü Değişimi

māvlüt “mevlit”, H2/51; *pi°lav* “pilav”, H3/19; *telēvi°zyonda* “televizyonda”, D1/115. *ünüversTē* “üniversite”, H1/125; *FürüS* “virüs”, H2/39; *üçün* “için”, H2/41; *teļēFüzyonlarda* “televizyonlarda”, T7/76.

/u°/ ve /u/>/u/ Ünlü Değişimi

fası°llē “fasulye”, H5/110; *su°vallar* “sıvarlar”, H6/26; *bubasu°* “babası”, H7/51.

Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

Mada Adası ağzında görülen yuvarlak ünlülerin düzleşmesi, *u>ı*, *ü>i* yönünde gelişmiştir. Örnekler, sınıflandırılmış, incelenmiş ve başlıklar halinde verilmiştir. Bu genişlemelerde ilerleyici ve gerileyici ünlü benzeşmeleri ve ünsüzler etkili olmuştur.

/i°/ ve /u/>/ı/ Ünlü Değişimi

yavru°m “yavrum”, T1/11; *ğavı°rmuşlar* “kavurmuşlar”, T1/131; *yavru°cı°ğım* “yavrucuğım”, H1/4; *tavı°k* “tavuk” T5/213; *yāğ°mı°riñ* “yağmurun”, H5/193; *hamı°rı°* “hamurla”, T6/70; H6/11; *davı°lÇu* “davulcu”, T7 /92; *çāpı°t* “çaput”, T9/33;

/u°/ ve /u/>/ı/ Ünlü Değişimi

bāv°u°lıñı “bavulunu”, T1/9; *ğavu°rmuşlar* “kavurmuşlar”, T1/143; *cāvu°r* “gavur”, T2/123; *çavu°ş* “çavuş”, T2/140; *yāğ°mu°r* “yağmur”, T5/47; *davu°llu* “davullu”, H5/33; *çapu°Ta* “çaputa”, H5/69; *yavru°su* “yavrusu”, H5/117; *su°vallar* “sıvarlar”, H6/26; *bubasu°* “babası”, H7/51; *ğāvu°rurdu* “kavururdu”, H7/135; *tavu°k* “tavuk”, T8/120; *buyu°r* “buyur”, D1/84.

Kalın- İnce, Düz, Açık e[ä] Ünlüsü

Türkiye Türkçesi alfabesinde tek bir *e* bulunmasına karşın, Anadolu ağızlarında iki çeşit *e* vardır. Bunlardan geniş olanları *ä* ile dar olanı ise *e* ile gösterilmektedir.¹¹⁶ *Açık e sesi (ä)*, Mada Adası ağızında karşımıza *kapalı e (e)* sıklığında çıkmaktadır. *ä* sesi, Tablo 3'ten hareketle geniş-dar ve düz bir sestir. Örneklerde de görüleceği üzere çenenin daha çok açılması ve *e* sesinin normalden daha uzun söylenmesi ile çıkan bir ünlüdür.¹¹⁷ Mada Adası ağızında *e* sesinin Türkiye Türkçesi konuşma dilinden farklı olarak söylenmesi neticesinde meydana gelen *ä* ünlüsü, aynı zamanda *a* ve *e* arasında bir ses karşılığı yahut değişimi olarak da sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

ağşärde “Akşehir’de”, T1/49; *säk’üzinde* “sekizinde”, H1/36; *çäkTiğ* “çektik”, T2/39; *ülän* “ulan”, T2/83; *beklärän* “bekleyin”, T4/40; *levräK* “levrek”, T5/66; *mähmediñ* “Mehmet’in”, H5/195; *mävliüt* “mevlüt”, H2/51; *gändim* “kendim”, H3/29; *näy°se* “neyse”, H4/8; *päk* “pek”, H4/39; *sägmez* “sevmez” H6/86; *döşşäk* “döşek”, T7/2; *äsKiler* “eskiler”, T7/8; *iläg°ni* “leğeni”, T7/65; *mämnunun* “memnunum”, H7/4; *säslenmedim* “seslenmedim”, H7/45; *götürmäri* “götürmüyor”, T8/36; *ävleñdim* “evlendim”, T10/23; *hePicägñize* “hepinize”, D1/28.

2.8.4.6 Ünlü Düşmesi (Elision)

Türkiye Türkçesi ve ağızlarda görülen ünlü türemesi, birbirinden farklı fonetik etkiler sonucunda, iç ve son seslerde bulunan ünlülerin düşmesi ile meydana gelir.¹¹⁸ Fonetik özelliklerin yanı sıra kelime aralarında bırakılması gereken sürenin bırakılmaması da ünlü düşmesinin sebepleri arasındadır.¹¹⁹ Ünlü düşmesine neden olan sebepler, başlıklar halinde sınıflandırılmıştır.

Vurgusuz Dar Orta Hece Düşmesi

ğomtanım “komutanım”, T2/108; *pārila* “parola”, T2/117; *güg°müñ* “gügümün”, T5/104; *ayrılmäy°rı* “ayrılmıyor”, T7/39; *dorlarız* “durularız”, H7/146.

¹¹⁶ A. Caferoğlu, *age.* 1964, s.9.

¹¹⁷ T. Tok, *age.* 2002, s.20.

¹¹⁸ Z. Korkmaz, *age.* 1992, s. 159; T. Tok, *age.* 2002, A. B. Ercilasun, *age.* 1983, s. 95-97.

¹¹⁹ A. B. Ercilasun, *age.* 1983 s.95.

Ünlü ile Bitip Ünlü İle Başlayan Sözcükte İlk Kelime Sonundaki Ünlünün Düşmesi

söyledi için “söylediği için”, T1/156; *nāh°al* “ne hal”, T2/57; *nīdecān* “ne edeceksin”, H2/57; *nōldu* “ne oldu”, H2/125; *nāpacan* “ne yapacaksın”, H3/49; *ellikisiñdā* “elli ikisinde”, T3/24; *nişleyōñ* “ne işliyorsun”, H4/90; *nīdellerīdi* “ne ederlerdi”, H5/132; *nēden* “ne edeyim”, T7/131; *ellikisini* “elli ikisini”, H7/80; *nolcağ* “ne olacak”, T10/4.

Yabancı Sözcüklerde Ünlü Düşmesi

şir “şiiir”, T1/138; *hağKáden* “hakikaten”, T4/42; *ķōfere* “kuaföre”, H4/15; *sāT* “saat”, T7/27; *koperatif* “kooperatif”, T7/228; *üniversTeye* “üniversiteye”, T9/6.

Orta Hecede /y/, /l/, /r/, /h/, /k/, /ğ/ Ünsüzlerinin Etkisi ile Ünlü Düşmesi

haTÇe “Hatice” T1/1; *dışallara* “dışarılara”, T1/56; *ğaysı* “kayısı”, T6/79; *iyyim* “iyiyim”, T10/23; *arbanñ* “arabanın”, H5/267; *verriS* “veririz”, T3/24; *buRlarda* “buralarda”, H4/24; *ııcık* “azıcık”, H4/24; *gırklāycağ* “kırklayacak”, T5/98; *aşşāğ°da* “aşağıda”, H5/120; *ahreTde* “ahirette”, H6/85; *dağkada* “dakikada”, H6/107; *āğ°bim* “ağabeyim”, T7/13; *hārññ* “herifin”, H7/51; *yıkāycağlarımış* “yıkayacaklarmış”, H7/211.

Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi

pazar gün “pazar günü”, T3/11; *çalgısıñ* “çalgısını”, T9/51.

2.8.4.7 Ünlü Türemesi

Ünlü türemeleri, yabancı kelimeler dışında ses özelliklerine veya sözcüklerin birbirleri ile birleşme şartlarına bağlı bazı nedenler sonucunda kelimenin ön, iç ve sonunda, ünlü türemesi ile meydana gelen ses olayıdır.¹²⁰ Türkçede ağırlıkla yabancı kelimelerin telaffuzunda ve Türkçe kelime başında aslı olarak bulunmayan ünsüz seslerin söylenişlerini kolaylaştırmak amaçlı ünlü türemesi görülmektedir.¹²¹

¹²⁰ Z. Korkmaz, *age.* 1992, s. 161.

¹²¹ E. Öztürk, *age.* 2009, s.82.

Ön Türeme

Metinlerdeki¹²² ön türeme daha çok söz başındaki /r/ ve /l/ seslerinin boğumlanmasını kolaylaştırmak için türetilmiştir.

erezil “rezil”, D1/79; *ıraķıları* “rakıları”, T1/33; *irezillik* “rezillik”, H1/5; *ıraḫat* “rahat”, T5/159; *irāh^omaTlık* “rahmetli”, T7/164; *ırabıya* “Rabia”, H7/60; *irazıyā* “Raziye”, T8/2; *ilazım* “lazım”, H4/24; *irazilliK* “rezillik”, T5/118; *ilāğ^oni* “leğen”, T7/65; *ilazımıdı* “lazımdı”, H7/120.

İç Türeme

Mada Adası ağzında iç türeme, yabancı kelimelerde art arda gelen ünsüzler, özel isimler, Türkçenin tarihi seyri içinde düşme eğilimi göstermiş, ekleşmiş ve düşmüş kelimelerin henüz ağızlarda düşmemesi, sözcük içinde bir hecenin ünsüz ile bitmesi ve bir sonraki hecenin ünsüz ile başlaması nedenleriyle, kelime ortasında ünlü türemesi görülmektedir.

yalavaŞ “yalvaç”, T1/6; *yalıñızlık* “yalnızlık”, T4/22; *tıķıladıK* “tıkladık”, T2/142; *aşırı aşırı* “aşrı aşrı”, H4/17; *tılısım* “tılsım”, H5/93; *kırķılarız* “kırklarız”, H6/19; *tirabzonda* “Trabzon’da”, T1/18; *mavizer* “mavzer”, T2/63; *hePisi* “hepsi”, T4/3; *-biribirine* “birbirine”, H5/258; *kimiseyi* “kimseyi”, H7/11; *tiTiredi* “titredi”, H7/37; *soñūra* “sonra”, H5/40; *hücüre* “hücre”, H2/37; *güzüdü* “güzdü”, H7/14.

Son Türeme (Epithesis)

Mada Adası ağzında son türeme genel itibari ile şimdiki zaman kip eki *-yor*, zarf fiil eki *-ken* sebebi ile türemiştir. Türkiye Türkçesi yazı dilinde bu türeme görülmemekle beraber, Mada Adası ağzında da dönüşümlü olarak görülmektedir.

derkene “derken”, T1/49; *ayrılmāy^orı* “ayrılmıyor”, T7/39; *varamāri* “varamıyor”, T8/26; *kiyiyeri* “giyiyor”, T1/30; *h^oemi... h^oemi* “hem ... hem” T7/211; *evelı* “evvel”, T8/54; *alıyorū* “alıyorsun”, T1/12;

¹²² A. B. Ercilasun, *age.* 1983, s.97.

geđiyorũ “gidiyor”, T5/125; *đaPaTıyorũ* “kapatıyorum”, T7/28;
düşünüyün “düşünüyorum”, H2/44.

2.8.4.8 Vurgu

yā yā “yok yok”, T1/74; *ābō* H2/2; *var.a'* “var ya”, T3/2; *ey°ō'*
T3/30; *ūh°ū* H7/119; *sođ'karız* “sokarız”, H7/155;

2.9. ÜNSÜZLER

Mada Adası ağzında, yazı dilinde var olan /b/, /c/, /ç/, /d/, /f/, /g/, /ğ/, /h/, /j/, /k/, /l/, /m/, /n/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /t/, /v/, /y/, /z/¹²³ 21 ünsüzünden farklı olarak, düşmek üzere olan kısa ünsüzler dışında, on beş ünsüz tespit edilmiştir. Bu ünsüzler, transkripsiyon alfabeti sembolize edilmiş ve şu şekilde aktarılmıştır: /Ç/, /F/, /ğ/, /h/, /h/, /J/, /K/, /k/, /l/, /ñ/, /P/, /R/, /S/, /Ş/, /T/.¹²⁴ Anadolu ağızlarında bulunan bazı seslerin yazıya aktarılmasında henüz ortak bir işaretleme oluşturulamadığından bahsi geçen harflerin hangi sesleri ifade ettiği, harflerin kendi başlıkları altında örnekleri ile beraber açıklanmıştır. Bölge ağzında metinler yazıya geçirilirken seslerin işaret maksadıyla harflere dökülmesinde, daha önce derlenmiş Anadolu ağızlarının yazıya geçirilişi esas alınmıştır.¹²⁵ Ünsüzler, ünlülerden farklı olarak engelli seslerdir, boğumlanma sırasında ses çıkış yolundaki dudak, diş, dil, gırtlak gibi yollara çarparak oluşurlar ve ancak bir ünlünün yardımı ile hece olabilirler.¹²⁶

2.9.1. Yazı Dilinde Bulunmayan Ünsüzler

Mada Adası ağzında tespit edilen /Ç/, /F/, /ğ/, /h/, /h/, /J/, /K/, /k/, /l/, /ñ/, /P/, /R/, /S/, /Ş/, /T/ ünsüzlerin metinlerdeki örnekleri ve sesletimleri aşağıda görüldüğü şekilde ifade edilmeye çalışılmıştır.

/Ç/ Ünsüzü

Mada Adası ağzında /Ç/ harfi /c/ ve /ç/ sesleri arasında görülen süreklileşme ve süreksizleşme evrelerinde ortaya çıkan sesi ifade etmektedir. Bu ses; titreşimsiz ve diş sesidir.

hiÇ “hiç”, T1/92; *güç'Çük* “küçük”, H1/12; *balıkÇılığ'ı* “balıkçılığı”, H1/85; *ğarağÇili* “karakeçili”, T5/7; *anaÇıldı* “anacıldı”, T7/32; *saÇa* “saca”, H7/143; *Çingılı* “cıngılı”, D1/100; *toķuÇ* “tokuç”, D1/114.

¹²³ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Ankara, 2008, s. 40-47.

¹²⁴ M. Ergin, *age*. 2008, s. 54-60.

¹²⁵ Aktaran: T.Tok, *age*. 2002 s. 62-66. ayrıntılı bilgi için bkz.

A.B. Ercilasun, *age*. 1983; Z. Korkmaz, *age*. 1994.

¹²⁶ Mukim Sağır, “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, TDAY-Belleten, 1995, s. 391.

/F/ Ünsüzü

Türkiye Türkçesinde iki diş dudak sesi olan; titreşimsiz /f/ ve titreşimli /v/ sesi arasında ara ses olarak karşımıza çıkmaktadır. /F/ sesi, sıklıkla yabancı sözcüklerde ve titreşimsizleşme yönünde görülmektedir.

FürüS “virüs”, H2/39; *gāh°Feye* “kahveye”, T5/91; *hoşaF* “hoşaf”, T5/236; *teleFi°Syondā* “televizyonda”, H5/5; *gāFe* “kahve”, T6/161; *gāFaltı* “kahvaltı”, T7/7; *teļēFüzyonlarda* “televizyonlarda”, T7/76.

ğ Ünsüzü

Bu harf /ğ/¹²⁷, Mada Adası ağzında art damak, titreşimli ve süreksiz ağız sesidir. Ünlü-ünsüz uyumlarında, art damak sesi olması nedeniyle kalın ünlüler ile uyum içine girmektedir. Ünsüz değişimlerinde bu ünlü karşımıza *k>ğ*, *g>ğ*, *ğ>ğ* değişimlerinde çıkmaktadır.

gómdú “gömdü”, H1/57; *gocadon* “kocadon”, H1/95; *gatlerine* “katlarına”, T2/16; *gomtanım* “komutanım”, T2/19; *unutğanlık* “unutkanlık”, H2/123; *sariğamişa* “sarıkamış”, T10/8; *Çingoda* “çinkoda” T10/60; *gırk* “kırk”, D1/21.

/h/ Ünsüzü

Bir gırtlak sesi olan /h/ sesi, sürekli ve Türkiye Türkçesinde bilinen /h/ sesinin titreşimlileşme eğilimi sonrasında ortaya çıkar. Mada Adası ağzında bulunan /h/ sesine nispeten hırıltısızdır. Bölgede /h/ sesinin titreşimlileşme eğiliminin yanı sıra /k/ sesinin gırtlak sesi olan /h/ sesine dönüşmesi esnasında da sıklıkla görülmektedir.

aħlı “aklı”, H1/10; *çoħ* “çok”, T2/6; *ħonamlı* “honamlı”, T2/54; *doħuz* “dokuz”, T2/152; *ħāydin* “hadi”, H2/131; *ħızlıydı* “hızlıydı”, H5/102; *ħoranta* “horanta”, D1/36; *vaħTındayıS* “vaktindeyiz”, D1/52.

¹²⁷ /ğ/ ünlüsü için A.B. Ercilasun, Z. Korkmaz, E. Gemalmaz, T. Gülensoy /ğ/ işaretini kullanmışlardır. Ayrintılı bilgi için bkz. T. Tok, *age*. 2002, s.63.

/h/ Ünsüzü

Titreşimsiz, sert, sürekli gırtlak ünsüzüdür.¹²⁸ Bölge ağzında bu ses /h/ ve /ḥ/ seslerinden daha geride telaffuz edilmekle beraber daha hırıltılı bir sestir. Bu titreşimsiz art damak /g/ sesinin (ğ) sürekli halidir. Doğu Anadolu ağızlarında *k>h* değişmesine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Arapça'daki ح (*hi*) sesine karşılık gelen bir sestir.¹²⁹

oḡul “okul”, T1/99; *hırlamadıñ* “hırlamadın”, T1/144; *yuḡarıda* “yukarıda”, H1/75; *āḡır* “ahır”, T2/79; *baḡarıñ* “bakarım”, H2/31; *yaḡıp* “yakıp”, H2/82; *ḡaḡıyo* “kalkıyor”, T3/40; *vaḡtı* “vakti”, D1/104.

/J/ Ünsüzü

Türkiye Türkçesi konuşma dilinde /c/ ve /j/ sesleri arasında kalan sesi ifade eden /J/ sesi, titreşimli bir diş sesidir. Bu ses, /j/ sesinin süreksizleşmesi ve /c/ sesinin süreklileşmesi esnasında görülmektedir. Bölge ağzında en az görülen seslerden biridir.

heyJana “heyecana”, H3/2; *aJı* “acı”, T5/91; *pisḡoloJikmen* “psikolojik ?”
T7/113.

/K/ Ünsüzü

Türkiye Türkçesi yazı ve konuşma dilinde görülen /g/ ve /k/ sesleri arasında görülen bir ara merhaledir. Türkiye Türkçesinde bulunan diğer seslerde süreksizleşme ve süreklileşme yahut titreşimlileşme ve titreşimsizleşme gibi evreler arasında çift yönlü bir değişim görülürken /K/ sesindeki bu değişim, tek yönlüdür. Bu değişimin yönü, süreksiz ön damak sesi olan /k/ sesinin yine süreksiz ve ön damak sesi olan /g/ sesine doğru titreşimlileşme eğiliminde görülür.

ḡeKāri “şekeri”, H1/65; *ēsKiTiriñ* “eskitirim”, T2/132; *çıKı'virmiş* “çıkıvermiş”, T2/159; *sāKsen* “seksen”, H2/7; *bırıKlar* “bırıklar”, T5/179; *duvaK* “duvak”, T6/16; *tāKKe* “tekke”, T6/21; *Köllē* “kölle”, H6/45; *ufaK* “ufak”, H6/55; *eKmeK* “ekmek”, H7/161; *yörüklerinden* “yörüklerinden”, T10/16; *yaKa* “yaka”, D1/9; *çāKet* “ceket”, D1/68.

¹²⁸ Z. Korkmaz, *age.* 1994, s. III.

¹²⁹ M. Sağır, “agm.” 1995, s. 398.

/k/ Ünsüzü

Mada Adası ağzında bir art damak sesi olan k sesi titreşimsiz ve süreklidir. Türkiye Türkçesindeki ön damak sesi olan k sesinin art damakta telaffuz edilmesiyle ortaya çıkar.

kağTı “kalktı”, T1/16; kırk “kırk”, H1/7; anasınıñkı “anasıninki”, H1/22; kōfere “kuaföre”, H4/15; doğudum “dokudum”, T6/124; sağaTlık “sakatlık”, T7/76; ēğirir°dik “eğirirdik”, H7/18; akşam “akşam”, T9/17; loğūmunu “lokumunu”, T9/48; şeyTanık “şeytanız”, D1/48.

/l/ Ünsüzü

Sürekli, titreşimli ve ön damak sesi olan /l/ sesinin, dişeti sesi olarak ağız içerisinde daha önde telaffuz edilmesi sonucunda /l/ sesi meydana gelmektedir.

meşelā “mesela”, T1/39; sūlālem “sülalem”, H1/70; lākin “lakin” H1/112; ilāzım “lazım” T2/176; beḷālī “belalı”, T6/129; hūlā “hüla”, H7/143; ellām “ellam”, T9/29; ilāmetcāna “ilamatca”, T10/33.

/ñ/ Ünsüzü

Türkiye Türkçesi konuşma ve yazı dilinde bulunan, genizde meydana gelen sürekli ve dişeti sesi olan /n/ sesinin art damakta seslendirilmesi ile meydana gelen sürekli ve titreşimli /ñ/ sesidir. Diğer Anadolu ağızlarında, /ñ/ sesi nazal /n/, genizsil /n/ olarak adlandırılmaktadır.

sorduñ “sordun”, T1/2; goñşu “komşu”, H1/40; soñra “sonra”, T2/12; siñirlendiğÇe “sinirlendikçe”, H2/105; doñar “donar”, T3/56; beñzer “benzer”, H3/10; yeñi “yeni”, T4/5; yuñundan “yününden”, T5/157; gesseñe “gelsene”, T7/15; beŞiñci “beşinci”, T7/50; saña “sana”, T8/156.

/P/ Ünsüzü

Mada Adası ve diğer Anadolu ağızlarının hemen hepsinde karşımıza çıkan /b/ ve /p/ sesleri arasında, titreşimlileşme ve titreşimsizleşme eğilimi sonucunda bir ara merhale olarak karşımıza çıkmaktadır.

şaraPları “şarapları”, T1/33; *kırPısdan* “Kıbrıs’tan”, H1/86; *hePimiS* “hepimiz”, T3/61; *sebeP* “sebeP”, H6/67; *duyuP* “duyup”, H7/48; *Puçuk* “buçuk”, H7/51; *paPriķāsı* “fabrikası”, T8/56.

/R/ Ünsüzü

Mada Adası ağzında karşımıza çıkan /R/ sesi /r/ ünsüzünün /l/ ünsüzüne ya da /l/ ünsüzünün /r/ ünsüzüne dönüşme aşamasında karşımıza çıkan /r/ ve /l/ arası bir sestir. Mada Adası metinlerinden hareketle, ilerleyici ve gerileyici benzeşme, bu sesin meydana gelmesindeki temel neden olarak görülmektedir.

yaPaRlar “yaparlar”, T1/160; *teK’Rer* “tekrar”, H1/44; *eRvah^o* “ervah” H1/38; *etiR katıl* “etil katıl”, T5/6; *beRirli* “belirli”, T5/49; *çoRu* *çocūğ^oūyna* “çoluğu çocuğuyla”, T5/158; *tıRıslamlamış* “tıslamlamış”, T7/78; *sahiRimiS* “sahilimiz”, T9/61; *yürüyeRek* “yürüyerek”, T9/65.

/S/ Ünsüzü

Türkiye Türkçesindeki /s/ ve /z/ sesleri arasındaki bir ses olan /S/ sesi, titreşimsiz /s/ sesinin titreşimli /z/ sesine dönüşmesi ya da titreşimli /z/ sesinin titreşimsiz /z/ sesine dönüşmesi esnasında karşımıza çıkan bir ara sestir.

Sabā “sabaha”, T1/143; *ekiSsekīyin* “ikiz ekiyim”, H1/35; *biSim* “bizim”, T2/13; *Soba* “soba”, T2/80; *Sāh^oar* “zahir”, T3/59; *guTlāyoS* “kutluyoruz”, T5/143; *geSse* “gelse”, H5/263; *yörüdürüS* “yürütürüz”, T8/76; *ermeS* “ermez”, T10/64; *guracāS* “kuracağız”, D1/25.

/Ş/ Ünsüzü

İki titreşimsiz ünsüz olan /ç/ ve /ş/ seslerinin süreklileşme ve süreksizleşme eğilimi sonucunda /Ş/ sesi meydana gelmektedir. Bu eğilim Mada Adası ağzından derlenen metinlerde daha çok süreksiz olan /ç/ sesinden sürekli olan /ş/ sesine doğru görülmektedir.

hiŞ “hiç”, T1/144; genŞliĝinde “gençliğinde”, T1/150; vazgeŞmişler “vazgeçmişler”, H1/80; baŞĝa “başka”, H1/132; ĝaŞTım “kaçtım”, T2/8; ũŞ “üç”, T4/40.

/T/ Ünsüzü

Türkiye Türkçesi yazı ve konuşma dilinde bulunan /t/ ve /d/ sesi arasında bir ara merhale olarak karşımıza çıkan /T/ sesi, süreksiz, ağız seslerindedir ve titreşimlileşme ya da titreşimsizleşme eğiliminde görülmektedir.

Taha “daha”, T1/126; *duTdumu* “tuttu mu”, T2/88; *mūh^oTarına* “muhtarına”, T2/130; *ToĝTur* “doktor”, T8/90; *ĝeT* “git”, T8/158; *TırTar* “Tırtar”, T9/5; *çapı^oT* “çaput”, T9/33; *muTluyum* “mutluyum”, T10/23; *isTamboldan* “İstanbul’dan” D1/2; *Toĝurdūĝ* “dokurduk”, D1/31.

2.9.2. Düşmek Üzere Olan Ünsüzler

Türkiye Türkçesinde bulunan /f/, /ĝ/, /h/, /l/, /r/, /v/, /y/ sesleri Mada Adası ağızında düşme eğilimi gösteren ünsüzlerdir. Bu sesler; /f^o/ örneğinde görüldüğü üzere düşme eğiliminde olan ünsüzün hemen sağındaki işaret ile gösterilmektedir. Ünlülerin yanına konulduğunda yuvarlaklaşma eğilimini gösteren bu sembol, ünsüzlerde düşme eğilimini işaret etmektedir. Ada ağızında /ĝ/, /h/, /r/ ve /y/ ünsüzleri, örneklerin sıklığına bakılarak da anlaşılacağı üzere daha yoğun görülmektedir. Bu ünlülerden /y/ ünlüsü, iki ünlünün yan yan gelmesi, Türkçenin ses ve gırtlak yapısına uygun olmadığından /y/ sesi iki ünlü ses arasına girerek, düşmek üzere dahi olsa iki ünlünün seslendirilmesine yardımcı olmuştur.

sō^orālĝ “sofralık”, T7/155; *ĝaraĝ^ool* “karakol”, T2/17; *ĝūĝ^omūñ* “güğüümün”, T5/104; *dūĝ^oür* “dünür”, T6/159; *kōpāĝ^oē* “köpeĝe”, T8/82; *erkāĝ^one* “erkekke”, T8/132; *āh^oşamdan* “akşamdan”, T1/131; *nāh^oal* “ne hal”, H1/4; *tāh^otadan* “tahtadan”, T6/49; *sāh^oat* “saat”, H6/39; *h^oayat* “hayat”, T7/57; *bil^oĝi* T5/51; *alabilir^osiñ* “alabilirsin”, T1/12; *ĝeçinivürür^oūm* “geçiniveririm”, H1/17; *çāldırır^o* “çaldırır”, T8/45; *bāv^ou lūñi* “bavulunu”, T1/8; *āv^oiñ* “evin”, T1/38; *cev^oaP* “cevap”, H2/41; *sēv^omeS* “sevmez”, T6/174; *māv^osim* “mevsim”, H7/210; *ĝetirāy^oin*

“getireyim”, T1/5; *näy°e* “niye”, T1/142; *ğay°mbubaniñ* “kayınbabanın”, H1/14; *yaşındāy°ıdım* “yaşındaydım”, H5/29; *ōy°len* “öğlen”, T9/11; *gitmēy°ē* “gitmeye”, T10/63; *bilemēy°cen* “bilemeyeceğim”, D1/6; *çimdirīy°dik* “çimdirirdik”, D1/73.

2.9.3. Ünlü-Ünsüz Uyumu

Türkiye Türkçesinde ünsüzler, ince (ön) ve kalın (arka) olmak üzere ikiye ayrılırlar. Ünsüzlerin boğumlanma yerlerine göre oluşan bu uyumda kalın, arka damak ünsüzlerinin kalın ünlüler olan /a/, /u/, /o/, /u/ ünlüleri ile ince, ön damak ünsüzlerinin ise ince ünlüler olan /e/, /i/, /ö/, /ü/ ünlüleri ile kullanılmasıdır. Bu uyum Türkçe için çok sağlam ve genel bir kuraldır. Köktürk metinlerinde de ünsüzlerin kalınlık incelik durumlarına göre farklı harfler kullanıldığı, kullanılan ünsüzün harf seçimindeki kalınlık incelik durumuna göre yanındaki ünlü, ince ya da kalın kabul edilmektedir. Osmanlı Türkçesinde kullanılan Arap harflerinde dahi, Türkçenin ünlü ünsüz uyumu göz önünde bulundurarak /k/ ve /g/ harflerinin ince ve kalın halleri için farklı harfler tercih edilmiştir.¹³⁰ Mada Adası ağızında ünlü-ünsüz uyumu Türkiye Türkçesinde olduğu gibi genel bir kural olmakla beraber istisnalar genel itibari ile yabancı kökenli kelimelerde ve söyleyiş farklılıklarında ortaya çıkmaktadır.

oldu “oldu”, T1/48; *ğayınbubam* “kayınbabam”, T1/55; *olurkana* “olurken”, H1/7; *kaK'Tı* “kalktı”, T3/46; *goluñda* “kolunda”, H4/76; *asgerlīn* “askerliğin”, T5/41; *doğTōrlar* “doktorlar”, T5/274; *mağasladım* “makasladım”, H5/274; *oğudu* “okudu”, T7/50; *ğapıyı* “kapıyı”, H7/38; *ğonuşur* “konuşur”, T10/65.

2.9.3.1 Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması

Türkiye Türkçesi Anadolu ağızlarında, dilin kolaylık yasası gereği sözcüklerde mütemadiyen uyum görülse de Mada Adası da dâhil olmak üzere ünlü ünsüz uyumunun bozulduğu sözcükler de azımsanmayacak kadar çok görülmektedir. Bu benzeşmezlik, sözcük içerisinde bitişik veya uzak iki ünsüzde, birbirine eşit güçlükte iki farklı boğumlanma özelliğinin olması neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bir sözcük içerisinde iki

¹³⁰ A.B. Ercilasun, *age.* 1983, s.104.

ayrı boğumlanma noktasının ortaya çıkması, ünlü-ünsüz uyumunun bozulması ile neticelenir.¹³¹ Bölgemizde ünlü-ünsüz uyumunda aykırılışma, yabancı kökenli kelimelerde Türkçe kökenli kelimelerden daha çok tespit edilmiştir.

antellede “Antalya’da”, T1/46; *yeñi* “yeni”, H1/40; *súlâlem* “sülâlem”, H1/70; *kâzım* “Kâzım”, T2/183; *ölmüş* “ölmüş”, T2/186; *hálâl* “helâl”, H2/65; *hekkâye* “hikâye”, T4/44; *ilâzım* “lâzım”, H4/24; *nişleyōñ* “ne işliyorsun”, H4/90; *eşik* “eşik”, T5/81; *kepâzâlıkTen* “kepezelikten”, T5/144; *psikiyatrik* “psikiyatri”, T7/117; *alâkası* “alakası”, H7/256.

2.9.4. Ünsüz Değişimleri

Bölge ağızında ünlü değişimleri olduğu gibi ünsüz değişimleri de oldukça yoğundur.¹³² Mada Adası ağızından derlenen metinlerde, ünsüz değişimleri; *Titreşimlileşme*, *Titreşimsizleşme*, *Süreklileşme*, *Süreksizleşme*, *Titreşimli Ünsüzler Arasında Değişim*, *Titreşimli Sürekli Ünsüzler Arasında Değişim*, *Titreşimli Süreksiz Ünsüzler Arasında Değişim*, *Sürekli Ünsüzler Arasında Değişim*, *Süreksiz Ünsüzler Arasında Değişim*, *Sürekli Titreşimsiz Ünsüzler Arasında Değişim*, *Süreksiz Titreşimsiz Ünsüzler Arasında Değişim* başlıkları altında incelenmiştir. *Titreşimlileşme* başlığı altında; $\ç > c$, $h > y$, $k > K$, $k > g$, $k > ğ$, $p > b$, $p > P$, $s > z$, $t > T$, $t > d$ ünsüz değişimleri verilmiştir. *Titreşimsizleşme* başlığı altında; $c > \ç$, $c > \Ç$, $d > t$, $g > ğ$, $g > k$, $g > K$, $ğ > h$, $v > f$, $y > h$, $z > s$, $z > S$ ünsüzlerinin, *Süreklileşme* başlığı altında; $b > m$, $c > \ş$, $\ş$, $c > z$, $g > ğ$, $g > v$, $k > ğ$, $k > ħ$, $k > ħ$, $k > ñ$ ünsüzlerinin, *Süreksizleşme* başlığı altında; $g > c$, $ğ > g$, $v > t$, T , $y > c$, $y > g$ ünsüzlerinin, *Titreşimli-Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişimler* başlığı altında; $ğ > y$, $l > l̇$, $l > n$, $l > r$, $l > R$, $m > n$, $m > ñ$, $n > ğ$, $n > l$, $n > m$, $n > ñ$, $r > l$, $r > R$, $r > y$, $v > ğ$, $v > m$, $y > l$ ünsüz değişimleri, incelenmiş ve örneklendirilmiştir.

¹³¹ Tuncer Gülensoy, “Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme”, TDAY-Belleten, 1984, s.130

¹³² Ünsüz değişimleri için bkz. Zeynep Korkmaz, *age.* 1994, s.61-77; Efrasiyap Gemalmaz, *Erzurum İli Ağızları*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1983, s.162-194; A. B. Ercilasun, *age.* 1983, s.106-125; Tuncer Gülensoy, *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara, 1988. s.52-64.

2.9.4.1 Titreşimlileşme

ç>c

cizmeli “çizmeli”, T2/17; *ceyizimde* “çeyizimde”, T6/62; *cizerdi* “çizerdi”, T6/86; *dürüsce* “dürüstçe”, H6/90; *acız* “açız”, H7/211.

f>v

muḳāvát “mükâfat”, T2/124.

h>y

īytiyacı “ihtiyacı”, T9/60.

k>K

duvaK “duvak”, T1/17; *ırahmaTlıK* “rahmetlik”, T1/20; *gediKliye* “Gedikli’ye”, T2/54; *eKseriyet* “ekseriyet”, T3/34; *aKrābam* “akrabam”, H4/89; *ākime* “ekime”, T5/141; *şāKil* “şekil”, T8/52; *góKsōğüde* “göksöğüte”, T9/51; *yörüklerinden* “yörüklerinden”, T10/16.

k>g

gızım “kızım”, T1/25; *gāndi* “kendi”, H1/22; *ēsgiler* “eskiler”, H1/48; *gırmızı* “kırmızı”, T5/87; *gullanırız* “kullanırız”, T6/124; *güÇÇük* “küçük”, T7/39; *gīy* “kıy”, H7/151; *guluñ* “kulun”, T8/132.

k>ğ

ğačan “kaçan”, T1/25; *goyduydum* “koymuştum”, T1/39; *galp* “kalp”, H1/26; *goduḳ* “koyduk”, T2/43; *gabayel* “kabayel”, T2/136; *gāÇ* “kaç”, T4/25; *şarkiğarāca* “Şarkikaraağaç’a”, H4/27; *musğayı* “muskayı”, T6/74; *ğarīlar* “karılar”, H6/68; *Çingoda* “çinkoda” T10/60.

p>b

bazar “pazar”, H1/3; *bahalı* “pahalı”, T5/231; *bişTi* “pişti”, H5/87; *bişiriRler* “pişirirler”, H7/85; *ısbartaya* “Isparta’ya”, H7/178; *çabı°T* “çaput”, D1/31.

p>P

iPlikTen “iplikten”, T1/84; *Poyrazımızda* “poyrazımızda”, H1/83; *ısPArtaya* “Isparta’ya”, H1/121; *hePisini* “hepsini”, H4/6; *tePisiniñ* “tepsinin”, T5/169; *toPlarıķ* “toplarınız”, H5/103.

s>z

zoPa “sopa”, T2/133; *zırf* “sırf”, T7/116; *zini* “sini”, T7/202.

t>T

gäTmişTir “gitmiştir”, H1/138; *gırTaş* “kırtaş”, H3/36; *isTerseñiS* “isterseniz”, H4/99; *vëyäh^ouT* “veyahut”, T5/21; *baTTaniyeyne* “battaniyeyle”, T5/150; *sınıfTa* “sınıfta”, H5/41; *desTan* “destan”, T7/120; *ħasTalıķlar* “hastalıklar”, H7/76; *muTluyum* “mutluyum”, T10/23.

t>d

eTdīm “ettim”, T1/135; *daķma* “takma”, T1/38; *duTmamışTır* “tutmamıştır”, H2/78; *dāTlı* “tatlı”, T4/28; *dā* “ta” T5/85; *masdır* “master”, H5/25; *davşan* “tavşan”, H5/234; *dēzem* “teyzem”, H5/316; *ısdar* “ıstar”, T6/109; *daş* “taş”, H6/53; *zifTden* “ziften”, T7/219; *dāsTiye* “testiye”, H7/72; *enişdesī* “eniştesi”, H7/46.

2.9.4.2 Titreşimsizleşme**c>ç**

ħaTÇe “Hatice”, T1/1; *anaÇılıdı* “anacıldı”, T7/32; *Çingil* “cingil”, D1/97.

c>Ç

yalavaÇa “yalvaça”, T1/9; *balıķÇılığ^o* “balıkçılığı”, H1/85; *ğaÇırdım* “kaçtım”, T2/9; *ħayvanÇılıķ* “hayvançılık”, T3/35; *gonuşÇaķ* “konuşacak”, T5/320; *güÇÇüldürüS* “küçültürüz”, H5/47; *pirinÇ* “pirinç”, H6/86; *Çekät* “ceket”, H7/259; *bāhÇeyë* “bahçeye”, T9/18.

d>t

tahā “daha”, T1/99; *turmāy^oa* “durmaya”, H1/18; *toḵTuruñ* “doktorun”, T5/290; *evlātımız* “evladımız”, T6/174.

g>ğ

peygambáriñ “peygamberin”, T1/14; *gömğöK* “gömgök”, T1/63; *dalgayına* “dalgayla”, T9/63.

g>k

kiydik “giydik”, T5/84; *kelinlik* “gelinlik”, T6/166; *kölgeye* “gölgeye”, H7/239; *kēydiriller* “giydirirler”, T8/47; *kēder* “gider”, T8/89; *künáh* “günah”, D1/61.

g>K

asKerimiş “askermiş”, H2/6; *Kenellikē* “genellikle”, T5/239.

ğ>h

dāh^oel “değil”, T1/85.

v>f

fişnē “vişne”, H7/229.

y>h

cināh^oat “cinayet”, T2/121; *cehiz* “çeyiz”, D1/12.

z>s

temmüsuñ “temmuzun”, H1/16.

z>S

başımıSa “başımıza”, T1/16; *doḵuS* “dokuz”, T2/45; *biS* “biz”, T2/53; *aS* “az”, T5/55; *egSeme* “egzama”, T6/85.

2.9.4.3 Süreklileşme

b>m

mesmele “besmele”, T1/59.

c>ş, ş

gänşler “gençler”, T1/162; *üş* “üç”, H1/53; *vazgeşmişler* “vazgeçmişler”, H1/80; *ğaştım* “kaçtım”, T2/8; *heş* “hiç”, H3/20; *iştilderdi* “içtilerdi”, T6/175; *salıngaş* “salıncak”, T7/20; *göşmek* “göçmek”, H7/92.

c>z

mâzbur “mecbur”, T3/54.

g>ğ

ğünde “günde”, T1/90; *bôğün* “bugün”, T3/32.

g>v

cāvu r “gâvur”, T2/123.

k>ğ

yôğudu “yoktu”, T1/3; *ğoadıñ* “kadın”, T2/73; *ğızım* “kızım”, H2/1; *ēğsik* “eksik”, H2/7; *ôğsürüvirdimmi* “öksürüverdim mi” H2/39; *gôğce* “gökçe”, T5/62; *namazlāğdan* “namazlıktan”, T7/20; *āğşamlayın* “akşamleyin”, T7/170; *yaTıvircâğmiş* “yatıverecekmiş”, H7/187; *birığir* “birikir”, T8/51; *sāğlıcāğna* “sağlıcakla”, T8/159.

k>h

oğumam “okumam”, T1/2; *oğul* “okul”, T1/101; *ocağ* “ocak”, H1/9; *ağlı* “aklı”, H1/10; *bağtılar* “baktılar”, T2/10; *doğuz* “dokuz”, T2/152; *oğur* “okur”, T5/162; *çōğ* “çok”, T8/42; *vağTındayıs* “vaktindeyiz”, D1/52.

k>ḡ

yaḡadan “yakadan”, T1/101; *çıḡallar* “çıkarlar”, H1/77; *yuḡarīda* “yukarıda”, H1/74; *yaḡın* “yakın”, H1/86; *çolçocuḡ* “çoluk çocuk”, H1/110; *āḡırī* “ahırī”, T2/79; *daḡım* “takım”, T3/43.

k>ñ

diñelemēyorū “dikilemiyor”, T7/169.

2.9.4.4 Süreksizleşme

g>c

cāvu r “gâvur”, T2/123.

ḡ>g

aḡam “aḡam”, H7/36.

v>t, T

āTlarım “avlarım”, T7/223.

y>c

üÇ'cüz “üç yüz”, H3/337.

y>g

ḡene “yine”, T7/194.

2.9.4.5 Titreşimli-Süreklî Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

ḡ>y

diyer “diğer”, T1/44; *sāyīdı* “sağdı”, T1/55; *çiy* “çiğ”, T1/84; *ēytimi* “eğitimi”, T2/104; *bubacıy^oım* “babacığım”, H2/25; *dāyişik* “değişik”, T6/93; *aKciyerden* “akciğerden”, T6/134; *būy^odāy* “buğday”, H6/46; *dēyişik* “değişik”, T8/24; *ōy^olen* “öğlen”, T9/10; *eyer* “eğer”, T10/65; *dirāy^oi* “direği”, D1/26.

l>í

meşéla “mesela”, H1/35; *lâkin* “lakin” H1/112; *bēlâli* “belalı”, T6/129; *polýesterden* “polyesterden”, T7/219; *ellâm* “ellam”, T9/29.

l>n

yapannara “yapanlara”, T1/52; *aT'mişına* “atmış ile”, H1/8; *arabamıza* “arabamız ile”, H1/120; *irezillig'nen* “rezillikle”, T5/149; *gavliyne* “kavliyle”, H2/70; *sirkēnē* “sirkeyle”, H7/123.

l>r

arninā “alnına”, H5/74.

l>R

gavRi “kavli”, T1/14; *etiR katıl* “etil katıl”, T5/6; *beRirli* “belirli”, T5/49; *çoRu çocūğ'ūyna* “çoluğu çocuğuyla”, T5/158; *tıRıslamış* “tıslamış”, T7/78; *sahiRimiS* “sahilimiz”, T9/61.

m>n

varın “varım”, T1/9; *hindi* “şimdi”, T1/45; *gördüñnü* “gördün mü”, T1/127; *biliyorun* “biliyorum”, H5/125; *yönetirin* “yönetirin”, H6/94; *örmedin* “örmedim”, H7/235.

m>ñ

bilmeñ “bilmem”, T1/51; *gonuşayıñ* “konuşayım”, H1/1; *ēsKiTiriñ* “eskitirim”, T2/132; *goñşu* “komşu”, H1/51; *beniñ* “benim”, H2/61; *şiñdi* “şimdi”, T3/28; *bilmēyoruñ* “bilmiyorum”, H6/112; *çıkaramāyoruñ* “çıkaramıyorum”, D1/92.

n>ğ

bağ'ā “bana”, T2/10; *dū'ğür* “dünür”, T6/158.

n>l

tāmil “tahmin”, T3/56; *laylonla* “naylonla”, H7/248.

n>m

múmüSlūğ^oum “nüfusluğum”, H2/6; *dīyivirimce* “deyiverince”, H7/189.

n>ñ

äv^oiñ “evin”, T1/38; *bāña* “bana”, T1/153; *güñlūke* “günlükken”, H1/13; *variñca* “varınca”, T2/89; *gativirsēñe* “katıversene”, H2/80; *doñar* “donar”, T3/56; *beñzer* “benzer”, H3/10; *yeñi* “yeni”, T4/5; *soñ* “son”, H4/49; *yalıñıS* “yalnız”, T5/283; *biñ* “bin”, H5/39; *göñlünden* “gönlünden”, H5/112; *deñizlidelere* “Denizli’deler”, T6/131.

r>l

gölüşüller “gölüşürler”, T1/83; *tıltar* “Tırtar”, H2/3; *tāmil* “tamir”, T3/56; *düzeller* “düzerler”, T8/39; *yörüllerdi* “yürürlerdi”, D1/77.

r>R

diyeRek “diyerek”, T1/23; *tekRár* “tekrar”, T5/38; *goRlarıdı* “koyarlarıdı”, H5/100; *çadıRlarda* “çadırlarda”, H6/10; *yürüyeRek* “yürüyerek”, T9/65.

r>y

yatırıyız T4/73; *çimdiriyiS* “çimdiririz”, H5/20; *yaPTırıyız* “yaptırırız”, H6/40.

v>ğ

góğdesine “gövdesine”, T1/60; *dóğüşmüş* “dövüşmüş”, T2/17; *dēğ^oşirmē* “devşirme”, T2/120; *sav^ool* “sağ ol”, T3/68; *dōğeller* “döverler”, H6/82; *sāğmezidi* “sevmezdi”, H6/86.

v>m

mefāT “vefat”, H2/127.

y>l

fasüllē “fasulye”, H6/46; *pollester* “polyester”, T7/220; *fasi°llesi* “fasulyesi”, H7/26.

2.9.5. Ünsüz Benzeşmesi

Ünsüz benzeşmesi, sözcük içerisindeki bir ünsüzün başka bir ünsüzü boğumlanma yeri bakımından tamamen veya kısmen kendisine benzetmesi olayıdır. Benzeşen ünsüzün, diğer ünsüzün boğumlanma yerine yakın benzeşmesi olayı tam gerçekleşmiyor ise yarı, benzeşen ses benzediği sese yerini bırakıyorsa tam benzeşme meydana gelmektedir. Ünsüz benzeşmesi, ünlü benzeşmesinde de olduğu gibi ilerleyici ünsüz benzeşmesi ve gerileyici olarak ünsüz benzeşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³³

2.9.5.1 İlerleyici Benzeşme

Sözcük içerisinde komşu ünsüzlerde, önce gelen ünsüzün kendisinden sonra gelen ünsüzü kendisine benzetmesi olayıdır. Mada Adası ağzında ilerleyici benzeşme, yarı benzeşme ve tam benzeşme olarak iki şekilde görülür. Yarı ilerleyici benzeşmeler; *-ml-* > *-mn-*, *-nb-* > *-mb-*, *-nm-* > *-ñn-*, *-nl-* > *-ñn-*, *-pb-* > *-Pb-* örnekleriyle şu şekildedir. İlerleyici tam benzeşme örnekleri ise; *-ğn-* > *-nn-*, *-nl-* > *-nn-*, *-ly-* > *-ll-* yönlerinde örnekler vermektedir. Bu benzeşmelerin metinlerdeki örnekleri şu şekildedir.

Yarı Benzeşme

bubamna “babamla”, H4/87; *āğ°şamnān* “akşamleyin”, T7/226; *istambulda* “İstanbul’da”, T10/20; *ombēş* “on beş”, H6/63; *çimbalīg°ı* “çinbalığı”, T7/225; *isTambōldan* “İstanbul’dan”, D1/2; *gördüñnü* “gördü mü”, T1/127; *añnatayñ* “anlatayım”, H1/5; *yurúyúP batıyñ* “yürüyüp duruyorum”, T5/210; *iP bāğ°lallarıdı* “ip bağlarıydı”, H5/99; *duyuP boturuyoruñ* “duyuyorum”, H5/306; *gonuşuP boturuyor°uñ* “konuşup duruyorum”, D1/69.

¹³³ Murat Küçük, 2013, “Anadolu Ağzlarındaki Doğu Kökenli Sözcüklerin Ses Bilgisi Açısından Görünümleri –Ünsüzler-”, Ankara Üniversitesi DTCTF Türkoloji Dergisi, 2013, s.55.

Tam Benzeşme

inne “iğne”, H1/118; *innēy^one* “iğneyle”, T6/86; *teḷefonna* “telefonla”, T1/110; *annaTırdı* “anlatırdı”, T4/23; *annatāy^oın* “anlatayım”, T5/70; *kirmenne* “kirmenle”, T6/116; *sandelle* “sandalye”, T1/5; *millarlık* “milyarlık”, H1/36; *antelledē* “Antalya’da”, T2/64; *pollester* “polyester”, T7/220; *fāsi^olle* “fasulye”, H7/26.

2.9.5.2 Gerileyici Benzeşme

Mada Adası ağzında gerileyici benzeşmede, ilerleyici benzeşmede olduğu gibi yarı benzeşme örnekleri görülmemektedir. Gerileyici benzeşme tam olmakla beraber şu yönlerde gerçekleştirilmektedir: *-hm-* > *-mm-*, *-ls-* > *-ss-*, *-rl-* > *-ll-*, *-şs-* > *-ss-*, *-zc-* > *-cc-*, *-zs-* > *-Ss-*, *-zs-* > *-ss-*.

mēmmeT “mehmet”, T2/18; *bissem* “bilsem”, T5/201; *gesseñe* “gelsene”, T7/15; *güssün* “Gülsüm”, T7/112; *gesse* “gelse”, H7/21; *bağlāyollar* “bağlıyorlar”, T1/35; *teselleme* “tekerleme”, T1/126; *göçeller* “göçerler”, H1/77; *ğışlallārdı* “kışlarlardı”, T2/80; *yörüllerdī* “yürürlerdi”, D1/77; *ellememissiñ* “ellememişsin”, H5/281; *ıccık* “azıcık”, T9/28; *duSsuz* “tuzsuz”, H6/29; *yaPmaSsañız* “yapmazsanız”, H6/91; *bilemesse* “bilemezse”, T2/118; T6/32; *olmassa* “olmazsa”, T6/55; T8/83.

2.9.6. Ünsüz Düşmesi

Ünsüz düşmesi, Anadolu ağızlarında söyleyiş farklılıkları ve fonetik özellikler nedeni ile meydana gelmektedir. Anadolu ağızlarında sıklıkla r ve l gibi akıcı ünsüzlerin düştüğü görülmektedir. r ünsüzü, Batı Anadolu’nun Aydın, Denizli, İzmir, Manisa, Uşak gibi ağızlarında yoğun ve düzenli olarak düşmektedir. Afyon, Isparta, Kütahya, Burdur ile birlikte Orta Anadolu ağızlarında da görülmektedir. Ünsüz düşmesi olayı r ve l ünsüzlerinde olduğu gibi düzenli ve sık görülmesine de Anadolu ağızlarında /f/, /n/, /ñ/, /y/,

/k/, /h/, /ğ/ gibi ünsüzlerinde de görülür.¹³⁴ Ancak Mada Adası ağzında /r/ ünsüzünün yanı sıra, /ğ/ ünsüzü düşmenin en sık görüldüğü ünsüz olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ön seste Ünsüz Düşmesi

imdī “şimdi”, T1/164; ayreT “hayret”, T2/148; ıldız “yıldız”, H7/102.

İç Seste Ünsüz Düşmesi

tāris “terhis” T5/38; *ğomuş* “koymuş”, T1/7; *bōrāni* “böbreğini”, T1/131; *bēbēkene* “bebekken”, T1/57; *irāmatlık* “rahmetlik”, T1/57; *senikini* “seninkini”, T2/73; *ōsüz* “öksüz”, T8/9; *derāl* “derhal”, T8/189; *ğōkTu* “korktu”, D1/48.

Sonseste Ünsüz Düşmesi

gelike “gelirken”, T1/64; *serbes* “serbest”, T5/58; *zāte* “zaten”, H5/279; *bilme mi* “bilmez mi”, T6/97; *ħaKKatē* “hakikaten”, H7/139; *ılı* “ılık”, H7/146.

2.9.7. Ünsüz Türemesi

Mada Adası’nda yaşayan Tırtar ve Honamlı Yörükleri ağzındaki ünsüz türemeleri ön seste, iç seste ve son seste görülmektedir. Kelime başı türeme örneklerinde sadece üçüncü tekil ve çoğul belirtme zamirine gelen /h/ sesi görülmekte son ses türemelerinde ise /k/, /m/ ve /n/ sesleri görülmektedir. Mada Adası ağzından derlenen metinlerde görülen ünsüz türemesi örnekleri şu şekildedir.

ħorda “orda”, T3/63; *ħollara* “oralara”, T3/65; *höyle höyle* “öyle öyle”, H7/160; *dediy* “dedi”, T1/57; *çil’le* “çile” H1/4; *varīdtînda* “vardı da”, T3/14; *duvāsı* “duası”, H5/119; *şiyiri* “şiiri”, H5/195; *sāh’atıydı* “saatiydi”, H5/256; *dāğ’ya* “dağa”, T9/56. *gırincek* “gırince”, T1/90; *hindik* “şimdi”, T2/64; *şindik* “şimdi”, H1/107; *irezillig’nen* “rezillikle”, T5/149; *bilem* “bile”, T5/313; *ħaydin* “hadi”, H5/314.

¹³⁴ Zeynep Korkmaz, “Anadolu ve Rumeli Ağzlarının Dayandığı Temeller”, TDAY-Belleten, 55, 2007, s.99.

2.9.8. Ünsüz İkizleşmesi

Mada Adası ağzında, diğer Anadolu ve Rumeli ağızlarında da sık görülen ve önemli bir özellik olan iç seste gerçekleşen ses olaylarından biri ünsüz ikizleşmesidir. Batı Grubu ağızlarında bu durum vurgu etkisi, boğumlanma hareketindeki yoğunlaşma veya uzun telaffuz edilen bir hecenin uzunluğunu yitirmesi neticesinde gerçekleşebilir.¹³⁵ Mada Adası ağzında, ünsüz ikizleşmesi, türeme, düşme ve değişme yoluyla üç ayrı şekilde gerçekleşmektedir.

Türeme Yolu ile Oluşan Ünsüz İkizleşmesi

güç'Çük “küçük”, H1/12; *ekiSsekîyin* “ikiz ekiyim”, H1/35; *essas* “esas”, H1/77; *taPPağlara* “tabaklara”, H4/41; *yüzzük* “yüzük”, T5/25; *ikki* “iki”, H5/245; *döşşäk* “döşek”, T6/63; *cannım* “canım”, T7/135.

Düşme Yolu ile Oluşan Ünsüz İkizleşmesi

ğaşşîyna “kaşığıyla”, H1/37; *goyyollar* “koyuyorlar”, T5/163; *assubay* “astsubay”, T10/20; *ıyyım* “iyiyim”, T10/23.

Değişme Yolu ile Oluşan Ünsüz İkizleşmesi

millarlık “milyarlık”, H1/37; *bissem* “bilsem”, T5/201; *üç'cüz* “üç yüz”, H3/37; *inne* “iğne”, T6/29; *güssün* “gülsüm”, T7/112; *pollester* “polyester”, T7/220; *anTelleye* “Antalya'ya”, H7/121.

2.9.9. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

eveli “evvelinde”, T1/41; *evellerden* “evvellerden”, H5/43; *günlüke* “günlükken”, H6/24; *sıhıyâydım* “sıhıyeydim”, T10/6.

¹³⁵ Z. Korkmaz, *agm.* 2007, s.98.

2.9.10. Hece Kaynaşması (contraction)

Mada Adası ağzında hece kaynaşması¹³⁶, diğer Anadolu ağızlarında da olduğu üzere Mada Adası ağzında da, dilin tasarruf yasası üzerine sıkça görülmektedir. Kelime içerisinde bulunan /-ğ-/ , /-h-/ , /-k-/ , /-l-/ , /-r-/ , /-y-/ gibi ünsüzlerin düşme eğilimi ile erimesi, düşmesi sonucunda ortaya çıkar. Bu ünsüzler düşme eğilimleri ile yanlarındaki ünlüleri de tekleşme eğilimine soktuklarından hece kaynaşması ses hadisesi meydana gelir.¹³⁷

īce “iyice”, T1/73; *gomācān* “koymayacağım”, T1/67; *bīm* “bileyim”, H1/14; *miñ* “misin”, T2/38; *dāñ* “dersin”, T2/83; *gorken* “koyarken”, H4/57; *işī* “ışığı”, T5/137; *maķaslayān* “makaslayayım”, H5/273; *Sabā* “sabaha”, T6/152; *garşīdānī* “karşıdakini”, T7/79; *allān* “Allah’ın”, T7/143; *biceciķ* “birtanecik”, H7/8; *poŗgam* “program”, H7/28; *oKlā* “oklava”, T8/117; *tāmūlūm* “tahammülüm”, D1/34.

2.9.11. Hece Yutumu (haplology)

Hece yutumu, sözcük içerisinde birbirine benzer ya da eşit iki hece olması durumunda, bir hecenin söyleyiş kolaylığının sağlanması için konuşma dilinde, tekrarlayan bu hecelerden birinin yutulması hadisedir. Bu hadise ğ, h, y ünsüzlerini bünyesinde bulunduran sözcüklerde sıkça görülmektedir.¹³⁸

ġayīna “kayık ile”, T1/64; *gomācān* “koymayacağım”, T1/67; *bīm* “bileyim”, H1/14; *ġaTa'dar* “katana kadar”, T2/33; *biteciķ* “birtanecik”, H3/30; *bildīm* “bildiğim”, H4/30; *eKserī* “ekseriyet”, T5/134; *buzāsīna* “buzağısına”, T6/143.

¹³⁶ Bilgi için bkz. Z. Korkmaz, *age.* 1994 s. 77-78, T. Gülensoy, *age.* 1998, s.67; A. B. Ercilasun, *age.* s.133.

¹³⁷ T. Tok, *age.* 2002, s. 91.

¹³⁸ T. Tok, *age.* 2002, s. 91.

2.9.12. Ünsüzlerde Yer Değişirme (metathesis)

Sözcük içerisinde söyleniş zorluğunu giderme amacıyla yakın ya da uzak ünsüzlerin yer değiştirdiği ses olayıdır.¹³⁹ Anadolu Ağzlarında sık görülen ünsüzler arasında yer değiştirme ses olayı, Mada Adası ağzında diğer ağzlara göre daha seyrek görülmektedir. Söyleyişi kolaylaştırmak amacı ile gerçekleşen ünlü ve ünsüz düşmesi olayları metatezin az görülmesinin sebepleri arasındadır.¹⁴⁰ Bu yer değiştirme olayı, fonetik bir dil olayı olduğu kadar dil örgüsündeki sistem nedeniyle meydana gelmektedir. Ağzılardan yazı diline geçecek *metathès* gelişmesi Eski Türkçe döneminden bu yana sayılı kelimedede gerçekleşmiş olsa da yazı diline kelime kazandıramamıştır, demek daha doğru olacaktır.¹⁴¹ Yakın ve uzak yer değiştirme örnekleri, aşağıda görüldüğü üzere, yakın yer değiştirme art arda gelen ünsüzlerde sık görülmekte ve ünlü etkisinde gerçekleşmektedir.

Yakın Yer Değişirme

kırPısdan “Kıbrıs’tan”, H1/86; *kañgısı* “kağnısı”, T2/33; *tēh°riS* “terhis”, T2/152; *meyremdi* “Meryem’di”, H2/93; *ırbīğ°iñ* “ibriğin”, H5/69; *bañğaldeşli* “bangladeşli”, H5/266; *melmeketi* “memleketi”, H6/14; *ırbık* “ibrik”, H7/69.

Uzak Yer Değişirme

ket “tek”, H2/6; *cēy°ranı* “cereyanı”, T5/137; *malur* “marul”, T7/209; *poğam* “program”, H7/29; *salıñgaŞ* “salıncak”, T7/20; H7/28.

¹³⁹ Ayrıntılı bilgi ve Anadolu ağzlarındaki kapsamlı örnekler için bkz. Z. Korkmaz, *age.* 1992, s.74; Ahmet Caferoğlu, “Anadolu Ağzlarındaki Metathèse Gelişmesi”, TDAY-Belleten, Cilt 3 (1), 1955, s.1-7.

¹⁴⁰ T. Tok, *age.* 2002, s. 92.

¹⁴¹ A. Caferoğlu, “agm”, TDAY-Belleten, 1955, s.1.

Eski Türkçe döneminde ve yabancı kelime ödünçlemelerinde Türkçenin yeni kelimeler kazanmasına örnek olarak; biki ~bigi<gibi; tülkü~tilki<tüklü<tüylü...

Tablo 4. Ünsüzler.

ÜNSÜZLER		AĞIZ			GENİZ
		Titreşimli		Titreşimsiz	Titreşimli
ÇİFT DUDAK	Sürekli				m
	Süreksiz	b	P	p	
DİŞ DUDAK	Sürekli	v	F	f	
	Süreksiz				
DİŞ	Sürekli	j z	S	s ş	
		J		Ş	
	Süreksiz	c	Ç	ç	
DİŞETİ	Sürekli	í			n
	Süreksiz	d	T	t	
ÖN DAMAK	Sürekli	l r y			
	Süreksiz	g	K	k	
ART DAMAK	Sürekli				
	Sürekli	ğ			ñ
	Süreksiz	ğ		ķ	
GİRTLAK	Sürekli		ħ	h	

142

¹⁴² Turgut Tok, Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağızları, Doktora Tezi'nden faydalanılmıştır. Mada Adası'nda tespit edilen sesler tabloya eklenmiş ve tablo düzenlenmiştir.

ŞEKİL BİLGİSİ

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. İSİMLER

3.1.1. İsim Yapım Ekleri

Yapım eklerinden isim yapma eklerinin görevi, isimler ve fiillerin, kök yahut gövdelerine gelerek yeni isim türetmektir. Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunan yapım ekleri, ses olayları neticesinde değişime uğramış ancak aynı işlevi üzerinde taşımaya devam etmektedir.

Mada Adası'nda isim yapan ekler *İsimden İsim Yapan Ekler* ve *Fülden İsim Yapan Ekler* olmak üzere iki grupta incelenmiştir.

3.1.1.1 İsimden İsim Yapan Ekler

+CA

İsimlere gibi, göre ve görece anlamları kattığı gibi dil, lehçe ve şive isimleri de türetmektedir.¹⁴³

bāhçe H1/81; *osmanlıca* T10/45; *İatince* T10/46.

+CAğİz

Eklendiği isme küçültme, merhamet, şefkat ve acıma anlamları yükleme işlevine sahip olan +CAğİz eki, Türkiye Türkçesi yazı dilinde tek şekilli iken ağızlarda ünlü uyumu kuralının daha sıkı işletiliyor olması sebebi ile +ceğiz örnekleri de görülmektedir. Sızıcı art damak “ğ” sesinin vurgunun orta hecede zayıflaması neticesinde düşme eğilimi ve düştüğünü gösteren örnekler neticesinde +cāğ^oiz, +cēğ^oiz, +cāz ve +cēz biçimleriyle karşılaşmaktadır.

buncāğ^oazlarna H1/16; *ğalpcāzı* H1/126; *gıScāğzım* H5/1; *hepicāziñi* T1/116; *hePicāğnize* D1/38; *kēricēğ^ozim* H4/12; *bicāz* T8/67.

¹⁴³ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, 2008, s. 221-22.

+CI

İsimden isim yapan **+CI** eki, *+ci*, *+ci*, *+cu*, *+cü*, *+cı*, *+çi*, *+çu*, *+çü* eklerini kapsamaktadır. Eski Türkçe döneminde de kullanılan bu ek, meslek ve uğraşı isimleri yapmaktadır. Bu ek bu meslek ve uğraşı işleriyle uğraşan meslekleri yapan kişileri de temsil etmektedir.¹⁴⁴

sāğ°lıKÇı T1/48; *davu'lcı* H1/124; *tırısımçı* H1/132; *nöbetÇi* T2/120; *mālcılıK* T4/2; *savcı* T4/42; *ğaçakÇı* T5/67; *çiftÇi* T5/75; *yabancı* T7/5; *midācı* T7/107; *yalānÇı* D1/57.

+CIK

biTeciK T1/43; *ııcıık* H1/27; *ıkıcıık* H1/71; *ıcıık* H7/200; *gıvracıık* H6/106.

+CII

insancıllar H5/309; *anaÇıl* T7/32.

+dAş

İsim yapma eki olan **+daş**, *Taş*; eşlik, ortaklık, mensubiyet ve bağlılık yapan ektir.¹⁴⁵ Türkiye Türkçesi yazı dilinde ünlü-ünsüz uyumu neticesinde **+daş** ve **+deş** şekilleri Mada Adası'nda da görülmektedir.

ğardaşa T2/47; *arķadaş* T2/181; *arķadaşın* T2/182; *ğardeşTen* T3/2; *vatandaş* T3/68; *vatandaşı* T5/47; *arķadaşını* H5/120; *ğardeş* H5/285; *ğardaş* T7/5; *ğardeşimi* T7/38; *ğardaşız* H7/62; *āķadaşım* H7/23; *arķadaşın* T8/135.

+DIÇ

sāğ°dıcı T7/159.¹⁴⁶

¹⁴⁴ M. Ergin, *age*. 2008, s.207.

¹⁴⁵ M. Ergin, *age*. 2008 s, 223.

¹⁴⁶ sağ+tuş (denk), Divan-i Lugati't-Türk'den aktaran, Nişanyan Sözlük. <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/sa%C4%9Fd%C4%B1%C3%A7> (Erişim Tarihi 15.02.2022).

+gAn

unutğanlık H2/123; *cumhurbaşğanı* H5/198; *bāşğan* T7/229; *aFağan* H7/126; *yorgan* T7/136.

+gIl

amcamgil T4/18; *bubasıgil* H4/98; *şeygiliñ* H5/120; *anangil* T6/175; *dedemgil* T10/28.

+(A)K

duvaK T6/16; *yumaK* T6/119.

+lAyIn

sabahlā “sabahleyin”, T2/26; *Sabahlē* H2/82; *Sabahlān* “sabahleyin”, T6/142; *aķşamlā* “akşamleyin”, T6/143; *Sabāh°lāy°in* T7/226; *āğşamlay°in* “akşamleyin”, T7/170.

+n

güzüñ H6/4; *törēni* H6/74; *yazıñ* H6/13; *baharın* H7/172.

+II

İsim yapan eklerden biri olan +II eki, sıfat yapma görevini üstlenmekte ve yalnız kullanılan sıfatların isim olma özelliği ile isim yapma ekidir. Ek; bulundurma, mensup olma anlamlarını sağlamaktadır.¹⁴⁷

ōlaķlı T1/6; *saltanatlı* T1/26; *daTlı* H1/2; *hināmlı* H1/70; *garāğ°aŞlı* H1/79; *tıTarlı* H2/4; *yērlı* H2/21; *bāğ°lı* T3/58; *kóylüyü* T4/44; *olumlu* T5/21; *manzaralı* T5/30; *yuñlu* T5/150; *sāygılılar* H5/289; *kitli* “kilitli”, H7/34; *sıkıntılı* T5/42; *aPdasThıyn* H7/251.

¹⁴⁷ M. Ergin, *age.* 2008, s.211-212.

+IK

kınalık T1/15; *irezillik* H1/5; *góçebelikTen* H1/80; *yalıñızlık* T2/3; *mezárlimiz* H4/85; *yörükÇülün* T5/3; *senelik* T5/83; *asmalık* T7/212; *gânŞlikTe* H7/184; *guşluk* H7/209; *indirmâlik* T8/115; *yâğlık* T8/125; *senelik* T10/45; *yamalık* D1/97; *namazlâğ°dan* T7/20; *gorkulũğũ* H7/40.

+mAn

gocaman T1/94.

+(I)ncI

birinci T2/113; *yediñci* T2/152; *beŞiñci* T7/50; *ikinci* T7/83.

+SIz

yetersizlinden T1/164; *hırsızımıŞ* T2/104; *telsiz* T2/130; *gönülsüz* H5/236; *çelimsiz* H5/266; *duSsuz* H6/31.

+(Ş)Ar

ikişár üçer T2/65; *ikişer* T5/306; *birer de kópâK* H5/290; *üçer Tene* T6/122; *ikişâr* H6/71.

+z

çkiziz H7/59.

3.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler**-AK+**

ğaçak T2/1p73; *saçaKlı* T5/217; *çökêleK* T6/141; *döşşâK* T7/2; *yataK* D1/53.

-Ç

yamacına T8/132.

-cama

Bu ek, sadece bir kelimedede görülüp, Sarıkeçili yörüklerinden Honamlı Yörüğü aşiretine bağlı olan Ayşe Karasu'da tespit edilmiştir. Aynı ek Silifke ve Mutta'ki Sarıkeçili yörüklerinde de tespit edilmiştir.¹⁴⁸

sıkıncamamıS H3/8.

-DIK

bildiğ'imiS T2/10.

-gAÇ

sallıngaÇlar H5/166; *salıngaŞ* T7/20.

-Ge

sömürgelerden H5/277; *kölgeye* H7/239.

-GI

işki H2/9; *bil'gi* T5/51; *sāygi* H5/287; *ilgili* H5/318; *çalgı* T9/50.

-GIÇ

dalgıÇ T4/39; *başlangıcı* T5/27.

-KIn

düzgünce H6/91; *ğakgınlığ'o* H7/126.

-I

sañcı T1/56; *ölü* T4/38; *bişisiñi* T5/250; *ğonuyüdu* H5/318; *dolu* H7/129;
ğorğumdan T6/1.

-(I)CI

bağıcısı T7/173.

¹⁴⁸ Erol Öztürk, *Silifke ve Mut'taki Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağzı*, Ankara, 2009, s.134. Bahsi geçen –cAmA eki, bu eserde derlenen metinler arasında düşünceme, geçinceme örneklerini vermiştir.

-K, -(I,)K

yörüKTen T1/5; *dâpik* T1/86; *sōğ°uK* T2/81; *bōyüK* T2/87; *sulāğ°ımıŞ* T2/89; *bölüK* T2/122; *yovarlaK* T2/179; *eksik* H5/13; *yanıK* H5/88; *düşük* H5/278; *sapıK* H5/281; *gıvraK* T6/55; *daraK* T6/121; *çekik* T7/85; *dilâK* T7/175; *gırıK* H7/177; *ğaynak* H7/150; *çıkıkçıda* H7/177; *bōyükler* T9/54; *dēğ°işik* T9/70; *buruşuK* D1/118.

-Kan

unuTğan H2/129; *yorgan* T5/154; *çġ°ırġan* T7/25; *ergenlik* T7/55.

-KIn

yitişkin H7/200; *engin* T10/55.

-m

dōğ°umu T1/63; *yaġım* T1/146; *ölüm* H1/2; *dönem* T5/45; *dikimi* T7/171.

-Aç

kōmecē T5/247; *gōmeç* T6/69; *çomaÇı** H7/212.

-mAK

yemâK T1/133; *ġonuşmak* H5/310; *söylemek* H7/192.

-mAn

öreTmen T1/3.

-mIR

yāğ°mı°r T6/24.

-(i)n

ğāliniñ T8/113.

-nAK

göynek T2/185; *gelenä görenä* T6/5; *dernek* T10/1.

-r

beñzer H5/285.

-ş

yāğ^oaşTan T5/144; *goñşulariñi* T7/84.

-t

yöneTdim H6/89.

-sIz

belirsiz D1/50.

-Tı

ğaşıntı T6/92; *gırıntısını* T7/139.

-(I, A)z

bōğ^oazına T6/8.

3.1.3. İsim Çekim Ekleri

3.1.3.1 Çokluk Ekleri

+lAr

gänŞler T1/34; *çocuğlar* H1/112; *buñlar* T2/20; *äh^oTiyarları* T4/1; *ocaKlar* H5/166; *günler* H6/79; *yeRler* H7/88; *bizler* D1/48; *yāğlıklar* D1/91.

+lār

ğışlallardı T2/82; *evlaTlārı* T3/28; *bizimadamlār* H5/183; *gızlār* T6/125; *geđiyollār* T7/146; *onlār* T8/140.

+nar

yapannara T1/52.

3.1.3.2 Hâl Ekleri

İlgi Hâli Eki

Cümle içerisinde isimleri isimlerle bağlama özelliği gösteren eklerdir. Diğer hâl ekleri isimler ile fiiller arasında ilişki kurarken, ilgi hâli eki isimlerin birbiri arasındaki ilgiyi sağlaması yönü ile diğer hâl eklerinden ayrılırlar. Türkiye Türkçesi gramerindeki ekler ile benzerlik gösterirken bölgede ilgi hâli ekinin genizsil n (ñ) ile beraber kullanıldığı örnekler oldukça sıktır.

+(n)In

gediKlinin T2/130; *isānın ödü* T2/164; *gayiğ'in* T4/34; *bubamu'n* T2/11;
sıhhiyanın zorlūğ'ünü T2/6; *şúKranınäv* T6/198; *yalvaÇın* T10/13;

+(n)İñ

geliniñ T1/91; *kímiñ* T2/74; *oñlarıñ* T2/91; *adamlarıñ* T4/19 *yörüğ'üñ*
T5/15; *ğazanıñ* T7/26; *gändiniñ* T7/151; *yiğeniñ öğ'luna* T7/172;
merdivanıñ H7/40; *mayısın* T9/56; *görümceñiñ* T9/65.

+ñ/n

sobāğ'an başıñda “sobanın başında”, T2/30; *bacāñ arasından* “bacağının
arasından”, H6/70; *yemāñ içine* “yemeğın içine”, T8/57; *dāğ'an dibine*
“dağın dibine”, D1/21-22.

İlgi hâli ekinin (n)In, (n)İñ, ñ/n eklerinden biri olmadığı Türkiye Türkçesi yazı dilinde de istisna olarak kalan zamirlerin ilgi hâli çekiminde ilgi hâli eki -(I)m şeklindedir. Bu konuda şahıs zamirlerinin ilgi hâli çekimi konusu olduğundan örnekleriyle bu başlık altında işlenmiştir.¹⁴⁹

¹⁴⁹ Şahıs zamirinin “İlgi Hali Çekimi” başlığı altında ayrıca örneklere bakılabilir.

Yükleme Hâli

Cümle içerisinde isimlerin geçişli fiillerle ilgisini sağlayan ektir. Ekli ve eksiz biçimde bölge ağızlarında görülür. Cümle içerisindeki nesneyi işaret etmektedir. Sızıcı ünsüzlerle kullanıldığında sözcük sonunda düşme eğilimi gösterir, düşer ya da kısılır. Bölgemizdeki örnekleri şu şekildedir:

bunu T1/88; *sesimi* T1/12; *ādāyī* T2/48; *adamı* T4/39; *araziyi* T5/18; *yāğ'ıyī* H7/73; *yuñuñu* T5/157; *burayı* T10/30; *kóyünü* D1/8; *burāy'ı* T5/10; *malımızī* T9/56; *beşig'ı* T9/35; *çalgısıñ* T9/51.

Hece Kaynaşması Sonucunda Kelime Sonundaki Uzun Ses Yükleme Hâli Eki

iPlī “ipliği”, T1/86; *emeklilī* “emekliliği”, T1/153; *gayī* “kayığı”, T2/172; *asgerlī* “askerliği”, T5/35; *oldū* T5/45; *göçebelī* “göçebeliği”, T8/136.

Benzeşme ve Düşme Sebepleriyle Ortaya Çıkan “-(y)i” Ekinden Farklı Yükleme Hâli Ekleri

Ses olayları neticesinde yükleme hâli eki, ağızlardaki ses değişimleri ya da konuşurunun sesletimi sonucunda farklılık gösterir. Yükleme eki işlevi gösteren sesler derleme metinlerinde şu şekilde görülür.

bōrā T1/143; *parlāğ'ā* “parolayı”, T2/121; *gonyalıya* “Konyalı’yı”, H5/135; *soğāğ'ā* “sokağı”, H5/298; *bebā* “bebeği”, T7/20; *göbāğ'e* H7/126; *duv'ā* T8/157.

Yönelme Hâli

Yönelme hâli eki sözcük sonunda ünlü ve ünsüz olma durumuna göre “-A” veya “-yA” olmak üzere iki şekilde sözcüğe eklenir. Ancak bölge ağzında bu duruma aykırı örnekler de tespit edilmiştir.

gapiya T1/84; *yağaya* T1/62; *yanna* T2/139; *ucuña* T2/178; *gayağ'ā* H3/23; *mezāra* H4/100; *sehile* H6/4; *ārkaşaşnā* H7/52; *bāTTanīy'e* T8/106; *yaylaya* T9/2; *geriye* T9/17; *dāğ'ya* T9/56.

Yönelme hâl eki –a, -e dışında sondaki hecedeki ünsüzün düşmesi ile yönelme hâli eki bir önceki hecenin ünsüzü ile seslendirilip uzun ā ve ē şekline dönüşmekte ve bu şekilde örnekler görülmektedir.

burā H1/114; *zehirlemē* “zehirlemeye”, T2/123; *şurā* “şuraya”, H3/36; *burā* “buraya”, T4/16; *büyütmē* “büyütmeye”, T5/120; *köpē* “köpeğe”, T5/182; *Sabā* “sabaha”, T6/152; *aşşā* T6/180; *ōrā* “oraya”, T6/184; *aşāğ’ā* “aşağıya”, T10/15.

Bulunma Hâli Eki

Fiilin nerede yapıldığını, nesnenin nerede olduğunu belirtme işlevine sahip hâl ekidir. Bu işlevlerin yanı sıra bulunma hâli eki olan –da, -de eylemin ne zaman gerçekleştiğini de işaret edebilir.

ayağTa T1/12; *antellede* T1/46; *obada* H1/11; *saymazda* T2/29; *dışTa* T3/15; *şō ôtä başTa* H3/43; *yahada* T4/17; *atâşTa* T5/298; *tarafda* H7/131; *asgerda* T10/10; *mezârlıkTe* T10/47; *orada* D1/46.

Bulunma Hâli Zaman Belirtme İşlevi

Bulunma hâli eki olan –TA, kimi zaman zarf fiil eki olan –dığı ile kimi zaman yalnız şekilde zaman bildirme işlevine sahip olduğu örneklerde görülmektedir. Bu örnekler zaman içinde bulunulan an ve yer olduğundan örnekler ayrıca verilmiştir:

elli yılınıñ gâtında H1/8; *tabāğ’ā gaTdīğ’ında* H1/44; *biñ.doğuS yüz.otuz.âltıda* T2/50; *eñ soñda* H2/50; *dişi çıktında* T6/39; *kirazlarda* T7/45.

Ayrılma Hâli Eki

Cümle içerisinde fiillerle isimler arasında bağlantı kuran, isimleri zarf yapma işlevine sahip, isimlere ayrılma anlamı yükleyen –TAn ekidir. Ayrılma hâli eki bir yerden ayrılma, köken bildirme ve zaman bildirme fonksiyonlarını cümledeki yüklem ve isim

arasında sağlar. Eklendiği sözcükleri edat hâline getirdiği örnekler için *Son Çekim Edatları* başlığına bakılmalıdır.

yörükTen T1/6; *ğursağTan* T2/120; *bazardan* H5/312; *yaşın'dan* H1/6;
öñünüzden T1/58; *toprāndan* T6/92; *beñden* H6/9; *hasTalıktan* H7/80;
ğoronadān T9/72; *tahTadan* D1/113.

Vasıta Hâli Eki

Vasıta Hâli Eki, araç, beraberlik, sebep ve zaman bildirme işlevlerine sahip Türkiye Türkçesi ile ve –IA eklerinin dışından bölge ağzında: -(i)ne, -(i)na; -nen, -nan, ekleriyle örnekler görülür. Bu eklerde görülen ünsüz değişimi ve düşmesi geçici bir durum olmayıp, vasıta hâli ekinin bölgede bu şekilde de kullanıldığına işaret etmektedir.

IIA, +IA, +lā

moh°acirlerle T4/20; *hanımla* T5/21; *onlā* T5/140; *yörüKlerle* H5/318;
bunlā T6/173; *zorūla* T7/41; *onlarla* T10/33.

+(i)ne, +(i)na

teleşonna T1/110; *fermanaynā* T1/18; *ğayīna* H1/1; *ğupalarīna* H1/66;
çocūğ°üyna T5/158; *tağsisiynē* H5/305; *ipine* T6/53; *kirmenne* T6/116;
benīyne T7/35; *kirmenīne* T8/108; *ipine* T8/18; *buldūna* T9/20;
ayağkabıynā T8/96; *dēynēne* D1/15; *çomçayna* D1/85; *toğucuna* D1/112.

+nen, +nan

tırtarnan T5/7; *irezillīg°nen* T5/149; *onūynan* T6/70; *ısdarnan* T6/109;
develerīnen H6/2; *toğucunan* D1/110.

Eşitlik Hâli Eki

İsimlerin eşitlik, gibilik, beraberlik, benzerlik belirten hâlidir.¹⁵⁰ Türkiye Türkçesinde olduğu gibi bölge ağzında da –cA eki ile örnekler vermekte buna ek olarak –cAk şekli de görülmektedir.

köycek bi mal hayvan alınır T5/48; *yöneTce düzgünce yaPmaSsañız*
H6/90; *iñāmātcāna orda duruyollarımış* T10/29.

¹⁵⁰ T. Tok, *age*. 2002, s.107.

Yön Eki

Yön ekleri, yönelme hâli işlevi dışında fiilin eylem yönünü belirtecek sözcüklere bu işlevi yükler. Bölgede görülen yön ekleri; +r, +Ar, +rA, +ru, +ArI ekleridir.

+r

orda T1/133; *ordan* H1/10; *burda* T2/60; *hōrda* H2/12; *burda* T4/1; *burlarda* T6/175; *burdāydı* T7/214; *nirde* T9/35; *şūrda* T10/63.

+Ar

içerde T1/13; *yōḥarlarda* H1/138; *yoḳārdā* H5/6; *yoḳardan* H7/202.

+rA

bura T1/26; *ora* H1/77; *burā* H1/138; *hōra* H3/36; *burası* T4/14; *buraya* T5/15; *şura* T5/312; *hōra* H7/160; *ora* T10/21; *oraya* D1/124.

+ru

buruya T10/61.

+ArI

dışarı T7/204.

3.1.3.3 Aitlik Eki¹⁵¹

Türkiye Türkçesinde +ki eki, aitlik eki, aitlik zamiri, ek zamir, ilgi adılı, ilgi eki, karmaşık ek, mülkiyet zamiri, sahiplik zamiri, sıfat fiil ki, zamirlik ek, zamir-i mülkiye ve zamir-i vasfiyye gibi adlandırmalarla güncel gramer çalışmalarında yer almaktadır.¹⁵² Adlandırmalardan da anlaşılacağı üzere aitlik yapan, isimlere gelen +ki ekidir. Bölgemizde +ki aitlik eki sıkça kullanılmaktadır. Ki aitlik ekinin düştüğü ancak etkisini bir önceki hecenin ünlüsünü uzatarak göstermektedir.

öteki T1/44; *anasınıñkı* H1/22; *benikine* H2/118; *eskiki* T5/126; *yaşındāğ'ı* H5/5; *yanaķı* H5/17; *benimki* H5/176; *bāniki* H5/254; *bizinkinler* H5/304; *evelkiler* T6/71; *ótāKi* T6/136; *hindiki* T7/46; *ō Tāki* T7/81; *ikimiziki* T7/187; *onūķı* T7/187; *hindigler* H7/68.

¹⁵¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. M. Ergin, *age*. 2008 s.216.

Metin Demirci, Mehmet Fatih Dinçaslan, “+ki Eki ve +DAki Yapısı Üzerine Bir İnceleme”, *International Journal of Langue Academy*, Volume 3/4 Winter, 2015, s.322-339.

¹⁵² M. Demirci, M. F. Dinçaslan, “agm.” 2015, s.329.

Aitlik Ekinin Düşüğü Örnekler

ğarşidā köyde “karşidaki köyde”, H2/26; *bi yanda íslam kóyúne* “bir yandaki İslam Köyü’ne”, T7/42; *ğarşidāni* “karşidakini”, T7/79; *hurda geliniñ* “şuradaki gelinin”, T8/22; *ayānda* “ayağındaki”, T8/96.

3.1.3.4 Soru Eki

Soru eki olarak kabul ettiğimiz, mI ekinin soru eki, edat ya da zarf fiil yapan ek olup olmadığı hakkında geniş tartışmalar mevcuttur.¹⁵³ Görüldüğü üzere “mı” soru eki şahıs ve zaman eki alarak yüklem çekimini üzerine almaktadır.

gördüñnü T1/127; *deli miñ* T2/38; *asgerlik dāğ°el mi* T2/110; *eyi mi* T3/49; *götüräy°in mi* T4/100; *bırık mı* T5/185; *ğazáteci miñ?* H5/20; *o mu böyük* H5/49; *alıyoñ mu* T6/5; *olma mı* T6/107; *beğār mısıñıS* T6/135; *kēydırme miy°iS* T8/46; *bān min* “ben miyim”, T8/69; *gördüñ mü* T9/22; *bilir misiñiz* D1/8; *giTdiñiS mi* D1/124; *biliñ mi* T4/36-37.

3.1.3.5 İyelik Ekleri

Türkiye Türkçesi ve bölge ağzındaki iyelik ekleri, örnekler üzerinden tabloya yerleştirilmiştir. Bölge ağzındaki iyelik ekleri, aşağıda görüldüğü gibidir. İyelik eklerinde 3. Tekil şahıs iyelik eki haricindeki iyelik ekleri tablodaki gibiyken, 3. tekil iyelik ekinde istisnalar görülmektedir.

1. Tekil Şahıs İyelik Eki

habarım T1/92; *bubam* T1/20; *şākeriñ* H1/46; *ağrabam* H1/90; *pusulam* T2/10; *úsum* H2/92; *şāhñim* H6/105; *eşim* T7/213; *ayāmda* “ayağımda”, H7/177; *çocūğ°üm* T9/6; *heğayem* T10/1; *ça°tım* D1/14.

2. Tekil Şahıs İyelik Eki

gızıña T1/14; *gücüñ* H1/101; *yaşñ* H2/7; *musāde siziñ* H2/126; *ğasTañ* H3/34; *mekāniñ* H3/34; *teğfonuñ* T4/31; *şamandırañ* H4/61; *dūğ°ünüñ* T9/23; *tēyzen* T10/63.

¹⁵³ Halil İbrahim Ertürk “Soru eki fiil çekim eki midir”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 22, Sayı 2, 2020, s. 379-381.

3. Tekil Şahıs İyelik Eki

bāğ°ışlını T1/37; *gōñlü* H1/68; *üsTüñe* T4/34; *birī* T7/111; *görümçeniñ eşi* T9/65; *elbisesiñi* T1/7; *anası* T1/86; *obası* H2/3; *bubasu* H7/50; *yērlisi* T9/14; *tāh°tası* D1/35.

İyelik Ekinin Düşmesi

Vurgusuz orta hece nedeniyle üçüncü tekil iyelik eki i'nin düşüp bir önceki hecedeki ünlü sesin uzaması sonucunda meydana gelen örnekler:

em bir silā “M1 Silahı” T2/120; *virmeniñ de gulā* “vermenin kulağı”, H2/41; *Sabāna* “sabahına”, T4/6; *cēy°ranı işī* T5/137; *gucāna* “kucağına”, T6/12.

Benzeşme Yolu ile Değişen İyelik Eki

gōynēğ°enden T2/185; *ne gerāğ°ē* “gereği”, T4/43; *ağşāh°ir dāğ°anda* “Akşehir'in dağında”, T5/120; *darāğ°a* “tarağı”, T6/120; *gelenā görenā* “geleneği göreneği”, T6/5; *yāğ°anı* “yağını”, T6/140; *gōbāğ°e* “göbeği”, H7/126; *dāğ°anda* T8/42.

Üçüncü tekil şahıs iyelik eklerinde her ikisinin de aynı anda kullanıldığı örnekler de tespit edilmektedir. Bu örnekler üzerinden ilk sırada gelen iyelik ekinin işlevini yitirmiş olması sebebiyle ikinci iyelik eki olan “+sı”nın eklendiği söylenebilir.

kırķısı T1/134; *günüñ Sābāh°ısı* H7/252.

1.Çoğul Şahıs İyelik Eki

başımıSa T1/16; *hocamıS* T1/160; *oğulumuz* T1/161; *bāh°çamıS* H1/28; *yolumuz* H3/9; *yerimiz* H5/120; *alākamıs* T4/10; *bāğ°lantımıS* T5/16; *āKinimiS* H6/7; *divemiz* T8/35; *gadınlarımızıñ* T10/58; *ikimiziki* T7/187.

2. Çoğul Şahıs İyelik Eki

gızıñızı T1/22; *ğārşıñızda* T2/200.

3. Çoğul Şahıs İyelik Eki

ayağlarına H1/100; *gatlerine* T2/16; *işāreTleri* T4/7; *habarları* T4/35; *yapāğlarıñı* T6/116; *ōğ°ulları* H6/59; *yantalarını* D1/28.

Tablo 5. İyelik Ekleri

Şahıs	İyelik Eki
1.Tekil Şahıs	+m, +ım, +im, +um, +üm,
2 .Tekil Şahıs	+n, +ñ +ın, +in, +un, +ün
* ¹⁵⁴ 3.Tekil Şahıs	+ı, +i, +u, +ü +sı, +si, +su, +sü
1.Çoğul Şahıs	+mız, +miz, +muz, +müz +mıS, +miS, +muS, +müS
2.Çoğul Şahıs	+nız, +niz, +nuz, +nüz +ñız, +ñiz, +ñuz, +ñüz
3.Çoğul Şahıs	- ları -leri

3.1.3.6 İsimlerde Küçültme

İsimlerde Küçültme Mada Adası ağzında üç ayrı ek ile yapılmaktadır. “+CEğİz, +Cēz, +Cāz”, “+CIK”, “+CIğIm, +Cīm, +Cīm” ve türevleri şeklindedir. Bu ekler; küçültme, merhamet ve ifadeleri yumuşatma işlevlerinde kullanılmıştır. Mada Adası ağzındaki örnekler ise aynı şekilde sınıflandırılmıştır.

+CEğİz, Cēz, Cāz

bicāzde T1/162; *buncāğ°azlarna* H1/16; *bicāz* T5/205; *belcāziñden* T7/169; *tümcāz* T8/36; *h°ePıcāğ°ızıñı* T8/78.

+CIK+

acıķ T1/107; *eneciķ* H5/243; *biteciķ* H3/30; *gıvracıķ* H5/301; *güÇÇüķ* T7/39; *acıcıķ* H7/97; *yitişkiniciķ* H7/200; *azıcıķ* T8/5; *incēciķ* D1/33.

+CIğIm

bubacıy°ım H2/25; *annecīm* H6/94; *anacım* H5/56; *babacīm* H7/10; *bubacīg°ım* T8/11; *bubacīg°ım* D1/12.

¹⁵⁴ Ses değişimlerinden kaynaklı istisna ekler ve sesler iyelik ekleri başlığı içinde şahıslara ayrılmış kısımda örneklerle ayrıca açıklanmıştır.

3.1.4. Zamirler¹⁵⁵

İsmin yerini tutan, nesnelere, kişileri temsil ve işaret etmek amacıyla kullanılan, bu isimleri karşılayan sözcüklerdir. Cümle içerisinde anlam kazanan tek başına kullanıldıklarında gerçek bir anlam sahibi olmayan bu sözcükler Mada Adası ağzında *Şahıs Zamirleri*, *İşaret Zamirleri*, *Soru Zamirleri*, *Dönüştürülme Zamirleri* ve *Belirsizlik Zamirleri* olarak beş bölümde incelenmiştir.

3.1.4.1 Şahıs Zamirleri

Cümle içerisinde kişilerin yerini tutup, hâl ekleri alabilen sözcükler şahıs zamirleridir. Mada Adası ağzında şahıs zamirleri hem metinlerde nasıl kullanıldığı örneklerle verilmiş hem de hâl ekleri ile kullanımı tablo oluşturularak ayrıca düzenlenmiştir.

1. Tekil Şahıs Zamiri

Bölgemizdeki 1. Tekil Şahıs zamiri ben, yazı dilinde olduğu gibi ekli veya eklessiz örnekler görülmektedir. Türkiye Türkçesi yazı dili dışında Eski Türkçe Dönemin'deki ñ sesi örnekleri korunmuştur. "ben" zamir kökü ekli ve eklessiz kullanımda e sesiyle daralma, ä sesiyle açık e sesine dönüşme, eğilimi göstermiştir.

bän H7/259; *ben* T4/18; *bäni* H2/1; *bäña* T1/153; *bene* H6/92; *benę* H6/93;
bána H7/43; *bağa* H7/16; *sende* H2/26; *benden* *ęsgiler* H1/48; *benden beş*
beTer T10/64; *beniñ* *üsTüme* H2/61; *bänim* H7/123; *benim* D1/14.

2. Tekil Şahıs Zamiri

Bölgemizde 2. Tekil şahıs zamirinin kullanımı Türkiye Türkçesi yazı dili ile paralellik gösteren örnekler dışında, sen zamirinin kelime kökünde bölgede yoğun görünen /ä/, /e/ sesleri tespit edilmiştir. Bu durumun dışında sen zamirinin Eski Türkçe señ kullanımını muhafaza edilmiştir.

seniñ *yaşñ* H2/7; *sän* H4/90; *señi* H3/9; *säni* T7/185; *saña* H2/30; *sana*
T6/126; *saña* T6/171; *seniñ* H2/7; *sende* H2/26; *säniñ* *anañ* H4/89.

¹⁵⁵ M. Ergin, *age.* 2008, s.348-372.

3. Tekil Şahıs Zamiri

Bölge ağzında Türkiye Türkçesindeki o şahıs ekinin kullanımının yanı sıra o ve o zamirleri de 3. Tekil şahıs eki olarak görülür. Yalın hâli ve hâl ekleriyle kullanılan o zamiri, yükleme, yönelme, ilgi ve vasıta hâli eklerinde ñ ünsüzü ile kullanılmıştır. Bu kullanım bölgede katakteristik bir kullanım hâline gelmiştir.

o T1/156; *o* T6/29; *o* T9/13; *onu* T6/16; *ona* T1/145; *onüylá* T2/139;
onuñla H2/6; *buña* T4/23; *õndan* H2/22; *onuñ gızı* H4/94; *bunuñ bubasıgil*
 H4/96; *onüynan* T6/70; *onuñla* H7/101; *onā* H7/117; *onūna* T9/38.

1.Çoğul Şahıs Zamiri

Bölge ağzında kullanılan 1. çoğul şahıs zamiri biz, yazı dilindeki kullanım ile örtüşür. Ancak bölgede z-s arasındaki ses için sık kullanılan S sesi, biz şahıs zamirinin kökünde hemen her metinde kendini gösterir.

biS H2/120; *bize* T6/175; *bizde* T6/18; *bizim* T5/90; *bizinkinler* H5/304.

2. Çoğul Şahıs Zamiri

sizler nirelisiñiz H4/21; *sizi* H2/61; *sizleri* H3/1; *size* T2/143; *sizlere*
 T2/57; *siziñ* T10/65.

3.Çoğul Şahıs Zamiri

3.Çokluk şahıs zamiri olan onlar zamiri Türkiye Türkçesi yazı dili paralellik göstermektedir. 3. Teklik şahıs zamirinde görüldüğü üzere o şahıs zamiri kökte kendini göstermektedir. Bunun dışında yalın hâli ve hâl ekleri almış durumda ñ ile kullanımı bölge ağzında neredeyse kural hâline gelmiştir.

onlār T2/84; *oñlar* H1/85; *onları* H1/83; *oñları* T2/66; *onlara* H7/15;
oñlarıñ T2/76; *onlardanıS* H2/19; *onlardan* T10/30.

Tablo 6. Şahıs Zamirleri ve Hâl Ekleri Çekimleri.

Yalın	İlgi	Yükleme	Yönelme	Bulunma	Ayrılma	Eşitlik
ben bân	benim beniñ bänim	beni bâni	bana baña bãña bağa bene	bende	benden benden	bence
sen sân	senin sâniñ	seni señi sâni	sana saña	sende	senden	sence
o o o	onun onuñ onun bunuñ	onu onū	ona onā oñā buña	onda oñda onda	ondan oñdan ondan	
biz biS	bizim bizinkinler	bizi biSi	bize biSe	bizde	bizden	bizce
siz siS	sizin siziñ	sizi sizleri	size siSe sizlere	sizde sizlerde	sizden sizlerden	sizce
onlar onlār oñlar onlar	onların oñlarıñ onların	onları oñları onları	onlara oñlara oñlara	onlarda oñlarda oñlarda	onlardan oñlardan oñlardan	

156

Tablolarda belirtilen zamirlerin metinlerde nerede ve nasıl kullanıldığının bilinmesi önemli olduğundan her ayrı şahıs ve işaret zamiri için örnekler verilmiştir.

3.1.4.2 İşaret Zamirleri

Nesneleri işaret etmek amacıyla göstererek nesnelerin yerine kullanılan, gösterilen nesneyi karşılayan sözcüklerdir. Yazı dilindeki işaret zamirleri ile paralellik gösteren işaret zamirleri, kökte ve hâl eki almış gövdelerde ses olayları nedeniyle farklı kullanımları mevcuttur. Bölgedeki örnekler, bu, şu (hu), bunlar, şunlar (hunlar), onlar başlıklarıyla sınıflandırılmıştır.

bu

bu'T4/3; *bunu* T1/153; *buna* T1/145; *buña* H2/101; *bunda* T6/67; *buñdan* T2/57; *bunlar* T7/115; *bunlarıñ* T3/1; *bunuñ* ğardaşı T5/246.

şu

şu T9/16; *hu* T3/61; *şo* H1/23; *şuña* T10/47; *ħorda* T3/63; *ħurdā* T8/21; *şunuñ* H5/269; *hø* H1/89; *hunuñ* H5/16; *ħurdan* T3/66; *ħurdan* H5/20; *ħurda* T4/27; *ħurañda* T5/287; *ħurasına* T6/65; *ħora* H7/160;

bunlar

buñların H1/10; *buñlar* T2/20; *buñlar* T8/15; *buñları* H6/83; *buñları* D1/87.

şunlar

hunları T6/111; *şoñlar* T8/6; *huñlardan* D1/103; *hunlar* H6/1.

onlar

oñları D1/61.

3.1.4.3 Dönüştülük Zamirleri

Dönüştülük zamiri, yazı dilinde olduğu gibi bölgemizde de kendi şeklindedir. Dönüştülük zamiri, kendi iyelik ekleri alarak altı şahsın altısını da karşılamaktadır. Ancak kendi kelimesi bölgede ses olayları neticesinde dönüştülük zamirinin kökü *gendi*, *gändi*, *kendi*, *kändi* biçimlerinde görülür.

1. Tekil Şahıs

gendim H2/80; *gändime* H2/65; *gändim* H3/30; *gändim* T7/107.

2. Tekil Şahıs

gändiñde H1/40; *gändini* T4/37; *kändiñ* T5/253; *gendini* H7/189.

3. Tekil Şahıs

gändi H1/57; *geñdi* T2/197; *gändi* H2/112; *gändini* T4/37; *gendi* H4/47; *gändini* H5/92.

1.Çoğul Şahıs

gändimiz H1/34; *gändimiS* H4/60; *kändimiS* T4/59; *gändimis* T6/113;
kendimiz H7/159; *gendimiz* T10/57; *kändimiz* D1/31.

2.Çoğul Şahıs

gändinize T6/111.

Tablo 7. Dönüşlülük Zamiri

Şahıs	Dönüşlülük Zamiri
1.Tekil Şahıs	gendim, gändim
2. Tekil Şahıs	gändiñ, gändini, kändiñ
3. Tekil Şahıs	gändi, gendi
1.Çoğul Şahıs	gändimiz, gändimiS, kändimiS, gendimiz, kendimiz
2.Çoğul Şahıs	gändiniz
3.Çoğul Şahıs	-

3.1.4.4 Soru Zamirleri

kim

kim yolladı H2/60-61; *kim bilir* T4/25; *kim saldı* H7/190; *kim var* T8/32;
kim∩aTladacağ D1/123; *kime varacağsıñız* H6/101.

kaç, hani

ğaçında T2/152; *ğaçıñcı* H2/116; *ğaç* H5/47; *ğaç* H7/1; *hanı* H2/29; *hanı*
T3/19; *hanı* T4/23; *hanı* T6/129; *hanı var∩a* T6/150.

ne

nirde H1/94; *neler* T2/95; *neden* H5/17; *neyi* T6/170; *nirelisiñiz* H4/21;
nirelisiñ guzum T8/2; *nēy* T5/283; *nēydi* H5/76; *nēy°e* H1/101; *ne yapacāS*
T5/2; *ne anlatıviräy°in* T7/93; *nerden∩aldı* H5/54; *nāh°alsıñ* T2/31; *nāh°al*
H4/72; *nası idellerıdı* H5/98; *nası* T5/274.

3.1.4.5 Belirsizlik Zamirleri

İsmin yerini tutan ancak tam olarak hangi nesneye ve duruma ait olduğu belli olmayan zamirler, belirsizlik zamirleridir. Belirsizlik zamirleri işlevi doğrultusunda nesnenin asıl ismini tutan herhangi bir belirsizlik ismi olması hâlinde kabul edilebilir. Mada Adası ağzında karşımıza çıkan belirsizlik zamiri örnekleri; *kimse, herkes, başka, biri, başkası, hepsi, hepiniz, hiçbir, her biri, her yer, öbürü-öteki, şey ve falan* zamirlerinin örnekleridir. Falan örneği sıfat örneklerinden ayrıldığı belirtilmek için ayrıca örneklerle açıklanmıştır.

kimseye H1/121; *kimise* H7/11; *bi kimseniñ* T8/139; *herkâşler* H7/86; *hârkeş* T8/51; *başğa* T4/8; *biri* T8/30; *biriniñ* T9/17; *başğasında* D1/93; *hepsi* T1/27; *hepsiñi* T1/117; *hePisiñden* T8 /39; *hePicäğnize* D1/38; *heŞbiri* H5/283; *hiÇ biri* T10/20; *öteki* T1/44; *öbür* T5/64; *öbürsü* H5/288; *öbürünü* H5/275; *bi şey* T1/73; *şiy* T3/56; *şey* T3/56; *şiy yoğūdu* H4/80; *şey olmuş* T5/12.

Falan

Falan ve filan şekilleri bulunan bu kelimeler, isimlerin önüne geldiklerinde belirsizlik anlamı katarak belirsizlik sıfatı, yalnız kullandıklarında kelime gruplarından belirsizlik zamirleri içerisine girmektedir.¹⁵⁷ Mada Adası'ndan derlenen metinlerde falan anlamında kullanılan neyin, neyim kelimeleri de işlevinin ve kullanımının aynı olması sebebiyle bu gruba dâhil edilmiştir.

bura filán H1/85; *zãñgileri filán* T2/19; *filán yoğūdu* T3/44; *filan var* T4/24; *filán getmiş* T4/36; *filan* H7/3; *evleri falan* T5/133; *filen yok* T5/271; *filen yoğūdu* H4/96; *sende filán var* T5/289;

¹⁵⁷ Kelimenin tarih içerisindeki kullanımı ve işlevi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Leyla Karahan, "Falan (~Filan) Kelimesi Üzerine", XI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı (16-18 Ekim), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, 2019, s.1367-1376.

3.1.5. Sıfatlar ¹⁵⁸

Sıfatlar, kelimeleri niteleme ve belirtme görevi gören isimlerdir. İsimlerden önce gelerek isimlerin hâl ve durumlarını ve belirtilmek istenen yönünü ifade ederler. Anlaşılacağı üzere sıfatlar iki ayrı başlık altında sınıflandırılırlar: *Niteleme Sıfatları* ve *Belirtme Sıfatları*.¹⁵⁹

Bu sıfatlar Türkiye Türkçesi yazı dilindeki sıfatların işlevlerinden farklı bir işleve sahip değildir. Ancak bölge ağzındaki söyleyiş farklılıkları görülmektedir.

3.1.5.1 Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatları, isimlerin önüne gelerek sıfat tamlamalarının tamlayanıdır ve kaynaklarda *vasıflandırma sıfatı* şeklinde de görülmektedir.¹⁶⁰

ufaK çocuk T1/106; ğadın tesarlemeler T1/145; yeñi ğayıkları H1/89; yaşlı ğadın H1/141; çürúK ğayıĝı T2/86; çok kötü ğasTañ H3/34; esás tırtar T4/11; ğanım ğız T5/131; ğoça ğoça diveleri T8/142; buruşuk ğarıyı D1/118.

3.1.5.2 Belirtme Sıfatları

Belirtme Sıfatları Mada Adası Ağız özellikleri çalışmamızda, kendi içerisinde İşaret Sıfatları, Sayı Sıfatları, Soru Sıfatları ve Belirsizlik Sıfatları olarak dörde ayrılır.

3.1.5.3 İşaret Sıfatları

İşaret zamirlerinin, ismin önüne gelerek, gösterilmek ya da belirtmek istenen ismi nitelemesiyle oluşan sıfat tamlamalarıdır.

o ğarıyı T1/127-128; *o dere* H3/37; *o adamı* H7/191; *o şäKil* T8/52; *bu sıkılcama* H3/32; *şu ğün* H2/31; *şö olan* H2/64; *hu taraflarda* H7/247; *hu dāĝın* T2/181; *hu yaylaya* T5/126; *hu ğadın* H5/187; *ho yaĝada* T8/42.

¹⁵⁸ M. Ergin, *age.* 2008, s. 325-342

¹⁵⁹ T. Tok, *age.* 2002, s.117.

¹⁶⁰ Osman Yıldız, *Isparta Merkez İlçe Ağızları*, Ankara, 2021, s.185.

Osman Yıldız, bu çalışmanın sıfatlar başlığında klasik sınıflandırmadan farklı olarak, vasıflandırma sıfatları içerisine belirsizlik ve soru sıfatlarını almış, belirtme sıfatları başlığı altında ise işaret sıfatları ve sayı sıfatlarını tasnif etmiştir.

3.1.5.4 Sayı Sıfatları

Sayı sıfatları nesnelere sayılarını dolayısıyla nesnelere isimlerinin de sayılarını belirten, sıfat tamlamalarının tamlayanıdır. Nesnelere asıl sayısını, üleştirme sayısını, sıra sayısını ve kesir sayısını ifade eden sayı sıfatları Mada Adası ağzında Türkiye Türkçesi konuşma dilinden söyleyiş olarak farklılıkları göz önünde bulundurularak yazıya geçirilmiştir.

dörT dene H1/123; *üÇ'cüz gişi* H3/37; *yeTmiş dörT şeyinde* T5/42; *säKiz bāğ'ı* T5/127; *benim İki gızım var* H2/19; ikinci T7/83; iki Puçuk H7/50; ik'ki gänŞ D1/65; kırk Taş H6/19; om̄bir sene H6/61; iki Puçuk sene H7/51; bi yarım T4/18; bubamu'nüçüncü ğarısınıñ T8/11; doquz torünümünden T10/21.

3.1.5.5 Soru Sıfatları

Soru sıfatları, nesnelere ve dolayısıyla nesne isimlerini soru yoluyla belirtir ve soru sözcüklerinin ismin önüne gelerek sıfat tamlaması oluştururlar. Mada Adası ağzında soru sözcükleri ile meydana gelen sıfat tamlamaları üç soru başlığı altında toplanmıştır. Bunlar: “*Ne, Nasıl ve Kaç*”tır.

Ne

ne laf T1/69; *ne yemäni* T1/134; *ne āsya* T2/55; *ne biçim* T4/1; *ne' dūğ'ünü* H7/55.

Nasıl

nāh'al kayıT H1/4; *nası bi hekāye* T4/44; *nāh'al nenni* H4/72.

Kaç

ğaç parāyisa H1/35; *ğaç yıllarında* H1/56; *ğaç mal* T2/72; *ğaç yıl* H3/48; *ğāÇ yıl* T4/25; *ğaç sene* H4/23.

3.1.5.6 Belirsizlik Sıfatları

İsimlerin belirsiz bir biçimde sayı, şekil, yer ve kişi yönünden nitelendirilmesi ile ortaya çıkan sıfatlardır. Belirsizlik sıfatları için belirli bir sıfat grubu yoktur, isimlerin önünde belirsizlik oluşturan nitelendirmeler, bu grup içerisinde sayılabilir. Ancak bölgemizde, sıklıkla karşılaşılan belirsizlik sıfatları şu şekildedir:

diyer çocuklarımıñ T1/44; *bi arkadaş* T2/181; *filan yerde* T4/24; *filàn yiriñde* T5/283; *aS şey* T6/16-17; *bi yere* T6/21; *filàn şey* T6/86; *filàn gızı* T9/51; *her şeyimiS* T2/51; *her şey* H3/16; *çöğ'u zaman* T9/34; *bi sürü pırtı* D1/23; *bi gadın* H4/100; *biğaç oT* H5/170; *çoğ adam* T2/191; *bälli bi mesāfede* H5/209.

3.1.6. Sıfatlarda Küçültme ve Derecelendirme

Mada Adası ağzında sıfatlarda küçültme, isimlerde küçültmede olduğu gibi +*cık* ve +*cek* ekleri ile oluşturulur. Ancak kendisinden sonra isim almak ve o ismi nitelemek işlevine sahip olması nedeniyle isimlerden ayrılırlar. Sıfatlarda derecelendirme ise miktar zarfları içinde verildiğinden, tekrara düşülmemesi adına “Azlık-Çokluk Zarfları” başlığına bakılmalıdır.

ııcıık bi bāh'çamıS H1/27; *ikıcıık ev* H1/71; *acıık cıplaık* H2/22; *bicēciık oñlan* H2/98; *ııcıık zor* T4/31; *bōyüçäğ'ı* H7/208; *ııcıık gandırma* T9/28-29.

3.1.7. Zarflar ¹⁶¹

Bir dilin sınırları, birim anlamında belirlenirken işlevsel, kullanıma bağlılığı dikkatle çizilmelidir. Zarfların kullanım özellikleri dikkate alındığında yüklem ve fiil ilişkisi ön plana çıkmaktadır.¹⁶² Bu işlev doğrultusunda zarflar yüklemle ilişkileri bakımından yer-yön, zaman, azlık çokluk (miktar), niteleme, soru ve tekrar başlıklarıyla sınıflandırılmıştır.

¹⁶¹ M. Ergin. *age.* 2008, s. 342-472

¹⁶² Hacı Ömer Karpuz, “Türkiye Türkçesi’nde Zarfların İşlevsel ve Yapısal Özellikleri”, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 1, 2000, s. 28.

3.1.7.1 Yer ve Yön Zarfları

*ötä*T1/62; *geri*T1/63; *ötä*H1/7; *ğarşı*H2/18; *aşşā*H2/99; *ğarşı*H2/18; *beri*H5/164; *aşşāğ'ı*H6/8; *içeri*T7/153; *dışarı*T7/204; *beri*H7/44; *öte*H7/254; *yokarı*H5/269; *yokarı*T10/15.

3.1.7.2 Zaman Zarfları

*böğ'ün*T1/29; *çokTān*H2/19; *eveli*H1/85; *gışın*H3/46; *hindi*H3/33; *eveli*T4/16; *üç gün sonra*T4/40; *geç geliller*T4/46; *daha önceleri*T5/62; *yeñi yeñi örür-oldum*T5/94; *birazdan*H5/209; *Tah'a*H5/315; *öğ'len sıraları*H7/24; *önceleri*T9/72; *soñura*H5/278; *yeñi nişanladım*T7/15; *bēhrinde*H7/12; *iki señedir*T8/71; *yeñi çöğaldı*T8/80; *Sabah*T9/5; *öy'len soñu*T9/10; *evelleri*D1/41.

3.1.7.3 Azlık Çokluk Zarfları

Bu zarflar fiilin ya da sıfatın azlık çokluğunu bildiren zarflardır. Sayıları fazlaca olmayıp Türkiye Türkçesinde en çok kullanılan azlık çokluk zarfı “en”dir. Bunun dışında Mada Adası ağzından derlenen metinlerde az (āz), biraz, çok (çok, çöğ, çök), daha (Taha, tā, Tā), en (eñ), pek (peK, päK), hiç (hiÇ, heŞ, heŞ), fazla, örnekleri de sık görülmektedir.

*daha dāTıı olur*H1/45; *peK bilmiyorun*T4/1; *Taha iy'ı añaTır*H4/51; *päK olmadı*H7/84; *peK yakıcıydı*H7/109; *päK hırsızdı*T8/141; *eñ şey*T1/146; *eñ böyüğ'ünü*H1/21; *ıçıķ fazla olurdu*H4/24; *çokılazımıdı*H7/120; *çöğ olurdu*T8/42; *yaPmadım hiÇ*H6/71; *āz-añların*T8/40; *bi araba tā*“bir araba daha”, T2/39; *heŞ geTmedim*H5/185; *tā çekiyi*“daha çekiyor”, H3/29; *bi gızım Tā*“bir kızım daha”, H7/64.

3.1.7.4 Niteleme Zarfları

Nasıllık ya da nicelik zarfları olarak da adlandırılan niteleme zarfları, fiilin sıfatın veya başka bir zarfın nitelik açısından açıklanmasını sağlayan yapılardır.¹⁶³

¹⁶³ H. Ö. Karpuz, “agm.” 2000, , s.27.

daTlı olsun T1/91; *Tāze* T1/153; *teK teK* T1/114; *berbaT söyler* T1/156;
īraḥat bōyüdü T5/160; *çözersiñ salķım salķım* T6/117; *tez gāTdi* T7/81;
berbaT biliyo T7/120; *īyī ğonūşur* T10/65.

3.1.7.5 Gösterme Zarfları

Gösterme zarfları, niteleme zarfları başlığı altında incelenen Muharrem Ergin'in niteleme zarfı denilince ilk akla gelen önceleri öyle olarak nitelendirilip bu, şu, o kelimeleri ile birleşerek oluşmuştur.¹⁶⁴ Mada Adası ağzında böyle, hōyle, hōle, şöyle, öyle, õle, şekillerinde birçok kullanım kaydedilmiştir. Bunların dışında "işte" kelimesi de gösterme zarfları içerisine dâhil edilmiştir.

böyle çintersiñ H1/45; *õyle eTdiler* T2/41; *hōyle dīyoñ* H2/60; *böyle āğ°ladık* H3/45; *hōyle çalallar* H1/100; *õyle durūr°* H4/67; *hōyle ipini bāğ°lardık* T5/178; *hōyle çırPArdık* T5/296-297; *şõyle yazmış* H5/12; *yav∞iŞTá* T1/16; *iŞTe* H5/181.

3.1.7.6 Soru Zarfları

Fiili soru yolu niteleyen ve anlamın yönünü belirleyen zarflardır. Soru zarfları kendi içerisinde sebep bildiren neye, neden, niye, nasıl, nāh°al, ne anlamlarını taşıyan bir gruba ayrılırken bulunma ve ayrılma hâllerini soran diğer bir gruba anlam olarak ayrılır. Mada Adası ağzında görülen örneklerin bir kısmı şunlardır:

ne bilān T1/56; *neđān āğ°lañ sān* "neden ağlıyorsun sen", T2/32; *ne diyān* H4/35; *ne bişircek* T6/77; *ğaç∞oluyorun* H5/56; *nāy°e öldüñ* T1/142; *ná∞alacağ* H1/93; *ne bilān* H1/138; *nāh°alsiñ* "nasılsın" T2/31; *nāh°al∞olacāz* T2/57.

¹⁶⁴ M. Ergin. *age.* 2008, s.346.

3.1.7.7 Tekrar Zarfları

Fiilin tekrar etme sıklığını belirtme işlevine sahip zarflardır. Mada Adası ağzında bu zarflar; daha, bir daha, yine, tekrar zarflarının bölge ağız özelliklerine göre söylenişi bakımından, incelenen metinlerden derlenmiştir:

Taha T1/126; *Tah^oa* H5/315; *tāh^oā* H6/93; *dā* T9/1; *tā* D1/119; *bi Tē* T1/43;
bi tā H6/40; *gene bi šī olmay^ocāmıš* T2/34; *ėllikisiñdā gene* T3/24; *yemāK*
verriS gene T5/250; *yine ũğ^orašıyoRlar* H5/19; *yene geTcem* T7/114;
teK'Rer T2/124; *tekrār* H3/14; *tekRār* T5/38; *tekrār tekRār* T9/58.

3.2. EDATLAR ¹⁶⁵

Edatlar, tek başlarına anlamları bulunmayan cümle içindeki gramer ve anlam birlikteliklerini sağlayan yapılardır. İçlerinden bazıları üzerinde cümlenin veya bağlandığı kelime, kelime grubunun anlamını taşıma işlevine sahip olsa da sınırları bağlı bulunduğu yapı içerisinde. İsimler ve fiiller “*asıl kelimeler*” kabul edilirse edatlara “*yardımcı kelimeler*” denebilir.¹⁶⁶

3.2.1. Ünlem Edatları

Ünlem edatları kendi içerisinde *Ünlemler*, *Gösterme Edatları*, *Seslenme Edatları*, *Cevap Edatları*, *Sorma Edatları* olarak dört başlık altında düzenlenmiştir. Başlıklarından da anlaşılacağı üzere *Ünlemler* ada halkının günlük yaşam içerisinde sık sık kullandıkları ses birlikteliklerini; *Gösterme Edatları*, hareket ile beraber kullanılan kelime ve sesleri; *Seslenme ve Cevap Edatları* ise başlıktaki işlevden ibaret olan derlenen metinlerde kişilerin sıkça kullandıkları sesler, kelime ve kelime gruplarıdır.

3.2.2. Ünlemler

ha yörük ha T1/86; *ay anam* T1/120; *ay allāhim* T1/134; *ay allahım yārābbim* T1/61; *ay* T1/147; *gız nasibe* T1/144; *yah'* H1/27; *dēyoruñ'a'* H1/90; *hah* H1/133; *aman aman* H2/131; *hā* H5/174; *uy* T7/111; *ūh'ū* H7/117; *aḥ* H7/120; *ohō* H7/138; *āmān* T9/66; *hıh* T10/51; *bē'* D1/87.

3.2.3. Gösterme Edatları

hō H1/89; *hōyle* H1/100; *daha gārşinızda* T2/200; *hōra* H3/36; *bōle* H3/47; *hōnu* T7/94; *hōle* H7/102; *hū şoñlar* T8/6; *hōyle* T8/95; *hō* D1/124.

3.2.4. Seslenme Edatları

ay gızım T1/56; *a yavr'ım* H2/21; *ey'ō'* T3/30; *hocam* T4/46; *ay gızlār* T6/125; *ulen* H6/92; *annēm* H7/224; *yāvri'ım* D1/6.

¹⁶⁵ M. Ergin. *age.* 2008, s. 472-506.

¹⁶⁶ M. Ergin. *age.* 2008, s. 472.

3.2.5. Cevap Edatları

hēye T1/20; *anacīg'ım* T1/22; *anam* T1/160; *ḥāydīn* H1/135; *ḡnām'* T2/61; *ya'* H2/53; *vallā* H3/25; *ōldu ḥocam* T4/46; *ya'ya'* H4/1; *ēy* H4/71; *gōzelim* H4/85; *tabi ya'* T5/54; *he yā* H5/154; *canım* H6/55; *tabi canım* H7/22; *hıh yā* H7/252; *ablam* T9/54; *heyē de* D1/34;

3.2.6. Sorma Edatları

ḥanı hēbe atallardı T1/21; *ḥanı ḡomazlar* T1/77; *ḡaldı da ḥanı* T1/153; *ḥanı meşēlā* H1/96; *eveli ḥanı* H2/99; *ḥanı óldük Ten soñra* T3/23; *ḥanı o du Tlar* T4/24; *şīy ḥanı* H4/80; *yeñi ḥanı* T5/93.

3.2.7. Bağlama Edatları

3.2.7.1 Sıralama Edatları

Sıralama edatları, Türkiye Türkçesinde *ve*, *ile*, *ilâ* ve *dahi* olarak dörde ayrılmaktadır. Ancak bölgeden derlenen metinlerde sıralama edatlarından *ile* edatı ile sık karşılaşılmaktadır. Diğer edatlardan *ve*, *dahi* edatlarının örnekleri kısıtlıdır.

ve

abduhu ve resūlü T8/148.

ile, -la, -le –ne, -na

aT'mışına H1/8; *mōḥ'acirlerle oñlar* “muhacirler ile onlar”, T4/20; *anasıyla bacısı* “anası ile bacısı”, T4/35; *annesiyne bubasını* “annesini ile babasını”, H5/33; *suynā ḥamı'ri* “su ile hamuru”, T6/70; *çor'la* T8/133; *dalgayına* T9/64.

dahi

Tah'i H2/113.

3.2.7.2 Denkleştirme Edatları

Denkleştirme edatları, birbirine denk birbiri yerine kullanılabilecek iki unsuru birbirine bağlayan edatlardır. Bu unsurlar; kelime, kelime grupları ve cümleler olabilirler.

ya

ya ardımıza H4/74.

veya

veyā H5/113.

veyahut

věyah^oTT5/7; veyāh^oTT5/253.

ya da

ya da keşKāk yapıñ H6/87; *pāsTa ideriS ya dā diş Köllesi* T7/84.

3.2.7.3 Karşılaştırma Edatları

Karşılaştırma edatları, cümle içinde karşılaştırılmak istenen iki ve üzeri nesneyi ya da durumu bağlama işlevine sahip edatlardır. Bölge ağzında, *ne...ne*, *hem...hem*, *ya...ya*, *da (de)...da (de)*, *ister...ister*, *bir...bir* bağlama edatlarından örnekler tespit edilebilmiştir.

ne... ne...

ne ħalılar ne kılimler T6/123; *ne bi erkāğ^one ne bi ħarıtıyna* T8/132-133;
ne patpat var ne arāba T2/32.

hem... hem...

da hemī iŞki içerdi hemī de H2/9; *h^oemi asmalık h^oemi şiy* T7/211;
hám^oorda yeñilir içilir hám^oorda döv^oasıñı yapar T5/49; *hem ħabirini*
yaPTıracāz hem yimā verecēS T7/104-105.

ya... ya...

ya içi nōhutlu bulgur pilavı yapıñ dērdi ya da keşKāk yapıñ H6/87; *ya*
ēğ^oērdire gideller ya isbartaya gideller H7/178.

da (de)... da (de)

āynı fisTan Ta KiyeriS iŞ donū da KiyeriS H1/96; *gendi de ō ldü, çocūğ^ou*
da H4/47-48; *kāstide olur kāsmedī de* H6/16; *Sabah yıldızı da dēriz, úlker*
de dēriz H7/100; *anTāllede de vār, aKgeçililide de vār* H7/166; *ben tırTar*
yörūğ^oü de dāğ^oelin hināmlı yörūğ^oü de dāğ^oelin D1/8.

ister... ister...

*isTer yuğurur isTer yuğurduruz H7/157; isTer sōğanını yāğ°ını tavada
ōldür, isTer ğaynarķa H7/150-151.*

bir... bir (de)...

*bi balo iTdiķ bi de salon da iTdiķ H5/34; bi ōyle iTmiş bi hōyle iTmiş
H7/116-117; bi bān de var bi de hōrda ğarınıñ birinde var D1/92.*

Katmerli Karşılaştırma Edatları

Katmerli karşılaştırma edatları, adından da anlaşılacağı üzere karşılaştırma edatlarının ikiden fazla durumu bağlama işlevine sahip olması ile ortaya çıkmaktadır.

*ne patpat var ne arāba var ne bi şey var T2/32; kırķın da kırķını da yapallar
ellikisini de yapallar H7/79-80.*

3.2.8. Cümle Başı Edatları

Cümle başı edatları, cümle içinde ve cümleler arasında bir yön ile ilişik bulunması ve oluşması halinde cümle başında bağlantı sağlayan edatlardır. Mada Adası'ndaki Tırtar ve Honamlı Yörüklerinden derlenen metinlerdeki örnekler şu şekildedir.

*ħaKKaten ğaçan göçen de oluyor T1/24; o dolaydan T1/151; ēr varırsan
T1/155; encek H1/39; ĩākin H1/112; belki H1/139; emmē T1/147; sen hele
bi arābayı bi sāğ°ā çāK T2/38-39; ğaTTā T2/114; yōğūsam H2/11; çalı da
var, emmá ğiTmek istēyorsañız T3/63; çüñkú arķaya virir ğeri ğetirir°siñ
H4/78; belki idellerdi T6/72; illá tī diyorun H5/283; ğalbūse H7/21; hē
onlardan satın almış. yalıñız o tırtar mūsa dedem tırtar mūsa öz dedem ğa
geçer T10/30-31; bu ğadını eyer ğonuşTurabilirseñiS T10/64-65; bālki
D1/119.*

3.2.9. Sona Gelen Edatlar (Kuvvetlendirme Edatları)

Sona gelen edatlar: *da, dahi, ki, bile, değil, ya* edatları bağlama ve kuvvetlendirme fonksiyonları bulunan edatlardır. Ancak bu edatların kuvvetlendirme işlevleri baskın olup, bağlama yönünün dolaylı yolla görülmesi nedeniyle, *Kuvvetlendirme Edatı* başlığı altında da toplanabilirler.¹⁶⁷

da edatı

sen de T1/8; vardı da T1/126; biray da aylıkızininim T2/125; dedi de T2/152; çorçocukoluñca adam da H2/10; nişan yapallar burda da H3/15; tırtar da yörük T4/15; evērdim üçüñü de H4/5; orda bizim de T5/18; yarışını da T5/189; ğadir de T6/186; öyle de T9/69; benim de D1/14.

ki edatı

dediy ki T1/57; ğasTa mıykī T1/139; bi siz dāĝ°el ki geleni yollallar H2/86; demişler ki T4/23; bilmeS ki kızım T5/259; o ğadar ki H5/288; müdür dedi ki T6/57; duramazdıķķına T10/80.

bile edatı

bile H4/26; bile T5/52; bilenem T9/34; bile T10/9.

değil

Olumsuzluk ifade eden kuvvetlendirme edatıdır. Bu edat, iki işleve sahiptir; ilk işlevi “i-” fiili ile kullanılarak sadece olumsuzluk anlamı katmak, ikinci işlevi ise bir reddetme işlevi içerir. Kendisinden önce gelen ifadeyi reddederken sonrasında gelen ifadeyi doğrular.

Olumsuzluk Anlamı

dāĝ°eldi T2/5; *ālden dikme dāĝ°el* T4/26; *meşur dāh°elīdi* T5/90; *dāĝ°eliñdi* T8/132; *evli dāh°elīdim* T10/43; *yörūĝ°ü de dāĝ°elin* D1/8.

Red Anlamı

iPlik dāh°el de çiy°iPlik T1/85; *aKrāba dāĝ°el de, burdan ğātme* T2/11; *bubası dāĝ°el ğardaşı* H2/74; *yiñi dāh°el de* T5/175; *ğazana dēĝ°el şiy*

¹⁶⁷ M. Ergin. *age.* 2008, s. 495-496.

H5/81; *gändiniñ däh°el de olan* ̣eviñe T6/151; *tândır däh°el de biz* ̣ocaK T7/204.

ya

la ̣oluyoru ya *iŞTe* T1/159; *gendim ğatsan ya* H2/80; *nişanlımā yāh'* H7/49; *geriyollarıda ya* T5/200; *bidonlara basılıyor ya* T6/140; *yaParıS dīyoruñ ya* T7/23; *yapaRlardı ya bu sene filán pāK* ̣olmadı H7/83; *olur* ̣olur ya *bu sene daқан* ̣olmadı T8/151.

3.2.10. Son Çekim Edatları ¹⁶⁸

İsimlerden sonra gelerek onların farklı şekillerdeki zarf hallerini yapan edatlardır. İşlev bakımından hal eklerine benzetilebilirler. İsimlerin yalın hallerini çekimleyen hal ekleri, isimlerin zarf haline gelmesine neden olan son çekim edatları ile çekimleme bakımından aynı fonksiyonu yerine getirirler. Sadece Çekim Edatları şeklinde de kullanılabilirler.

Çekim Edatları isim unsuruna ekli veya eksik bağlanabilir ve iki çeşittirler. Sadece edat olarak kullanılanlar -asıl edatlar- ve isimken edat gibi kullanılan edatlardır. Türkiye Türkçesinde kullanılan başlıca çekim edatları şunlardır:

ile, için, gibi, kadar, göre, dolayı, ötürü, üzere, beri, önce, evvel, sonra, geri, karşı, doğru, yana, taraf, başka, dair, rağmen, değin, dek, diye, gayrı, sıra, öte, birle, tek, içre, ara, böyle...

Bu edatlar iki şekilde sınıflandırılabilir. İlki, *kullanılışlarına göre* yapılan tasniftir ve hâl eki mantığını merkeze alan bir yaklaşımdır. İkincisi ise, fonksiyonlarına göre yapılan tasniftir. Mada Adası ağzından derlenen metinler, son çekim edatları fonksiyonlarına göre tasnifi merkeze alınarak tasnif edilmiş ve incelenmiştir. Bu fonksiyonlar. “*Vasıta, Beraberlik*”, “*Sebep*”, “*Benzerlik*”, “*Başkalık Görevi*”, “*Miktar-Ölçü Edatları*”, “*Zaman Edatları*”, “*Yer ve Yön Edatları*” ve “*Diğer Hâl Edatları*” başlıkları altında örneklendirilmiştir.

¹⁶⁸ M. Ergin. *age.* 2008, s. 473-506.

3.2.10.1 Fonksiyonlarına Göre Son Çekim Edatları

Vasıta, Beraberlik

Vasıta ve beraberlik edatı örneklerine *Vasıta Hali Eki* başlığı altında ayrıca bakılabilir.

ile, ne, nen,

göl-ile T2/146; *ğaynanayla* “kaynana ile”, H2/93; *gızlarınañ* H4/10; *şeyi-yne* H5/178; *birbiri-yne* T5/6; *dalıyna* H5/178; *suynā* “su ile”, T6/70; *develerinen* H6/2; *patilerle* H7/92; *malıyna* T8/101; *erkāğ°ne* T8/132; *davı°lla* T9/11; *ğayığ°na* D1/13 *eşşāğ°ine* “eşek ile”, D1/20.

Sebep

Cümle içerisinde sebep anlamını sağlayan son çekim edatlarıdır. *diye, için, üzere, dolayı, ötürü* edatları metinlerde kullanılmaktadır.

nāy°e öldün diye T1/142; *o dolaydan* T1/151; *söyledi için* T1/156; *yaşlılıkTan dolayı* H2/115; *dēye* H7/16.

Benzerlik

Mada Adası’ndan derlenen metinlerde eklendiği cümleye benzerlik anlamı veren edatlardır. Eklendiği isim ile yüklem arasında benzerlik bağı kurma görevini üstlenen edatlar metinlerde şu şekildedir.

ēğ°er şir söyler gibi söyler T1/139-140; *ben gibi* T1/126; *çarpar gibi* H1/14; *yelek’ gibi* T3/42; *görmüş gibiyim* H3/9; *guş gibiyim* H7/6; *tiken gibi* H7/257; *ders gibi* T10/7; *ēylül gibi* T9/57; *sānki* H5/290; *ben gadar* H2/67; *ğavağ gadar* T4/36; *esgisī gadar* T5/29; *yaşı bān gadar* H7/139.

Başkalık Görevi

Bölge ağzında, metinlerde olağan durumdan farklı bir durumun ifade edildiğini işaret eden son çekim edatlarıdır.

ne ğonuşāy°iñ başġa H1/21; *nāse başġa* T6/40; *bundan başġa da* T9/69; *ordan ġāyırı* T5/178.

Miktar-Ölçü Edatları

Cümle içerisinde, yüklem ile bağlantısı kurulan ismin veya nesnenin miktarını ya da yaklaşık ölçüsünü ifade eden edatlardır.

yiýiceġ ġadar T2/73; *oñ ġadar* T2/89; *ġavaġ ġadar* T4/35; *esġisî ġadar* T5/29; *yarım sāh°at ġadar* H6/27; H7/183, *hu ġadar öldürüvirdim* H7/183.

Zaman Edatları

Yazı dilinde bulunan zaman edatlarıyla bölgemizde kullanılan zaman edatları paralellik göstermektedir. Türkiye Türkçesinde bulunan zaman edatlarının dışında, Mada Adası ağzından derlenen metinlerde tespit edilen *sonra* anlamındaki “*keri*” edatı ayrı bir başlık altında örnekleri verilmiştir.

Sabā ġadar T1/143; *beri* H1/128; *ġaTa'dar* “katana kadar” T2/33; *indiresiye ġadar* T2/34; *Sabaġ°ā ġadar* T2/40; *alışıñcaK ġadar* T3/52; *āKime döġ°ru* T5/141; *āġşama ġadar* H5/165; *Sabā yakın* T6/152; *bi sāh°aT ġadar* H6/26; *ġüze döġ°ru* H7/175; *ondan soñūra* H7/159.

keri/keli/keri, Tan kēri -Tan kērim, -Tan keRicāzım

geldik keri H1/62; *ondan keri* T7/28; *benden kēri* H6/93; *hindiden kēri* T7/169; *dóKtükTen kēri* H7/148; *yaşTan kēri* T10/18; *ondan Kērim* T9/49; *biTirdiġTen kēri* H4/62; *namaziñdan kēri* T1/111; *geldiġTen kēri* H2/51; *ondan keli* H3/22; *ondan kēri* T7/228; *ondan kēlicāzım* T1/98; *ōndan kēri* H4/8; *ōndan kēricāġzım* H4/41-42; *ondan kēricēġ°zim* H4/12; *ondan kēyri* H6/8; *ondan ġēri* T8/10.

Yer ve Yön Edatları

Yazı dilindeki yer yön edatları ile bölgede kullanılan edatlar örtüşmektedir. Ancak bölgede kullanılan edatlar, ses olaylarından dolayı değişime uğramış, düşme eğilimi göstermiştir.

beriyē H1/125; *elimiñ dōğ^orusuñda* H1/140; *ötesi* H1/73; *şu taraf şu taraf* H1/74; *ōtā yana* T2/89; *ğarşı* T4/27; *dāğ^oa dōğ^oru* H5/173; *yoğarı dōğ^oru* H7/267; *soñ^oevlere dōğ^oru* H4/49; *ğuramıza ġadar* T2/94; *ğarāÇā ġadar* T2/139; *antályā tarafı* T7/177; *ormandan öteye* H7/222.

Diğēer Hâl Edatları

“Artık” anlamında

ğāyri D1/23; T2/49; *ğāyri* T9/12; *ğāyri* T3/26; *yaşlandığ ġayri* /T5/124; *ğahı* T7/115; *ğayri arğa taraflarda* H7/247.

3.3. FİLLER

3.3.1. Fiil Yapım Ekleri

Fiil ve isimlerin kök veya gövdelerine eklenerek fiil üretme işlevine sahip eklerdir. Bu ekler, Türkiye Türkçesi yazı dilindeki fiil yapım ekleri ile örtüşürler ancak ses olayları ve bölgedeki söyleyiş özellikleri sebebi ile değişime uğramışlardır.

3.3.1.1 Fiilden Fiil Yapan Ekler

-Tİr-

kiydiriyollar T1/26; *aldırdı* H1/124; *gonuşTuruñ* H1/141; *sıkTırdı* T2/84; *sürdürmeSlerdi* T2/63; *ğandırdı* H2/28; *dönderdi* “döndürdü”, H2/28; *ğandırmış* H5/6; *iTdirirdi* T7/103; *kağTırdı* H7/63; *yuğurduruz* H7/157; *güTdürēceS* T7/61; *durdurācāñ* T8/49; *çimdiriller* T8/73.

-k-

tükürük T6/88; *sürüKmüş* T8/140.

-l-

ğoñuldu H1/30; *dāğ°aldı* H1/112; *yazılmış* H2/7; *açıldı* T4/5; *ğurulmuş* T4/16; *dağıldı* T5/20; *açılır* T5/57; *güÇ'Çıldürüş* H5/47; *dağılırdı* H5/74; *gurūlurdu* H5/296; *gócülürdü* H6/5.

-ma-

çıkılmaS H2/88; *gelmeý°ceğ* H2/121; *yarmadılar* T4/42; *söyleyemän* H4/72; *çıKmāyo* T7/225.

Olumsuzluk eki olarak da adlandırılan fiilden fiil yapma eki –ma-, metinlerde ses olayları neticesinde -mu- şeklinde örnekler de vermiştir.

olmuyanlar D1/43.

-n-

dolandırdılar T1/23; *yandı* H1/37; *alıñmış* T2/45; *döşenecek* T2/175; *isTänir* T4/8; *evlendi* T5/94; *yayınlacāğñıS* T5/100; *sarınırdık* T5/150; *Keñiñ* H7/225; *arandılar* T8/11; *dağındım* T8/130; *çäKinirdik* D1/91.

-r- (-ar)

batırmış T2/186; *döğ'uraniñ* T5/112; *gopardım* T5/197; *goparTırlarmış* T5/185; *bitürdik* T6/176; *bişirriz* T6/82; *yuğurur* H7/157; *ēğ'erirler* T8/108; *gızardıllar* T8/120; *gaçırımış* T10/51;

-ş-

gülüş T1/83; *atıŞTıysa* T1/150; *dóğüşmüş* T2/17; *dolaşmış* T2/186; *görüşürsek* H3/50; *ğarıŞTık* T5/7; *ğarıŞTırdım* H5/297; *döğüşmeden* H6/89; *çäKişir* T7/170; *yarışdırıS* T7/89; *alışmış* T9/22;

-T-

añnatayıñ H1/1; *söğ'udur* H1/65; *gurtarTđın* T2/151; *oğuTduğ* H2/48; *aTladıvırır°* T3/63; *çıkarTırıS* H3/20; *yardıTmadı* T4/43; *istäTdik* T5/22; *çıkarTırken* T7/31; *aTladırız* T9/57; *ılıdır* D1/110;

3.3.1.2 İsimden Fiil Yapan Ekler

+A

yaşarsıñız T2/148; *türeme* T3/3; *yaşamadı* T7/187; *döşä'riz* T7/194; *yaşasäydı* H7/120.

+Ar

bunu bāña aqTardılar da onu alırıñ T1/154; *toparlāmayım* T1/39.

+gA-

äsirgemeyiz H7/152; *esirgemiş* H7/202.

+I-

türümüşüz T3/2; *ayrılman* T7/49; *Toğurduğ* D1/31.

+ (I)K

biriK Tirecân T4/44; *birikirler* T7/85.

+TA-

kōstāğ°ini T8/82¹⁶⁹; *cingıldar* H5/252; *tañgırdadırdı* H5/187.

+(A)l-, +(I)l-

ızalırdı H1/111; *yöneldiğ* H1/119; *gısaldı* H4/26; *käsilir* T5/48; *inceldi* T5/107; *boşaldıllarımış* H7/188; *ayrılman* T7/49; *çōğaldı* T8/79.

+lA-

kırqlār°sıñ T1/75; *horlamadıñ* T1/143; *gışlallar* H1/78; *ünleller* H1/133; *tıķıladı* T2/142; *duzlardığ* T5/105; *yazlardığ* T5/140; *gutlārıS* T5/269; *maķasladım* H5/274; *süslērdiğ* T6/7; *yasağladı* T7/109; *gıcıķlamış* H7/16; *eKmāklenir* T8/51; *boşlamışlar* T8/136; *toPlardığ* D1/73.

+lAn-

temizleñdi H1/60; *suŞlanacağ* T2/190; *ävlendik* T3/13; *yaşlanıñca* T5/52; *duzlanır* H6/38; *uslansıñ* T7/29; *sāh°aplansıñ* T7/152; *sāslenemedim* H7/43; *doRūlanırdıñ* H7/69; *acızlandılar* T8/143; *hāsTalandı* T8/79.

+lAş

uzahlaşTı H1/124; *ğariPleş* H2/78; *fazlalaşdı* H2/123; *sosyeteleşTi* T5/29; *birläşiriS* T7/190; *eñgileşirsiniñiz* H7/225; *yerleşmişler* D1/6.

+T-

ēsKiTiriñ T2/132; *yöneTdim* H6/89.

¹⁶⁹ Bahsi geçen *kōstek* kelimesinde, *kös-* fiil kökü ve neticesinde *kösruk*, *kōsteklemek* köklerinde de bulunan aynı kök emsal alınmıştır.

+sA-

önemsemediğ T7/71.

+sIn-

yüksürdü T7/183.¹⁷⁰**3.3.2. Fiil Çekim Ekleri****3.3.2.1 Şahıs Ekleri**¹⁷¹**Zamir Kökenli Şahıs Ekleri**

Türkiye Türkçesi ve Anadolu ağızlarında zamir kökenli şahıs ekleri, *şimdiki zaman*, *geniş zaman*, *gelecek zaman*, *öğrenilen geçmiş zaman*, *istek*, *gereklilik* kipleri ile beraber kullanılan şahıs ekleridir.

İlk tablo Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunan şahıs eklerini göstermekte ve ikinci tabloda Mada Adası'nda kullanılan şahıs eklerini göstermektedir.

Tablo 8. Türkiye Türkçesi Yazı Dilinde Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Şahıs	Ek
1. Tekil Şahıs	-ım, im, um, üm,
2. Tekil Şahıs	-sın, -sin, -sun, -sün
3. Tekil Şahıs	-
1. Çoğul Şahıs	-ız, -iz, -uz, -üz
2. Çoğul Şahıs	-sınız, -sınız, -sunuz, -sünüz
3. Çoğul Şahıs	- lar, -ler

1. Tekil Şahıs (-ım, -im, -um, -üm, -ñ, -n)

çıkıyoruñ H1/6; *yöğumuşuyuñ* T2/45; *duTamāyoruñ* H2/66;
ğonuşmuşuyundur H3/2; *topalım* T10/1; *yöğumuşuyuñ* T2/45;
bilemiyoruñ T5/8; *evliyiñ* T9/6; *mezunüyum* T10/2; *tırtarlıyiñ* T10/13;
bilemen T10/15; *dāğ°elin* D1/8; *öralıyiñ* D1/10.

¹⁷⁰ Ek aslında isimden fiil yapan +sın- eki olmasına rağmen ünsüz değişimi nedeniyle +sür- şekli görülmektedir.

¹⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.

M. Ergin. *age*. 2008, s. 376- 384.

Özgür Ay, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri Üzerine", V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı (I.Cilt), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.2004, 319-342.

Bu şahıs eklerinde bölge ağzı özelliklerinde sıkça görülen şimdiki zaman da –yoru yapısı şahıs ekinin düşmesine neden olmuştur.

görüyoru T2/183; *unuTuyoru* H2/13; *seslenmēyoru* H5/306.

2 .Tekil Şahıs (-sın, -sin, -sun, -sün)

eyisiñ H1/135; *däñ* “diyorsun”, T2/83; *gideñ* H2/60; *atlatamāyoñ* H3/34; *duTarsiñ* T4/67; *veriñ* H4/9; *hazırlarsın* T5/253; *señsiñ* H6/94; *yönetecäñ* H6/94; *alıñ* T8/13; *bulamaSsıñ* T9/20.

3.Tekil Şahıs

Türkiye Türkçesinde, zamir kökenli 3.tekil şahıs ekinde aslında ek bulunmaz. Ancak şimdiki zaman –yor ekinin İstanbul Türkçesinde düşmüş fakat ağızlarda hala yaşayan eski biçimi –yoru, -yörü biçimi sebebi ile 3. tekil şahıs eki varmış gibi görünmektedir. Yalnız bu bir ek değil, düşmeye yer yer yüz tutmuş eski bir biçimdir.

varımış H1/83; *dimiş* H4/93; *gonuşÇağ* T5/320; *dağar* T9/50; *içiyoru* H1/34; *ölüyoru* H1/50; *alıyorū* H2/12; *söylēyoru* T5/318; *bişiyorū* H6/27; *ayrılmāy°rı* T7/39; *turuyorū* T8/95.

1.Çoğul Şahıs (-ız, -iz, -uz, -üz, -k)

yaparıs H1/34; *däğ°ēliS* T2/54; *uyuduruz* H4/74; *ıyyiz* H5/56; *gırkarız* T6/142; *yapıyoS* T9/4; *yöürüs* T9/61; *yörūğ°üz* T10/13; *atarıs* D1/106. *yaşTayık* T5/81; *ğedemeziğ* T10/38; *çıkamazık* T10/39; *bulacāğ°ık* T9/35; *şeyTanık* D1/48.

+y türemesi¹⁷²

Bölge ağzında y türemesi olarak görülebilecek ancak Eski Anadolu Türkçesi'nde -vuz/-vüz, birinci çokluk şahsının hem zamir hem ek halinin bir sonraki merhalesi olan –yuz/yüz şeklindedir.¹⁷³

¹⁷² Ayrıntılı bilgi için bkz. Zeynep Korkmaz, “Eski Anadolu Türkçesindeki –van/-ven, vuz/vüz Kişi ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları”, 1965, TDAY-Belleten, s. 43-65.

¹⁷³ Zeynep Korkmaz, “agm.” 1965, s. 65.

unuTmuşuyuzdur T5/52; *vermişiyizdir* T6/57; *çimdiriyiS* H6/20; *yatırıyız* H6/39; *bişiriyiz* H6/42; *yazdırıyız* H6/51; *çiftolmuşuyuz* H7/59; *ğalmışiyız* T8/10; *demişiyizdir* D1/62; *dozuruyus* D1/122.

2. Çoğul Şahıs (-sınız, -siniz, -sunuz, -sünüz)

alacāğñıS T2/48; *sınıfsıñıS* H2/116; *çizersiñiS* T3/58; *baylırsıñıS* H5/4; *anarsıñıS* T6/135; *varacağsıñız* H6/102; *ğonuşacāğñız* T9/22.

3. Çoğul Şahıs (-lar, -ler)

gomazlar T1/77; *çalallar* H1/100; *yağallar* T2/131; *ğandırmışlar* T7/65; *duTaRlar* H7/255; *dirlar* T10/16.

Tablo 9. Tırtar ve Honamlı Yörükleri Ağızlarında Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Şahıs	Ek
1. Tekil Şahıs	-ım, im, um, üm, iñ, iñ, uñ, üñ, ın, in, un, ün
2. Tekil Şahıs	- sım, -sın, -sun, -sün sıñ, siñ, suñ, süñ, ñ
3. Tekil Şahıs	-, -u
1. Çoğul Şahıs	-ız, -iz, -uz, -üz, -(y) ık, -(y) iğ -(y)ız, -(y) iz, -(y)uz, -(y)üz,
2. Çoğul Şahıs	-sımız, -siniz, -sunuz, -sünüz -sıñız, -siñiz, -suñuz, -süñüz -ñıS, -ñiS, -ñuS, -ñüS
3. Çoğul Şahıs	- lar, -ler -lār, -lēr -lā, -lē

İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Türkiye Türkçesi ve ağızlarda bulunan iyelik kökenli şahıs ekleri görülen geçmiş zaman ve şart ekleri ile beraber kullanılan şahıs ekleridir.

İlk tablo Türkiye Türkçesi yazı dilindeki şahıs eklerini gösterirken ikinci tablo Mada Adası'nda Honamlı ve Tırtarlı Yörüklerinin kullandığı iyelik kökenli şahıs ekleridir.

Tablo 10. Türkiye Türkçesi Yazı Dilinde İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Şahıs	Ek
1. Tekil Şahıs	-m,
2. Tekil Şahıs	-n,
3. Tekil Şahıs	-
1. Çoğul Şahıs	-k,
2. Çoğul Şahıs	-nız,
3. Çoğul Şahıs	-lar,

1. Tekil Şahıs Eki

kitaPlaşTırdıydıñ H2/114; *Kiymedim* T3/41; *çıķardamadım* H3/10; *duydūsam* H3/26; *eTdim* T4/39; *evērdim* H4/5; *disem* T5/134; *ulaşdırmayıdım* T5/40; *biñmādim* T5/191.

2. Tekil Şahıs Eki

varırsan T1/155; *gurtarTdm* T2/151; *ūğ°rasañ* H4/51; *bitirdiñ* H5/316; *gelirıseñ* H4/63; *gönderirdiñ* T5/32; *bulamazıdıñ* T5/321; *gelmesēñ* T5/321; *bişirır°señ* H6/85; *sōrsañ* H7/170; *ğaşTın* T9/23.

3. Tekil Şahıs Eki

daşındı T1/103; *söylēy°emediy* T1/147; *içildi* H1/37; *deliñdi* T2/155; *ālāsa* "ağlasa", T3/28; *añlaşırsa* H4/9; *yıKıldı* T5/18; *yaşlanırsa* H5/229; *giTmeSlerisē* T9/18.

1. Çoğul Şahıs Eki

geçivirirsek T1/59; *ğurtulduķ* T2/22; *varsak* T2/63; *geŞsek* T2/128; *deriķ* T4/26; *ğarıŞTıķ* T5/7; *yapārdıķ* H5/132; *verdiķ* T7/42; *yāzdıķ* H5/166; *durūr°sak* H6/8; *sāverdiķ* H6/95; *önemsemediķ*. T7/71; *ğorķsaķ* T9/66.

2. Çoğul Şahıs Eki

alabilirseñiz T2/168; *görürseñiS* T2/189; *diñlediñiS* H2/107;
*çay,iŞmediñiz*H2/109; *geldiñiz*H3/1; *órseñiS*H5/4; *yaPmaSsañiz*H6/91;
içerseñiS T7/7; *üşürseñiz* H7/238; *ğalırsañiS* D1/121.

3. Çoğul Şahıs Eki

gäTdiler T4/46; *oynullarıdı* H5/133; *gitseler* T5/283; *ertelediler* T7/119;
bağsalarđı H7/203.

Tablo 11. Tırtar ve Honamlı Yörükleri Ağızlarında İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Şahıs	Ek
1.Tekil Şahıs	-m -n, ñ
2 .Tekil Şahıs	-n -ñ
3.Tekil Şahıs	-
1.Çoğul Şahıs	-k -ķ
2.Çoğul Şahıs	-nız -ñız, ñiz, ñuz, ñiz -ñıS, ñiS, ñuS, ñiS
3.Çoğul Şahıs	-lar, ler

3.3.2.2 Şekil ve Zaman Ekleri

Bildirme (haber) Ekleri

Bildirme ekleri, fiilin iş, oluş ya da kılış hallerini bir zaman ile ilişkilendirerek bildirmesidir. Bildirme ekleri alan fiiller ya da ek fiilin yardımıyla isimler, cümlelerde yüklem görevini üstlenirler. Şekil ve zaman eki alan sözcüklerin bir şahıs eki ile kullanımında dahi belirleyici olduğunu şahıs eklerinin zamir ve iyelik kökenli oluşlarında açıkça görülmüştür. Bildirme kiplerinde, kip ekleri haber veya bildirme işleviyle şekil, geniş zaman, şimdiki zaman, bilinen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman ve gelecek zaman halinde ise zaman olarak karşımıza çıkar.

3.3.2.2.1.1 Geniş Zaman

Bölgemizde geniş zamanı şekil bakımından bildirme, zaman bakımından adından da anlaşılacağı üzere geniş zamandır ve bölgede üç farklı kullanım görülmektedir.

-r

yaşarsıñız T2/148; *soğarıS* T7/202.

-Ar

doñar T3/56; *asarıS* H3/20; *geçērdi* T6/12; *dilāriz* T6/80; *anarsıñıS* T6/135; *sāğ^oardıķ* T6/138; *arar* H7/37; *bāğ^oardım* H7/41; *Kóçer* T8/35; *dağar* T9/50; *nişanıder* T9/50.

-Ir

durūr^o T4/67; *varır* T6/9; *goyur* T7/29; *çāğ^orırsıñ* T7/85; *bilir* T10/14.

Geniş zaman eki –r’nin ar, er, ır, ir, ur, ür şekillerinin yanı sıra ses olayı nedeniyle sıklıkla çokluk şahıs eki nedeniyle –l ekine dönüştüğü görülmektedir. r>l değişimi etkisinde geniş zaman kipi içerisindeki r sesinin l ye ilerleyici ve gerileyici biçimde benzeşmesi ile geniş zamanın rivayetinin ır-mış/ (a)rmış yapısı (ı)l-mış/(a)l-mış yapısına dönüşmüştür.

yapallardı T10/58; *değler* H2/7; *toplayallar* T4/28; *geliller* T4/46; *yeller* T9/48.

Üçüncü çokluk şahıs ekinin geniş zamandaki eylemi, çekimlenerek yüklem haline geldiğinde “y” ünsüzünün sıklıkla türediği örnekler tespit edilmiştir.

yatırıyız H4/73; *çimdiriyiS* H6/20; *yatırıyız* H6/39; *doyuruyuS* D1/122.

Geniş Zaman Eki r’nin Düştüğü Örnekler

becerī bi becerī^o T1/128; *verīsıñ* H4/9; *ölüverī^o* H6/54.

Geniş Zamanın Olumsuzu

duramārın T1/13; *gösTermeziķ* T1/22; *bulamārıñ* H1/2; *verīsıñ* H4/9; *söyleyemän* H4/72; *atmaSsak* H5/73; *düşmez* T6/129; *ayrılmāy^orı* T7/39.

3.3.2.2.1.2 Şimdiki Zaman

Bölgede şekil bakımından bildirme ve zaman bakımından şimdiki zaman işlevini taşıyan bu kip, Eski Türkçedeki kullanımın henüz kaybolmamış olması ve ses olayları nedeniyle farklı kullanımları mevcuttur.

duTuyoru T1/164; *daralıyom* H2/41; *ağlāyo* T3/28; *biniyoñ* H3/23; *özür dileyorū* H5/288; *durulmāyoru* H6/61; *yaşāyorū* T7/14; *tılısımlāyor* T7/31; *öpemēyuru* H7/261; *geliyollar* T8/56; *yatīyor* T9/31; *varlıyo* T9/12.

Mada Adası ağzında yor şimdiki zaman ekindeki son ses olan r'nin düşmesi ile –yo şimdiki zaman eki sıkça kullanırken –yor kipi içerisindeki o ünlüsünün gerileyici benzeşme ile düzleştiği –yi, yı örnekleri de tespit edilmiştir.

geliyeri “geliyor”, T1/151; *alıyeri* “alıyor”, T1/152; *yatıya* “yatıyor”, T5/60; *düşünüyün* “düşünüyorum”, H2/44; *çekiyi* “çekiyor”, H3/29.

Şimdiki zamanda yor, yoru, yo dışında ıp batır, botur, batın ifadeleri süreklilik anlamı verse de o an yapılan işe cevap niteliği taşıdığından şimdiki zamandır.

sallāyiP oturur T2/186; *yurúyúP batıyın̄ ya'* T5/210; *duyuP boturuyoruñ* H5/306; *duyuP boturuñ* H7/48; *yā'TıP boturur* H7/217; *ōlup boturr^ouS* T8/28; *gonuşuP boturuyor^oñ* D1/69.

Şimdiki Zamanın Olumsuzu

Şimdiki zamanın olumsuzu yapılırken eklenen olumsuzluk eki –mA, eki örneklerde sıklıkla mā ya da mē şeklinde çıkmaktadır. Örneklerde de görüldüğü üzere olumsuzluk eki sözcüğe eklendikten sonra vurguyu üzerine çekmektedir.

duramārın “duramıyorum”, T1/13; *göremēyoruñ* “göremiyorum”, H1/3; *atlatamāyoñ* H3/34; *alıyoñ* T6/5; *bilmēyoruñ* “bilmiyorum”, H7/40; *götürmāri* T8/32; *olmāyo* T9/71.

3.3.2.2.1.3 Duyulan Geçmiş Zaman

Şekil bakımından bildirme yahut haber, zaman bakımından ise öğrenilen, duyulan geçmiş zaman işlevini taşımaktadır. Yazılı dilde olduğu gibi *-miş* eki duyulan geçmiş zaman ekidir ve bağlandığı kelime ile hem büyük hem küçük ünlü uyumu içerisine girmektedir. Başkasından duyma anlamı vermesinin yanı sıra tahmin anlamı da bölgede kullanılmaktadır.

bitmişiyiñ T1/3; *gelmişiy'iz* T2/55; *düşünmüşüyüñ* H2/67; *döğ'muşuyuñ* T4/1; *görkmuş* T4/37; *gelmişiyin* H4/23; *ellememissiñ* H5/281; *ğalmışlar* T6/43; *varmamış* T7/52; *yöğumuş* H7/112; *yaşamış* T10/47.

3.3.2.2.1.4 Bilinen Geçmiş Zaman

Şekil bakımından bildirme ve haber, zaman bakımından duyulan ve bilinen geçmiş zaman kipidir. Bulunma, şahit olma ya da şahitmiş gibi anlatma görevlerini taşır. İyelik kökenli şahıs ekleri ile kullanılır. Bölgemizde duyulan geçmiş zaman eki kadar sık kullanılmaktadır.

çäkTik T2/39; *çökTü* T2/136; *barışTık* H3/47; *eTdim* T4/39; *yazıdı* H7/14; *yaşamadı* T7/187; *gonuşTum* T7/229; *çalışTım* T10/20;

3.3.2.2.1.5 Gelecek Zaman

Geniş zaman eki *-AcAK*, Türkiye Türkçesi gramerinde olduğu gibi bölge ağızında da görülür. Ancak geniş zaman eki, Mada Adası ağızında diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi ses olayları ve söyleyiş farklılıkları nedeniyle farklı örnekler görülür.

çıkacak H1/16; *çiyneycák* T2/94; *olacāz* H2/123; *gırqlāycağ* T5/98; *üşüycäK* T5/151; *gonuşÇağ* T5/320; *toPlāycağ* H5/92; *yapacak* H6/16; *varacağsınız* H6/102; *gelēceğ* T9/2; *olıcağ* T7/19; *bağacağlar* H7/246.

1. Tekil şahıs ekinde *acak* ekindeki /k/ ünsüzü umumi sûretle ya düşmüş ya da süreklileşerek /ğ/ ünlüsüne dönüşmüştür.

oturacāsañız T1/13; *yollāy°cān* T2/131; *soḡacāğñız* T2/188; *bulacañ* T4/1; *gurtarācam* T4/47; *yönetecāñ* H6/94; *ğonuşacāğñız* T9/22; *bilemēy°cen* D1/6; *ğömülecām* D1/17; *anlaTacağ°iñ* D1/104.

Dilek Tasarlama Kipleri

3.3.2.2.1.6 Emir

Yalnızca şekil eki olup zaman göstermeyen emir ekleri, yapılacak eylemin emir ile gerçekleştirilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Emir ekleri her şahıs için farklı şekildedir.¹⁷⁴ 2.tekil şahıs ekinde Türkiye Türkçesinde olduğu gibi eksizdir. Ekli yapılarda ise bölgenin ağız özelliklerinden ve ses olaylarından kaynaklı farklı seslendirmeler vardır.

1.Tekil Şahıs Emir

ğonuşayıñ H1/1; *bulāñ* H1/93; *saK°lāyān* T3/27; *gelāy°in* H5/19; *ğösTerāy°iñ* T6/125; *vurayıñ* T8/1.

2.Tekil Şahıs Emir

gır *geŞgät* T1/90; *di* H1/135; *sāğ°ā çāK* T2/38; *yārma* T4/42; *gäTH* H5/20; *dür lēn* H5/254; *getir* T7/6; *oḡu eTme* T7/57; *öpme* H7/260; *ğonuş* T9/20.

3.Tekil Şahıs Emir

döñmesin T1/91; *sözümüzü duTsuñ* T1/93; *basmasıñ* T6/28; *ölmesiñ* H6/28; *ğalsıñ* T9/69; *bişsiñ* D1/74.

1.Çoğul Şahıs Emir

biñelim T2/87; *diñlēy°lim* H5/43; *oturalım* T6/23; *kaḡalım* T6/151; *ēdelim* T7/140; *baḡalım* D1/16.

¹⁷⁴ T. Tok, *age.* 2002, s.136.

2.Çoğul Şahıs Emir

çökmeyiñ T1/59; *dolaniñ* T1/126; *sesleñmēñ* T2/188; *içiñ* H2/109; *beklän* T4/40; *varıñ* H4/101; *bakıñ* H5/7; *açıñ* H7/36; *oturuñ* H7/258; *nişänläy^oñ* H7/61; *söyletmen* T10/18; *gücenmen darılman* D1/3.

3.Çoğul Şahıs Emir

gurmasıñlar H4/16; *virmesiñler* H4/17; *alışsıñlar* T7/78.

Tablo 12. Türkiye Türkçesi ve Tırtar ve Honamlı Yörükleri Ağzlarında Emir Kipi

Şahıs	Emir Kipi (TT)	Emir Kipi (MA)
1.Tekil Şahıs	-ayım, -eyim	-ayıñ, -eyiñ -añ, -ēñ
2.Tekil Şahıs	-	-
3.Tekil Şahıs	-sın, -sin, -sun, -sün	-sın, -sin, -sun, -sün -sıñ, -siñ, -suñ, -süñ
1.Çoğul Şahıs	-alım, -elim	-alım, -elim -lım, -lim
2.Çoğul Şahıs	-ın, -in, -un, -ün -ımız, -iniz, -unuz, -ünüz	-ın, -in, -un, -ün -iñ, -iñ, -uñ, -üñ -n, -ñ
3.Çoğul Şahıs	-sınlar, -sinler	-sınlar, -sinler -sıñlar, -siñler

3.3.2.2.1.7 İstek

Sadece şekil eki olan istek eki Türkiye Türkçesinde olduğu gibi bölge ağzında da *-a -e* şeklindedir. Ancak bölge ağzında *-a, -e* ekleri dışında istek belirten *-sana, -saña, -sene, -señe* ekleri de görülmektedir. Vurgu ile gerçekleştirilmek istenen istek “ya” ünlem edatı ile sağlanırken bazen sadece vurgu ile ifade edilmektedir.

uyusuñ da bøyüsün T1/122; *lafıdeyiñ* T1/69; *gidäy^oiñ* T1/58; *gonuşayıñ* H1/1; *yollayañ* T2/108; *verän* H2/27; *ne diyän* T4/8; *anlatıveriyiñ* T4/44; *giyän* H7/259; *çalışāy^oñ* T10/4; *ğaksana* T1/144; *ğatvirsēñe* H2/80; *bağsaña* H7/87; *dikelseñe* D1/117; *ğatsan ya* H2/80; *bağivir^osän* T7/116.

3.3.2.2.1.8 Gereklilik

Türkiye Türkçesi gramerinde *-malı -meli* ekleri ile sağlanan şekil kiği gereklik, Mada Adası ağzında sık karşılaşılan bir kip eki değildir. Bunun dışında *-malı* kipinin işlevini üstlenen, gerek sözcüğünün görüldüğü örnekler de oldukça seyrektr.

sormalı H3/1; *benikine gerek var mı* H2/118; *hiş gitmēy'e gereK yok* T10/63.

3.3.2.2.1.9 Şart

Şart eki, diğer istek ekleri gibi şekil ekidir. Zaman bildirebilmesi için bir zaman kipi ile beraber kullanılmalıdır. İyelik kökenli şahıs ekleri ile kullanılır ve bir koşula bağlama ifadesi taşırlar.

-sa

oğursa H1/132; *elindeyise* H5/219; *durmassa* T6/32; *gızısa* T6/12; *çocūğ'uysa* T6/13; *ğaynağsa* H7/154; *azısa* H7/159; *yutmazıse* H7/231; *olmassa* T8/83; *doğursa* T8/105; *disem* D1/119.

Fiillerin Birleşik Zaman Çekimleri

3.3.2.2.1.10 Hikâye (-TI)

Fiillerin birleşik zaman çekimlerinden “hikâye”, çekimlenen fiilin bir önceki aşamada herhangi bir haber kipi ile çekimlenmiş halinin üzerine bilinen geçmiş zaman eki “-TI” ekinin eklenmesi ile oluşmaktadır. Mada Adası ağzında; geniş zamanın hikâyesi, şimdiki zamanın hikâyesi, duyulan geçmiş zamanın hikâyesi, bilinen geçmiş zamanın hikâyesi, gelecek zamanın hikâyesi, şartın hikâyesi sık sık görülmektedir. Mada Adası ağzında hikâye çekimi örnekleri şu şekildedir.

Geniş Zamanın Hikâyesi

oynardı T1/163; *olurdu* T1/19; *bulamazıdıñ* T5/321; *dövellerıdı* H5/282; *olurüdü* H6/7; *ğorğmazıdı* H6/111; *gidellerıdı* H7/258; *bāğ'lanırdı* T8/18; *yurduğ* T9/34; *yapallarıdı* T10/58; *ēğ'erir'dim* D1/27; *olurdü* D1/91.

Şimdiki Zamanın Hikâyesi

kaķıyodu T1/28; *dövülüyorudu* T1/28; *çıķıyodu* T1/28; *biliyörüdum* H2/82; *söylēyodu* H2/86; *geliyodu* H5/317; *yaTiyoduķ* T9/36; *anladıyoruydum* D1/2.

Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi

öğretmişTi H1/85; *varımışdı* H1/97; *gonuşmuşuyundur* H3/2; *gonuşmuşTum* H3/4; *dikTiydik* T2/25; *gönderdimidī* H5/22; *alışTıydım* H5/312; *düşmüşüdü* T6/186; *çıķTıydı ya* H7/22; *çıķmışTı* H7/129.

Bilinen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

dürtTūdüm T1/89; *düşTüydü* H1/50; *alıvır°dīdik* H1/124; *aldıydım* T2/5; *sürTündüydüñ* T2/151; *kitaPlaşTırdıydıñ* H2/114; *duyduyūdum* H4/91; *geldileridī* T6/176; *geTdiydi* H7/10; *anlaTdıydım* D1/67.

Gelecek Zamanın Hikâyesi

dīcēdim T1/147; *goycādı* H2/48; *çekivir°cēdim* H5/280; *göTürecādīñ* T6/1; *eTcekTi* T8/152.

Şartın Hikâyesi

ölmeyāydī “ölmeseydi”, T2/4; *duydūsam* H3/26; *yaşasāydī* H7/120; *baķsalardı* H7/203.

3.3.2.2.1.11 Rivayet (-mİş)

Fiillerin birleşik zaman çekimlerinden “rivayet”, çekimlenen fiilin bir önceki aşamada herhangi bir haber kipi ile çekimlenmiş halinin üzerine duyulan geçmiş zaman eki “-mİş” ekinin eklenmesi ile oluşmaktadır. Mada Adası ağzında; geniş zamanın rivayeti, şimdiki zamanın rivayeti, duyulan geçmiş zamanın rivayeti, gelecek zamanın rivayeti, şartın rivayeti sık sık görülmektedir. Mada Adası ağzında hikâye çekimi örnekleri şu şekildedir.

Geniş Zamanın Rivayeti

çārılırmış T2/111; *çıķarmış* T4/41; *ğoparırmış* T5/187; *ararlarımış* H7/32; *ğalırımış* H7/173; *ölürmüş* H7/188; *yaturmışlar* “yatarlarmış”, H7/211; *derimış* T4/39; *zeñgini imişimış* T10/32; *kâserimış* T10/53.

Şimdiki Zamanın Rivayeti

açılıyomuş T1/165; *dēyollarmış* T3/9; *duyuyomuşumuş* H5/304; *şīy. oluyomuş* T7/208; *tâsir. ediyomuş* T7/208; *duruyollarımış* T10/30; *vuruyomuş* T10/51.

Duyulan Geçmiş Zamanın Rivayeti

varımışımış T1/86; *gelmişimış* T1/131; *dayanmışımış* T2/159; *yoğumuşumuş* T4/17; *duyuyomuşumuş* H5/304; *derimışımış* H5/304; *imışimış* H7/32; *zeñgini imişimış* T10/32.

Gelecek Zamanın Rivayeti

götüräy°mişis T2/34; *olmay°cāmış* T2/34; *ğedicēmişīy°in* H2/58; *diycāmışiyin* H5/291; *āğ°lanmay°cāmış* T7/160; *yaTıvircāğmış* H7/187; *indirivirceklerimış* H7/191; *yıkāycaķlarımış* H7/211.

Şartın Rivayeti

götüräy°mişis “götürseymişiz”, T2/34; *vermişise* H7/22.

3.3.2.2.1.12Şart

Mada Adası ağzında zarf-fiil eki olan “-sA” ekinin haber kiplerinden herhangi biriyle çekimlenmiş fiillere eklenmesiyle; geniş zamanın şartı, şimdiki zamanın şartı, duyulan geçmiş zamanın şartı, görülen geçmiş zamanın şartı ve gelecek zamanın şartı, birleşik yapısı oluşmaktadır. Bölgemizden derlenen metinler içinde birleşik zamanın şart çekimi örnekleri aşağıdaki gibidir:

gelseñis T4/45; *geliriseñ* H4/63; *gurumaSsa* H7/228; *bulabilir°sen* T9/18; *giTmeSlerisē* T9/18; *ğorķsaķ* T9/66; *ğonuşTurabilirseñis* T10/65;

ğalırsañıS D1/121; *ędiyosā* T3/56; *isTēyorsañıS* T3/63; *aldıyısısañ* H2/118; *duydūsam* H3/26; *ver°diy°se* T5/59; *dędiy°se* H6/16; *olduyūsa* T7/122; *yēceseñıS* H2/119; *gidecę°señıS* T3/59; *çekivir°cēdim* H5/280.

3.3.2.2.1.13 Zarf-Fiil

Fiillerin birleşik zamanlı kullanımında, fiil köküne gelen *-ken* zarf fiil eki, zaman içinde sık kullanımdan düşen ek fiil *i-* fiili ile birleşik kullanımından dolayı bu grup içinde değerlendirilmiştir. Zarf-fiil eki olan *-ken* eki bağlandığı fiil kökü ile beraber o kelime grubunu zarf grubu haline getirmektedir. Bölgemizde görülen örnekleri şu şekildedir:

-(i)Ken

bębēkene T1/57; *ğorken* H4/57; *yaparķā* H5/181; *üsTüñdēkene* T6/12; *uyudurkän* T6/60; *ālarķaná* H6/56; *çıkarTırken* T7/31; *güÇÇūkenē* T7/32; *götürir°ken* T7/154; *ğaynarķa* H7/151; *dururķanā* H7/170; *góçerkē* H7/171; *çığırırķana* T8/94; *gencikene* D1/20.

3.3.3. Yardımcı Fiiller

3.3.3.1 İsimlere Gelen Yardımcı Fiiller

et- ey- kıl- ol- Yardımcı fiilleri kullanılmıştır. Bu yardımcı fiillerin geldiği isimler yalın haldedir. *ol-* yardımcı fiilinin örneklerinde isimler, yalın halde ve haber kipi almış fiiller ile de oluşturulmuştur. Bu yardımcı fiiller bazı ses olayları nedeniyle değişime uğramış ancak işlevleri aynı kalmıştır.

et- Yardımcı Fiili

lafıdeyiñ T1/69; *şerbet.ęTmişler* T1/92; *tembih.ęTdim* T2/143; *yardım ędäy°in* H2/27; *devam.ędiyoru* H2/64; *ğäybeTdim* H2/131; *yemin.ęTdim* T4/39; *şaka ęTdim* T5/39; *icāP.ęTdi* H5/18; *banyö ęTdiriller* H6/28; *pāsTā ideriS* T7/84; *hızmat.ıTdi* T7/80; *nişan.ıder* T9/50; *pes.ęTmiş* T10/35; *bedduā ęTdik* D1/61.

ol- Yardımcı Fiili

laḤ oluyoru T1/159; *sağ°olsun* T4/42; *tāliP°olmuş* T5/12; *gelmez°oldu* H5/317; *nakil°olacādı* T7/162; *alacaḤ°olmuş* H7/110; *duTmaz°olduḤ* H7/233; *unudur°öldüm* T8/33; *göçmez°oluvirdiḤ* T8/37; *gaybolur* T9/20.

kıl- Yardımcı Fiili

namaz gıların T8/146.

3.3.3.2 Fiillere Gelen Yardımcı Fiiller

Yeterlilik Yardımcı Fiili

yetişemibilecēḤ T2/93; *deyemēcān* H2/83; *yapılamāyor* H3/40; *ilēmedini* T5/290; *seçebilirsiniz* H5/16; *sāslenemedim* H7/41; *evlenemedi* T8/13; *bulabilir°sen* T9/18; *bilemeyorum* T10/14; *gonuşTurabilirseñiS* T10/65.

Tezlik Yardımcı Fiili

geçinivürür°üm H1/17; *oturuvur°muşlar* H1/80; *ölü ölü virdiler* H1/15; *baḤivir°sān* H7/116; *yazdırıvır°di* H2/17; *gedivimişin* H2/57; *binivēmişiy°in* H2/58; *gidividiñ* T7/80; *verivir°miş* H7/8; *dolanıvıdım* H7/40; *baḤivir°sān* H7/116; *sinivirmiş* H7/203.

Süreklilik [(I)P dur-, -a Tur-, (I)P giT-]

ölüP gideriñ H2/64; *gonuşaduruñ* H2/109; *ūraşıP dururuS* T3/25; *geḤiP geliyoruñ* T3/30; *ḡaḤıp geḤer* T5/304; *túkēniP gidēn* T8/27; *oluP geḤeyorū* T8/52; *mezerá giriP geḤeriñ* T8/133; *gonuşaduruñ* H2/109; *deşmēy°ē* *durdun* T5/166; *ināK sāḡ°maya durdum* T7/110.

3.3.3.3 Ek Fiil

Birleşik Zaman Görevi

Cevheri fiil de denişlen ek fiilin, fiillerde birleşik zaman yapma işlevi birleşik zamanlı fiiller incelemesindeki bütün örnekleri kapsadığından orada incelenmiştir. Tekrara düşmek kaygısıyla örnekler için; Fiillerin Birleşik Zaman Çekimleri başlığına bakılmalıdır.

İsimleri Fiilleştirme Görevi

Eski Türkçede “*er-*” fiili olarak müstakil bir fiil olan ek fiil, zaman içerisinde *r* ünsüzünü düşürmüş ve *e* ünlüsü ise daralma yoluna girmiştir. Batı Türkçesinde bugün *i-* haliyle mevcut olup isim soylu kelimeleri fiil ve yüklem yapmaktadır. Bu fiil yapma işlemi esnasında ek fiil, yazı dilinde zamanla görünmez olurken ağızlarda görünür halde bu işlevini sürdürmektedir. Mada Adası ağızında isimler fiilleşirken geniş zaman, hikâye, rivâyet, şart ve zarf-fiil şeklerinde görülmüştür ve örnekleri aşağıdaki gibidir.

odur T1/138; *yoğuşTur* H2/88; *duTmamışTır* H2/78; *yöğudu* T1/3; *mävlüdüdü* T2/21; *berbätıdı* T2/63; *ğanseriyıdı* T7/107; *güzüdü yazıdı* H7/14; *yaqıciyıdı* H7/109; *çöğumuş* H7/243; *yörüğüdüğ* T8/35; *sulāğ°ımış* T2/89; *zāñginlerimiş* T2/66; *göñlü varısa* H4/11; *satarısen* H5/235; *titiSıise* T6/32; *bēbēkene* T1/57; *ordākana* H1/126; *varқанá* T4/16; *çocūğ°üka* H4/97; *üsTüñdēkene* T6/12; *yaşıken* T6/81; *gencikene* D1/20.

3.3.4. Fiilimsiler

3.3.4.1 İsim –Fiil Ekleri

Fiillerin cümle içerisinde isim olarak kullanılmasını sağlar. Mada Adası ağızında “*-mA*,” “*-mAK*” isim-fiil ekleri tespit edilmiştir.

-mA

döğme H1/33; *örmesini* H1/88; *türeme* T3/3; *çatışma* T5/45; *seçmeler* H5/19; *doğuma* T6/123; *alma* H6/74; *asmalık* T7/212; *oğuma yazma* T8/157; *uygulamalı* T10/7.

-mak

girmek isTēyorsañıS T3/32; *sävmeK zorundasıñ* T7/77; *yumaK* T56/169; *yeşmek gödüm* H7/25; *eKmeK* H7/162.

3.3.4.2 Sıfat-Fiil Ekleri

Türkçeye şekil, anlam ve dizim açısından kıvraklık kazandıran ve Türk dili ailesini diğer dillerden ayıran önemli bir dil unsurudur.¹⁷⁵ Eklendiği sözcükte zaman ve hareket anlamını koruyan ancak isim gibi kullanılan, isim çekim eklerini alabilen bir yapı oluşturur. İsim özelliklerini taşımasına rağmen fiillerde bildirme eklerinin işlevini de alarak zaman ifadesi de taşımaktadır.¹⁷⁶ Bölgemizde görülen sıfat-fiil ekleri şu şekildedir:

-AcAK

ğırılacak şekilde T1/84; *suşlanacak bi durum* T2/190; *oğuyı°caķ°olañ* T3/21; *dönecē°nin* T6/154; *yürüycäğ°in* H5/252; *gonuşacak* D1/34.

-An

gaçan T1/24; *oğuyan* H1/132; *añlayana* H4/2; *sarınan* T5/116; *gaçan* H5/205; *gelene* T6/57; *bilen* T6/75; *daķılan* H7/95; *dövüşän* T9/71.

-Ar

beñzer T2/80; *oynar* H4/13; *gaynar* H7/150.

-dIK

varmadımıS H3/38; *çalmadımıS* H3/39; *bildim* T8/4; *yaTdī gún* T5/163; *saTdīg°ı* H5/286; *yattīg°ı yer* H5/221; *oķudūğ°unuz yirde* H5/241; *käsdımıS* H6/79; *buldūmuzu* H6/46; *yeđīg°imiz* T8/94; *górdūğ°uñüz* D1/21; *gırdıķımış* T10/52.

-K

yanıķ H5/89; *gelıķ* H5/278; *girik dāh°eldi* T7/60; *çekik* T7/85; *yapılıķ* H7/248.

¹⁷⁵ Ceyhun Sarı, "Türkçede {-(y)Xk} Sıfat-Fiil Ekinin Kullanımı ve İşlevleri", Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Sayı 7, 2016, s.234.

¹⁷⁶ T. Tok, *age.* 2002, s. 144.

-mAdIK

çıKmadıK kimse T5/54.

-mİş

ölmemiş H1/55; *öñceden yapılmış yerlerde* T5/49-50; *bi gavğa eTmiş kadın dâğ°eliñdi* T8/132.

3.3.4.3 Zarf-Fiil Ekleri

Anlatıma kıvraklık kazandırarak, tekrara düşmeyi engelleyen, pratik bir kullanımı olan fiilimsilerden zarf-fiiller¹⁷⁷, eklendiği sözcüğe cümle içerisinde zarf olma görevi yükler. Zarf fiiller hareketi kişiye ve zamana bağlamadan fiilin bir hali olarak oluşurlar.¹⁷⁸ Bölgemizde görülen zarf fiil ekleri örnekleri ile beraber şunlardır:

-AlI

ölēli T2/4; *geleli* H5/67; *çıkalı* H5/317; *geleli* T7/11; *öleli* D1/14.

-ArAK

diyeRek T1/23; *sallayarak* T2/116; *olarak* T3/13; *yürüyeRek* H3/32; *diyeRekTen* T8/102; *yedenerek* D1/105.

-AsI

dönesiyē T1/63; *govasıyá* H1/66; *govasıyá* T2/66; *çıkasıya* H7/79; *diyēsiye* T8/71.

...a ...a

ağlayă ağlayă H3/44; *soğa soğa* T7/36; *bağıra bağıra* H7/221; *seğire seğire seğire gâTmiş* H7/221; *çimdirTe çimdirTe* T8/71.

¹⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz.

Yasemin Taşçı, *Anadolu Ağızlarında Zarf-Fiil Ekleri*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003.

¹⁷⁸ T. Tok, *age.* 2002, s. 145.

-diğİnda

yürüdünde T7/89; *dığ'imde* T9/51.

-dIKCa

yaşlandıķça H2/123; *dedikçe* H5/302.

-dIK sıra

tükendiksıra H1/113; *çoğaldıķsır^o* H1/68; *durduķsıra durduķsıra* H1/79;
çıktıķsıra T4/34; *aldıķsıra* T8/13.

-Inca

çıkınca T2/170; *oluñca* H2/10; *oluncu* T4/37; *patlayıñca* T4/40;
oturmayınca T5/8; *deyinca* H5/291; *ol duyunca* T6/44; *vurulunca* H7/193;
*oluñca'*T8/ 12; *hasTalanıñca* T9/63; *edinca* T10/8; *ğedinca* D1/23.

Zarf fiil eklerinden *-inca* ekinin sonunda *+k* ünsüzünün türediği örnekler de Mada Adası ağzında sıkça görölmektedir.

girinceķ T1/90; *alıñcaK* T3/52; *gelinceķ* T5/15; *oluncaķ* H5/183;
başlayıncaķ T6/53; *däg'ışıñca* T7/101; *diyinceķ* H7/191; *çömelivirinceķ*
H7/200.

-mı

Soru eki olarak karşımıza çıkan *mı*, *mı*, *mu mü* eklerinin *-inca*, *-diği anda* anlamlarında kullanıldığı örnekler bölge ağzında karşımıza oldukça sık çıkmaktadır. Bölgedeki örnekleri şu şekildedir:

deK geldimi H1/129; *baTdımı çıkımaz* T2/168; *doñdumu* T3/57; *patladımı*
T4/41; *sarındıķmı* T5/118; *çäg'ırdımı* H7/84; *gäTdiñiSmi* T2/200;
didiñmiydi H7/227; *öğsürüvirdimmi* H2/39; *sarındıķmı* T5/118;
gönderdimidi H5/22; *itTim miydi* T8/17; *geTdiñ miydi* D1/45.

-KAn

derkene T1/49; *gelinkene* T1/57; *beKlerkē* T2/166; *severkene* H2/8;
varқанá T4/16; *yaparkā* H5/181; *derke* H5/311; *götürür^oken* T7/154;
dururқанā H7/28; *gaynarқа* H7/151; *gencikene* D1/20.

-mAdAn

ğazanmadan H1/125; *durmadan* T2/126; *çıķarmadan* T5/43; *iTmeden*
H6/89; *dōğüşmeden* H6/89.

-p

önüP H2/91; *ğaçıP* H3/48; *uñuTuP* T5/189; *düşüp* T7/92; *ğakıP* T9/5;
çoğuruP T8/10; *döküP* T8/56; *gızarTıp* T9/67.

SONUÇ

Mada Adası üzerinde yaşayan Tırtar ve Honamlı Yörüklerinin ağız özelliklerini fonetik ve morfolojik bağlamda incelediğimiz tezimizde, Mada Adası'ndaki bahsi geçen bu iki farklı Yörük nüfusu, yaklaşık 90 yıldır beraber yaşamaktadır. Siyasi sınırları 1963 yılı itibariyle ilişkilendirilen Mada Adası (Kumluca Mahallesi) ile Gedikli Köyü yarı yerleşik hayatları ve yazlak için gittikleri farklı yaylaları ile 1930'lu yıllardan bu güne evlilik, balıkçık, ticaret ve idarî sebepler ile iç içe yaşamaya başlamışlardır. Ancak Ada'da ve Gedikli'de yaşayan Yörükler hangi tarafa mensup olduklarını unutmamışlardır. Bölgenin tarihî, coğrafi bilgilerinin yanı sıra yerleşim, nüfus yer ve Yörük adları bilgileri giriş bölümünde aktarıldığından, *İnceleme* bölümünden yapılan çıkarımlar, Ses Bilgisi ve Bölüm Bilgi başlıklarında olmak üzere iki ayrı sınıflandırma ile maddeler halinde verilmiştir.

Leyla Karahan'ın Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması adlı eseri merkeze alınmış, Mada Adası ağzının Anadolu ağızlarındaki yeri, gerek bulunduğu coğrafi konum gerekse bu iki Yörük nüfusunun göç güzergâhı göz önünde bulundurularak tespit edilmeye çalışılmıştır. Mada Adası ağzı, Karahan'ın tasnifine göre Ana Ağız Grupları içerisinde Batı Grubu Ağızları'na dâhildir. Batı Grubu ağızları içerisindeki Mada Adası; bulunduğu konum ve güncel yazlak-kışlak mevkileri ile I. Grup içerisine, Anadolu'daki göç güzergâhı ve tarihçe kısmında açıklanan Yörük boyları bağlantısı sebebi ile VII. gruba dâhil edilebilmektedir.

SES BİLGİSİ

- 1) Mada Adası ağzında, Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunan 8 ünlünün dışında, 13 farklı vokal tespit edilmiştir. Bu ünlüler /á/, /a/, /e/, /ä/, /í/, /i°, /i°, /ó/, /o/, /ô/, /ú/, /u'/, /ü' / olmakla beraber kısaltmalar ve işaretler dizininde hangi ses karşılıklarına sahip olduğu açıklanmıştır. Ancak tespit edilen bu 13 ünlü sesin, sözcük içerisindeki ses olayları neticesinde daralma, genişleme, düzleşme ve yuvarlaklaşma eğilimi ile ortaya çıktığı incelemeler vasıtasıyla söylenebilir.
- 2) Mada Adası ağzında tespit edilen kısa ünlüler, /ă/, /ě/, /ĩ/, /i/, /ö/, /ũ/, /ũ/, ünlüleridir. Ünlülerden /ö/ sesi kısa ünlüler arasında da tespit edilmemiştir. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi bir ünlünün boğumlanması gereken süreden kısa sürede boğumlanmasıyla, ses olayları, ünsüz etkileri, orta hecenin vurgusuz olması, geniş ünlülerin daralma

eğilimleri ve yabancı kökenli sözcüklerde dilin kolaylık yasası gereği kısaltmalar görülmektedir.

- 3) Türkiye Türkçesinde kelime başı /r/ ve /l/ ünsüzleri genel itibariyle yabancı kökenli kelimelerde görülmektedir. Dil kullanıcısı, söylenişi kolaylaştırmak için zaman içinde /r/ ve /l/ başına eklediği /ɾ/ ve /l̥/ seslerini, ağızların ölçünlü dile yaklaşması sebebi ile düşme sürecinde /r̥/, /l̥/ şeklinde kısaltmaktadır.
- 4) Bölgede görülen ek fiil “i-” ve şimdiki zaman “yOrU-” eki, tarihî süreç içerisinde eriyen ve düşen yapılarıdır. Türkiye Türkçesi yazı dilinde, istisnalar dışında görünmez durumda olan bu yapılar, ağızlarda gelişim ve değişimine devam etmektedir. Bu değişim süreci henüz ağızlarda devam ettiğinden “i-” ek fiilinin ve “yOrU-” bildirme kipinin kısa ünlülere dönüşüm süreci açıkça görülmektedir. (düşmüşüdü T6/186; yaşāyorū, T7/14.)
- 5) Türkiye Türkçesi yazılı ve konuşma dilinin aslî uzunlukları bugün barındırmaması, Anadolu ağızları ile ölçünlü dil arasında farklılıklar meydana getirmektedir. Mada Adası’nda yaşayan Tırtar ve Honamlı Yörükleri ağızında tespit edilen uzun ünlüler /ā/, /ē/, /ī/, /ī/, /ō/, /ū/, /ū̄/ ünlüleridir. Görüldüğü üzere uzun ö ünlüsü ile karşılaşılmamıştır. Ancak bu uzunluklar Arapçadaki *medli* ya da *elif* (ل), *ye* (ع) ve *vav* (و) çekimlerinin meydana getirdikleri uzunluktan daha kısa bir uzunluktur.
- 6) Mada Adası ağızında, /b/, /ğ/, /h/, /ħ/, /h̄/, /k/, /k̄/, /l/, /l̄/, /m/, /n/, /r/, /f/, /v/, /y/ ünsüzlerinin düşme eğilimleri ya da düşmeleri sonucunda, kendisinden önceki ünlü sesin normal boğumlanma süresi uzamakta ve uzun ünlüler meydana gelmektedir.
- 7) Bölgede, ünlü ve ünsüz seslerin düşmesi ve sızıcı sesler olan /l/, /r/, /v/, /y/ seslerinin etkileri ile hece kaynaşması meydana gelmektedir. Düşen seslerin ardından, ortaya çıkan kaynaşmış hecede uzun ünlü görülmektedir.
- 8) Kelimenin sonunda, ünlü bir sesin bulunması ve sonraki sözcüğün de sözcük başında ünlü olması yahut yabancı kökenli sözcüklerde art arda gelen ünlü seslerin kaynaşması ile oluşan uzun ünlüler, Mada Adası ağızında çok sayıda tespit edilmiştir. Türkçe kökenli olup art arda gelen ünlüler, sıklıkla soru zamirleri ve diğer sözcüğün ünlünün kaynaşması ile meydana gelmektedir.

- 9) Kelime içerisinde bir ünlünün düşmesi ya da düşme eğiliminde olup kısılması, bir önceki hecenin ünlüsünün uzamasına neden olmaktadır.
- 10) Yabancı kökenli kelimelerdeki uzun ünlülerin uzunlukları korunmaktadır; ancak bu uzunluk, daha önce de ifade edildiği gibi Arapçadaki uzunluk ölçüsünde değildir.
- 11) Vurgu, Mada Adası Honamlı ve Tırtar Yörüklerinde sözcüklerdeki uzamanın ünsüz düşmelerinden sonra en çok görüldüğü kısımdır. Söylenmek istenen ifade için zaman kazanma, dikkat çekilmek istenen yeri belirtmek için sözcük içerisindeki ünlüleri uzatma vurgunun anlamı desteklediği durumlardır. Zaman, kişi ve mekânların büyüklüğünü ve miktarını belirtmek için de ünlülerde uzama vurgu ile sağlanmaktadır.
- 12) Vurguya ve ses olaylarına bağlanamayan, bölgede düzenli olarak görülmeyen sıklıkla sözcük köklerindeki ünlülerde görülen uzunluk örnekleri de oldukça çoktur. Bu uzunluklar bölgeye has olmakla beraber Eski Türkçe kelime kökündeki aslî uzunlukların devamı niteliğinde de görülebilir.
- 13) Mada Adası ağzında, Türkiye Türkçesi ölçünlü dilinde olduğu gibi iki ünlünün art arda aynı sözcük içinde olması, dilin işleyişi ve kuralları bakımından mümkün değildir. Yabancı kökenli alıntılanan kelimelerde ise art arda gelen ikiz ünlüler teke düşürülüp, ünlünün bir ses uzunluğundan uzun, iki ses uzunluğundan kısa telaffuz edilmesine neden olmaktadır.
- 14) Ünlü uyumu, Mada Adası Honamlı ve Tırtar Yörüklerinden kayda alınan metinlerde kalınlık incelik uyumu (büyük ünlü uyumu) ve düzlük yuvarlaklık uyumu (küçük ünlü uyumu) olarak iki başlık altında incelenmiştir. Adadaki hemen her sözcük bu uyum içerisindedir. Türkiye Türkçesindeki *-ki* aitlik eki, *-kAn* zarf fiil eki, *ile* vasıta hâli eki, zaman bildiren *-lAyIn* eki, *-cAğIz* küçültme ve türetme ekleri, her zaman kalınlık incelik uyumuna girmektedir. Mada Adası ağzında bahsi geçen bu eklerin hemen her sözcükte uyuma girdiği görülmektedir. Bu sebeple, Mada Adası ağzı, kalınlık incelik uyumu bakımından Türkiye Türkçesinden ileridedir.

- 15) Türk dili ailesine mensup Özbek ve Yeni Uygur Türkçesi dışındaki Türk dillerinde, büyük ünlü uyumu görülmektedir. Türk dil ailelerinde varlığını sürdüren bu durum, Mada Adası ağzında, alıntılanan yabancı kelimelerde de işletilmektedir. (ziyaratın T1/113; *miSefir* H1/49)
- 16) Mada Adası ağzında küçük ünlü uyumu, büyük ünlü uyumun örneklerinin sıklıklarından anlaşıldığı gibi ölçünlü dilden daha ileri durumdadır. Ölçünlü dilde, küçük ünlü uyumuna aykırı ekler ve hatta sözcükler dahi Mada Adası ağzında, düzlük yuvarlık uyumuna girmektedir. (*ayrılmāy°rı* T7/39; *kiyiyeri* T1/30; *duramārın* T1/13)
- 17) Mada Adası ağzında görülen uyum aykırılıkları, Türkiye Türkçesi yazılı dilinde ve diğer Anadolu ağızlarında görülen aykırılıklar ile benzerlik gösterir. Bu aykırılıklar, kalınlık incelik uyumunda, yabancı kelimelerde alıntılanmasında ve ek alma sürecinde görülür.
- 18) Düzlük yuvarlaklık uyumundaki aykırılık, yabancı kökenli kelimelerden ziyade, fiillere eklenen bildirme (haber) kiplerinde ve yine fiillere gelen yardımcı fiillerin uyuma girmemesi ile ortaya çıkmaktadır. Bunun dışında küçük ünlü uyumundaki aykırılık, olumsuzluk ve fiilden fiil yapan ek *-mA* eki, mensubiyet bildiren *-gil* ekinde görülür. Özel isimlerde ve birleşik kelimelerde bu uyumun sorgulanmasına gerek olmasa bile uyumdaki aykırılığın keskinliği dikkat çekicidir.
- 19) Mada Adası ağzında büyük ünlü uyumunda kalın ünlüler, ince ünlülerin yerini alarak yahut tam tersi yönde ince ünlüler kalın ünlülerin yerini alarak, kalınlık incelik uyumunu bozmadan yön değiştirdiği, dolayısıyla uyumun değiştiği örnekler metinlerde sıkça görülmektedir.
- 20) Bölge, bir ses olayına bağlı veya bir ses olayından bağımsız, ünlü değişimleri yönünden oldukça zengindir. Ünlülerin incelme ve kalınlaşmaları; yuvarlaklaşma ve düzleşmeleri; genişleme ve darlaşmalarının kesin bir sınırla görüldüğü bu çift yönlü değişimlerin yanında, değişme sürecini tamamlayamamış ara sesler /á/, /a/, /e/, /ä/, /í/, /i°, /i°, /ó/, /o/, /ô/, /ú/, /u'/, /ü' / yazı dilinde bulunmayan, bölgeye has karakteristik ünlülerdir.
- 21) Ünlü Düşmesi, Mada Adası ağzında ünlü düşmeleri; vurgusuz orta hecedeki ünlünün düşmesi, ünlü ile bitip ünlü ile başlayan kelimelerden ilk sözcüğün sonundaki ünlünün

düşmesi ve orta hecede /ğ/, /y/, /l/, /r/, /h/, /k/ ünsüzleri etkisinde ünlü düşmesi örnekleri görülmektedir.

- 22) Bölgede ünlü düşmesinin işlev değişikliğine sebep olduğu en keskin örnek, yükleme hali eki olan /+i/ ekinin düşmesi sonucunda meydana gelmektedir. Bu düşme neticesinde /+i/ eki, yükleme işlevini zamir /n/si olarak adlandırdığımız /+n/ ünlüsüne aktardığı örnekler, farklı kişilerden derlenmiş metinlerde karşımıza çıkmaktadır.
- 23) Ünlü Türemesi, bölgemizde kelime başı, ortası ve sonu olarak üç grupta incelenmiştir. Bölgede başta türeyen sesler; $\emptyset > e, e, \emptyset > \tilde{i}, i, \acute{i}, \emptyset > \tilde{i}, \acute{i}, \bar{i}$, iç türemeler; $\emptyset > a, \emptyset > e, \emptyset > \tilde{i}, i, \emptyset > \tilde{i}, \acute{i}, \bar{i}, \emptyset > \tilde{u}, u, \emptyset > \tilde{u}, \bar{u}$, sonda türeyen sesler; $\emptyset > e, \emptyset > i, \emptyset > i, \emptyset > \tilde{u}, u, \bar{u}, \emptyset > \tilde{u}, \bar{u}$ sesleridir. Bu türemelerin kimisi ses olaylarından, kimisi vurgudan ve kimisi de ek fiil ve zarf fiil eklerinden kaynaklı gerçekleşmiştir.
- 24) Mada Adası ağızında Türkiye Türkçesi yazı dilinden farklı olarak 15 ünlü tespit edilmiş ve bu ünlüler en açıklayıcı biçimde şu şekillerde işaretlenmiştir: /Ç/, /F/, /ğ/, /h/, /h/, /J/, /K/, /k/, /Á/, /ñ/, /P/, /R/, /S/, /Ş/, /T/. Bu ünlülerden hemen hepsi Anadolu ağızlarında yerini almış ünlülerdir.
- 25) Eski Türkçedeki /ñ/ sesi, bölgemizde kelime kökünde ve gövdesinde sıklıkla korunmuştur. Ancak bölgedeki kişilerden derlenen metinlerde hem bugün ölçünlü dilde kullanılan /n/ ünsüzü hem de geniz sesi olan /ñ/ sesinin dönüşümlü kullanıldığı örnekler görülmektedir.
- 26) Sözcük içerisinde eşit güçlükte boğumlanan yakın ve uzak ünsüzler arasındaki benzeşmezlik nedeniyle meydana gelen ünlü-ünsüz uyumunun bozulması Türkiye Türkçesi, -lAyIn ve -kAn gibi ekler ve yabancı kökenli kelimelerdedir. Ünlü-ünsüz uyumsuzluğu bakımından Mada Adası ağızı istisnalar dışında sadece yabancı kelimelerde bu uyumsuzluğun görülmesi bakımından Türkiye Türkçesi yazılı dilinden daha geridedir.
- 27) Mada Adası ağızında; /f/, /ğ/, /h/, /l/, /n/, /r/, /v/, /y/ sesleri, düşme eğilimi gösteren ünsüzlerdir. Bu ünsüzler /ğ°/ sözcük içerisinde sağ yanındaki bu işaret ile ifade edilmektedir. Bu ünsüzlerden sürekli ünsüz olan /ğ/, /h/, /r/ ve /y/ ünsüzleri düşme eğilimini en sık gösteren seslerdir.

28) Mada Adası ağzından derlenen metinlerde, ünsüz değişimleri; *Titreşimlileşme*, *Titreşimsizleşme*, *Süreklileşme*, *Süreksizleşme*, *Titreşimli Ünsüzler Arasında Değişim*, *Titreşimli Sürekli Ünsüzler Arasında Değişim*, *Titreşimli Süreksiz Ünsüzler Arasında Değişim*, *Sürekli Ünsüzler Arasında Değişim*, *Süreksiz Ünsüzler Arasında Değişim*, *Sürekli Titreşimsiz Ünsüzler Arasında Değişim*, *Süreksiz Titreşimsiz Ünsüzler Arasında Değişim* başlıkları altında incelenmiştir. *Titreşimlileşme* başlığı altında; $\ç > c$, $h > y$, $k > K$, $k > g$, $k > \acute{g}$, $p > b$, $p > P$, $s > z$, $t > T$, $t > d$ ünsüz değişimleri verilmiştir. *Titreşimsizleşme* başlığı altında; $c > \check{c}$, $c > \check{C}$, $d > t$, $g > \acute{g}$, $g > k$, $g > K$, $\acute{g} > h$, $v > f$, $y > h$, $z > s$, $z > S$ ünsüzlerinin, *Süreklileşme* başlığı altında; $b > m$, $c > \check{s}$, $\check{s}$, $c > z$, $g > \acute{g}$, $g > v$, $k > \acute{g}$, $k > \check{h}$, $k > \check{h}$, $k > \check{n}$ ünsüzlerinin, *Süreksizleşme* başlığı altında; $g > c$, $\acute{g} > g$, $v > t$, T , $y > c$, $y > g$ ünsüzlerinin, *Titreşimli-Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişimler* başlığı altında; $\acute{g} > y$, $l > l'$, $l > n$, $l > r$, $l > R$, $m > n$, $m > \check{n}$, $n > \acute{g}$, $n > l$, $n > m$, $n > \check{n}$, $r > l$, $r > R$, $r > y$, $v > \acute{g}$, $v > m$, $y > l$ ünsüz değişimleri, incelenmiş ve örneklendirilmiştir.

29) Türkiye Türkçesinden Mada Adası ağzına, Mada Adası ağzından Türkiye Türkçesine iki yönlü ünsüz değişimleri görülmektedir. Bu değişimler, Türkçede aslı olarak kelime başında ve sonunda var olmayan seslerin Türkçede aslen var olan seslerle değiştirilme çabasıdır. Bu nedenle, dil, konuşuru tarafından sözcük başında var olmayan /ğ/, /l/, /m/, /r/, /z/ sesleri, sözcük sonunda ise /b/, /c/, /d/, /g/ seslerini ısrarla değişime uğratmıştır. Bu duruma istisna olarak bir önceki sözcük sonunda ünlü ses olması ve düşme eğilimi nedeniyle sadece bir örnek tespit edilebilmiştir: ğ^oünde “günde”, T1/90.

30) Oğuz grubu ağızlarında sık görülen karakteristik bir ünsüz değişimi olan titreşimlileşme ya da ötümlüleşme, Mada Adası ağzında da sıkça görülmektedir. Bu ötümlüleşme şu ünsüzler arasında meydana gelmektedir: $\ç > c$, $h > y$, $k > K$, $k > g$, $k > \acute{g}$, $p > b$, $p > P$, $s > z$, $t > T$, $t > d$.

Bölgemizde en sık görülen ötümlüleşme, $-k > -g$ yönünde görülen $-k > -K$, $-k > -g$, $-k > -\acute{g}$ değişimleridir. Bu yöndeki değişimin dışında, Türkiye Türkçesinde var olan ünsüzler ile bölgemizde görülen ara sesler niteliğindeki seslerle değişim de oldukça sıktır. Bu duruma örnek olan $-k > -K$, $-p > -P$, $-t > -T$ değişimleridir. Bu durum üzerinden ağızların değişim sürecinde olduğu ve izole bir yaşamda dahi olursa teknolojinin ve hayatın akışının, ağızları, ölçünlü dile yaklaştırdığı çıkarımı yapılabilmektedir.

31) Anadolu ağızlarında ve Türkiye Türkçesi yazı dilinde örnekleriyle sık karşılaşılan titreşimsizleşme, ötümsüzleşme veya benzeşme olarak da adlandırılan ötümlü bir ünsüzün ötümsüz bir ünsüz yönünde değişimi, Mada Adası ağızında şu şekildedir: $-c > -ç$, $-c > -Ç$, $-d > -t$, $-g > -ğ$, $-g > -k$, $-g > -K$, $-ğ > -h$, $-v > -f$, $-y > -h$, $-z > -s$, $-z > -S$.

Türkiye Türkçesinde yapım ve çekim eklerinin kelime köküne gelerek gerçekleştirdiği titreşimsizleşme ses olayı, Mada Adası ağızında, ses olaylarına, söyleyiş farklılıklarına ve ses olaylarına bağlı olmaksızın kelime kökünde ve eklerde de görülmektedir. Bu değişim içerisinde, Türkiye Türkçesinde bir ötümsüzleşme olarak görülebilecek olan $-g > -k$, $-g > -K$, $-d > -t$ değişimleri Eski Türkçedeki kelime başı /k/ ve /t/ seslerinin korunduğunun göstergesidir. Mada Adası ağızı, hem eski biçimleri hem geçiş merhalesini hem de değişimi gösteren örnekleri barındırması bakımından önemli bir sahadır.

32) Mada Adası ağızında ünsüz benzeşmeleri, ilerleyici ve gerileyici benzeşmeleri bağlamında, yarı ve tam benzeşme olarak incelenmiş ve dudak sesleri olarak /b/, /m/, /n/, /p/ seslerinin hem ilerleyici hem de gerileyici benzeşmede baskın rolü tespit edilmiştir. Mada Adası ağızında meydana gelen en dikkat çekici ünsüz benzeşmesi, /n/ ve /l/ seslerinin bulunduğu benzeşmelerdir. $-rl- > -ll-$, $-nl- > -nn-$ ve $-ly- > -ll-$ benzeşmeleri en sık ve bol örneğin görüldüğü ünsüz benzeşmeleridir. (telefonna, T1/110; fasi^ollē, H5/110; düzeller, T8/39.)

33) Ünsüz düşmesi olayı, Mada Adası'nda /r/ ve /l/ ünsüzlerinde olduğu gibi düzenli ve sık görülme de Anadolu ağızlarında /f/, /ğ/, /k/, /m/, /n/, /ñ/, /y/, /k/, /h/, gibi ünsüzlerinde de görülür. Ancak r ünsüzü, Batı Anadolu ağızlarında sıklıkla düşmektedir. Batı Anadolu ve İç Anadolu ağızları arasında köprü görevi gören Tırtar ve Honamlı Yörük ağızlarında ise en sık düşen ünsüzler, /h/ ve /ğ/ ünsüzleridir. (*herāngi*, T5/43; *ğōkTu* “korktu”, D1/48; *kaqmış* “kalkmış”, H5/279; *isānın* “insanın”, T2/164; *gidecāse* “gidecekse”, H4/11; *dēzem* “teyzem”, H5/316.)

34) Mada Adası'nda yaşayan Tırtar ve Honamlı Yörükleri ağızında ünsüz türemeleri ön seste, iç seste ve son seste olmak üzere üç grupta incelenmiştir. Kelime başı türeme örneklerinde, sadece üçüncü tekil ve çoğul belirtme zamirine gelen /h/ sesi görülmekte, son ses türemelerinde ise /k/, /m/ ve /n/ sesleri görülmektedir. (*hollara*, T3/65;

pambuğTan “pamuktan”, T5/154; *duvāsı* “duası”, H5/119; *hindik* “şimdi”, T2/64; *bilem* “bile”, T5/313; *irezilliğnen* “rezillikle”, T5/149.)

- 35) Bölgemizde, vurgu ve başka bilinmeyen sebepler sonucunda türeme yoluyla oluşan ikiz ünlüler, bölgede duyulan ve kayda alınmış ikiz ünsüzler arasında en sık karşılaşılan biçimdir. Ünsüzlerin ilerleyici ve gerileyici benzeşmesi ile oluşan ikizleşmeler dışında en seyrek görülen ikizleşme ise düşme yolu ile meydana gelmektedir.
- 36) Anadolu ağızlarında olduğu gibi Mada Adası ağızında da, dilin tasarruf yasası üzerine, hece düşmesi ve kaynaşması sıkça görülmektedir. Kelime içerisinde bulunan /-ğ-/ , /-h-/ , /-k-/ , /-l-/ , /-r-/ , /-y-/ gibi ünsüzlerin düşme eğilimi ile erimesi, düşmesi sonucunda ortaya çıkar. Bu ünsüzler düşme eğilimleri ile yanlarındaki ünlüleri de tekleşme eğilimine soktuklarından hece kaynaşması, ses hadisesi meydana gelir.
- 37) Anadolu Ağızlarında sık görülen, ünsüzler arasında yer değiştirme ses olayı, Mada Adası ağızında diğer ağızlara göre seyrek görülmektedir. Söyleyişi kolaylaştırmak amacı ile gerçekleşen ünlü ve ünsüz düşmesi olayları metatezin az görülmesine sebep gösterilebilir. Bölgemizdeki yer değiştirme örnekleri, yakın ve uzak yer değiştirme olarak iki sınıfta incelenmiştir. (*kırPısdan* “Kıbrıs’tan”, H1/86; *melmeketi* “memleketi”, H6/14; *cēy°ranı* “cereyanı”, T5/137; *poşgam* “program”, H7/29.)

ŞEKİL BİLGİSİ

Mada Adası bölgesinde yaşayan Honamlı ve Tırtar Yörüklerinden derlenen metinler, Türkiye Türkçesi ölçünlü dili ile Mada Adası ağızı örneklem kabul edilerek, benzerlikler ve farklılıklar bağlamında karakteristik şekil bilgisi özellikleri çalışılmış ve bu özellikler, şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- 1) İsimden isim ve fiilden isim yapan ekler, Türkiye Türkçesi yazı ve konuşma dilindeki ekler ile paralellik göstermektedir. Ses olayları ve söyleyiş farklılıkları ile ortaya çıkan farklılıklar dışında kalan fiilden isim yapma eklerinden *-cAmA+* eki, Sarıkeçili Yörüklerinin Ötgünlü aşiretine bağlı Honamlı Yörüklerinde görülmektedir. Aynı ek, Silifke ve Mut bölgesinde yaşayan Sarıkeçili Yörüklerinde de başka bir çalışmada görülmüş ve tespit edilmiştir. (*sıkıncamamıS* H3/8.)

- 2) Bölgemizde görülen çokluk ekleri, *+lAr*, *+lār*, *+nar* ekleridir. Çokluk ekinde ön damak sesi olan “l” ünsüzünün, dış ünsüzü “n” ünsüzüne dönüşümü, ilerleyici ünsüz benzeşmesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. (gänŞler T1/34; geđiyollār T7/146; yapannara T1/52.)
- 3) Bölgemizde kullanılan ilgi hali ekleri, *+(n)In*, *+(n)Iñ*, *+n*, *+ñ* ekleridir. (*şúKranınġäv* T6/198; *yörũġũñ* T5/15; *bibāriniñ* T8/56.)
- 4) Bölgede geniz sesi olan *ñ* sesinin korunması, karakteristik özellikler arasındadır. İlgi hâli ekleri; ünlü benzeşmesi, hece düşmesi, hece kaynaşması ve ünlü düşmesi sebeplerine bağlı olarak *+n*, *+ñ* şekillerinde görülmüştür. (*geliniñ* T1/91; *ķimiñ* T2/74; *oñlarıñ* T2/91; *adamlarıñ* T4/19 *yörũġũñ* T5/15; *ısParTanıñ* T7/42; *ġazanıñ* T7/26; *ġändiniñ* T7/151; *yiġeniniñġoġluna* T7/172; *merdivanıñ* H7/40; *bibāriniñ* T8/56; *mayısın* T9/59.)
- 5) Aitlik olan *+ki*, Türkiye Türkçesi yazı ve konuşma dilinde uyuma girmezken Mada Adası ağzında büyük ve küçük ünlü uyumlarına girmektedir. Fakat bölgemizde bu ekin düştüğü durumlarda, anlamın vurgu ve uzunlukla sağlandığı örnekler de sıkça görülmektedir. (*ġarşidā köyde* “karşındaki köyde”, H2/26; *bi yanda İslam kóyüne* “bir yandaki İslam Köyü’ne”, T7/42; *ġarşidām* “karşidakini”, T7/79; *hurdā geliniñ* “şuradaki gelinin”, T8/22; *ayāndā* “ayağındaki”, T8/96.)
- 6) Yükleme hâli eki, bölgemizde Türkiye Türkçesi ölçünlü dili ile paralellik gösteren *+i*, *+(n)i*, *+(y)ü* örneklerinin dışında ve ses olayları neticesinde farklı örnekler de tespit edilmiştir. Bu farklılıklar, hece kaynaşması sonucunda kelime sonundaki ünlünün uzayarak yükleme işlevini yerine getirmesi ve benzeşme sebebi ile yüklemi işlevinin bir diğer başka ünlüye aktarıldığı örneklerde görülmüştür. (*iPlī* “ipliği”, T1/86; *emeklilī* “emekliliği”, T1/153; *soķāġā* “sokağı”, H5/298; *bebā* “bebeği”, T7/20; *ġobāġe* H7/126.)
- 7) Yönelme hali ekinin bölgemizdeki kullanımı, sözcük sonunda ünlü ve ünsüz olma durumuna göre *-A* veya *-yA* olmak üzere iki şekilde sözcüğe eklenir. Hece düşmesi, kaynaşması ve ses olayları neticesinde bir önceki hecenin ünlü sesi, uzun telaffuz edilmekte ve yönelme işlevini yüklenmektedir. (*büyütmē* “büyütmeye”, T5/120; *kōpē* “köpeğe”, T5/182; *Sabā* “sabaha”, T6/152.)

- 8) Bulunma hali ekinin Türkiye Türkçesi ölçünlü dilinde olduğu gibi *-TA* şekli ve varyasyonları Mada Adası ağzında da mevcuttur. Bulunma ekinin anlam bağlamında zaman bildirme işlevi için oldukça sık kullanıldığı örnekler görülmektedir. (elli yılınıñ gâtında H1/8; kirazlarda T7/45.)
- 9) Türkiye Türkçesi gramerinde *ile, -le, la* ekleri ile karşılanan vasıta hâli eki, Mada Adası ağzında *ile, “ILA, +la, +lā +nā, +nē, +(I)nA, +nAn* ekleriyle karşılanmaktadır. Bölgemizde vasıta hali eki, büyük ünlü uyumuna istisnasız girmektedir. (*bunlā* T6/173; *zorūla* T7/41; *beniŷne* T7/35; *gāyīnā* T2/9; *taḵsisiyne* H5/305.)
- 10) Bölgemizde, eşitlik hali, sık kullanılan bir hal eki değildir fakat Türkiye Türkçesi yazı dilinde ve Mada Adası ağzında bulunan *+CA* eşitlik halinden farklı olarak, eşitlik hali üzerine eklenen vasıta hâli eki ile karşılaşılmaktadır. (yaşlıcana H4/100; ilāmātcāna T10/29.)
- 11) Yön ekleri, yönelme hâli işlevi dışında, fiilin, eylem yönünü belirtecek sözcüklere bu işlevi yükler. Bölgede görülen yön ekleri; *+r, +Ar, +rA, +ru, +ArI* ekleridir.
- 12) Türkiye Türkçesi gramerindeki iyelik ekleri, Mada Adası ağzında örnekler vermiş ancak bu ekler dışında da ses değişimi farklılıklarıyla meydana gelen farklı iyelik ekleri görülmektedir. Bu ekler dönüşümlü bir şekilde beraber kullanılmaktadır. İkinci tekil ve çoğul şahıs iyelik eklerinde hem geniz sesi /ñ/ sesinin hem de diş sesi /n/’nin korunması karakteristik olarak görülmektedir. (Tablo 5).
- a) Üçüncü tekil iyelik eki, ünlülerde daralma, düşme sebeplerinden kaynaklanan benzeşme ile yerini başka ünlü seslere bırakmıştır. Bu sesler: /e/, /a/, /e/, /ë/, /ä/ ünlüleridir. (*ne gerāğ’ë* “gereği”, T4/43; *aḵşāh’ir dāğ’anda* “Akşehir’in dağında”, T5/120; *darāğ’a* “tarağı”, T6/120; *gelenā görenā* “geleneği göreneği”, T6/5; *yāğ’anı* “yağını”, T6/140; *göbāğ’e* “göbeği”, H7/126; *dāğ’anda* T8/42.)
- b) Üçüncü tekil şahıs iyelik eklerinde hem “+I” hem “+sI” eklerinin her ikisinin de aynı anda kullanıldığı örnekler tespit edilmektedir. Bu örnekler üzerinden ilk sırada gelen “+I” iyelik ekinin işlevini yitirmiş olması sebebiyle ikinci iyelik eki olan “+sI”nın eklendiği söylenebilir. (*kırķısı* T1/134; *günüñ Sābāh’ısı* H7/252.)

- 13) İsimlerde Küçültme Mada Adası ağzında üç ayrı ek ile yapılmaktadır. “+CEğİz, +Cēz, +Cāz”, “+CIK”, “+CIğİm, +Cīm, +Cīm” ve türevleri şeklindedir.
- 14) Bölgemizde şahıs zamirleri, hal ekleri ile beraber kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesi şahıs zamirlerinin dışında, kelime kökünde e sesi bulunan şahıs zamirler hem /e/ sesini hem de /ä/ kullanımı, karakteristik olarak görülür. (*bān* H7/259; *bāni* H2/1; *sān* H7/75; *sāniñ* H4/89.)
- a) Şahıs zamirlerinden 3. Tekil şahıs zamiri *o*, ve 3. çoğul şahıs zamiri *o*, kökü karşımıza Türkiye Türkçesindeki şekillerinin muhafazası ile beraber Mada Adasında kökte daralma ve uzama görülmektedir. (*o* T6/29; *o* H7/128; *ō* T9/13; *onū* T1/80; *onu* T6/16.)
- b) Şahıs zamirlerinden 1. ve 2. çoğul şahıs zamirlerinde, zamir sonundaki /z/ sesi, *z>s* ve *z>S* değişimlerine uğramaktadır.
- c) Şahıs zamirlerinden 2. tekil çoğul şahıs zamiri “siz” tek başına çokluk ifade etmesine rağmen *-Ar* çoğul ekini alarak “sizler” şeklinde kullanılmış ve hal ekleri ile çekime girdiği örnekler tespit edilmiştir.
- d) Şahıs zamirlerinden 3. Çoğul şahıs zamirinde “o” kelime köküne ek alırken /ñ/ sesinin korunduğu ve /n/ sesinin de kullanılmıştır. (*onlār* T2/84; *oñlar* H1/85; *oñlar* T4/17; *onları* H1/83; *oñları* T2/66; *oñları* H5/72; *oñları* H4/15; *oñları* T2/66; *onlara* H7/15; *oñlarıñ* T2/76.)
- 15) Bölgemizde görülen işaret zamirleri, Türkiye Türkçesi ölçünlü dildeki şahıs zamirlerini de kapsamakla beraber, bunun dışında *şu* işaret zamiri yerine *şo*, *şo*, *hu*, *ho*, *hø*, *hura* kullanımları bulunmaktadır. (*şu* T9/16; *hu* T3/61; *şo* T2/76; *şo* H1/23; *hø* H1/89; *hø* T3/67; *şunu* H4/72; *hunuñ* T2/179; *hunuñ* H5/16.)
- 16) İsimlerin önüne geldiklerinde belirsizlik anlamı katan belirsizlik sıfatlarından yalnız kullanıldığında, belirsizlik zamirleri içerisine giren “falan” sözcüğü bölgemizde sık kullanılmaktadır. Mada Adası’ndan derlenen metinlerde, “falan” anlamında kullanılan “neyin, neyim” kelimeleri de işlevleri ve kullanılışları aynı olduğundan bu gruba dâhil edilmiştir. (*filán yōğūdu* T3/44; *filan var* T4/24; *filán getmiş* T4/36; *filan* H7/3.)

- 17) Mada Adası, zarf kullanımını bakımından zengin bir ağız bölgesidir. Zarflar içerisinde, azlık çokluk, miktar zarflarının sık kullanımı dikkat çekicidir. (*päK bi dövüşän* T9/71; *päK fazla millet* T8/26; *eñ gôzel şey* T10/62; *eñ şey* T1/146; *eñ böyüğünü* H1/21; *ıclık fazla olurdu* H4/24; *çoğ ilazımıdı* H7/120.)
- 18) Bölgede, zaman zarfları arasında çoktan, önceleri, evelleri, yeni, sonra ifadeleri sıklıkla kalıplaşmış şekilde karşımıza çıkmaktadır. (*daha öñceleri* T5/62; *yeñi yeñi örür oldum* T5/94; *birazdan* H5/209; *Tah°a* H5/315; *eveli* H6/78; *eveli* H7/258; *öğ°len* sıraları H7/24; *öñceleri* T9/72; *soñura* H5/278; *yeñi nişanladım* T7/15.)
- 19) Bağlama edatı olarak günümüzde kullanılan “ve, veya, yahut, veyahut” edatları, yabancı kökenli olup bölgemizde yok denecek kadar az sayıda tespit edilebilmiştir. Yabancı kökenli kelimelerin sık kullanılmadığı ve kısmen izole olmuş ada bölgesinde, Türkçenin homojenliği mümkün mertebe korunmuştur.
- 20) Kuvvetlendirme edatı “değil”, bölgemizde iki işlev ile kullanılmıştır. İlk işlevi “i-” yardımcı fiili ile kullanılarak sadece olumsuzluk anlamı katmak, ikinci işlevi ise bir reddetme anlamını sağlamaktır. Bu işlev, kendisinden önce gelen ifadeyi reddederken sonrasında gelen ifadeyi örneklerde görüldüğü gibi doğrulamaktadır.
- a) Olumsuzluk anlamı: *däg°eldi* T2/5; *älden dikme däg°el* T4/26; *meşur däh°elidi* T5/90; *däg°eliñdi* T8/132; *evli däh°elidim* T10/43; *yörügü de däg°elin* D1/8.
- b) Red anlamı: *iPlik däh°el de çiy°iPlik* T1/85; *aKräba däg°el de, burdan gäTme* T2/11; *bubası däg°el gardaşı* H2/74; *. yiñi däh°el de* T5/175; *gazana däg°el şey* H5/81; *gändiniñ däh°el de olan°eviñe* T6/151; *tandır däh°el de biz°ocaK* T7/204.
- 21) Kuvvetlendirme edatları içerisinde sık kullanılan “ya” edatı, ada ağızında cümle ya da ifade başlangıcında kullanılan “ama” anlamına gelen bir edattır. İncelenen Anadolu ağızlarında bu yapı ile karşılaşılmadığından, ifade hem anlam hem de yapı bakımından dikkat çekicidir. (*laf°oluyoru ya işTe* T1/159; *yapaRlardı ya bu sene filán päK°olmadı* H7/83; *olur°olur ya bu sene dağan°olmadı* T8/151.)

- 22) Mada Adası'nda, cevap edatları içerisinde bulunan hayır ve yok anlamlarına gelen *ya'ya'* yapısı aynı zamanda tek *ya'* şeklinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu red ifadesi *ya'ya'* ve *ya'* ile incelenen diğer Anadolu ağızlarında karşılaşılmamıştır.
- 23) Mada Adası, karşılaştırma edatlarının örneklerinin incelenmesi için oldukça zengin bir bölgedir. Bölgemizde; *nē...nē*, *hem...hem*, *ya...ya*, *da (de)...da (de)*, *ister...ister*, *bir...bir*, karşılaştırma edatları tespit edilebilmiştir.
- 24) Bölgeden derlenen metinlerdeki son çekim edatları, işlevlerine göre tasnif edilmişlerdir. “*Vasıta, Beraberlik*”, “*Sebepl*”, “*Benzerlik*”, “*Başkalık Görevi*”, “*Miktar-Ölçü Edatları*”, “*Zaman Edatları*”, “*Yer ve Yön Edatları*” ve “*Diğer Hâl Edatları*” başlıkları altında ayrıştırılmıştır. Bu edatlar içerisinde, Batı Anadolu ağızlarında görülen bir zaman edatı ve bu edatın farklı kullanılışları tespit edilmiştir. Bu edat “sonra”, anlamına gelen, farklı varyasyonları olan; *keri/keli/keri*, *Tan kēri -Tan kērim*, *-Tan keRicāzım* edatıdır. (*geldik keri* H1/62; *ondan keri* T7/28; *benden kēri* H6/93; *ondan kēlicāzım* T1/98; *ōndan kēricāğzım* H4/41-42; *ondan kēyri* H6/8.)
- 25) Artık anlamında kullanılan gayrı sözcüğü, bölgemizde sıklıkla kullanılan bir edattır. (*ğāyri* T1/75; *ğāyri* H1/85; *ğāyri* D1/23; T2/49; *ğāyri* T9/12; *ğāyri* T3/26; *yaşlandığ gayrı* T5/124; *ğahı* T7/115; *ğayrı arğa taraflarda* H7/247.)
- 26) Mada Adası, Türkiye Türkçesi aydın dilinde kullanılan zamir ve iyelik kökenli şahıs ekleri ile genel itibariyle örtüşmektedir. Ancak Mada Adası ağızında şahıs ekleri bakımından, belli başlı karakteristik özellikler bulunmaktadır.
- Hem zamir hem iyelik kökenli şahıs eklerinde geniz sesi *ñ* korunmuştur.
  1. Tekil zamir kökenli ve iyelik kökenli şahıs eklerinde Türkiye Türkçesinden farklı olarak *-(I)m* ekiyle beraber *-(I)n* ve *(I)ñ* ekleri görülür.
  2. Tekil zamir kökenli şahıs eklerinde *-sIn* ekinin yanı sıra *sıñ*, *siñ*, *suñ*, *süñ*, *ñ*, ekleri de kullanılmaktadır.
  1. Çoğul zamir kökenli şahıs eklerinde, Türkiye Türkçesinde de kullanılan *-iz*, *-iz*, *-uz*, *-üz*, eklerinin yanı sıra *-(y) iğ*, *-(y) iğ* ve *-(y)iz*, *-(y) iz*, *-(y)uz*, *-(y)üz*, ekleri de tespit edilmiştir.

d) 2. Çoğul zamir kökenli şahıs eklerinde, Türkiye Türkçesinden farklı olarak *-siñuz*, *-siñiz*, *-suñuz*, *-süñüz* ve *-ñuS*, *-ñiS*, *-ñuS*, *-ñüS* ekleri de görülmektedir.

e) Bilinen geçmiş zaman ve şart ekleriyle kullanılan iyelik kökenli şahıs eklerinden 1. Tekil çoğul ekinde kullanılan “-k” eki, Türkiye Türkçesi gramerinin aksine, şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek, gereklilik kipleri ile kullanılan zamir kökenli şahıs ekleri 1. çoğul şahıs ekinin yerine de kullanılmıştır. Bu durum, metinlerde geniş ve gelecek zaman örneklerinde karşımıza kalıplaşmış şekilde çıkmaktadır.

- 27) Hem zamir hem iyelik kökenli şahıs eklerinde, bölge ağzında /y/ türemesi olarak görülebilecek; ancak Eski Anadolu Türkçesi’nde *-vuz/-vüz*, 1. çokluk şahsının hem zamir hem ek halinin bir sonraki merhalesi olan *-yuz/yüz* şeklindedir. Örnekleriyle; geniş zaman, duyulan ve görülen geçmiş zaman, bildirme kiplerinde karşılaşılmıştır. (*unuTmuşuyuzdur* T5/52; *vermişiyizdir* T6/57; *çimdiriyiS* H6/20; *yatırıyız* H6/39; *bişiriyiz*H6/42; *yazdırıyız*H6/51; *çiftölmüşuyuz*H7/59; *ğalmışiyiz*T8/10; *demişiyizdir* D1/62; *dozuruyus*D1/122.)
- 28) Geniş zaman eki *-r*’nin *-ar*, *-er*, *-ır*, *-ir*, *-ur*, *-ür* biçimlerinin yanı sıra, ses olayı nedeniyle sıklıkla /l/ sesine dönüştüğü görülmektedir. Bu dönüşümün asıl sebebini, çokluk şahıs eki ve geniş zaman kipinin ardı sıra kullanılması oluşturur. *r>l* değişimi etkisinde geniş zaman kipi içerisindeki /r/ sesinin /l/ sesine, ilerleyici ve gerileyici biçimde benzeşmesi neticesinde, geniş zamanın rivayetinin *ır-mış/(a)rmiş* ek-kök yapısı, (1)l-mış/(a)lmış yapısına dönüşmüştür.
- 29) Geniş zaman eki “-r” kimi zaman, bölge ağız özelliklerinden kaynaklı düşmekte ya da düşme eğilimi göstermektedir. (*becerī bi becerīr*^oT1/128; *verisiñ* H4/9; *ölüverīr*^oH6/54.)
- 30) Geniş veya şimdiki zaman aralığında gerçekleşemeyen bir eylem ya da durumun ifadesi için kullanılan *-mA* olumsuzluk ve fiilden fiil yapma eki, ada ağzında vurgu nedeniyle olması gerekenden uzun telaffuz edilmektedir. (*duramārın* T1/13; *göremēyoruñ* “göremiyorum”, H1/3; *atlatamāyoñ* H3/34; *alıyoñ* T6/5; *bilmēyoruñ* “bilmiyorum”, H7/40; *götürmāri* “götürmüyor”, T8/32; *olmāyo* T9/71.)

31) Şimdiki zaman bildirme kipi *-yor-* eki, bölgemizde ses olayları, söyleyiş farklılıkları, Eski Türkçedeki kullanımı ve tarihî süreçteki gelişimi göstermesi bakımından önemlidir. Mada Adası ağzından derlenen metinler üzerinde yapılan incelemede önemli bir yere sahiptir. Çünkü:

- a) Eski Türkçede yürümek fiilinin süreç içerisinde *-yor-* biçimine nasıl geldiğini açıklar nitelikte örnekler Mada Adası ağzında görülür. (*duTuyoru* T1/164; *unuTuyoru* H2/14; *özür dileyorü* H5/288; *biTiriyorü* H6/73; *durulmāyorü* H6/61; *yaşāyorü* T7/14; *tılısımlāyor* T7/31.)
- b) Şimdiki zaman ekinde dilin tasarruf yasası gereği “-r” düşmesinin örneklerinin de bulunması dilin gelişim seyrinin görülmesi bakımından kıymetlidir. (*daralıyom* H2/41; *ağlāyo* T3/28; *biniyoñ* H3/23.)
- c) Şimdiki zaman *-yor* kipi içerisindeki “o” ünlüsünün gerileyici benzeşme ile düzleştiği *-yi*, *yı* örnekleri de tespit edilmiştir. Buradan hareketle şimdiki zaman kipinin yer yer ünlü uyumuna girdiği söylenebilir. (*geliyeri* “geliyor”, T1/151; *alıyeri* “alıyor”, T1/152; *yatıya* “yatıyor”, T5/60; *düşünüyün* “düşünüyorum”, H2/44; *çekiyi* “çekiyor”, H3/29.)

32) 1.Tekil şahıs eki ile geniş zaman bildirme kipi *-AcAk* eklerindeki /k/ ünsüzü umumi sûretle ya düşmüş ya da süreklileşerek /ğ/ ünlüsüne dönüşmüştür. (*oturacāsañız* T1/13; *gonuşacāğnız* T9/22; *anlaTacağōñ* D1/104.)

33) Emir ekleri Türkiye Türkçesi ölçünlü dilinde olduğu gibi her şahıs için farklı şekildedir. 2.tekil şahıs ekinde Türkiye Türkçesinde olduğu gibi eksizdir. Ekli yapılarda ise, bölgenin ağız özelliklerinden ve ses olaylarından kaynaklanan farklı seslendirmeler vardır.

1.Tekil şahıs emir kipi: *-ayım, -eyim, ayıñ, -eyiñ, -añ, -ēñ.*

3.Tekil şahıs emir kipi: *-sın, -sin, -sun, -sün; -sıñ, -siñ, -suñ, -süñ.*

1. Çoğul şahıs emir kipi: *-alım, -elim, -lım, -lim*

2. Çoğul şahıs emir kipi *-ın, -in, -un, -ün, -iñ, -iñ, -uñ, -üñ, -n, -ñ.*

3. Çoğul şahıs emir kipi: *-sınlar, -sinler, -sıñlar, -siñler.*

34) Fiillere gelen yardımcı fiiller başlığı altında, Türkiye Türkçesi ölçünlü dilinden farklı örnekler tespit edilmiştir. Bu örnekler bağlamında, fiillere gelen yardımcı fiiller

konusunda Mada Adası ilerde görünmektedir. Ada ağzında, bu fiillere gelen yardımcı fiiller; yeterlilik, tezlik, süreklilik görevleriyle örnekler vermektedir.

35) Cevherî fiil olarak da anılan “i-” yardımcı fiili birleşik zaman ve isimleri fiilleştirme işlevlerini üzerinde taşımaktadır.

- a) İsimleri, geniş ve duyulan geçmiş zamanda fiil yapan *i-* yardımcı fiili, isim cümlelerinde, ismin geçmiş zamanda kullanımına, *-(I)dIr* bildirme ekiyle beraber tahmin anlamı katmaktadır.
- b) Şart ve zarf fiil eklerinin isimlere eklenmesinde görev alan ek fiil, bu isimlerin bütün zaman çekimlerinde, kalınlık incelik uyumuna girmekte ve kendisinden sonra gelen *-sA* ve *-kAn* zarf fiil eklerini kendisine göre şekillendirmektedir.

36) Partizipler içerisinde yer alan zarf-fiil eklerinden *-IncA* eki, bölgemizde Türkiye Türkçesindeki olağan şeklinin kullanımıyla beraber *-k* eki olarak *-IncAK* biçiminde de oldukça sık kullanılmaktadır. (*girincek* T1/90; *alışıncaK* T3/52; *gelincek* T5/15; *oluncaK* H5/183; *başlayıncaK* T6/53; *däğ°ışıñce* T7/101; *diyincek* H7/191; *çömelivirincek* H7/200.)

37) Zarf-fiil ekleri içerisinde *-dığında* zarf fiil ekiyle aynı işleve sahip olarak kullanılan soru eki “-mı” eki bulunmaktadır. Bu ek, soru yazımında kullanılan imla gibi ayrı değil, zarf fiil eki biçiminde kullanıldığından birleşik yazılmıştır. Bu ek; olduğu anda, olunca anlamlarında kullanılmıştır ve kimi zaman cümle içerisinde şart anlamını da karşılamaktadır. (*deK geldimi* H1/129; *baTdımı çıkmaz* T2/168; *doñdumu* T3/57; *patladımı* T4/41; *sarındıkmı* T5/118; *çāğ°ırdımı* H7/84; *gāTdiñiSmi* T2/200; *didiñmiydı* H7/227; *õğsürüvirdimmi* H2/39; *sarındıkmı* T5/118; *gónderdimidı* H5/22; *ıtTim miydi* T8/17; *geTdiñ miydi* D1/45.)

Çalışma bölgemiz olan Mada Adası üzerinde, Tırtar ve Honamlı Yörükleri yaşamaktadır. Yerleşik nüfusu, 2022 yılı itibariyle 180 olan bu adadan 2020-2021 yıllarında aralıklarla derlemeler yapılmıştır. Covid döneminde derlenen ve tamamlanan tezimizde, çeşitli ulaşım ve sağlık sorunları ile karşılaşmış olmasına rağmen tez, üç dönem içerisinde tamamlanmıştır. Yaklaşık 90 yıldır beraber yaşayan Teke bölgesinden göç etmiş Sarıkeçili ve Karakeçili Yörüklerinin birer aşireti olan bu iki Oğuz boyu bu

kısa dönem içerisinde kaynaşmış ve bir ağız bölgesi olarak karşımıza çıkmıştır. Bölgedeki Tırtar ve Honamlı Yörükleri ağızında, vurgudaki farklılıklar dışında keskin sınırları olan farklılıklara rastlanmamaktadır. Gerek nüfusun azlığı gerekse iki farklı boya mensup kişilerin evlenmesi sonucunda, o aileye doğan çocuklar iki Yörük aşiretinin ağız özelliklerini konuşmalarında barındırmaktadırlar.

Metinler, 40 ile 93 yaş aralığındaki 28 kişiden derlenmiştir. Bu 28 kişinin yirmisi 60 yaşın üzerindedir. Adadaki izole hayattan, şehir yaşamına daha az çıkmaları ya da hiç çıkmamaları, askerlik görevlerinin olmaması, dil ve kültür aktarımında önemli ve büyük rolleri olması gibi kayda değer sebeplerle, derlenen kişilerin birçoğu okuma yazma bilmeyen 21 kadın konuşmasından derlenmiştir.

METİNLER

3.4. MADA ADASI METİNLER LİSTESİ

T1- MADA ADASI, Hatice Yılmaz, 70.

Kız İsteme ve Düğün, Lohusa Şerbeti, Kışın Donan Gölden Yürüyerek Geçme, Ad Koyma, Kırk Çıkarma, Ninni, Günlük İşler, Kaynana Gelin İlişkileri.

H1- MADA ADASI, Sıdıka Tosun, 77.

Ad koyma, Düğün ve Mevlüt Yemeği, Yemek Tarifi, Adada Günlük Yaşam, Göle Düşüp Ölenler, Lohusa Şerbeti, Tırtarlar, Göçebelik ve Adaya Yerleşmeleri, Kazaklar ve Balıkçılık, Gelin Alma, Kına ve Düğün.

T2- MADA ADASI, Mehmet Karasu, 78.

Kız Kaçırma Hikâyesi, Adanın Satın Alınması, Honamlı ve Tırtar Yörükleri, Kosatlar ve Hırsızlıkları, Askerlik Anıları, Kosat Evleri ve Hikayeleri, Göle Düşüp Ölenler, Göl Hikâyeleri.

H2- MADA ADASI, Ümmühan Karasu, 80.

Lakap Verme, Evlilik, Ad Koyma, Hastalık, Gelin Alma ve Kız Kaçırma, Ava Çıkma, Göl, Şiir Söyleme, Günlük işler.

T3- MADA ADASI, Hatice Karasu, X Karasu, 60, 72.

Evlilik, Ada Dışında Yatılı Eğitim, Göl, Göl Üstünden Yürüyerek Geçme, Balıkçılık, Düğün, Mevlit, Günlük işler.

H3- MADA ADASI, Ayşe Karasu, 48.

Evlilik Adetleri, Kışın Gölün Donması ve Üzerinden Yürüyerek Geçme, Göle Düşüp Ölenler, Yol, Günlük işler, Asker Uğurlama.

T4- MADA ADASI, Ali Er, 63.

Balıkçılık, Kazaklar ve Dutlar, Tırtar ve Honamlı, Gölde Kayıp ve Ölüm Hikâyeleri.

H4- MADA ADASI, Hanife Karasu, 59.

Evlilik Adetleri ve Düğün Yemekleri, Kız isteme ve Kaçarak Evlenme, Gelenekler, Göl ve Göle Düşenler, Hatıralar, Yörüklük, Balıkçılık ve Avcılık, Günlük İşler, Yemek tarifi.

T5- MADA ADASI, Süleyman Yuvalı- Ayşe Yuvalı, 60-58.

Tırtar ve Honamlı Yörükleri, Yörüklük, Evlilik Adetleri, Gelenekler (Kırk Basması, Nazar, Kötek bağlama, Kurşun ya da Tuz Dökme), Yağmur Duası, Göl, Balıkçılık, Yayla, Dokumacılık, Günlük işler, Askerlik Hatıraları, Süs Eşyaları ve Takılar, Yıldızlar, Şifalı Otlar ve Otlarla Tedavi Yöntemleri.

H5- MADA ADASI, Ayşe Görar - Rifat Görar - Ayşe Çiçek, X, 77-79-67-70.

Evlilik ve Düğün Adetleri, Kız isteme, Kırk Çıkarma, Diş Köllesi (Dirgidi), Diş Gömme, Dört Yol Ortasında Bebek Yıkama, Köstek Kesme, Nazar, Mevlüt okutma, Hatıralar, Tekkeye Gitme ve Yağmur Duası, Yörüklük, Yaylak ve Kışlak, Günlük işler, Şifalı Otlar

T6- MADA ADASI, Medine Yuvalı, 70.

Evlilik Adetleri ve Eski Düğün Kıyafetleri, Kız isteme, Tekke, Dilek Tutma ve Yağmur Duası, Al basması, Kazana Çocuk Kapama, Çocuğun Ağzına Taş Kapama, Gelenekler, Diş Köllesi, Köstek Kesme, Nazar, Şifalı Otlar, Mevlüt okutma, Düğün Yemekleri, Şifacılık, Göl, Balıkçılık ve Avcılık, Dokumacılık ve Renkler, Hatıralar, Yörüklük, Yayla, Günlük işler, Yaylada Yurt Yeri.

H6- MADA ADASI, Elif Fatma Çiçek-Hürü Çiçek, 93-67.

Yaylaya Çıkma, Bebek Tuzlama ve Kırklama, Evlilik Adetleri, Kız İsteme, Diş Köllesi (Dirgiti), Köstek Kesme, Nazar, Mevlüt okutma, Göl, Hatıralar, Yörüklük, Günlük işler, Lakap Koyma.

T7- MADA ADASI, Gülsüm Karasu, 49.

Tırtar Yörüğü, Evlilik Adetleri, Kız isteme, Gelenekler, Bebeği Kazana Kapama, Çocuk Ağzına Taş Koyma, Kırk Basması, Diş Köllesi, Köstek Kesme, Nazar, Mevlüt Okutma, Göl, Hatıralar, Gelin Ertesi, Tekke ve Yağmur Duası, Yörüklük, Yayla, İsteme Kırıntısı, Gelin Alma, Şifacıya Gitme, Şifalı Bitkiler, Avcılık ve Balıkçılık, Günlük işler.

H7- MADA ADASI, Döndü Uzun,74.

Evlilik, Kız Kaçırma, Düğün Adetleri, Kız isteme, Kırk Çıkarma, Diş Köllesi, Köstek Kesme, Nazar ve Kurşun Dökme, Mevlüt, Göl, Hatıralar, Yağmur Duası, Yörüklük, Yaylak ve Kışlak Yaşam, Yıldızlar, Günlük işler, Yemek Tarifi, Ekmek Tarifi, Şifalı Otlar ve Şifacı Anlatıları, Kırık Çıkıkçı, Savaş Anlatısı, Çete Dönemi Anlatısı, Ölünün Dirilme Anlatısı, Balıkçılık, Hayvancılık.

T8- MADA ADASI, Raziye ER, 91.

Evlilik Adetleri, Yörüklük, Düğün, Düğün ve Cenaze Yemeği, Asker Uğurlaması, Kırk Çıkarma, Köstek Kesme, Nazar, Mevlüt okutma, Kazana Kapama, Taş Koyma Geleneği, Göl, Hatıralar, Tekkeye Gitme ve Yağmur Duası, Yörüklük, Dokuma, Yayla, Çeçenler ve Kosatlar, Günlük işler, Yemek tarifi.

T9- MADA ADASI, Güldane Karasu-Esmehan Karasu- Emine Karasu, 50-40-45.

Evlilik Adetleri, Kız isteme, Kaçarak Evlenme, Bebek Bakımı, Kırk Çıkarma, Düğün Nişan Gelenekleri, Diş Köllesi, Nazar, Göl ve Kışın Göl Donması, Yörüklük, Yayla, Günlük işler.

T10- MADA ADASI, Halil Karasu, 68.

Askerlik Hatırası, Çeçenlerin Tırtar Musa'ya Ada'yı Satmaları, Kazaklar, Kosatlar, Haytalar, Hatıralar, Yörüklük, Yayla, Günlük işler.

D1- MADA ADASI, Ayşe Karasu-Gülsüm Karasu, 80-48.

Düğün Adetleri, Yaylaya Çıkma, Yayla Yaşamı, Tekkeye Gitme, Kırk Çıkartma, Köstek Kesme, Diş Köllesi, Çekiler ve Çingıllar, Beddua, Günlük İşler, Hatıralar, Tokuçla Çamaşır Yıkama.

Adı: Hatice Yılmaz

Yaş: 70

Okuma Yazma: Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Kız İsteme ve Düğün, Lohusa Şerbeti, Kışın Donan Gölden Yürüyerek Geçme, Ad Koyma, Kırk Çıkarma, Ninni, Günlük İşler, Kaynana Gelin İlişkileri.

Metin Nu: T1

METİN

- hoş geldiñiz, heyē. hoş geldiñiz sáfā geldiñiz, haTÇe yılmaz, hē yaş yēTmiş, yōķ. oħumam yazmam yoķ ya imza mı atTıracāñıS, e ne dē sorduñ. yoķ, a yavrı°m bizim günümüzde öreTmen yōğudu. hī yoķ, burda dōğ°muş bitmişiyiñ ben, anam bubam°öldü ikisi de. hī ana da bu kóylüydü. burda oldu burda oldu dūğ°ünüm yemām burda oldu.
- 5 ebelerimiz dedelerimiz yörükTen yerleşmiş burā. sandelle getiräy°in°oturursañıS. hurda bi ölaķlı geçi var dā, olan, ī çocuk götürdü yalavaŞ da oķuyor da gızı var iŞTe bū, hu gibi, gene gelecēz°oķula diye bāvu°lınla elbisesiñi ğomuş gelmişimiş, onū da geri gidēmēyiñidi herkeş°alıyoru bāv°u°lını sırtını sen de gel sen de götür diyē tēlēfon geldi de bubası onu götürdü yalavaÇa gēTdi. hē bi teK ben varın°evde.
- 10 ...
- burda oldu anam. yavrı°m bubamıñ, ē öz bubamla ğayınbubam, emmi uşā, hē emmi uşā, isTedi, biTirdi, sesimi mi alıyorū, e alabilir°siñ. ondan kērim, anacım, ayakTa pek fazla duramārın, siz de oturacāsañız°içerde sandalle var. ördan, anam bubam da allāh°iñ°emri verdiler. geldiler allāh°iñ°emri peygambárıñ ğavRi gızıña dūğ°ürüz dediler. ha anam
- 15 bubam da vārdi. o zaman kınalık mınalık yōğudu Kī, gelinlik yōğudu, peşlenterēydi, peşlenterē fermana olūrdu, başımıSa duvaK yapallardı. hindi o kaçTı ya. yav°iŞTá āl yazma, yeşil beyaz duvaK°edellērdi. ondan kēri şey°anacāzım ne kınalık°elbise kiydim, ne gelinlik kiydim. ondan kērim, o zaman peşlenterēydi fermanāydi, tirabzonda görürsünüzdür hōyle fermanalar olurdu. peşlenterēynē, fermanaynā ata binerdik, takşi
- 20 nırde. hēye, ondan kērim bubam°ırahmatlı atı getir. ē süslediler anam°ırahmatlık da bi terke h°ēbesi atallardı. hōyle bi de atıñ sahibına ğanı hēbe atallardı, yanışlı bi hēbe atallardı. anacığ°ım bi hēbe aTdı, bindirdiler, aldıķ gızıñızı gösTermezik yüzünüzü diyeRek hōyle köyü bi dolandırdılar geldiler eve getirdiler, indirdiler bura. ğalinlim bōyle oldu, öyle ğaşmadım göşmedim yāñi. oluyor haKKaten ğaçan göçen de oluyor. hindik

- 25 gāçan göçen de gāçırđıklarını ay gızım bir gün kına geçesi idiyollar, ertesiġğün gālinlik
kiydiriyollar, çok saltanatlı oluyōru. yapıyollar heyē yapıyollar. varıdı davu'ım zurnam
varıdı, hepisi varıdı, varıdı varıdı hepisi tam teKmilidi. benim günümde üç gün filen cuma
gún bayrak kıaıyodu, heyē olanıeviñde üç gün, ē davu'l dövülüyōrōdu, kııyodu. hindi
iki günde hē bōġğün kına gecesı ēdiyollar. benimorda torunlarım gelinoldu
30 ertesiġğünde o gün kınalık kıiyieri, ertesiġğün de gelinlik kıiyiori, ikiġğünde dūġğün
bitiyoru. bayraklarıñaltında malları kesellerdi. ben bi ilk ilk gelinimdi, benimadam yēdi
dene davar kesti, ta' öyle gālabalıġıdı yēdi dene. ilk çocūġğüm diye ħavāsliġğım var diye
iŞkiler şeyler ħanı ırakıları şaraPları pek. ħa gānŞlerıçērdi, ħa gene de içiyollar gānŞler
hindi heyē, gānŞler gene de içiyoru ama yaşlılar dermānı yok. at, at, atı süslēyollar, bi
35 ġulāna al baġlallar bi ġulāna aK' baġlāyollar. nāysē ġızıevine olanıeviñden mal geliyōru
kınalık ħanı kesmēy'e heye, onu da süslēyollar buynuzuna al baġlāyollar. ondan kerim,
süs baġlallar ġızıevi kııyōru, onuñ bāġğıŞlını veriyōru, bu getirdiġi malı teslimalıyōru,
āvıñıçinde yatıyōdum da daġma dişlerim varıdı kııardım hōyle daraldıydım,
yasTıġğınüstüne ġoyduydum, kelimē toparlāmayım. ōrdan yavrı°mıiŞTe bizōyle
40 gelinolduyōduġ. hindiki dūġğünler pek gūzel hindiki dūġğünler masalı sandelleli meşelā,
ondan kērim, ámmá ġōzel oluyoru. bānim yēdi dene çocūġğüm var, eveli öyleyidi
hindikinlerō ġadarōlmāyōru, heye bānim yēdi çocūġğüm var, ikisi ġız beşi olan.
bicāzimiñ ġarısı öldü, yuvası yıkıldı, bi Tē everdik. biTeciK Tah'a soñ soñrakı aldımıS
geliñdenoldu. onuñ çocūġğ'u úÇ, öteki diyer çocuklarıñ çocūġğ'u hePıiki. hindi iki
45 bicāzde de gāliyollar, hindi iTmēyollar yavrı°m. burda köyde torūnum var. yāF torunuñ
biri Tā izmirde, biri antellede biri Ta aydın mı diller ne dillerışte. torunlar, oralara
gelinoldu gāTdi. olanlarım mēmuroldu, gāTdi. oġuttuk, ħa biri şef şu da
bānimōlumunıevi. bunuñōlu şefoldu. birisi ōreTmenoldu, birisi sāġğlıKÇı oldu
derkene aġşarde, her yerde yavrı°m yāni kōken var.
- 50 ...
hī heyē, vallā bilmeñ yavrı°m var mı iŞTe çocuk dōġğdumuydu tereyā ġızardıllar
şekerıTallar yēdiriller ya. heyē yeñi dōġğum yapannara iŞTe yavrı°cāzım.
...
torunumuñ biriniñadı ġorġut firansadā olan. deñiz buzıdı heye bu gól buzıdı tabi o zaman
55 eşim sāġğ ġaynanam sāġğ ġayınbubamōlūdü de ġaynanam sāyıdı. ayıallahım yarābbim.
evel zevilenlerı ney dışallara atmadıġ ne bilān, ay ġızımıiŞTe cāhillik. gelini sañcı duTdu
ötesiñi berisiñi bebebene gelinkene bi ġoca bōça eTdiġ, ġaynanamıřāmatlıK dedi y ki
benimadama, ōlum dedi benōñünüzden ġidyōıñ de dedi ben çökúvirirsām dedi siz de

çökmeyiñ, geri dönüñ dedi. geçivirirsek geçeriS dedi. eğüzübillah mesmele yārābbim,
 60 döğ°um yapan geliniñ anası oldu, benim bēy°oldu, hāmile geliniñ göğdesine girdiler.
 ğaynanam, öñüne düşTü biS heP deñiziñ ğıyısına iñdik. ay°allahım yārābbim cenābı
 allāh°ın, el gerdine ne el gerer, a yavrı°m gāŞTiler. ótä yaħaya gāŞTiler, gelin geTdi dışa,
 gelin döğ°umu yapıP da geri dönesiyē bu deñiz gömğöK dalğa oldu, bi fır°tına çıkıvir°di,
 söKTü, allāh°ın işi bu ya. geğerke buzuñ üstünden gāTdi, gelike ğayına geldi, gelikē
 65 ğayına geldi.

...

herif°irāmatlağ°ā dedilerkine adını ğoy. yā dedi adımı ğomācān dedi. tā ölumuñ gerisi
 var, dedi. çok ğorktum, āğ°ladım. bunuñ adını ğorķut ğoycān, dedi. torūnumuñ ismiñi
 ğorķut ğodū. heyē torūnumuñ biriniñ adı ğorķut. e iŞTe yavrı°m da ne laf°ideyiñ, heye
 70 heye hocā ezan°ohutuyollar, seniñ adın ğorķut ğuran°ohutuyollar, he heķāyesi de böyle
 yavrı°m. ğorķutumun biriniñ adı da ğorķut.

...

ğırķı çıkasıyā ğadar keri başından pek fazla ĩce bi ğıza bi şey°olmācaķ, çocuķ°uslu olsun
 deye kırķıñ çıkayasıyā yeriñden ğaldırmāyıs. heye ğırķı çıkTımıydı, yā yā kırķ sayārsıñ,
 75 otuz ğun°oldumuydu bi kırķlār°sıñ. kırķ ğun°oldumu tam çıkı bitiyö ğāyırı, yıķarıS
 yıķarıS, yıķamak mıyıs yıķarıS şampiyonlarıS yıķarıS, ondan kēri yavrı°m kırķı çıkar.
 yavrı°m°öyle bir°ādet yok, ğanı ğomazlar°anam. bāzı yeşlerde ğorlarmış°a bizim burda
 ğomazlar. bāzı yeşde ğollarımış.

...

idellēr°onū idellēr. hindi gelin yārābbi beni deřeledi çocuķ. hindi gelin geldi indi dāh°el
 mi. aTdan°indi aTdan, indirmelik veşiller bi dē ğaynana ğayınbuba nēyse ğayın
 ğöñlünden ne geçerse nāse ben bi düve veşdim. meşelā laf°olsuñ diye ğayınbuba da bēn
 de bi tosun veşdim dir°ordan, ordan ğülüşüller mülüşüller. ğora bi topan su ğollar heye
 ğora ğapıya bi topan su ğollar bī hōle ğırılācaķ şekilde bi çiy°iPlikTen, ğanı ğavrama
 85 iPlik dāh°el de çiy°iPlik gereller. gelin ğārı şey eř°eviñe giriyorū ya' bi dāpik vurur topanı
 devirir. heyē iPlī neyi ğırar. kóylüden bizim davetiye varımışımış ğa yóruk ğa der, anası
 da tembih°ider baña, ğanı tembih°idiyor°anam bubam ğayırı öñüne hunu ğöyācaķlar,
 bunu ğöyācaķlar, TesTiy°i ğır geŞ topana ayāğ°ına bunu dürt geŞ. ben hızlıca
 dürtTüdü. öñüne bi iPlik geReceķ dediler bi topan da su ğöcaķ. topana bi depik vur
 90 dóK, iPlīğ°i de ğır geŞ gāT, dediler heye. ondan kērim, eve girinceķ ğāyırı ğaynana olsun,
 dāmat°olsun, geliniñ āzı daTlı olsun, sözümüSden döñmesin diye tükürmüşler
 şerbet°Tmişler, heye baña içirmişler. hiÇ ğabarım yōķ, ğabarım vār mı. gelin

sözümüSden çıkmasın sözümüzü duTsuñ diyē, ne bilān ğaynanam ğayınbubam yanımda öldü. ğa ğocamanıadam muTluyduğ, allā çok şükür dāTlı geldik dāTlı ğaŞTık yavrı°m.
95 ğanı bi zorluk bī şeylik şeyıçTmedim yavrı°m da. işTe böyle.

...

ğädikliye mi, gideriñıorda ēv°imiz var he orda da ev var burda da ev var. em'me ordā ev yanında ğaldı. eñ ğüÇ'Çükıolumuñ yanında ğaldım bān. ondan kēlicāzım, ölüm yeñi yaPTırdı tahā. bizim burda oğul varıdı yavrı°mıoğul ğapandı çocuk yetersiz geldı. beŞ
100 çocuğıolsa bi öreTmen veriyollardı ya beŞ çocuğ°a da dolmadı, ğāTdı. bizim burdanıoğul ğapandı. çocuk çocuğ°u götüre getire otā yağadanıev duTa ölüm götüre getire çocuğ°ığ°a çocuğ°u, olmayanıev duTuyoru, tabı ilinıeviñde mi ğalacak. ev duTuyoru orda yatıyoru. çocukları beycāze daşındı. ondan kēri çocukıolmāycağ bu deye geliniñıolanıñ da dāh°el de geliniñ bubası varıdı. geliniñ bubası öldü. ordan da bi
105 evıarsası düşTü. olan hindi ğora ēv yaPTı tam işleTmedi ğanı bi yarım işleTdi de çocuğ°unuñ başında duruyoru. heye öyle de áamanátıolmāri işTe ufaK çocuk. işTe böle yavrı°m biTdi. acık da ğāri başğasına soruñ.

...

ğutlarıS anacāzım ğutlarıS bu sene böylece bu bayramlarııŞTe ğasTalık yönünden
110 telefonna ğutladık ya' heyē. arıfe ğun çocuklarım heP başıma birirdi. ayıallahım ğabır ziyaraTına ğederdik, ikindin namazıñdan kēri, ellerimiSe şeker alırdık. ğa teK teK gene ğāTdik ğabır ziyarātına da toPlu ğederdik. orda ğoca öñümüze düşerdi, ğaydın ğabır ziyarātına deye namazdan çıkTımıydı ğoca avaS yapardı. heP toPlanıP ğederdik bu sene ölmādı, teK teK ğāTdikııŞTe, bu ğasTalık yüzüñden. ondan kērim, anam ğutlallar ğanı
115 hep çocuklarım ğandiliñ ğutlu olsuñ, bilmen şeyıolsuñ. he atlallarıanam ğānŞlerıaTlar. nāvruz bayramı mı deñler hıdıreñlez bayramı mı deñler ğanı hepisiñi ideller çocuğ°üm hepisiñi hepiciāziñi ideller Ta bu sene gelesiye hepisi olduydu, bu ğastalık ná zaman gidecek, bu ğastalık neřē gidecek ğızım, bu senē hepisiñi telefonna eTdik.

...

120 ayıanam ben türkü söyleyemān kī, ayıanam ben hiŞ türkü söylemān kī.

nēn ğuzum nēn

uyusuñ da bōyüsüñ

tıPış tıPış yōrüsüñ

oğullara ğāTsiñ

125 deřiñ başğa ne diyān kī , başğa ne diyān, ay çocuğ°ümüöyle deşin. bi ayranıçdiverān de içiñ. ē dolanıñ, orda ben gibi bi ğarı Taha vardı da, iyı masal söyler, iyı teselleme söyler.

adı ummānı da sarı deŕler◊emme, peK◊evden ıkmaS. ē adı ummānı da, g◊rdüññü sen◊o ğarıyı heyē' āmān. bān bi Şiy beceremen, o bi becerī bi becerī◊o ğocası öldü de.

...

130 bi de onu anlatıvirāy◊ın, ğocası öldü de. ay◊allāhım ğalasınıñ laf s◊letme baña bi a'rabası ya bī Şey ğarı gelmişimiş. āh◊Őamdan malı kesmiŐler de ciĝerini b◊rāni ğavı◊rmiŐlar da yimiŐlerimiŐimiŐ. o ğadına da et yasāĝ◊ımiŐimiŐ, ay◊anam, ölmüş ğalmış, bunuñ◊eviñde, misefir ğarı ölmüş ğalmış. heyē yemāK◊ verecekler◊işTe, orda bu ğarı ğocasınıñ yemāni verecāĝ◊ımiŐ. kırısı mı ellikisi mi ne yemāni verēcāĝ◊ıdi. ay◊allāhım.

135 ben seni evime dāveT mi eTdīm

evime dāvet mi eTdim seni

kilit mi vurdum āzıña diye

diye bi' ğadın teserleme s◊ler. o bizim◊iimizde s◊leyen◊odur, bi ğadın ēĝ◊er Şir s◊yler gibi s◊yler ğasTa mıykī.

140 dāveT mi eTdīm◊evime

kilit mi vurdum◊āzıña

sen benim◊evimde nāy◊e öldüñ diye

āh◊Őam ciĝeri b◊rā ğavu' rmiŐlar yemiŐler de yaTmiŐlarımıŐımıŐ, Sabā ğadar ğadınıñ◊adı nasibeydi, nasibe nasibe gız nasibe bi ğasana, hiş mi ğırlamadıñ hiş mi ğorlamadıñ. oy,

145 ölmüş buna ona öylen de ğadın bi teserlemeler ona öyle bi ğadın teserlemeler bi ğadın yağımlar yağTı. bizim◊adaniñ◊iinde ğa ğocaĝarıların iinde eñ Şey Őiri o s◊yler. ay nē s◊ylēy◊emediy kī, onu bi buluñ dīcēdim, allah◊allah, iderdi emmē iyi s◊yler, ben pek Şey s◊leyemān de, o bi ğadın teserlemeler yapar◊o.

...

150 ğaynana gelin ay◊anam genŐliĝ◊inde atışTıysa da işTe hindi herkeş ğocadı, oturdu. ğocasından, aylıĝ geliyeri baım aylıĝ◊ı geliyeri. o dolaydan, o para yüzünden◊ellēm gelinler ğaynanaları pek yermēri, tıķır tıķır◊ayda aylıĝ◊alıyeri ya. ben baım aylıĝ◊ı almam, Tāze ayakTayım. ğocamıñ◊aylıĝ◊ı ğaldı da ğani o emekli emeklilī bunu bāña aTardılar da onu alırıñ da. işTe var. ğaynanın gelinleriniñ yanında duran ğaynana epey

155 var, işTe b◊le yavrı◊m. ēr varırsan, seni de ğātice neñe yolladı de. benim yanıma de ben hi bişey bilemen bizim Őiri o berbaT s◊yler. heye onu s◊yledī üün ğaKKeTTen d◊ru, yalan dāh◊ēl d◊ru. o s◊ler ben s◊leyemen.

...

valla a yavrı°m nazar dēy°di diye laf°oluyoru ya iŞTe. dēy°er mi dēmeS mi bildim yoğ.
 160 nazar dēy°dimiydimi birine ne yaPaRlar, getiriller, anam köy hocamıS var, hocamıS var
 hocamıS ğapanmadı. oğulumuz ğapandı, õreTmenimiS ğaTdi de. bi ğadın°õreTmenimiS
 de Őenliğ°iderdik bõyle o seniñ dedin Őeylerde ay°allahım bicazde bad ğollar°dı ğanŞler
 oynardı, iP çekerdi, oğul ğapanıyca onlar ğaTdi. õreTmen ğaTdiydi, oğul ğapandı, çocuk
 yetersizlinden ğapandı. heye bu da bõle , imdi balığ duTuyoru anam balığ, hē balığ°ā
 165 õlan ğeder yasāğ°ıdı bõğ°ün açılıyomuş da. benim°õlan hep ğideyidi ya. benim°õlan
 çocuk°un°elbisēsini getirmē ğiTdi, çocuk°u da aldı, ora ğiTdi, ğaydiñ.

Adı Soyadı: Sıdıka Toros

Yaşı: 77

Mada Adası (Kumluca Mah.)

Okuma yazma: Yok

Konu: Ad koyma, Düğün ve Mevlüt Yemeği, Yemek Tarifi, Adada Günlük Yaşam, Göle Düşüp Ölenler, Lohusa Şerbeti, Tırtarlar, Göçebelik ve Adaya Yerleşmeleri, Kazaklar ve Balıkçılık, Gelin Alma, Kına ve Düğün.

Metin Nu: H1

METİN

eyi ğonuşayıñ baħalım, ne añnatayıñ, äsKí zaman mı añnatayıñ. iŞTe bu ğayına geŞme bi ölüm çil'le. un getiremăriñ, duz getiremärín, arzı°eTdiğ°inde daTlı bulamăriñ, acı bulamăriñ, bazar göremēyuruñ. ğayā dalğa oldu mu ğedemēyuruñ. çil'le mi çil'le iŞTe bu ada, yavrı°cı°ğım çil'le çil'le çocuğlarım. húsüsü ğederseñ. buyur, nāh°al kayıT, al

5 baħalım. ne añnatayıñiŞTe böyle, írezillik, eveli daha írezilliğidi. toros, toros sıddıka toros, yeT'miş°altı yaşıñ'dan çıkıyuruñ, yeT'miş°yedıye ğeçıyuruñ. yeT'miş°altı yaşıñıñ-ıçindeyiñ çocuğ°um, kırk dörT döğ°umluyuñ. çōk çōk çōk çōk, ben-ötä yahadan geldim gelin burā, aT'mışına elli yılınıñ ğatında añna. orđan, elli olurđana aT'miş°oldu ocaħ meşelā, ay başı yılbaşıñda o zaman geldim ben burā. On çocuğ°anasıyıñ. beşi öldü, orđan biri öreTmen. bi teK_ölum var. bi de buñların°aħlı ırmeS, gelin melin°olamadılar. sen°anladıñ, iki de gelin gızım var, obada elde. obalarda, el'de, heye hanı beyleriñde artık yanı eşleriñde. bilmeñiŞTe öldü yavrı°m, biri gelin gız°öldü dördü ğüç'Çük ğüç'Çükē, biri dörT ğüñlüke, biri elli ğüñlüke, biri kırk ğüñlüke öldüler yavrı°m. äv°imiz yöğudu, hurda bi tele vardı ğay°ınbubanıñ°olduğ°u tele orđa bi bi şey° çarpar gibi nā bīm nā bīm

15 bi şey°oldu çocuğlara, añiden°ölü ölü virdiler, añna. iŞTe böyle çocuğ°um, eşim°öldü hī yedi sene oluyor, iŞTe yedi seneden çıkacağ temmüsuñ birinde. iŞTe buncāğ°azlarna geçinivürür°üm. o da torunum bicāz torunum°iŞTe. iki üŞ°inamız var, sağ°arıS da onun şeyine turmāy°a ğeldi ğarāğ°aŞTa oturur buñlar da. öğ°retmen, anadolu lisesinde ādem toros. siz nirelisiñiS.

20 ...

böyle iŞTe ne ğonuşāy°ıñ başğa çocuğ°um. eväT, eñ eñ böyüğ°ünü ğayınbubam, anasınıñkı ğodu havanā. onuñ ğüç°Çü ğandı adım ğandı annemiñ°adı tāsline bunuñ ğüç°Çü şo āyşe, onuñ ğüç°Çü ismāh°an, ğaynanamiñ°adı ismāh°an, añna. ölenleriñ°adı

da iŖTe biri gene bu ismāh°anıñ_adı, iŖTe öbürüne ğöy°duĝ, biriniñ_adı fatmāyıdı,
 25 ğayınbubanıñ ħalasınıñ_adıyıdı. iŖTe öyle tükendi ğeTdi çocuklarım. ne diyām başĝa
 iŖTe gene de kepāzalıĝ bu ada gene de kepāzalıĝ. çok zor çöĝ, āniden ben ĝalp ĝırizi
 geçirdim. yaradan bu çocuĝ°u orđan ĝarāĝ°aŖTa yah'. bura bi bura ııcıcık bi bāh°çamıS
 var hurda. pat_ekmey°e gelmişlerimiŖ, ben_ora düşü'virdim tarlaya. orđan gücüle beni
 iŖTe ĝarāĝ°aca orđan ĝarāĝ°aŖTan ambuláns_lá ıParTaya on on_beŖ ĝün_öldü yaTdım,
 30 sitem ĝoñuldu buramda. e gene de gótüreceklerse pek, çok laf_iTdimmi ħasTa oluruñ.
 çok gezemān iŖTe bōyle.

...

yaparıS, çok yaparıS. ne yapılır çör'ba yapılır, döĝme yapılır, et yapılır, pilav yapılır foŖaf
 yapılır, gāndimiz yaparıS. hindikide ħazır yemāĝ°i oldu, meydāna çıkTı biŖiriliP de
 35 getiriliyorü çocüĝ°um ya'. ĝaÇ parāyısa meŖŖā benim eKiSsekıyın ben, ĝardaŖım_öldü.
 Ŗubatıñ yirmi yirmisinde hüle yirmi sāk'izinde öldü. doĝuz millarlık yimāK getiTdiler.
 doĝuz millarlık. dıŖarıđan geldi. arabasıynā, ĝaŖŖıyna, ayranıynā, eKmāyıne, yāndi içildi
 heŖaP yazıldı, para verildi giTdi. biz de öyle iTdik_œRvah°, on millar da biz virdik.
 öñceden bizde bu yoĝüdu balım yoĝüdu. encek gāndimiz mal keser, biŖirir daŖırır,
 40 gāndiñde olmasa ĝoñu ĝoñŖu virdi yeđi, hindi bi de bōyle çıkTı iŖTe. heyē bu da yeñi
 ādeT.

...

dōĝme, buydayı dōversıñ, öyle kepēĝ°ini alırsıñ, yurcuñ ĝaynaĝ suya atarsıñ, ezersıñ
 çomçayna duzunu atarsıñ, yāĝ°nı dōkersıñ teK'Rer tabāĝ°a ĝaTdıĝ°ında yāĝ° ĝızarTır, bi
 45 ħaranım bōyle bōyle böyle böyle çintersıñ, bal gibi yirsiñ. öyle daha dāTlı_olur, deřiñ,
 dimē miyiñ, yavrı°m deřiñ, ninni deřiñ, çocuĝuñ deriñ, Ŗāĝeriñ deřiñ, balım deřiñ hindi
 bu güç'Çüĝ°e Ŗuna bu başĝāyıdı bōyle iŖTe. yok, yā öyle yaĝın bilmen, öyle bilmen, oldu
 baĝalım sāĝ_oluñ. iŖTe ben den_œsgiler bilirse bilirdir.

...

ĝölüñ ne bi heKāyeŖi olsuñ, ĝöl, düşen_ölüyoru. çok, benim ĝaynım düşTüydü, üŖ ĝünde
 bulduĝ. Ŗo ulubaŖTa bi ĝoñŖu var, kúrTden geldi ydi bi eñ bōyük belālısı varıdı, o düşTü
 öldü. öleñ_oluyoru, evelı düşTü öldü. düşTüne dört Tene oldu bu mūh°iTde. iki dene
 köyden_öldü, Ŗo kúre deşiS Ŗorda Ŗo köyden aynı bi ĝayıkTan_ıkısı düşTü öldü. üŖ ĝünde
 bulundu o da ĝancalarına buldular. neler neler_iŖTe yavrı°m dünyā bōyle, dünyā bōyle
 55 çocuĝ°um. oñ ĝardaŖıdıĝ biS hiç_ölmemiŖ yitmemiŖiy°iS. on ĝardaŖıdıĝ, eñ
 güç'Çüĝ°ümüS bānim güç'Çüĝ°üm ĝazā oldu āĝlasam_elinde, dē yeTmiş ĝaç yıllarında,
 ĝocası gāndi bir ĝün biri ĝómdú bir ĝün biri ĝómdú. bōyük ĝardaŖlarım ĝalp ĝırizi oldu

öldü, böyük bacım ğalp ğirizi oldu öldü. gene bacımıñ biri ğalp ğirizi oldu öldü, ğalp var bizde. ordan işTe bänim tākım de öldü. hindi bi gız ğardaşımına ikı ölan ğardaşım var bi de ben, dördüS tā iki gız işiki ölanız, ötemiS temizleñdi.

...

var, benim ğayınımam, eñ güç'Çük, ben geldik kerı döğ'urdu ğaynana. ben meşelá aTmışına elli yılınıñ ğatında geldim deyəriñ na'. ondan kēri bi sene sōñra döğ'urdu, şindi imam buranıñımamı olur. oğur, ğuranıoğur, ā yimāk verriS, ğuranıoğuruS, şärbetıderiS. şeKäri suyu ğaynadırıS, şeKäri içine atar ğaynaTır söğ'udur, ııcıık boya atarıS vārgı. ğupalarına verriS. gätiriller, gätiriller, gätiriller, mezärlig'imiS burda da var işTe ötä yaħada da var, burda eveli ötä yaħaya ğonmuşumuş, ğadıklı soñra çoğaldıksır'a oranıñ gönü olmağı. ora çoğaldı ğāyri ğani, hindi şorda var mezärlig'imiS bänim herifiñ filán ö yaħada ya, ben de emanatıaTım, ben de orā ğideciğ'em. allahızın verir'se oralıyın zāten beñ annem bubamıasāletim sülālemıoralı burda hināmlı işTe bi ikiciğ ev var başğa yoğ.

...

ötesi buñlar tırtarlı diller ayrı bi sülāle buñlar, bi yerden gelmişler hu tırtar köyü deyəollar. yalavaç yandan bey'şäh'iri yandan bi yeñlerden gelmişler, eveli. şu taraf şu taraf he'pisi he'pisi he'pisi tırtar. burda yuħarıda var, onlar da tırtar, hepisi tırtar, hepisi bi sülāle onlarıñ. böyle işTe. bızä, ötä yaħaya onlar ğonamalı ğacı mēh'metlikıobası, hināmlı hināmlı obası diller, essasıora, o köye. göçebeyimişıeveli, göçeller çimendereye çığallar, aqşäh'irin dāğ'ana, ordan antályada ğışlallar. h'ebiceTdileri orda geşmiş yāvı'm, durduksıra durduksıra işTe ğarāğ'aşlı marāğ'aşlı bu daşı duşu sātıñca almışlar, ora oturuvurmuşlar, göçebelikTen vazgeşmişler, yerleşmişler heyē yerleşmişler, hindi bāğıTdiler bāħçe iTdiler.

...

onları filen ben bilmem, varımış şurda bi duTlar var, şorda şö Poyrazımızda ya, ordalarımışıonlar. çok burā çok neçer geldi gelen geşti, çok çok çok. sātımış sātımış heye. oñlar öğreTmişTi Säh'ar ğāyri oñlar öğreT..., yaħın öğrendi bura filán balıçılığ'ı çocüğ'um yaħın. eveli filán bilmezleridi hiç, yaħınıoğrendi burā. kırPısdan bi adam geldi, kırPısdan, o öğreTdi bu adaya. eveli benim hārifē öğreTdi, ondan kēri aldı virdi ğāyri herkeş bellēdi. benim hārifıoğreTdi. örmesini etmesini deñize atmasını benim hārif, ğayığ'ı filán benim hārif yapardı. şu binilen ğayığ'ı filen, yeñi ğayıqları işTe ho geliP geşTikleri, olma mı aħrabam dolū, anam bubam ordan geldim deyoruñıa' heyē.

...

nāh°al geldim, iŞTe gāTirdiler. ırdan°aldılar, ğayağ°ā bindiler. ğayıķTan burdañ°ata bindirdiler, heye indirdiler. nirde bulāñ gelinliği, gelinlik nā°alacağ. gelinlik nirde gelinlik nirde. bi ipāKlī gibi mā gibī bi sırT dikTirmişler, iŞTe bu. buna şalvar diriS, 95 ğocadon deriS, şalvar diriS, dimi de deriS dimi deriS dōğ°ru, āynı fisTan Ta KiyeriS, iŞ donū da KiyeriS, iŞTe ħani meşēlā ħani, o zaman gelinlik filān yōğudu burlarda. başġa yirlerde varımışdı ya' bizlerde yoğudu.

...

gına yağallar canīm.yağdırdım, yağdırdım. yağallar, gınayı yağallar. böyle gına türküsünü 100 çalallar, ellerini böyle şeyde sarallar, ayağlarına çalallar, çalallar hī çalallar, hōyle çalallar sarallar bizim burā Tepeñe çalallar°ıcık, altıñ ğollar, iŞTe gücüñ nēy°e yeterse, ğollar dōğ°ru, ğaynanaşı da ğor, ğayınbubası da ğor, aK'rabası da ğor, hepsi ğor. gücü yiten heyē. gınayı yağallar iŞTe gına türküsü var ben bilmen benlen de, onu oğşallar yağallar da, davu°lcı davu°lıñı vurūr, para daKaRlar, çok para daKma ürüsümü vardır bizde, altıñ 105 para geline. hōyle sıvallar boynuña damadına, benim°olana gel bari. iŞTe böyle çocuğ°üm. ırda ırda bubam gilde yağıldı, ġalabalık gız°eviñde olur, o zamanlardan ġalabalık dāğ°elīdi, īsan azıdı çocuğ°um şindik ġalabalıklaştı hērkeş çoğaldı ġeTdi.

...

bi evden dedim°a' benim°oñ çocuğ°um°oldu dedim meşēlā. böyle böyle seniñ°oñ, 110 onuñ°oñ, onuñ beş derkenē şindi çolçocuğ°ölmēyuru eveli çolçocuğ neyi°ölürdü, ızalırdı. şindi doğTur moğTur°olduğundan. yōķ, yōķ, yōķ, yōķ, yōķ, yōķ. ođul var, o da dāğ°aldı. varıdı oğ°reTmen, çocuklar hep burda oğudu benim çocuklarım filān lākin, ılmadı iŞTe çocuk tükendiksıra oğ°reTmen virmediler. imamı var, ġadın°oğulumuS var, lojmanı var, benim herif burā dikTi yaPTırdı. hüķūmeTden eveli lojmanı yaPTırdı, azı 115 azi āzāhūlé°līdi burdā. ħani muhTar ü°drah°eđer ya o da āzāsıyidi. ođul da yapıldı camīy°i de aynı benim hārif hūlé° vesāil°oldu yapıldı. lākin, öldü ne°idem. çok çok çok emek emāğ°i çok. emā çok dōğ°ru. heyē, ełe evire dūşmedi, ħasTa oldu ġarāğ°aca ileTdik. serum dağıldı ħaP°inne verildi, ırda āv°imiS var çocuğ°umuñ°evi var. ekmāK yidik, çay°iŞtik, burā yöneldik yine ħasta oldu. tekRār dōndük doKTora, bura geŞmedik ġāyırı 120 arabamızına arabamızına ġeri dōndük. ondan kēri doKTor bi tā serum bi tā serum dağTı. ısPArtaaya ħavālē°eTdi. ev Tarafıña varmadan°öldü yolda. dūşürmedi, düvēs kimseye sulih°işlemedi. öldü heye beŞ sene burda oğudu. üŞ de salurda oğudu. üŞ de ġāzi lisesinde oğudu şeyde ġonyada, dōrT dene de selçuK, oğudu, bir sene tırabzonda oğudu. üçünü teK°Rer ġonyaya aldırđık. everdik gelin°alıvır°dīdik, uzağlaştı. ordan gāTirdik 125 beriye. bunuñ, ünüversTē ġazanmadan°evlendi, ġazandı. tırabzonu ġazandı. ondan kēri

gäTdi. bi çocūğ°umuS°oldu, ğaldı, çocuk°ordāķana çocuk°öldü. ğalpcāzı ğasTa çıhtı
 bunun böyüğü, ondan kēri bu oldu ğayrı, ğa bu da maşallah°iŞTe aklı başı yerinde bi
 tah°ā da yaPmadılar. ğasan, o da ğasanıdı bu da ğasan. beri olañı da ğasanıdı. yoğ. imam
 da oğur, deK geldimi öyle de ğorlar, imam da oğur, ğuran da oğuTurlar, i şey°ederler,
 130 hepisini edeller. güzel°adeTimiz°eyidir.

...

oğursa, oğuyan°üfleyen, imam°oğur°üfler. başğa yoğ yoğ, öyle bi tırısımçı yoğ, emme
 ölüP geçersin, zekārete bindin, imamı ünleller geliller. imam°oğur. yavrı°m ğah. ya ya
 öyle tırısımımız yoğ. yoğ öyle bir şeyimiz yoğ. oldu çocūğ°um ğāydi sağ°oluñ çocuklarım
 135 ğāydin ğāydin. ne bilān çāKsinler mi ğasan. e çāKelim. öyle çocuklarım°iŞTe. eyisin di.
 yerin hepisinden, ah ğalbim ğasTa olmasa, ğalbim ğasTa. sağ°oluñ çocuklarım°ömürlü
 oluñ. Kim var hu yanımda hu evin sahibi var mı ölüm, gāTmişler mi kī. belki de
 gāTmişTir. ölüm ne bilān yoğarlarda filān de bāya da kimse yoğ. burā bi dāğ° damarları
 var, ora filen geçiyollar. ne bilān köyün ğatında filen belki vardır. hōyle gidiñ baķalım,
 140 adı sarı diller, hurdan gidiñ hōyle oralarda filān kim var. elimiñ döğ°rusuñda bi ğocağarı
 olaçak°evde bi tā, onu ğonuşTuruñ, ğaTÇa, ğraziya, yaşlı ğadın.

Adı: Mehmet Karasu

Yaş: 78

Okuma Yazma: Var

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Kız Kaçırma Hikâyesi, Adanın Satın Alınması, Honamlı ve Tırtar Yörükleri, Kosatlar ve Hırsızlıkları, Askerlik Anıları, Kosat Evleri ve Hikayeleri, Göle Düşüp Ölenler, Göl Hikâyeleri.

Metin Nu: T2

METİN

sâksen, yeTmiş yeđi, yeTmiş sâKiz, mehmet ğarasu. burda döğ°dum burda biTdim burda bôyüdüm. buralı anamıS babamıS öldü yoK kımsen yoK. hanım da öldü, olanöta yahada gediKlide äv°i var. orda işTe orda yaşāyor. biri burda işTe biS yalnızlık ğariban gibi ğaldık. hanımımölmeyāydı ırāh°aTim çoħıiyiydi. iki sene öldü öleli, sağ°oluñ
5 allahöırāzı olsun, geliniñöiķisi de aK'rābam burdanöaldıydım. eşimöakrabālı dāğ°eldi, eşim gediKlilydi, ğarşıdan.

...

vallā ne anlāTān gızım, bānimöaķlım. heyē, bēnöaldım ğaŞTım, işTediķ vārmediler. burdan bi' ğaÇırdım, ğāyīnā tā iki ğişi benöo yanna çıķana ğadar, ğorran kóyüne ğāTdim.
10 orda bi bildiğ°imiS vāridı. omöbeş ğün orda dördüm. bağ°ā bahtılaröorda bildiğ°imiSöişTe. aK'rāba dāğ°el de, burdan ğāTme işTe. heyē tanıdıK' varıdı. omöbeş ğünöorda dördüm. omöbeş ğün soñra āğ°abeyim varıdı, beni ördanöaldı, gediKliden ğorķumuSa ta' yoħardan dāğ°dan dolandıķ. sāfi kim kime, dāğ°dan dolandıķ, aşşā iñdiķ, yola iñdiķ tısaya, ordan döğ°ru aķşāh°eriñ, çimendere kóyüne. orāya biSim malımıS
15 ğāTdiydi sürü varıdı davar. davarı otlamaya ğāTdiydi orāya. döğ°rū onlarıñöardına ğāTdiķ. cemiller kóyünüñ ğatlerine vārdiķ, cemiller bāķçisiyle çeviksarāy bāķçisi döğüşmüş. ğarağ°ol ğelmiş, ğarağ°ol biSim öñümüSe gelivīr°di. sarı cizmeli mēmmeTöāğ°a dedi, kimiñ ciğ°arini yaķTıñ, dedi. yānda bildiķ bi adam var zāñgilerli.
20 ğāyri o yañdan siS zāñgileri filān bilebilirmiS... ğayır ğayır ğomtanım dedi o dā, buñların dedi, o yanna ğayvanı ğāTdi dedi, onuñöardına ğediyorū buñlar dedi. mävlüt dedi adamıñöadı mävlüdüdü, mävlüt dedi. öyle dāğ°elöammā ğāydi öyle olsun baħālım, dedi. öndan da ğurtulduķ, ğāTdiķ de.

...

e iŞTe beş Táne üŞ Táne olan çocūğ°um°öldü. ufāK°öldüler, birisi oñ säKİS yaşındayídı
 25 iŞTe, apandis vāridı ya bu apandis ḥasTalīg°ı vāridı hindi onuñ°adı sañı ğaḫTı ya, iŞTe o
 olmuş. sabahlā bi şı yōğūdu, ben ğodum ğeTdim ḥayvaniñ yavru'lama zāmānyıdı. sän
 dedim sän, ardımdan gel, dedim. bubā dedi balı°ğ°a varāyın da iḫı yüS meTire av ğāldı
 oñu atıvirāyın varāyın dedi. gelmedi, gelmedi, gelmedi. bi de onuñ güç'Çūğ°ü gız vāridı.
 āşamina ḥayvanın°orda saymazda var°aḥırı var, orā geTirdi. gız geldi, gızım dedim
 30 āğ°abeysiñ nerde āğ°abeysim ḥasTa dedi, sobāğ°an başında oturuYör dedi. näyse orāyı
 işledik ğeldik. iŞTe nāh°alsiñ dedim. buba dedi geliP gideriñ, dedi. ulān dedim neḁän
 āğ°lañ sän. bordan°aldık döğ°i zaman, ne patpat var ne arāba var ne bi şey var, varısa bi
 óküz kañgısı beygir°arābası. bürdan baTTanē ğaTa'dar birimiS°arḫadan birimiS°oñden
 duTā götüräy°mişiS gene bi şı olmay°cāmiş. iḫı ğişi biri bacāğ°andan duTdu biri götü,
 35 ğafa yañdañ duTduk. ayāğ°a indiresiye ğadar, apandis paT'lāmiş. sarıbeli ne yañdan
 geldiñiz, ne var a', sarıbeliñ bir yüzüne vardık, ali ḥocā dedim, ğederkē úSTüme ufaḫ
 suyūñü sāldı bēlli oldu. ali ḥoca, deḁim. arabacınıñ°adı terTibimdi, tertip dedim, arābayı
 bi sāğ°ā çāK, çocuk°öldü, deli miñ sen yāv deḁi çocuk°ölür mü deḁi. sen hele bi arābayı
 bi sāğ°ā çāK. ğayrı arābayı sāğ°ā çāKtik, orāda geçinimiş, ardımıSTan bi arāba tā ğeldi,
 40 gediKliniñ°iḫı yüS ğişi. orda ğeri döndürdük, gediKliye ğari ğetirdik, Sabağ°ā ğadar orda,
 SabahlaTDık, bāni gezdirdiler, öyle eTdiler. bi tāK şeydi o zāmān teleteler oluḫ dāğ°elidi
 ya. orda burdan mal gótürdük. orda kāsTik, yimāmiSi filān°orda vērdik. çadırıñ başında
 ğāyırı orda, ora ğoduk ya, orda vērdik de gızım, iŞTe soñumuS...

...

45 biñ°doḫuS°yüz°otuz°ältida aliñmiş bu ada, ben filān yōğumuşuyūñ. bō adā bin doḫuS
 yüz°otuz°ältida aliñmiş. şō şarkiğarāğ°aŞlı bi sāhibı vārmış bu adanıñ. heye o sāT'mış,
 biziñkinler°almış burayı, yani bubam gil yāni dōrT ğardaşmış, dōrT ğardaşa demiş o
 şarkiğarāğ°aŞlı adam. ben°ādāyı saTacāğ°ın, alacāğ°ñıS mı. oh, ālmamıyıs ğaParıs bile,
 ada kilitli sāndık. ğāyri bubam gil burayı ālmış, burda gemi filān yōğumuş, biñ°doḫuS
 50 yüz°otuz°ältida ālmışlar bura. öylelikle burda yaşadık böyüdük biTdik derkē, irāhātıs
 her şeyimiS var. kirázimıs bāh°çāmıS hunumuS bunumuS.

...

yörükTen yerleşmäy°iS biS, ḥonamlı yörūğ°ü deYollār hē biz°esas ḥonamlı yörūğ°ü
 dāğ°eliS de ḥonamlı yörūğ°ü deyi gediKliye derler. biz tırtarlı yörūğ°üyüS heyā, vallāḫa
 55 bu bilmene°āsKiden ne āsya di şey, ḥah, ortaasyadan o yandan gelmişiyiz biS. ordan
 gelmişiyiS, o yandan gelmişiyiS. iŞTe öylelikle burda yaşadık, bu yaşa geldik. baḫalım

buñdan soñra nāh°al°olacāz. yeTmiş yeđi yāşındāyñ, sāğ°oluñ allah sizi, sizlere uzun°ómúrler veřsiñ.

...

- 60 қазақлар vārıdı burda, dōrT ğazaқ varıdı burda, ğardaş dōrT ğardaş, ğosaTlar dirlerdi. heye bizim malı aşırvır°dimi biSim hāyvany gótürüller, hemen keserler yeşlerdi. onām' hırsız deđiñmi o bi'çim hırsızıdı, ho ğörgen buruñdan ötä bizi geçirTmeSlerıdı, örda filán tarladıK südürmeSlerdi, orā çifTe varsaқ mavızer filán varıdı, o ğosaTlar berbätıdı onlar dört ğardaşıdı hindiқ antelledē uşaқları varımış bizi o adadan sürüP ğovana nāleT°olsuñ
- 65 deşlerimiş. heyä o uşaқlarınıñ°eviniñ°öñüñde ikişár üÇer tiraқTór moturu varımış, zāñginlerimiş de. oñları biz burdan ğovasıyā neşer çäKTiқ, neşer çäKTiқ. hindi bizim burda bi siğ°ır°ağırı bi böyük hāyvany sözü yabana eşşäK, siğ°ır şu bu ğoyun davary. geliP geliP gótürüller keserler yeşlerdi. hāyvany çalallardı, keserler, yişlerdi, vallağa böyle. ebem varıdı benim bubamıñ°anası hiş kimseden ğorқmaSıdı emineğ°adıñ dirlerdi, heyē
- 70 ğadınıñ°erkäğ°ı de erkäğ°olur hā'. öyle erkäğ°ē filán däğ°işilmeS. yāni ebem emineğ°adıñ deđiñ mi millät bi dururdu. ğosaT°osmanı ğosaT ğadisi biri ğadıydı öbürü osmanıdı. ikisiniñ°adıñı unuTdum. ğaş mal kāsTiñiS böğ°ün deşıdı, ğaş mal kesTiñiS ğaş hāyvany deşıdı. emineğ°adıñ yiyiceқ ğadar kāsTik°ammā seniқini ellemediқ deşdi. hē işinden seşTim de gótürduñmú kimiñ°ölürsa ölsuñ ellēseler keserlerdi gızım da.
- 75 çoқ°eziyeT çäKTiқ°oñlarıñ yüzüñden, eñ soñ. öyle evlere filán hücum°eTme yöğudu. oñlarıñ°evı şo ilerde duTlar varıdı, ğoça ğavaK varıdı. onlar mı dikTi ğāyıı askiden mi.

...

- onlarıñ°evleri o yannıñ°isānları o ormanıñ°içindeleridi. onlar, öle böle bi ev filán yöğudu da işTe Turluқ gibi böle davary°ağırı gibi siğ°ır°ağırı gibi çadır däğ°el de işTe çadıra
- 80 beñzer bi şeyler. heye kerpişTen, örda ğışallardı, Soba yöқ, odun bol, bu gölde ğamış bitērdi, ğamışı biçellērdi, o seniñ değiğ°in gibi o çadırıñ ğırāğ°ana duTallarıdı. hiş söğ°uқ girmezdi üstüñden, hindiki gibi biranda olsa da üstüñden°örtseñ, ev gibi olur, o zāmān biranda miranda mı var, yöқ, yöқ. yāni hindi çıkTı, e gızım, ülān ne dāñ sen, bizi çoқ sıkTırdı onlar. vallā gızım, ismın ne seniñ.

- 85 ...

onlarıñ bi çürük ğayığ°ı varıdı. o ğosaTlarıñ bizim burdān°işTe benim hemşerimden oñ ğışı, bi de biSden böyük hāydi dedi o böyük şey, ğosaTlarıñ ğayığ°ına biñelim, gezmey°ē gidelim. yav ğosaTlarıñ ğayıne binilir mi ğosaTlar seni duTdumu deñize atar. biS birer çocüğ°uS, oñ ğadar. vārdıқ ğayığ°a bindiқ. ğayıқ sulāğ°ımış ıciқ°ötā yana varıñca

90 ğayağ°a su döldü da ğayıķ°ōTuruvirdi, sırtımızına, başımızınā. o ğosaTlarıñ°o bōyüķ
 ğarı ğāyırī ōlanlarıñ°anası ğocağ°osaT dillerdi, oñlarıñ°anasıña bubasıña abdurāh°man
 āğ°a, abdurāman āğ°anıñ ğarısı ğocağ°osat ğarısı ğāyırī ōlanlarıñ°anası bi Sopa çäKTi bizā.
 vallā bōyle ğarı geldi yetişemibilecēķ ğāŞTıķ ğāŞTıķ ğāŞTıķ neşeleri bu deñizi aŞTıķ.
 bizi bi duTsa öldürecek yaF çıyneycāķ. ıslāndıķ ğuramıza ğadar suya baTdıķ ğayıķ°ōrda
 95 suyuñ°içinde ğāldı, neşer ğōrdüķ neşer ğeçirdiķ de.

...

ben°asgerliğ°i deñizlide yaPTım, deñizlide dōrT°ay eyitim ğōrdüm ben. yirmi ay da
 ğāziantábıñ ğāzāsı islahiyede ğōrdüm. ben yirmi dōrT°ay asgerlik yaPTım yirmi
 dōrT°ay, iki dāne bayram ğāŞTi üsTümden. bizim ğünümüSde asgerliķ°ōyleydi. hindi
 100 asgerliķ mi var. heye bin doķuz yüS kırķ°üş dōğ°umluyun bēn. burdān, iŞTe bōyle
 ğārmanda pusulam çıkTı. para yōK, o zaman bi yoķsul zaman malımıS ğāyvanımıS
 var°ammā bōyle para bol dāğ°el. bürdan birinden bi beş lira aldıķ. bēş lirayna bēn
 hindiniñ beş yüS lirası belki de Tah°a fāSlası. ğāyırī deñizliye vārdıķ. dōrT°ay orda ecemi
 acami ēytimi ğōrdüķ, bizim bi çāycı vāridı, bölük çāycısı, hırsızımış. şēyde çayıñ parası
 105 bölük ğumandanına verilir yaTırılır bir ay ne biriķTirir°diñ. o da yaTırmamış vērmemiş,
 oñu çıkārdı. mäh°met dedi baña mäh°met ğarasu dedi. iy°i bi yüzbāşıydı bölük
 ğomandanımızdı. sāniñ dedi mēmlēKetin yağın burā dedi, deñizliye yağın dedi. gel çāycı
 ol dedi. sāni hēr bayramda izine yollayañ, dedi. ğomtanım ben dedim çāycı fełān°olmam.
 neyē' ben gezecān, dedim. memleķet ğorecān. seni dedi şarķa dedi bi sürēyin de bi ğör bi
 110 dedi. neře sürerseñ sür dedim, asgerlik dāğ°el mi, ğāyırī ğāziantábıñ ğāzāsı islahiyāye ora
 da zamānyla sāncāğ°ā çārılırmış da sürgün°alanıymışımış. heye oralara düŞTük de orda
 da yirmi ayımı biTirdim, ğēldim. yirmi dōrT°ayda bir°ay izine ğēldim. ğızım bir°ay izine
 ğēldim. hiŞ birinci āyda bura izine gelinir mi bura neře de, birinci ay, birinci ayda deñizi
 buz duTar, geçebilecāñmi. bura geldim bir°aylıķ izinim bir°aylıķ da dāğ°el ğaTDā
 115 kırķ°bēş ğüñlük ben bi nōbeTde bi fedāķarlım°oldu. nízāmiye nōbeti beklerkene' bir
 kōpeķ ğuyruk sallayarak bī āķ kōpeķ ğēldi, hōyle ōñümüden ğāŞTi. yāv şüpelēndim tabī
 nízāmiye nōbeTiñde silah milah. iyce tanıdı ğeri dōñdüm bi de beni tanıdı, pārla olur parla
 ne meşēlā ataş parla dırsıñ, ataş deşse vurmañ ataş deyi bilemesse atar vurūr°suñ hiÇ
 mēsúlāt yōķ. pārla dedim, parlāğ°a da dēvērmedi. bi çäKTıķ em biri, o zaman°em bir silā
 120 vāridı, em bir silā denir. ğursakTan doldurölür ğúP ğāTdi. beni dēğ°şirmē ğēldi nōbetÇi
 ombaşısı. bōle bōle dedim ben bī cināh°at°eTdim, ne°eTdiñ. bōle bōle, ta alay
 ğumandanına da ğabar vērtiler. bölük ğumandanı alay ğumandanı bilmeñ bōyüķ subaylar

geldi birçTdi. bi cāvu'r zehirimiş bizim, asgeriyāniñ su deposunu zehirlemē giderimiş. işTe ordan baña bu böyük subaylar omıbeş günlük, omıbeş gün muķāváTızini vėrdiler.

125 birçay da aylıķızininim varıdı, bi buçuķçay oldu, burā geldiķ oñ gún oldu deñizi buz duTdu, tā yeñi ävliy°im, ävlendim zātī birçāy durmadan şey°e gāTdim, aldım gāŞTım a' vėrmediler. birçaylık äv°liyidim. nēyse buz duTdu deñizi üstüñden geçemediķ, üstüñden geŞsek gırılacaķ düşecāz, altıña girip geberecāz. ufaKıoluķlar varıdı ğamışıoluķlar ğamış bitērdi, onu ğaķTırdıķ o da gırılıvır°di, o da orda ğāldı. şindi burdān bicāz burda bi

130 telsiz varıdı. gediKlinin mūh°Tarına bildirdiķ. asgerde de bi altı gūñüñ geŞTi mi āşkerlīni yaħallar, bölük ğumandanı da tembihçTdi ki, izine yollāy°cān da kimse bir gūñünü geÇirmesiñ dedi. vālla dōĝe dōĝe ēsKiTiriñ dedi. bizim gūñümüS zoPa çōĝudu, hindi asgerlik dī var mı zoPa mı var. nāyse otā yaħāniñ şeyine bildirdiķ, mūh°Tarına mūh°tar da şübeye bildirmiş, ğayrı bizim asgerlik yanmama durumuna gāŞTi. şübe bildirdi ğayrı

135 ora böyle böyle ğapıs ğaldı, o asger nāyse deñizıaçıldı. birçay durdum burda buzıaçılmadı bi ğabayel āsTimi bu göl, su ılır. ğabayelāsTi, oñ gún beŞ gün buz çóķTü, motorlu ğayıķlarınıS da yokıo zaman bu motorlu ğayıķ filān çıķalı oñ sene oldu. kūrāKli ğayıķ, kūrāKli, iyī kötū bañaıatlaTDılar. bu yeñişāh°erden araba bicāz açıķıaraba ayeRlemişler taķa tuķa bi araba. onūylā ğarāÇā ğadar vardıķ. ğarāÇTan bindiķ. otā yanna gāTdik.

140 birliĝ°e vārdıķ, nōbetÇi çavu'ş dedi. yāF, sān nireye giTdiñ sāni bölük ğumandanı öldürecek, öldürüse öldürür nāıyapalım, benim de māzarātım vārdı gelemedim. yörü didi seni bölük ğumandañı elıetāĝ°ne, bölük yimāķ yirimiş, vārdıķ, tıķıladıķ. bi baħtı bölük ğumandanı ne tembihçTdim ben size, dedi. hindi onlarıñ şeyinde arkadaşasgerliĝ°ini yaPmıŞTır. ōlece şeyi var sen deyivır° ğarita var. ğomtanım dedim,

145 bēn ğaderime ĩrāzıyıñ isterseñ dōĝıöldür, ğarıtāya bāķ dedim. bāy°şāh°er gölünüñıiçinde dōrT yañımıS gölile bāy°şāh°er gölüile çāvriili, benıoraniñıiçinde ğapıs ğāldım, çıķamādım, ölüm tāh°likesi varıdı. onuñıiçini geÇ ğāldım dedim. benıasgerlimden ğorķTüĝ°umdan gecikçTmedim. bi baħtı, ğaķTı ayreT dedi, siS burda nāh°al yaşarsıñız, dedi. ğomtanım dedim sānıōyle ada dēy°iñce küç°Çük dāĝ°el dedim. iki çatalıadadır,

150 ikisiñi bir gūnde dolanıP gelemeñ, dedim. ulanıeşöleşşek dedi Sopaya sürTündüydüñıāmmā dedi yine gurtarTdın ya dedi de, asgerliĝ°i de böyle bitirdiķ geldiķ. heye heye bin doħuz yüSıatmış beşin yediñci ayıñ bilmeñ ğaçında tēh°riSıoldum. mütāhiti var canım.

...

155 hindi bura deliñdi bura her yanı bāyşaridi. yōkōle bi burda bicāz benim ğaynıñ biri
deñize düşTü öldü. öndan kēri hēçbi şē olmadı, biz ēvel, ğayıklarına sandallarına ğamış
biŞmeye giderdik. ho yanna aqşār var, o yanna ordan ğamış biÇer gelirdik. gómğoqōt
gibi ğıñ bōyōük hayvana verirdik. öndan gelirkene ğayīğın dümeniñe bōyle
dayanmışımış. dümen çıkı'virmiş depēsüsTü gāTmiş, yüzmesiñi de bilirdi. sırtıyla
160 oluñca yüzememiş, çıkamamış, bōğōldu, öldü.

...

ta antelleden yüzgiÇ getirdik, dālgıç getirdik dālgıç dedi, dālgıç bi aTdı, bura dedi dibi
ōlece ğaya bunuñ dedi, inmen, aTman. adam dedi. o ğayaya filán bi daqılırsa çıkamaS,
dedi. bāKlen dēdi. ödü patladımı çıkar dedi. isānınödü patladımı çıkıyorú gızım. ğāyri
165 bi duyan köylü adam hep hō deñiz kıyısınıñ hep duTlarıñöta yañı beş yüs
bīnadamōldu. gece filán bāhtık orda yaTdık. ğāyri beKlerkē beKlerkē beKlerkē úŞ gün
dedi, beKlēcāğñiz, úŞ gün dedi. úŞ günōldumu dedi, úŞ gūnden soñra ödü paTlar,
düñülür çıkar, dedi. alabilirseñizalırısñız bi dā baTdımı çıkmaz ğāyri dedi. ğāyri her yer
sandal çıkTı. bi' şeyōTdi. bizim birarqadaş varıdı üsTüne āğōaÇ düşTü ayā topalıdı
170 topalı dellerdi. onuñ ğayīğnıñ bōrüne düñülüP çıkınca ğucaqladı, aldı, çıkardı da, bōle
bi adamımıS düşTü. şu hoyran kóyúñden filán çoqadam baTdı. tomrūna tomruğōa ğoca
ğayīğna hoyrānıñ ğoca ğayıkları olurdu. eveli motōrlu olurdu. oñlarıñ ğayī bōyōük motōr
ğaçak tomrūğōu yüklellerdi. ta bu yanna ğasaba yanna tomruq satmāya gidellerdi.
tomrūğōu yüklēyollar, bi dalğa duTuyōrū bi dalğa duTuyōrū, ğatranāğōaÇı tāh°Ta
175 biŞtirilecek. yāni bura cingōğōa ya tāh°Ta biŞtirilecek, ēv yaPılacaq. tavan dōşenecek
tāh°Ta ilāzım. cingō, tomrunā filán ğayıq bāTmiş. üç kişiymiş biri dibinie gāTmiş, biri
ğayīna filán şu dāğōınardıña çıkımiş bizim. biri tomruğōa biñmiş tomrūğōuñüsTüñe
düşmeden şeyōTmeden bu deñizinōtä ucuña çıkımiş, dalğa orā çıkarmış,
adamōlmemiş. tomruq dediğōin seniñ yovarlaq hunuñ hunuñ tāh°a ğalıñı āynı benim
180 gibi, hēyē kütúk. onuñüsTüñden düşmedenōra çıkımiş. biri bizimō ğayıqTan düşen
biri, hu dāğōin ardıña çıkımiş, dalğa çıkarmış. benim yanımda bi arqadaş varıdı. hayvan
güderdik güç'Çükbaş hayvan. baqtık gölüñ ğıyısında da bi payamāğōacı vār,
payamāğōacıñda bi şī görüyoru aK bi şī. arqadaşınōadı kāzım, kāzım dedim burda bi şī
görüyoru ben bi baqacām ğora dedim. ūF vārdım bi baqTıydım bi adām'. eveli aK göynek
185 kiyilirdi bōyle ātlet yōğudu, aK göynek, gōynēğōenden dalğa orāya şeye payamāğōacına
dolaşmış dalğa sallāyiPōoturur. bi baqTım bi adam, batırılmış ğayri ölmüş dalğa adamı
sallāyiPōoturur. buráyı evāldir buranın bi āğōası vardı hūsamōirāmetlik benimōamcamıdı.

bõle bõle, uF dedi sesleñmēñ yaF dedi başımızı beļāy°a mı soķacāğnız dedī. burā da adamlar gēldi zātī, adamlar geldi, ēğ°er õle bişey görürseñiS derāl ħaber veriñ dī, bi ceza
 190 alacaķ bī suşlanacaķ bi durum yōķ. burdan bildirdiķ ħoyrana ġāyırı ħoyranlılarīdı. adamlar geldi cenāzesiñi góturdüler de bu deñize de õldü çoĥadam bāTdı. çoĥadamõldü, heye hūrda ayasıñaltıñda ayasıñaltıñdan geldi. orda üş çocuķ bi bubası buzıñüsTüñden ġamış biçerķen buz göçi°veriyorı, dõrdü de buzıñaltıña geTıP ölüveriyorı.

195 ...
 hēş bi şī bilmeñ bēn heşoķul görmedim. bizim ġuñümüSde oķul filán yōğudu. oĥuma yazmam vār geñdi ġafamdan belledim, o da bi düzgún bi şī dāğ°el gendi ġafamdan oĥuma yazma bilenler ġayınlarım varıdı. benden ġüç'Çüķ, onlarıñeyi kötü bi şīler şēy°edivirir°dı. o ġadaroĥumam yazmam, ħarfı bilmem. o ġadar da cāhil dāğ°elim. hõrda
 200 ġızım, ħo yoldan gidecāñiS, heye burdan ġāTdiñiSmi daha ġārşıñızda, hõrda ardışlıķ varıa'. sāğ°ol sen de çoķ sāğ°ol hepiñiS çoķ sağ°oluñ.

Adı: Ümmühan Karasu- Murat Karasu

Yaş: 80

Okuma Yazma: Var

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Lakap Verme, Evlilik, Ad Koyma, Hastalık, Gelin Alma ve Kız Kaçırma, Ava Çıkma, Göl, Şiir Söyleme, Günlük işler.

Metin Nu: H2

METİN

Ü.K.: beñiñ, ummānı ğarasu, bāni bubam sarığızım sarığızım deyi severkene sarı ğalmış, geTmiş, otur gôzel ğızım otur, ābō onu kım demiş ğī, eveli eyiydimamma şĩndi õyle deĝõiliñ, yaş säKsen, ben gediKliliyin. bura tıltar köyü, ora honamlı obası, ben gediKliliyin, burası tıltarlı, heyē buraya gelin geldim, onısäKiz yaşıñda geldim.

5 ...

yaş yeTmişyedi. ket bi mómüSlüg°um varımış, bubamıasKerimiş. onuñla bana deýollar seniñ yaşıñ säKsen deýollar, õy°le eĝsik yazılmış yāni. heyē, ummānı deñler sarı deñler işTe bubamıñ sarığızım sarığızım deye severkene, õyle õyle señ beñ, onuñ diliñden duyduksıra. bubam da hemı işkiıçerdi hemı de deriñ hocayıdı, vallā hemı de işkiıçerdi.

10 õyle ğarısı ölmüşeşi. ásKere gāTmiş, evlenmiş. çorçocukoluñca adam da dālmış gāTmiş, başlamışıişkiışmeye. çocuk da beni hõyle çeķer mi yõĝusam. a yavrı°m hiñdi başlar hõrda ğoñuşTu burda ğoñuşTu. hõrda gósterir burda gósTerir. heyē, eveli çok gôzel beyit söyledim. şĩndi beyit meyit ğafamda bişey ğalmadı, unuTuyor. işTe māni her şey yapıyodum yāni. diñle guzum da ah valla bi olsa salāriñ geğer. hiş ğorķmam, 15 ğonuşuruñ, ğonuşuruS. anayaş o cüzdendē yaş yeTmiş yedi deýollar. deýollar sen, õyle deýoñama biz biliyoS, o adam säKsen yaşıñda deýollar hanı. bubamıasgerimiş guzum askere gāTmiş. asĝere gādince, emmilerim mi yazdırıvir°di, dayılarım mı yazdırıvir°di, yazdırıvirmiş beni. õyle üç yaşıleri göSükür. ğarşı bubam ben honamlı yõrüyüñdeniñ dedimca'. honamlı hah, onlardanıS. biS kóķümüSõñlardan. ne bilānıanam, çokTān, tabı 20 esgi. savaşlarolmuş, o zaman orālara gātmışler, gelmişler. ölen de olmuş ğalan da olmuş. tabikı savaşolur da ölenolmamı a yavrı°m. heyā. buraya gelin geldim. yerli bende aslım vardır. aslım doĝ°anānacıĝ°ından, anam zah°ar, acık cıplaķ böyümüşüyüñ, aslımıolmuşuyüñ.

...

25 bubacıy°ım dediykine burā anamas diller o dāğ°a anamas dāğ°ana gediP de davar güdüP
sığ°ır güdüP, odun çekemēyceñ, dedi. sende aslım var. ġarşidā köyde isTeyen var. o köye
verān de y°itişemēdiğ°ın yerde ben°eliñlen yapışāy°ın, dedi. ben yardım eđāy°ın, dedi.
beni ġandırdı dönderdi, bubam gōñüllü verdi. istemedimidi ben°āğ°laya āğ°laya geldim.
isTemedim, ben gāTmem. ġanı Şeye diye Tıltarlılara gāTmem deye, adaya gāTmem
30 deñiziñiçi bura, ben°ora gāTmem derdim, āğ°lardım. bubam beni ġavlardı. ben saña
yardım°ider baġarıñ dirdi. öyle virdi beñi ġandı gōñlüyne, sävdim, bi sürü
çocūğ°um°oldu. altı gızım bir°ölüm var. bi sürü çocūğ°um°oldu, bāġTıķça un°oldu.
ġaynanam ġayınbubam yanımda mefāT°iTdi. bāġTım°onlara da yerledim. am'ma
çocūğ°um Őu gün°oldu benim cenāzemī bura ġomañ, dīyom. amān ben gediKliye
35 gidēcān. ġarşıya, gediKliye ġarşıya gidēcān. Şu gün°oldu öyle dey°i yarışırs ġanı.

...

hindi böyle Şu Şey var bi hüçüre mi deġler ne deġler bi ġastalıK çıKTı ya. ġa FÜRÜS mü,
FÜRÜS deycēme hüçüre deyveriy°iñ°a. ġastalıK çıKTı ya, ben öġsürüP de böy°le
ateşleniviriP böy°le öġsürüvirdimmi yaF FÜRÜS mü' aslım mı. aslım her zaman böy°le
40 beni daralTıverir. bu açıl günleriñde Şey günlerinde. heyē aslım her zaman ġasTalanıyom
daralıyom hiÇ nefes alaman, onuñüçüñ ġasTalīma da hú cev°aP da virmeniñ de ġulā
yoķ. yedi Tene çocūğ°um var yavrı°ım, gız çocūğ°u öldü. bicāz°ölüm var, bicāz°ölüm var.
ölüm burda āsgerliğ°ini iTdi geldi canım. ölümü da āverdim°iki Tene çocūğ°u var. neyi
neġler söyledim, hiÇ°aķlıma ġeldiğ°i yoķ. düşünüyün, onu düşünüyün.

45 ...

muradım diriñ özümdeñ

yaşlar gelir gözümdeñ

ölümüñadı muraT, ādem ġoycādı bubam, adem ġoycādı, gelen bütün mevlüt°oķuTduķ.
miSefir dāvet°iTdiķ ġocalar, buñla bu ġadın murādına irdi. bu çocūğ°uñ°adını muraT
50 ġoyacāS dediler. heyē, eñ soñda erkeķ°oldu. ġayır biS°öyle gāTmediķ de biz°öyle ġandı
dünyāya ġeldiķTen kēri māvlüt°oķuTduķ. malımızdan kāsTik, māvlüt°oķuTduķ.
dāvet°eTdiķ. dāvet°eđince, didiler°onlar da bubam ben°ādem ġoycān çocūğ°uñ°adını,
dedi. ādem dīy°ince peyġamberiñ°adı ya', onlar da dediykine evet senī de
ġabul°ediyoS°amma, bu adam ġadın murādına irdi. öyle ġavas°edi, gızım°oldu ölüm
55 yoķ deyodu. bu çocūğ°un°adını muraT ġoycaS, buñlar murādına irdi dediler. bu
çocūn°adı muraT°oldu, heye öyleliğ°le muraT ġodular. biS yaPmadıķ, ġórmedim ben,
yaPmadıķ. nīdecān°asger°oluñca ardına ġedivimişiyin, çocūğ°una ġedivimişin, arabaya
bindim de orđan°indirdiler beni. onūna ġedicēmişiy°in arabaya binivēmişiy°in. ohō, gız

ğarı şiy° idemediñ aklıma getiremēriñ, şiy° evelki gibî deyiliñ. aqlım bi kere, gelir aqlım
60 sen gideñ hindi burda bunu sıkışTırdın hōyle diyoñ ya, gēlmeS°iŞTe, ōlmaS°iŞTe. kim
yolladı sizi beniñüsTüme, bōyle idiyollar°evel. bi Tek siz deyil, hēr zaman geldiler mi
beniñüsTüme yollāyollar.

...

şō olan bize baqıyo yā'. v°allaħa, aslım devam°ediyoru, ölüP gideriñ çok yaşamañ gayrı
65 yine de h°aKKıñızı hāla°lediñ, ben gāndime hiÇ°umudum yoķ. çok daralıyoruñ bir°iş
duTdūğ°um yoķ duTamāyoruñ. bir°iş duTamāyoruñ. yürümeye yürüyorū o da onuñ
ğafāsi ben ğadar°dy°le şey deyil. ben çok düşünmüşüyüñ°ellām ben çok.

...

a yavrı°m°iliñ°eviñe gidiceķ°olan gızıñ ne var, istēyoruñ gıS°ocūğ°u da anlaŞTıyısa,
70 ħāydi allahın°emri peyğamberiñ ğavliyne allah nāsiP°eTdise ğedersiñ. veriyoS ğeğeyo,
virdik giTdi, virdik giTdi, bicēğ°zim ğaŞTı, bicēğ°zi ğaŞTı ellām gıS. gerisiñi
dúğ°ün°eTdik, biri ōle iTdi de ötekileriñ dúğ°ün°iTdik bicēğ°zim ğaŞTı, o gediKliye
ğaŞTı, heye gediKliye ğaŞTı. virmedim, virmedim guzum, istediler de, bubası
ásgerdēy°di. çocūğ°uñ bubası áskeridi, dā ölüm°ásgeridi. ōndan bubası dāğ°el ğardaşı
75 áskeridi bubası öldüy°dü. o zaman, o zaman da gıS°ocūğ°u babam°öldüy°dü, eşim
ğardaşı da áskeridi çocūğ°un. onlar da istedilerdi ben de virmediydim, gece ğaķmış
giTmiş. çākiŞtim°āğ°ladım ħasTalandım. seniñ çocūğ°un da gızın da bi ğāŞsıñ da sen de
ben gibî bi ğariPleŞ, dēdim. başğa bi şey demedim. inşallaħ duTmamışTır. yaF geçiler
geldi ya. ummānı, torūnumuñ°adı, adım, toruna vērdiler. ne°diyiñ, ana geçiler geldi
80 ğatıvirsēñe avluya, gendim ğatsan ya dillerdi. geçiler geldi ummānı bi ğatıviriñ ğī. üŞ
güne varıyorū hülē. gelin°alıP ğediyorū o. ilk gün çalar°oynañ heye bayrāna. ertesiy°ğ°un
de gına yaħan. ertesiy°günde Sabahlē gelini alırlar ğedeller. tabi gına türküsüñü söylleler,
gınanıñ da var türküsü zah°ar. yāvırı°m dēyemēcān, biliyōrüdüm hepisini biliyodum.
emme şindi gāndi söylediğ°im desTanı söyleyemēyorun. gāndim yaħıp da söylediğ°im
85 desTānı, desTān yaPar gāndim söylerdim. ondañ benim°üstüme yollallar a', yapıyodu bu
söylēyodu diy°i, bi siz dāğ°el ki geleni yollallar baña, şu anda da hiÇ giTdi ğafa, aqlımda
yoķ.

anamas dāğ°ları yoķuşTur çıkılmaS

suyu yoķTur şar şar°aķmaS

90 köy°aşşā geŞTiysen hiŞ çāğ°ārma

dönüP de baķmaS

gändim söyledim, gändim söyledim buñu işTe böyle söylerdim de benim úsum
unuTuyōru. ğaynanayla neyinlatışmadım yavri°m. benim ğaynanamıñıadı meýremdi
ğayınbubamıñıadı münürüdü. ğoca ävde yaşadılar ğoca ävde öldüler, oñları yerledik. hiç
95 öy°le bi kótülüg°ümüSıolmadı. iyi geçindik, allah cenneTde ğavuşTursuñ. allāh°ım
mekānı cenneTolsuñ, deriS. bağ şindi anamas dāĝ° deyince anamas dāĝ° söyledig°im
biy°it aklıma ğeldi. ğerisi aklıma gelse' gelmeyoru. gelmeS gelmeS, bi kere yaş var,
yaşlıleri var. nerde gızım, bicēciķıolan çocüg°u düştü, öldü. emme yalıñızıeveli çok
ğonuşurlardı, eveli ğanı, ğacıleri ğapatam ben. aşşā ğiTdi o da şey davar. torünüm bu
100 ummānı, adım, ğocamıñıadı da ğasanıdı bicāz de olan çocüg°u var. onuñıadı da ğasan,
ğasana da söyledim, buña da söyledim, ana neydi söyledig°im ğa biriñi söylēy°ivir. başıñı
ucuñu söylēy°ivirse aklıma geri yannı geliyorü ammā. nerē ğeTdi bu nerē ğiTdi gändi
söylēy°än gändi biliP de söylēy°än nerē ğiTdi, neyā aklıma gelmeyorü, neyā
söylemeyōruñ, ne yaPcāsiñ deñizi ğavasıTdiĝ°iñ, çocüg°um yapamām ben aklıma
105 gelmeyor, siñirlendikÇe de Tepeme vuruyo, ölüm bu işTe muraT bu.

...

M.K.: genŞler hoş geldiñiS, nidersiñiS, hikāyeyi diñlediñiS mi, valla biS avıaTmaya
gidecēS úmmüh°anı bi çay māy bi şey yap, üçıaydır yasaKTı ya gölümüS yeñi açıldı
valla biS göle ğiTcēS siz ğonuşaduruñ, ummāni ğızım neyā çayıŞmediñiz, içiñ bi,
110 işTiñiS mi.

Ü.K.: ölüm gelin neıvañıt ğeTcek yaylaya, murāT gelin neıvañıt ğeTcek, ğa gändi gider
gändi gider, allāğ ğazadan beladan ğorusuñ, ey biıaradayıS benim çocüg°um beñi salmaS
ki bi yere, ğıSlarıñ yanına Tah°i yollamaS. orda ğalamaS burda ğalır bu da heP, heyē
M.K.: vallā oñları heP kitaPlaştırdıydıñ, o bāĥçada ğaldı ya bi şekilıöyle listeler
115 aldıydım. zamanla işTe biraz yaşlılıkTan dolayı şeyıeTdi. evet bi şiy°ler söylerdi. siz
ğangı üniversıTedensiñiS, deñizliden, iletişim, ğacıñcı sınıfsıñıS, hē oñul biTdi, ğa
çalışma. ne aslen memleket, ağsaray, hemşeriyik. āynı āynı ağsaray neyim hePıaynı bu
taraf, ğonyadanıayrılma, ğasān ğaydi ğasan, sen aldıyısısañ benıkine gerek var mı, bu da
benimıöĝ°lan. onbirıñci sınıf ğız doğuzuñcu, gızım dedim ya' çaydır şeydir ne yēceseñiS
120 ğāydin valla biS ğiTdik

Ü.K.: olur, hiŞıurama aklıma gelmey°cek. öyle düşünürüñ, unuTdum.

M.K.: vallā unuTuyo o genŞler, ğafası neyi bi on yılıöñce bilgisayar gibıydi de, ama
zamanla biz nası olacāz bilmiyorunıama, yaşlandıkça unutğanlığ dāh°a bi fazlalaşdı. bi
dedig°ini üŞ der beş derıoldu.

125 Ü.K.: bi unuTdum, geri gelmēyo çocūğ^oum, nōldu saña seniñ^o aqlın nāh^o alıdı da bōyle
 mala döñdü dīy^o i. dolanacāsañıS dolanıñ musāde siziñ gızım, gücenmeñ. aqlıma gelirse
 ben yazarıñ. ğaynanam benim yanımda mefāt^o eTdi, ğayınbubam benim yanımda
 mefāt^o eTdi, eşimiñ dörT Tane ğardaşdı. e oñlarıñ^o içinde beni sävdiler, ben baQTıydım,
 şıñdı benim^o aqlım neçeye giTdi, unuTğan oldum. gıS çocuqlarım bōyle dāğ^o ılıvir^o di
 130 giTdi, oñan çocūğ^o u da āsgere giTdi. o zaman bi yalıñıS ğaldım kī, o zaman aqlımıñ bi
 yeriñi ğāybeTdim, aman aman. hāydin.

Adı: Hatice Karasu (Tırtar) – X Karasu (Honamlı)

Yaş: 60-72

Okuma Yazma: Var - Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Evlilik, Ada Dışında Yatılı Eğitim, Göl, Göl Üstünden Yürüyerek Geçme, Balıkçılık, Düğün, Mevlit, Günlük işler.

Metin Nu: T3

METİN

H.K: hēP ğarasuyūS gızım biS hēP, çōğ°ları ğarasu bunlarıñ, var vār dā farklı da var dā, biS var∞a' iŞTe dōrT ğardeşTen türümüşüz, yāni iŞTe ğarasu var.

X.K: dōrT ğardaşTan türeme yāni.

H.K: hīncī şey∞olmūş gāTmiş.

5 X.K: há bē∞oñlardaniñ∞iŞTē.

H.K: bēn burālıyñ, adalı ada dēyollār burā.

X.K: bu da gōrūmcem iŞTe

...

H.K: ben, bu adaniñ dōğ°ma bōyüme burdayñ, tırTarlar dēyollarmış ēvelleriñde. bu adalı
10 dēyollar tırTarlar dēyollar, ne dedīğ°i belirsis hani. iŞte burada ben dōğ°ma bōyüme ben
burdayñ, ēvet, burda gelin∞oldum. vallā cuma gün bayrak ğağardı, pazar gün āvlilik hani
geliñ∞alılıardı. ğınayı yağallarken ğına ādetimiS de iŞTe, ğına āynı yağılır ğına yağılır,
toplum∞olaraK, iŞTe bōy°lelikle āvlendik. dōrT, üç gızım var üçü de dışTa biri māmur,
isParTada iŞTe ikisi de dışTa, oğul varıdñnda oğulū hindi ğapaTdılar. oğul varıdı beşī
15 hani beşīnci sınıfı burda oğudular, ortāyı liseyi dışTa oğutduk.

X.K: yatılıda oğudular genelde buraniñ biSim çocuklarımıS yatılıda oğur.

H.K: yā yoK' taşıma yōK kī, ğāndi...

X.K: uluborludā atābeydē ne∞dāy°in saña. o isParTaniñ demireliñ kōyūñ∞adı nāy°di.
oralarda yatılıda ğalmağ zorunda ğaldı. meşelā hani benim∞iki gızım var eñ güç'Çū,
20 doğuz yaşındāy°dı yatılıyā gāTdī.

H.K: atābeyde, atābeyde oğudular, oğuyı°cağ∞olañ, ğalası nām oğumadı, evet.

H.K: yoğ yaPmāyoS biS∞ōyle, ölünñ∞arğasından yēmāK verriS, heye māvli'dü olur.

H.K: siS mävlit dersiñiS biS yemäk deriS. evet yaparıSıonu, hanı öldükTen soñra yaparıS, şindi varıa' ilk gün verriS, kırkı oluyo, kırkıñı verriSıiŞTe, ellişindi gene aynı
25 yemäk' yaparıS, ha öylelikle uraşıP dururuS.

X.K: geçer gāyırı seneye meneye dolānır.

H.K: vallā hindi āğ°aT faSla yañılmāyo, şindi nāy°e saK'lāyān. hanı evellēri yanıyodu çok yapıyollardı. emme şindi herıāğ°aTı şindi ęvlatları ađlāyo, geri galanı ālāsa da āğ°aT yañsada oña göre yā.

30 X.K: ęy°ō' siz ğonuşuñ da ben şo yaña ğediP geliyuruñ.

...

H.K: dēşiyō iŞTe öy°lelikle uraşıyoS, şey varıa' adamlar bōğ°ün heP deñizıaçıldı ya gólıaçıldı ya.

X.K: heP deñize ğitdiler, góle ğitdiler, balıg yanı buranıñ eKseriyet balıKçılık,
35 hayvançılık.

H.K: ē ğeçim sađlā.

X.K: oñu da hePıerkekler şeye ğitmişTir ava, bōğ°üñıaçıldı yā.

...

H.K: olmaS, olmaSıa gızım olmaS, geliñertesı yapmāy°a olmāyo bizim burda. ancāk bi
40 dūğ°ün oluyō iŞTā. eveli üç gün oluyodu, şindī cuma gün ğaħıyo pazar gün, beyaz gālinlik filān Kıymedim, Tā yirmi beşıotuS senēyi geŞTi ay gızım gelinıolalı. buñlar var a' ayrı bi takım ğeydiriyollardı gelinlik olarak hanı, şeyli meyli iŞTe hanı üst donukıyle üstüne de bi şey kıyellerdī hanı yeleş' gibi daħım yaPıyollardı hanı diKTiriyollar hanı bu şey geliñlik filān yōğüdu. varıdı, rāñkliyidi canımıo duvağıöyle onıom beş yazmayı
45 birıediyoollardı, bi āltınıediyoollardı. āltın varıdı, böyle şeyıediyoollardı. iŞTe öylelikle āma şindi her şey, kaK'Tı. oñlar filān biTdi, oñlar biTdi. ben ğızlarımı çıkardım heP gelinliğ°ine çıkardım, üçüñü de burdan. şey varıa' duba varıa', dubaynā hiñdi motur da geliyō, taKsi de geliyō, her şey geliyō, o duba dediklerini devlet yaPTırırıvır°dı bizē'. iŞTe yolıatamāyoS dedilerıonu yaPTırırıvır°dılar.

50 ...

iŞTe ğışıayında zorluk çekiyoru gızım hiñdi iyi dē. ğışıayında buz dutmasā. buzuñ da hiñdi alışıncaK ğadar buzuñüzārinden de yörüyollar. İytiyacı olan, emmē biz varıa' hiñdi ğışıayı gelmeden, ğış ğıdā şeyimiS çayımıSı mūh°āzememiSi alıyoS. hasTalıK sayılıKıoldüğ°unda māzbur ğasisinde ğötürmek zorundāyıS. üzārine ben filān çok
55 geŞtim bu deñiziñ, emme hiñdik ğeçemeyoruñ. yörüyerek geŞtik, çok ğeçeller, ęvet doñar ölçeller oñu da bi adam şeyıediyoosā hanı şey tāmilıediyoollār ęyerısan, üzārinde

fāzla doñdumu geçiP gidiyollar, hī geçiP gidiyollar. burāsı, burdañ mı hōrdan girēcēñiS bāğ°lı olsuñ. çīzersiñiS, şey varıa' mezarlık bñ yañda anam, vallā birázı mermer. ēski de olabilir, bilmeñ vardır Sāh°ar. siS mezarlığá gidecēğ°señiS ħordan. var ben beşTen
60 çıKTım. eme orta filánıo zamañlar varımış da, bubalarımıSıoñutmamış. ħayvan güTdürēceS hu bu deyə. yaF şeyıeTmemişler. ħanı hePimiS şey bi şeyis biriS akrabayıS ya. o yöñdenıolabilir. siS girmek istēyorsañıS, şurda çeşme var, varıot da var çalı da var, emmá giTmek istēyorsañız, ħorda yol varıama ğalmağıistēyorsañıS da oñu bilemeñ. ne demäK. üğ°urlarııolsuñ. siS mezerá mi gircēğ°siñiS hindi varıa' balıçÇılar da varıa'
65 ħollara geliyo yā. siz varıa' dōğ°ru geldiñiS yerdeñ geđiñ. ōrdan biri aTlaTıvırır° sizi, ħanı bōğün gātÇēseñiS, tamam sen de savıol, siz de savıoluñ. o zāman varıa' hurdan direK gädiñ mezerá gäTmēceseñiS, hō adamlarıñ yanıñdan direK gädiñ. ağ°ları varıa' hePıatañ gelir. ordañ bi vatandaşııladıvırır°, aTladılar ya', sāvıol, ħāydi sen de üğ°urlarııolsuñ ne demäK.

Adı: Ayşe Karasu . (4,30- 10,56)

Yaş: 48

Okuma Yazma: Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Evlilik Adetleri, Kışın Gölün Donması ve Üzerinden Yürüyerek Geçme, Göle Düşüp Ölenler, Yol, Günlük işler, Asker Uğurlama.

Metin Nu: H3

METİN

valla, iyilik, sizleri sormalı, hoş geldiñiz. bänimismimayşe ğarasu, evet. ben mi, ğonuşmuşuyundur, ğonuşmuşuyundur şey çünkú heyJana ğapılıyom ben bi anda biliyon mu ğonuşamāyon. hı gırķ sākiz, hī tamamlanladım, burda şiyde ğışın ğonuşmuşTumondan.

5 ...

ya' ben ğarşidan geldim, ben gediKliden geldim, bura mada ādası geçiyō, gumluca geçiyō. ben burā gelin geldim. adaya gelin geldim ben. vallā abam hindi ğışın, hindi eyī, yaşāyoSamma, ğışın sıkıncamamıS çok bizim. deñizi buz duTuyōru, sıkıncamamız çok bizim. ulaşım yok, yolumuz yok. hıhı, evelde var yā, ben señi var ya görmüş gibiyim de

10 çıkardamadım. heye beñzer, ondan sordum.

...

ben mi yirmi bir yaşında evlendim ben, bura geleli yirmi sākiz sene ōldu işTe. vallā burda ğızistemesi, gideller, isteller. ondan kēli, gönderiller, vallā aracī olur. onlar ğederisTer, arāyı bulur. ondan keli tekrār gideller. söS keseller. ondan kēli dūĝünistēy°en dūĝün

15 isTer, nişanistēy°en nişanistTer. var nişan yapallar burda da yapallar. ondan kēli işTe her şey dūĝün her şiy°ini ayallallar. bir ğunewel kına yapallar, bizimiki ğun sürer, hē bi salōn° dūĝünü yapallar, bi de Kına dūĝünü tamam.

...

bi de yemāK veriller, yemāKli olur. burda ēt, pi°lav, çorba, ğalin çorbası diller burda,

20 ğalin çorbası Tuĝ°ka dīy°i geçer. ōyle eğerisSisTe, çıkarTırıSasarıS bayrāĝ°ā oynallar. yav° bayrak kaķtı ğun°oynallar, onuñertesı ğun°olur, ha bu ğun Kına yapallar. ondan keli ertesı ğun gelin°alır gelir, aynı salōn dūĝününe götürüller. nah°al ğedecek ğayaĝ°a bindircen, ordanarabāyna iniyōñ. ğayaĝ°a ordan ğayaĝ°a biniyōñ, duba, evelī ğayaĝ°a biñilirdi. şo duba varıdı, deñiS, orāya arabaya biñdirilir. ondan kēli burdan getirriS

25 arabayna. ondan kēli gelini indirriS, herkeşevine gider. vallā heŞ türkúsünü duymadım,
abam bu yaşı geTirdimammā heŞ duymadım, duydūsam dā ğafadan çıkmış geTmişTir.

...

ğölde ğaybolanımıS oldu, biri yirmi on sākıS yaşında bi genŞ düŞTü, ö yanda, annesi tā
çekiyi. annesi burda, ben, oñdan çocuklarım gāndimadada burda yaşadım için, o
30 sıkıncamayı çocuklarımı benadada ğomadım. biteciķ ğaldı onu dā, çünkü gāndim çok
çäKTim, gışın hasTamıS oluyo, ğayā bindiriyoS. ğarşıya iletisiye hasTa gāndinden
geçiyoru, bu sıkılcama var. buS tuTdu mu üstünden geğeriz, yürüyeRek geğeriz. gırılırsa
ğalan ğalır, ölenölür, gışın çōķ kōtū. hindi ne mā herkes ğayına biniP geliyo gidiyo,
amma gışın çok kōtū. hasTañolsa, Sāĝarınolsa, malınolsa, mekānınolsa atlatamāyoñ
35 ya. yaylaya çıkallar, çıkan vardır ya çıkıyollar, obadan soñra sindel yaylası. bu
dāĝolarınadı, şurā belikçalı diriS, burā, hōra da gırTaş diriS, bi de hōrda şiy var çatal
diriS. o dere ôtä yüzüne şiy çatal diriS. vallā burda ikiyüS üçcüz gişi vardır. otuz beş
hāne varadam var burda, var. emmē ūraşdıķ. gitmedimiS varmadımıS ğapılar ğalmadı,
çalmadımıS şiy de ğalmadı. gāTdileramma milli park oldū için, heye ona da bi şiy
40 yapılamāyor. gāndi şiyinammā sözüñ geçmēyor milli parkoldū için. bura öyle bi
yaşam.

...

ūĝurladıķaĝlayā aĝlayā ūĝurladıķ, şō ôtä başTa benim bi olan var. ūĝurladım aĝlayā
aĝlayā, gece burdan bindim, iki de ūĝurladım geldim aĝlayā aĝlayā, ğayıkla gece.
45 āĝlamam mı gözlerim näyin, onu ben için den āĝladım, öyle böyle āĝladık. bu
sıkılcama, gışın kōtū ammā hindi ne var her yer gúllúk gúlistanlıķammā gışın zor. yav
böyle dümdüz direk giTdiñiS mi, yol böyle önünüze yol köye çıkar, vallā benim gız ğaŞTı,
barıştık. kūssem ğaçıP giTsenabam, ğaç yıl, biray kūs durdum. ondan kēri barıştım.
dāvetēTdiķ. valla eyi mi ğonuşTum kōtū mü ğonuşTum, zoramma nápacan bi kere
50 ğeldim. tamam tamam ğörüşürseķ selam sōle, hadi gene ğonuşuruS.

Adı: Ali Er

Yaş: 63

Okuma Yazma: Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Balıkçılık, Kazaklar ve Dutlar, Tırtar ve Honamlı, Gölde Kayıp ve Ölüm Hikâyeleri.

Metin Nu: T4

METİN

burda döğ°muşuyuñ. o zaman, äh°Tiyarları bulacañ ben peK bilmiyorum, ya ne biçim meşêlä ne gibî bi şey istiyöñuS, valla işTe bizim hayätımıS mälçılıK, deñiz bi de böyle äğ°acımıS var hePîsi bu',

...

- 5 göle gidip geliyoru uşak, dâh°a bugün yeñi açıldı sezon. ta göl, yeñi açıldı. üçaydır ğapalıydı. aTmayá giTdiler yarın çekeller Sabāna, hayır hayır ğorlar geliller, eve geliller. hePîsiniñ şeyi vardır, işäreTleri vardır. Sabāna yaPışır çekeller. bura benim bu ev benim, bu gelinim, bu torünlarım, bu da hanımım, hocam başga ne diyän, benöatmışüŞ yaşındayım. ali er benim soyismim. hayır, hāyır hāyır hayır biS tırTarlıyıs, honamlıyna
- 10 biSimöalākamıs yok. onlaröayrı biS bura ayrıyıs. geliyo geldi geldi, çok geldi. hayır akşärli, ha bu mu, bu esäs tırtar bu işTe, işTe hocam ne diyäm başga diycäm bi şî yok. tabi tabi tabi vallä mal keseriS, et PişiririS, bulgur pilavı yaparöolmadı pirinŞ pilavı yapallar, oñdan soñra başga ne diyän.

...

- 15 ayrän, yörüg°üñ başı ayrän, tırtar da yörük canım, bis yalvacıñöaşşā tırtardan gelmişiyiS, onu bilmiyorum yalnız gediKliden eveli ğurulmuş bizimöada, bizim burā ev varқанá o yahada ev yoğumuşumuş. ilk burası, varımış, gäTdi oñlar ğazağlar gäTdî, hayır hayır hayır yöğudu yok. hā ğosaT de, şinđi hocam ben bi yarım da amcamgil akşäh°irin ğazağ köyünde oturur, ğazağ dedġ°inöadamlarıñ köyünde oturullar. onlar yarısı göŞTü başga
- 20 yere gäTmiş, yarısı bilmen nölmuş, işTe möh°acirlerle oñlar bir ğaldı.

...

- orda, yalnız esas bu ğazağlarıñ bi başı varımış. bubamöiräh°meTli, bubamöiräh°meTli oldu geçen sene, bubamöannaTırdı. buña demişler ki hanı demiş ki, bu ğazağlarıñ başı äh°tiyar nēy°se dede, ölüm filan yerde filan var demiş. hani o duTlar var ya köyöiçinde,
- 25 onları biz dikTiydik zāmānında, ama tabi ğāÇ yıl oldu, ğāç yüz yılöoldu kim bilir. meşêlä

bu älden dikme dāğ°el bu cenābı allāh°ın verdīğ°i bi şıy°, ēğ°ri duT, ğara duT derik, biri benimäv°imiñ°ñünde, biri hēmen hurda biri de ğarşı ilerde bāhçalarıñ°orda. iŞTe burayı guruyup toplayallar dātli yapıyollar. yēnıyoru, nā diyām°iŞTe cenābı allāh°ıñ verdīğ°i bi şī. iŞTe gāndilinden dātli, şeker gibi dadı var. valla hocam başğa ne diyāñ.

30 ğarşıya nah°al aTlaycāsıñıS, kim°ileTceķ sizi ğarşıya. burda mı ğalcāñıS, öyle mi, telefon°eTcēñiS°o gelecek°öle mi. nāh°al telefonuñ hañgısı, vodofon, ıcıķ zor çeker de türKsel°olsā, ha deñiS kenarıñda çeker, çeker.

...

gelirken dalğa çıkmış, ğayığ°ın°üsTüñe dikelirken, ğayık iniP çıktıksıra arķaya giTmiş.

35 anasıyla bacısı da varımış yanında, habarları olmamış hocam. dē burdan diyām kī, bu ala ğavaķ ğadar filān ğetmiş ğayık, ğorķma ğardaşı filān ğamışı duTmuş amma, ğamışı biliñ mi ğalın bi dut, ğāyırı öyle oluncu ğorķmuş, ğabara sālmiş gāndini, öldü, ölmüş. antályadan dalgıÇ gēldi, aķdeñizli bi adam ğurtarmış. hāyır ölü, bi adam çıkarmış, o zaman yemin°eTdim dērimış dalgıÇ, lān yeminiñ parasını virelim, bu adamı bize çıkar

40 dīy°i, beklān hocam ūŞ gün, ūŞ gün soñra çıkar, üç gün sonra çīķTı. ödü patlayıñca yüzüne çıkarımış, he ödü patladımı adam yüzüne çıkarmış, çıkardıķ da çıktı aldılar. gāldi savcı, yārma diy°i rica eTdik yarmadılar sağ°olsun doķTura, haķKāden iyi bir savcıyımış, yardırTmadı ne gerāğ°ē var, ğayığ°a düşmüş°ölmüş gāndilīğ°inden. iŞTe hocam başğa ne anlatıveriyīn, nası bi heķāye, tabi olur°olur, hindi kóylüyü biriKTirecān bi sürü derT,

45 eveli gelseñiS°olurdu. meşēlā dün gelseñiS°olurdu, millet heP burdāyıdı. şindi heP°ava gāTdiler av dóKmeye gāTdiler, geç geliller. yok hocam. öldü hocam°oldu.

Adı: Hanife Karasu

Yaş: 59

Okuma Yazma: Var

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Evlilik Adetleri ve Düğün Yemekleri, Kız isteme ve Kaçarak Evlenme, Gelenekler, Göl ve Göle Düşenler, Hatıralar, Yörüklük, Balıkçılık ve Avcılık, Günlük İşler, Yemek tarifi.

Metin Nu: H4

METİN

hoş geldiñiz safâ geldiñiz, ya' ya' kópeK nēy'in yoq. ya' ya' kópeK bulunmaz
bänim ev'imde, hī, horaya oturuñ baqalım. ben päK añlaman onlardan anam, añlayana
soruñ. buyür, yaşıım elli säKiz elli doqız var. ilkoqulu yazdı, oqumam yazmam var. adım
hanife garasu, hī ay ben öyle şiy yapamam ay gôzelim. vār üŞ Tāne gızım var bänim.
5 evërdim üçüñü de, üçüñü iki kere çocuq torun sähıbyıız yāni beş altı dene torun sähıbyıız
yeği dene. hē ā'in āmin hePisini hePisini cemī cümleyne hePisini.

...

gôzelim düğünler naS'Sı olur, isTānir gız biTer, efēndim. öndan kēri altı üsTü näy°se
gönüşulur. gönüşuldüğ°unda da añlaşır sa verisiñ. añlaşamaSsañ vēr°meSsiñ. meşelā
10 öğ°lan evi tarafıñdan toPlanıRlar. meşelā gönüşan gızlarınañ toPlanır, isTemāy°e geliller.
isTerse işTe gönölü varısa, gız da gidecāse sen de veriyosuñ işTe. düğün zamanı öñcesi
nişan yapıyosuñ verildiğ°inde meşelā yapılır°sa. öndan kēricēğ°zim düğün yapıyoñ, kına
geçesi yapıyoñ. öyle oyunumuSāyını ara yerde gibi, kóy yerinde oynar gibi öyünümüS
var meşelā. ekiP olur, halay çäKer heşābı. öndan kēri de işTe o gün kına yapılır gızım,
15 irtesi gün de gelin alıllar yāni kôfere götürüller, gelin alıllar. vallā ben onları filen
bilmen gôzelim hindi ben türkú neyi. yúksäK yúKsäK tepelere ev gurmasıñlar, dinilir
yāni. hē aşırı aşırı memlekete gız virmesiñler, diye gidiyo gāyır. ya' ben onu bilmēn.
bilmēn heraldā öyle ben Kendim Tā otuS sene küsür sene ölmüş, ben hazır Kendi şiyimi
unuTdum. gızımıñ birı de gāŞTı ha gaçaraq evlendi. yāni ikisini çıkardıq da o da
20 gaçaraq evlendi. adaya gaŞmadı, salur diye bi kóy var orda o yanda, siz nirelisiñiz.
aKsarāy gonya aKsarāy mı, sizler nirelisiñiz gızım, ho gız, sän kimiñ gızısıñ anām, hī
hele sänle bän aqrabāyın emme bilmēy°is baq. honamlıyın ben, hī garşıdan burā gelin
gēldim. hī iyisi kótüsü säKsen yeğide gelmişiyin, säKsen yeğide gēldim. gaŞ sene oluyō,
otuS sene otuz dörT sene olması ilazım. çocuq işTe evelleri buRlarda ıçık fazla olurdu
25 da, hindi alan dāğ°ını daşını ya burda çocuq mocuq olmāyo, hindi döğ°um olmāyo ki.

evel döğ^oum bänim zamānımda bile varıdı meşelā döğ^oumevi burā hemrişe gelirdi. efēndim şıye gidērdi ḥasdāneye gider ġarāca şarkıġarāca, onlar da ḥasdānede sağlık^ocāğ^oında başġa yirde meşelā aKşāh^oire meşelā orlara döğ^ouma gidērdi. hindiki evēlkī gibī dāğ^oil ki. valla bän hindi gelin^oalmadımoṇa şerbāT gelin gelirkē giderkē
 30 verilir^oemmē öğ^olum yoġ bänim gızım var. ḥanı bildim ġadar şerbāT de ḥanı dāmat gelin^oarasında içiriliyō. öyle bilmiyon başġa şerbāT yapTıġlarını bildiğ^oim yoġ. neṣeye bän^oöğ^olan^oevine orā giTmem kī. bän gendi ēv^oimde gız ēv^oinde ġaldım. üç gızım var, anam benim, üç çocūğ^oum var. biri burāda dā ġadiKlide durūr. eşi biz buralı bizim köylü dē ġadiKlide durur. aKbaşlı, ēvī vardır ġadiKlide öyle burda durmaz. sāsimi māsimi
 35 toplamañ^oanam benim, öyle işTe bilmēyān ne diyān ne bilān. düğ^oün^oolayı da işTe öyle, işTe gelin^oaldıġ.

...

yemāK tōyKā yemāğ^oē olur. āsgiden döğme diy^oi bi şıy kāşKāK diyir ya ḥa o eveli yaPılırıdı ya onlar pāK yaPılmaz. būydaydan yaPılır būydayı döveller dē, onu tam da
 40 bilemēyon ya. būydayı döveller, ḥaşlallar iyce ġaşşıġna çomçalarna ezellēr, öndan kēricāğzım taPPaġlara ġorlar^oüsTüne Tā mal yāğ^oi olarak yāñı tereyāğ^o olarak^oüsTüne dökeller tabaġ tabaġ şıye çıkarıllar. tōyKa didim yayla çorbāsı didimiS tōyKa çorbāsı bişer, pilav bişer,^oevēT^oēT nāy^oise bunları bunlardan. buyur, ēT bişir^oiS heyē bunları bişirilir. dāTlıdır baġ, aynı şıyinden hePisinden olur.

45 ...

öldü kōyūmüzden benim hurdan ġadiKliden didem, öğ^oluyna, öğ^olu düşTü. yāñı bi ġişi de Tā āy gızım ḥo yanda açıġTa. biri düşTü çocuk düşüñce onu gurtarācam derken gendi de öldü, çocūğ^ou da öldü. orda bizim şükran var hōrda hora gidiñ. o iyī añlaTır hōrda. şō sän geldiñ mi ġözelim burlara. şō ilerde soñ^oevlere döğ^oru arKaya, şükran şükran ġarasu.
 50 bizim burāñıñ fazlası ġarasudur. hī onuñ çocūğ^ou düşTü işTe bayā epey ikī üş sene oñ sene oldu. hī onuñ yañına üğ^orasañ^oo Taha iy^oi añlaTır. he hē āġrılı hı āġrılı tamam ḥah^oāġrılı. hī onu diñleñ^oişTe o iyī añlaTır.

...

ava mı avda biTdi ömrüm Sāten. av didiñ mi ömrüm biTdi. beş^oāltı senesidir gitmiyon da, eveli deñizde yaşārıdıġ. deñizden gel deñize git çocuklar gücücük gücücūğ^odü. bän deñize gideridim. güÇ'Çük gızım ḥattā ġayığ^oa varırdım orda uyurūdu. biz ġayığ^ona avıla üğ^oraşırġán, ġayığ^oiñ^oiçinde ev var^oa orda uyurdu. orda biz^oāv çāKer, ġayığ^oa ġorken, uyurūdu. kändimiz^oöreriz^oāğ^oları, o ordan nirden istambuldan şıyden getiriller. faPriġası yapār da o kese bellerini kändimiS^oöreris. gıyılarıñı, gıyılarıñı o şıy^oiki ġıran gıyılarıñı

60 kändimiSöneriS. yani mantarna gurşunlu olaraq, onu o gändimiSöneriS. ğayāğ°a gideñ
şamandırañolur, ōrda deñizdē herkesiñ şamandırası gibi, şamandıradan duTarsiñ,
çäKersiñ ğayağ°a. ğayıKTanolursiñ. balıg°ın varsa olañı alırsiñ. avı biTirdiKTen keri
gider nire atar geliriseñ göTürür°süñ. ōrdan, ōteden bärیدن moturunu çalışTırır şıye
meşelā mesāfe az ğaldī. öylelikolatar gelir°siñ. yā' bāKlemeñ ğor gelir°siñ, ğor gelir°siñ.
65 işTe bugünolatan, yārin çäKersiñ ya geliP. işTe ertesı gün getirdiğ°i nāsibiñde ne varısa
onu çäKersiñ. şamandıra filen dāğ°eşmez, bi çi dāğ°eşmez, āynı varırsiñ şamandıranıñ
dibine, şamandıra āynı řo ğolon varolā öyle durūr° ha ōndan bilırsiñ. ōndan duTarsiñ, avıñı
çäKer, gerisiñ geri avıñı nire atarsañ atarsıñ. hindi yazıñ pāK atılmaz, āqşamolatılır da'
gıřıñ, atar° gelir°siñ.

70 ...

ya' pāKölāyle bişi bilmen. ēy, unuTdum gāTdim ninniyi minniyi hı hı. onu diyemān
söyleyemān yā'. nāh°al nenni çäKeriñ nideyiñ, ninni çäKeriñ yāv ğapa şunu, heh. nenni
çäKeriñ ğözelim. nen nen ayāğımıñolucuñ üsTüne yāsTıg°ı ğoruz, yadırıyız. torunları filen
uyuduruz hoPucurüz yāni. ya ardımıza hoPucurüz, ipine hoPucuruñ, bizim köy yerinde
75 öyledir, yāni başğa yerlerde yok da, biz köy yerinde boynumuza aTdık mı ipi
sāğ°lamolur. eliñde ğoluñda götürdüğ°ün daşıdığ°ın gibi olmaz. hām ğaliteli olurol
zaman. ipi mi, burdan çıyniñdenolalıñ, arķana viriñ, arķandan çocüğ°ü, ğolonuñolaltıñdan
çocüğ°ü alırsiñ. çünkú arķaya virir geri getirir°siñ, bāğlarsıñ. sāğ°lamolur canım,
sāğ°lamolur, onu nēyim öyle bi çi yaParsıñ. evāT tarlaya da öyle gidersiñ, bizim burlarda
80 mēsēlā řiy yogūdu řiy hanı řāh°erdeki gibi dāğ°el, gızlarölāyle, ben öy°le büyütmedim,
ben arķamda böyüTdüm yani çocuklarımı. vallā böyle gözelim işTe.

...

āğ°aT söylenir, söylenir, bu sırā pāK fazla, bi abi amca amcamöldü bi yakında Tā. fazla
da yok, gādiKlide ölüyollarolışTe öldüler. bānimannem filen yāşlı vādesi gelenölecek
85 gözelim. vādemiz geldi mi ölecāğ°ız. mezārımızolız ilerde var. ben gādiKliye gidiyom
ben gādiKliliyin, gādiKliye gidecān. bu gızın bubası bānim, baña ēv yaPTıracaķoliki üş
şeneye şiy alcaķ, izin de. cemile bānim bubamna guzen. seniñannenne bānim bubamına
kuzēn. ali yörügün bilebiliñ mi abdullah° öğ°retmēnolabdullayı filen, ha benonlarıñ
bacısıyıñolıřTe. ben gādiKliyin sāniñolanañ da aKraβam bubañ da aKraβam bānim. hī
90 benonlarıñ bacısıyıñolıřTē, tamam. öyle gözelimolışTe nidiyoñ sān nidersiñ nişleyōñ,
okūyon, çalıřıyoñ. ha' anāneñden duyduyūdum. o da öldü yerine gelmişTi hī tamam
tamam. ne öğ°reTmenisiñ, ingili tāh°a iyi dāğ°mi. bizimamcamız vardı orda dā, o buña
öğ°reTmenol öğ°reTmenol dimiş, annesiyne ğonuřTuķ geçen. heye sucu bayram hıh

bänimamcamıŞTe. Һah o bänimamcam, ömamcam. faTma var ya' onuñ gızı mēselā
 95 amcamıñ gızı. tamam iŞTe ben de adanıñ kókenleriñdenin, kütüKlü kókeniñdenin yāni.
 hē aKraḃāyız. evelī gāTdimaveli, bunlar filen yōğudu bunuñ bubasıgil ufaKıufaK
 çocūğ°úқа biz bubañ dideñ yeriñi bizaldıq, bubamaldı. äsgidenev yeri varıdı o dedän
 onu bizaldıq meşelā. hī äsgiden buñlar bilmez bunuñ bubasıgiliñ çocuklūğ°unda gāTdi
 yāni. hī eveli gāTdi. iŞTe öyle güzelim, sizi burdan bän iletiviräy°iñ, isTerseñiS, şüKrana
 100 göTüräy°in mi, oқula mı giTcāñiS, mezára mı giTcāñiS. hī he yaşlıcana bi gadın
 varorda, Һäydi bi variñ. ipey yazdıñıS beni telëviSyona mı verēcāñiS. Һäydin.

Adı: Süleyman Yuvalı- Ayşe Yuvalı

Yaş: 60, 58.

Okuma Yazma: -Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Tırtar ve Honamlı Yörükleri, Yörüklük, Evlilik Adetleri, Gelenekler (Kırk Basması, Nazar, Kötek bağlama, Kurşun ya da Tuz Dökme), Yağmur Duası, Göl, Balıkçılık, Yayla, Dokumacılık, Günlük işler, Askerlik Hatıraları, Süs Eşyaları ve Takılar, Yıldızlar, Şifalı Otlar ve Otlarla Tedavi Yöntemleri.

Metin Nu: T5

METİN

S.Y: o zaman ayran ya ayran, evät, sor. yörügüş tabi canım doğma böyüme yörügüş. valla ne yapacäs, yörükçülün bi hayvancılına ulaşılırıŞTe. yaylaya geçeriS tabi, nisan sonunda, mayısın ilk haftalarında sindel yaylasına çıkarıS.

5

...

valla şimdi tırtar honamlı deye bi şey hemen hemen birbiriyne etiR katıl oldu yani. bänimaslán garageçili mi deyan veyahut da tırtarnan gariŞTık gayri canım şimdi. hanımlar tırtaroluñca bis de tırtarolduk. vallä çoközetinde ilerisini bilemiyoruñ yani. bis burä aKşäh'ir çimendere köyünden geldik. buraya hālen de benim müfūsum

10

aKşäh'irde yani. bubam buraya gelmiş, buray'ı alınca kırk beşlerde, bin doqus yüS kırk beşlerde ne mi, öyle bi şeyolması lāzım. didem bubamı burä goymuş, bubam burdan evli oluñca' bubam burä gelmē şeyolmuş, tāliP olmuş yani. buray'ı alanlar bu ilk yörükleriñ burayā geliP de ilk yerleşim zamanları da tabi onlar da bi yarım tanıdıkloluñca berāberalmışlar buray'ı, bu adayı. da burā o zamandan bura yerleşmişler.

15

yerleşince bubam buraya gelincek, biz de o zamandan bu zamana gadar bura'lıyıs yani. aKşäh'irden gene aynı şeyimiS var, bāğlantımıS var. görüşüyoS, arāzimiS de var. ävimiz de var. gazağ köyünde tanıdımıs var. ämcamiñöğ'lu var. bi yarım, orda bizim de vardı äv, äv yıkıldı oturmayınca da araziyi de saTdık.

...

20

buyur, vallä düğün nasıl oldu. burdā gayri bi goñşu burada oluñca bi mäh'alle yañın biribiriñe aralı dāyil, Tabi tanıştık burda hanımla. istäTdik, olumlu oldu garşılıklı, ävlendik. aracı filān istäTdik dedim ya'. hanımı istäTdik yani bi aracı gäTdi istedi. bubamla veyāhut biiki goñşu gäTdi istedi. şey oldu geldiler, biTirdiler diyālim Taha

döğ°ru, sözü kâstiler, nişan yaPTıK. ından soñra düğ°ünümüS. valla nişanda ne yaPacâS,
 25 nişanda lohum yedik, yüzzük daKıldı. şindiki gibî bi öyle şataFatlı bi şey yokıŞTe.
 düğ°ün üç günolurdu áma şindi gısalıdı. cuma gün başlar, pazar gün gelinolunır burlarda.
 o gün bayraK ğaKıar, düğ°ünün başlangıcı, cumartesi gün de sâğ°dan soldan dâveTiyeciler
 gelir. pazar gün de gelinolunır. vallâ öñceleri gezellerdi áma şindi giT gide şeyoluñca
 sosyeteleşTi mi diyâlim yânim şindi apar toPar oluyo yâni, esgisi ğadar şeyli olmuyorü
 30 şindi manzaralı olmaS. dâ öñceden biray öñce okuntu olurdu. düğ°üne geTceS dâye
 herkeS bi hazırlıK yapardı. evêt dâvetiye Tabi canım, ne olâcak bi tanîdîn kişilere
 hısımakrabâlara gômleKTir vesây°redir bi şiler gönderirdiñ. bôça di valla geliniñ bi âyrı
 bôçası, onu mûh°Tarım da bilir herâlda dâ bôça diyerek geline âyit olur.

...

35 asgerli iz'mir bornovada başladım. malatyaya gâTdim, ombiray, orda durdum. üstünü
 de yetmiş dörTde bin doKus yüS yeTmiş dörTde Kıbrıs harekâtında ordan da bingöle
 gâTdik. uçay da orda ğaldık. Oñ sâkizay. Biraz da sâğ°a Ta sola Ta gâTdik geldik faKaT
 gısa şâkilde. harekâT şeyiyle ordan da tekRâr malatyaya geldikordan da târisoldum,
 geldim. yoK yoK, orda bi şî yoK. onu ben şaka eTdim. vallâ aklımda ğalan asgerli
 40 ulaşırmayıdım. acämibirli olarakacämî eriŞTim, biTirdik. acämibirliñde şofor gursu
 şoforüdüK, acämileri orda öğ°retirdik. vallâ asgerlin şeyi bu, raĥatıdıK. eylenceli neolcak
 o zamanlarda bu yeTmiş dörT şeyinde sıkıntılı günlerimiS geŞTi yanî. şindi ayâmızıñ
 botuyna, botu çıkarmadanüzerimiziñelbisesiyne yatamızda da yaTdık yani. bi herangi
 bi şey apar topar gâderiz şâKliyne, öyle de yaTdıkânımızo, o da oldü. çatışma da
 45 çatışma ğayrı oldü zaman hanı gısa dönem harekât biTdi.

...

yâğ°mu'r duası yapılır. valla şindi köyün vatandaşı veyah°uT da içiñden bi zenginolur
 veyah°uT da köycek bi mal hayvanolunır. giTdî yerde kâsilir hámorda yeñilir-içilir
 hámorda döy°asıñı yapar. vallâ şindi cämide olur, bâzı bi beRirli bi yerlerde öñceden
 50 yapılmış yerlerde de oluyor. buyur, vallâ öyle eren, dede filân bildimiS öyle eren deden
 bi şiy°yoK. vallâ öyle fazla bi fıkra bil°gi filân fıkra pek bilmen. yök yâni ne diyân şindi.
 biraz da yaşlanıñca olsa bile unuTmuşuyuzdur herâl yani.

...

balığ°a çıkardım tabi ya'. vallâ aşşâ yoKarı burda çıKmadıK kimse olmazdı çünkü
 55 gólün-içinde oluñca burda herkäs balıK boludu, herkes geğerdi. aS çok burdan da bi şey
 gelirdi gelirdi yâni. vallâ balığ°a nasıl, anlaTân şindi balıK haziranıñ, ombeşiñde
 haziranombeşTe açılır, gólaçılır, yasaK dönemiñde. orda hêrkeso zamana hazırlanır.

- avını ğayını hazırlar, serbes gün oldumu ilan olur. o zaman herkeş gider avını istedi yere dóker. ertesı Sabahı da avını toplar gelir. allah ne verdiyse alır gelir göparátife verir°.
- 60 vallā uzağ gädellerse bekleyen de olur hanı yatıya mazoT fazla yañmasın deye yatan da olur. yakın olan da eviñe döner gelir, atar gelir. āvları gendimiS de tāmır ederiS. burda genelde õñce daha õñceleri göğce deye bi balıK varıdı göğce balıK, gızılğanat varıdı. aK'balıK derdik hanı şindiki kefal mı diyollar ne diyollarsa aK'balıK derdik biz ona. aK'balıK, sazān, soñ zamanda levräk dişli varıdı. şindi öbür göğce balıK diyeri normalı
- 65 ğayboldu gäTdi biTdi. dişli balıK tükeTdi onları. levräk genelde levräk yaPTı. şu anda sazān da biTdi dēsen olur yanı. levräk de yoK yanı. nāssıl biTdi nāsı oldu biraz da sāğ°dan soldan ğaçakÇı maçakÇı makine makine gullanmışlar. öyle deñdi. onlar da tabi şey zamanında õñlar da bitecek. dōrT, vallā şindi dōrdü de benden āyrı. herkeşin gendi evi var, işi var. şindi olanlar burda, gızlar gızıñ biri.
- 70 A.Y: ben neñannatāy°ın ben bilemeñannaTmasını. gelin oldum da āy gızım yāşlandım, unuTdum gäTdim her şeyi. vallā dedeñannaTsin neñannaTāy°ın ben. õ
- S.Y.: gızıñ biri şarkıgarāŞTa buralı da aslān fağat, õğ°reTmen ğocası. o ğarāŞTa durur, benim gızım biri de aKşehir çimendere kóyüñde o da gendi akrabamdā. valla işTe durumlar böyle.
- 75 A.Y.: olanlar çiftÇi gızım çiftÇi, çiftÇi deriS iste öy°le diyān ğayrı,
S.Y: bñğ°day, arpa, yoğ canım ÷le şey mi olur.
- ...
- A.Y: anam biz yaşlandık hindi ne ğonuşāy°ın ben hindi anlatamāyan, TaP TuP ğonuşuruñ, āsgiyi yeñiyi. ayşē, yuvalı, aTmış sākiS, yōK. işTe ondan diy°āna' cāh°illiKTen
- 80 anlatamān biraSı şı oluyor, vallā õñyēdi arasında õñyēdi yaşımiñ arasında evlendim.
S.Y: aynı eşik bir yaşTayık dedik ya'.
- A.Y: aşşā yoğarı, aynıyıs. ufaK evlendik. vallā işTe āsgı yōrük dñğ°ünlerinden oldu. ne bilēyñay gızım unuTdum gäTdim. dā elli seneliK. nēy. elbise kiydik. işTe fisTan deñlerdi, etäk deñlerdi ne bilān bildim mi var işTe kiydik. duvaK deñlerdi pullar atallardı
- 85 üstümüzä heye, işTe bizim güñümüzde de Tā gelinlik filān bi şı yoğTu. a işTe yōrük, entāri kiyerdik entāri de olurdu dā, etäkli derdik, fistan deñlerdi ğayrı, onu kiydik. elbisē şeyi unuTdum gäTdim anām. yeşil, gırmızı da varıdı yeşil de varıdı. ne yaPalım, ē çay yaPmışyıñdır. vallā gızım ben unuTdum gäTdim hazır yaPTıklarımı bile. aTmadıç o zaman filān, hindi aTıyollar da, o zaman aTmadık.
- 90 S.Y: o zaman ğāh°Feye duz hanı heralde meşur dāh°elidi. bizim dönemimizden soñra ğāh°Feye duz aTmaya başladılar. veyāh°uT duz veyāh°uT da aJı bi°bār.

A.Y: yeñi hanı atılır oldu hanı yeñi bi şey çıkTı. dāğ°dan daşTan mı gızaldık ne yaPTıķ. heyē yeñi atmayā başladılar. torunlarım da gōrdüm bān hindiķ. iki torunum evlendi úÇ torunum evlendi. oñlarda gōrdüm bu duzları yeñi yeñi görür oldum, duz atmayı filān.
95 içirillerdi, bal ğatarlardı içine, al idellerdi bal idellerdi, üstüne şekar ğatallardı onu filān yidirillerdi.

...

vallā başga ne diyābiliriñ. ğırķına gēdik iŞTe ğırķlāycaķ, ğırķ ğünde ğırķlardıķ iŞTe. daş daş sayārdıķ, daş sayārdıķ ğırķ tāne, olan otuzdan çık ar dillerdi gız da ğırķTan çık ar dillerdi, siz beni bi tam yayınlacāğ°ñıS. vallā gızım öy°leydi iŞTe. öyle dillerdi biS de
100 öy°le idērdiK. olanda otuS sayardık heyē.

S.Y: hālen hālen devam ediyorū yāni.

A.Y: devam ediyorū, ğırķ tāne daşı toPlarıķ, şē evelī hindiķi gibi şey felān mı varıdı anam, ısı mısı mı varıdı, iŞTe bu şey°in içine ğatardıķ, ğúğ°múñ°içine ğatardıķ. onūna
105 ğırķlardıķ, ıCıK duz atardıķ°içine, duz da atardıķ, duzlardıķ. duz da ğatardıķ anam duzzuna su ğatardıķ iŞTe onlarına iderdıķ. iŞTe çocuKlara öyle iderdik. torunlar da soñra soñra tabi inceldi. her şey inceldi soñra soñra her şeyler olurdu da. hindi görünüyor her şey oluyorū.

...

110 hindi burda dōğ°um yapan yoK dā, iŞTe neçedēcāñ. albasması dillerdi heyē dillerdi. vallā onu gızım nīdeller iŞTe al basmasın diller, birbirinin yañına varmaSlārıdı. inne dāğ°iŞTiriller. heyē iki Tane dōğ°uraniñ, üst üstüne gelmesiñ dillerdi. ğırķ basmasıñ dillerdi. inne dāğ°iŞTirillerıdı, eKmāķ dāğ°iŞTirillerıdı hanı öyle idellerıdı evelde. ğırķlı oldumu dillerdi ğırķ basar dillerdi. çocuK zayıf olur dillerdi. iŞTe ne annaTān başgā.
115 esgikī şeyler. ne annaTāyiñ, ninni söylemem mī sırtımıza aldık iplerinē. ipler dāğ°aldı ğāTdi hindi çocuK mu sarınan var.

S.Y: örüKmā deñlerdi örüKmā.

A.Y: örüKmā dillerdi heyē sarındıķmı ğederdik. gızım irazilliK malıñ götüñdā, sığ°ırın davariñ göyünüñ şindi çocuK büyütme ne var. o zaman zorudu. ğeçimiS göyunumuS
120 çoğudu. dā şo aķşāh°ir dāğ°anda olurduk, burda da olmazdık, aķşāh°iriñ dāğ°ana ğederdik.

S.Y: çimendere yaylasıña.

...

A.Y: çimendere yaylasıña ğederdik. hindi sindele gidiyōS da, hindi sindele yaşlandıķ ğayrı ğiTđimiS yoķ anam gelinlerim ğediyōrū, olanlarım ğediyōrū, gelinlerim ğediyōrū,
125 torunlarım ğediyōrū iŞTe ğoñşularımıS ğediyōrū. burdan ombeş yirmi çadır ğediyollar.

şey, ävöldilar hindî yayla evi aldılar. esKiden höyle eskikî hu yaylaya çıKTımıSda çadır varıdı. säKiz bāğ°i varıdı, gıl çadır varıdı, heye kenarına şiy çäKerdiñlonuñ hasır çäKerdiğ, hasır doğurduğ, çäKerdiğ. doğurduk kendimiS heyē, ē sitillerolurdu, gıl sitiller olurdu, gıl geçileriñ sitilleri, ēğ°erirdiğlonu, búkerdiğ doğurduk.
 130 ıSTarımıSolurdu. ıSTar.āğ°acında doğurduk heyē. hindi onu filán kim bellēyō kim, onu filán unuTduğ. geçiyi de unuTduğ şiyi de unuTduğ. hē geğerdiğ hindî hanım gızım hindî burda bi hōyle bi dam gibi şî gibi yapardığ dışardan. gavaqlardan biçērdiğ dam gibi yapardığ. hindî evleri falan avalandığ. o şiy°li evlerden yā' ne diyāno evlere hindi, ne disem bi çadıröevleröldiğ gāyri, ğaravan ğaravan, ğaravanöldi milleT hindî eKseri
 135 ğaravanöldi.

S.Y: ğaravan ğaravan, geninde ğaravan yaPTırıyollar.

A.Y: ğaravanöldiğ hindî her şeyiçinde. hindî cēy°ranı ışî var. gızım hu tarafa çimendere yaylasına geTdimiSde altıay ğalırdığ. eme burda dōrTay filánanca ğalırdığ. gışıñ burda durruS, yazıñno dāmımıS varıdı, kóyümüs varıdı äv°imiS var bizim çimendere
 140 yaylasında bayā äv°imiS var tarlälarmiS varıdı. orda yazlārdığ. gışıñ da burā gelirdiğ, äKime dōğ°ru ğasıma dōğ°ru gelirdiğ, burda dururduğ yazladı mı yene āynı ora geğerdiğ mayısa dōğ°ru nīsana dōğ°ru orda dururduğ. vallā hıdırelleSi guTlayan guTlardı da gutlamayan da biz filán nere, maliñ yanında hıdırelleS guTlāyoS gızım. hindi oldū olduğ olmadı olmadığ hanı. irezillikTen kepāzalığTen yāğ°aşTan yāğ°murdan gışTan. buranın
 145 gışı çoğolurdu evel.

S.Y: äsKi gışlarolmazoldu ğayri.

A.Y: äsKi gışlar, olmazoldu hindî.

S.Y: yāni äsKi ğar, olsun yāğ°aş, olsun.

A.Y: hanı esgikî ğar Tā yāğ°ardı orā giTdiğmiydi. e nölçak, irezillig°nen bōyüdü. onlā
 150 sarınırdığarqamıSa birer baTTaniyeyne birer de üstümüSe örtü. aTKı dillerdi yuñlu dōğ°ru geçilere, ğoyunlara, sırtıñda üşürse üşüycäK. ne yaPabiliñ.

S.Y: o zaman baTTaniye de fazla, neřdē bulacān. ğoyun yuñundan keçe yaPTırıllardı. döken keçeciler varıdı. yā' yāni usTası varıdı o yaPardı, çocüğ°a göre de yaPallardı.

A.Y: baTTaniye de yoğ öyle fazla bi. yorgan diKTirirdiğ pambuğTan. keçe olürdu keçe
 155 diğTirirdiğ, gendimisıiTmeSdiğlonu, iTdirirdiğ. döken varıdı. hiÇine irezillig°ne bōyüdü benim dōrT çocüğ°ümün dōrdü de. keçesiñi yuñuñu ğorurduğ gendimizden yuñuñu. ğoyunlarıñ yuñundanöiderdiğ. gendimizde olürdu. onu sarıñdığ mı geğerdiğıŞTe çoRu çocüğ°uyna dōrT çocuk böyüTdük dōrdü de irezillig°inen bōyüdü.

böyüdü hindik torunlarım böyüdü nāh°al böyüdü. nāh°al ĩraḥat böyüdü. hē sāKiz
160 torunum oldu sāKizi de ĩraḥat böyüdü. sāKiz, ğodular.

...

S.Y: ğoydular canım, nasıl, ilK adı ilK şeyde ḥoca gulāna ezan oḥur. orda öyle ismını
ğoyyollar yāni. bi ğaŞ ğún, ḥasTāne de dōĝ°an da oluyō bi hafTa yaTdī ğún de oluyō.

A.Y: ḥocayna ğonulur ĩŞTe. heye valla ilK ğún de oluyō, beşi ikisi ğún soñra da oluyō.
165 ḥanı biráz soñra da oluyō. idárdıĝ, para ğollardı. diŞ Kōllesi dīy°i dāTırdıĝ Tas Tas, sēn
beni hindi tam, nēy deşmēy°ē durdun, eVeT. bi cāhil ğarıym. hē anam ĩyle iderdiĝ ĩŞTe.
hē onu bişirirdiĝ būydaydan, būdayna bişirirdik tencedē. ḥaşlārdıĝ būdayımıS
gendimiziñ olurdu ḥaşlārdıĝ. onuñ ĩçine ğayı şīy nohuT ğatar, ğatar ğatmayan Tas Tās
170 dāĝ°ıTırdıĝ. onuñ ĩçine para ğoyallardı, diŞ Kōllesi bu deşlerdi. valla tePsiniñ üsTüñe
filán ğomazdıĝ. dāĝ°ıTırdıĝ onuñ kóy kóy, öyle eTrāfımıza eVlerimize dāĝ°ıTırdıĝ, onlar
da para ğatardı ĩçine. heyē, valla altını maltını da ğoñmāzdı. eveli altını maltını yīĝ°ın ĩle
mi.

S.Y: altınī hısım akraba kendi şeyinden çāvresiñden ğoyan olursa olürdu.

A.Y: çāvresiñden ğoyan olür. zāten ordan burdan ğoyan olur emme hindi ğoñuyorü hindi
175 her şey emme hindi diŞ Kōllesini bilen de yok hindi fazla da, hindi benim torunlarım
filán ḥanı öyle bi iTdik ḥanı ğüÇÇük şeye. iTdik onlara. iyī sāKiS torunum var.

...

onu kōsTāni keser dīr°diĝ. onun hōyle ipini bāĝ°lardıĝ şeyē bacāĝ°na. ordan ğāyı
bacāĝ°na ipi bāĝ°lardıĝ, onu dolandırırđık iki üŞ sefer hōyle bi' bırıKlar gelirdi buñu
180 ğoparsıñ deye. enik şey. kópākler,

S.Y: kōpē dēyo, genelde var a' ikī bu soñradan oldu da. genelde iki ävdeki çocuKlardan
veyāhuT ğonşularıñ, iki normal çocuĝları bi äv°in biri bi yandan gelir biri bi yandan gelir,
orā da para daĝarlar şeye ipe bāĝ°lallar kim eveli gelir de ğoparırsa şey onuñ.

A.Y: onu eveli ta esgikī anam giliñ ğúnúñde kópeĝlere ğoparTırlarmıŞ. ḥayvanlara heyē
185 ḥayvanlara iŞTe ḥayvan mı bırıK mı näy°se onlara ğoparTırlarmıŞ. böyle eKmāk
baĝlallarımıŞ bi de o şeylerine, bacaĝlarınıñ o ğatlarına, ğatlarınıñ ĩpiñe ipe
daĝarlarımıŞ, onu ğoparırmıŞ. dūşmesin deye. kōsTāni keser dillerdi. kōsTek kesme heyē.
öyle çocuĝlar da ğıvranırdı. öyle de ğoparırlar ğaçaRlardı ḥanı öyle şey idellerdi. äsKi
ğünden, äy ğızım Tā yarısıñı uñuTuP ğedēyon yarısıñı da.

190 ...

atı arabası varıdı ata biñmädim. atı arabasına biñdik. vallâ ne yapayınñ, aldılar geTdiler bu filân bõyle yanımda filân yõğudu. golumdan duTdularaldılar gätirdiler. ya' yâ' gâşırmadı. gâşmadık düğün yapTık.

S.Y.: düğün yapTık canım.

- 195 A.Y.: vallâ gızım ora bi dēsTi gorlardı. heyē dēsTi gorlardı. iP bāğ°lallardı heyē, oKlā gorlardı. oKlā horā gorduğ, iP kāsēr geçārdik. heyē dēsTi gıradık, dēsTi gıralardı. ben gırmadım filân. oKlā godum iP bāğ kāsTim hanı ipi gopardım dā. e õyleydi hindi ne bilāy°ın hindi ne bildim var. oKlā hõyle gorlardı önümüze hõyle hõyle geçecēmiS yere ipiñ yanına. orđan oKlā bi yoKlardık, ipi kāsēr geçerdik. yā', oKlā ipi hõyle bi' geriyollarıda ya oKlā da ora gorlardı, oKlā da hõyle dayardık. iP gırar geçer gēderdik. iPlık iPlık° heyē, õyle gırılmaycağ bi şı değ°el. õyle iderdik. iŞTē çõğ°unu bissem çõğ°unu unuTuyon hindi. esgiki dāvirde de emme hindi de iTmedik, torunlara filân iTmedik, ben torunlarıma filân iTmedik õyle.

S.Y: gafasına bişey dolāyviriyollar, gelinle õlanıñ gafasına.

- 205 A.Y: hē, hindi bicāz gelinlikleriñ hindi bi dāsTi gırıyollar, hindi gāy°rı şey°idiyollar bi dolanıyollar, õlanın gafasına. bānim torunum°āvlendi iki°üş sene oluyor iŞTe, õyle iTdiler hindi, gelenē õyle hindi gelenē õyle. i burđan bānim gāynın°õlanları dāmaT şileri torunları āvlendi. heP°õyle idiyoS hindiki āvlenenler hanı bu kóyde değ°il her yerde õyle oluyo her yerde burda değ°il de. düğ°unu görmedik hıÇ. mūh°Tar ben yañlış mı
- 210 gonusuyon yurúyúP batıyın ya'. hē iŞTe õyley°idi guzum.

...

- hindi bi gelinlik kiyollar bi duvaK muvaK yok. eveli bu gādikli kóyümüSden bizim burda kóyden gāmiş şiy°idellerdi tavı°k túğ°leriñi boyaTırdık çāşiT çāşiT, boyacı olurdu. boyacı°a boyadır boyadırdık. õnu hõle tuğ°edellerdi hõle şiy°edellerdi, emme
- 215 çok gõzel olurdu. altın şiy°edellerdi başına duvāğ°ın şiyine.

S.Y: hē māmedali boyarıdı.

- A.Y: saçı şiy°ölur peşişan bi halde, saçaKlı bi şiy°olurdu. peşişan dellerdi cıngıllı mıngıllı bi şiy°olurdu. onu dağarlarıdı gafasına hõyle. peşişan dellerdi. cıngık iT cıngıl dellerdi. eyice uzun olanlara hõyle peşişan dellerdi eyice aşşā inenlere hõyle. yā' şey.
- 220 gumúş gumúş, gumúşTen bi cıngıllı şı dellerdi. hurasına dağarlardı, duvāğ°ın dışına altın dağarlardı iŞTe. yanı, dağTı.

S.Y: dağTım tabi canım.

A.Y: üç gıramise dört gıramise, üç gıramiseyne dört sarı lira daKTı. bileziK yōġudu
guzum o zamanlarāy gızım. hindi bileziK, bileziK yiñi çıKTı yā bileziK o zaman şey
225 deġilidi.

S.Y: buyur, gıramise şey beşibirlik dedikleri varıa' en böyyüġü, onuñ güÇÇü.

A.Y: anām, burda ayran var bi için çocüġum.

S.Y: şindi vallā bi doKuzıoñ millarıediyo heralda. hē, büyük canımıo.

A.Y: yarımā üç millar deYollar lē yarımāasına gıramisenin yarımāasına. sārıılira tā şey i
230 bahalısına.

S.Y: tabi bahalı. var vār.

...

A.Y: vardır, vār. biS geline idrisiñ ġarısına aldıK yā'. ideriS, üç gün yemā ideriS. e
gızımıāynī mal keseriS, ġāyırı çorbasını pilavını dāTlısını. güÇÇük kesen güÇÇük keser,
235 bōyük kesen bōyük keser, durumuna gōre. hē üç gün yimā viriller. vallā pilav yaParıS,
ayran yaParıS, hoşaF yaParıS, daTlısını alırıS. salāTa ideñıider hanı her şey°ini ideriS.
kändimiS yaPardıKıeveli, Kene de yaPıyoS gändimiS. hanı öyle şey...

S.Y: şindi genelde hazır yemā dönüldü yāni.

A.Y: hindi hazır yemā dönüldü de Kenelliklē Kene dē hazır yemāK herıōġün gelecāk
240 mī. bi öġün geldi mi bidāya gēlmeS.

S.Y: kändiñ de hazırlarsın tabi canım, üç gün oldü üçüñ varıa' üç gün hazır yemāKçı
gēlmeS.

...

A.Y: gēlmeS, hindi emme yemāK virdinde onuñıo zaman bir gün gelir, birinci gün virir
245 geDer. emme düġünde filān her zaman gēlmeS. iTdiK, geDen Tā benimıiŞTē
ġāynımıöldü, bunuñ ġardaşı öldü. bugün, omıbeş günıoldu o zamandan, bugün, omıbeş
günıoldu, yarın kōmecē ġoñdu peşembe gün ġoñduyüdu. virriS.

S.Y: kırkı verirler, öldükTen sonra üç gün sonra bi şı yaPallar. kırkıñda kırk günıoldu
mu, kırkı elliıkisi yemāK virilir. āynı yemāK verilir.

A.Y: bişisiñi yaPTıK. kırk deġler elliki deġlerıiŞTe. yemāK verriS gene. āynı gene mal
kesen keser, öyle bi şeyıidenıiderıiŞTe. oKuduruS, hocamıS, hocamıS var, hoca kändi
250 kōyümüSden hocamıS var.

S.Y: hindi kändiñ de hazırlarsın veyāh°uT da hazır eTli eKmāK, şindi genelde eTli ekmā
döner gibi bi şı oldu yāni, eTli eKmāK yaPTırır, ayranla, herkeS gelir...

255 A.Y: Ayranna hē eTli eKmāk yaPTırıyoS, soñra daTlısıynā ôyle şeyinē yapıyoS. gızımıeveli atarlarıdı ya' duTuldu mu atıyollar, duTuldu mu atıyollar, ay duTuldu mu atıyollar.ıŞTe ne bilāıay gızım.

...

S.Y: vallā gızım şindi nazar dərken, nazar herkeşē bilmeS ki gızım. evelī nazar şeyıoldu
260 mu falan yirde iyi hoca varımış dillerdi, şindi ôyle bi.

A.Y: gızımıeveli nazariñ şeyi olurdu ya, hindi musKayımış nazarımış dellerdi ya'. hindi ona, ona filān gānan yok. nazar diller ne bilāy°inııŞTe nazar deyer diller ne bilāy°inııŞTe bildiğ°im mi var. eVeT, hocalardan, hoca okūycağ, musğā edicek, tağılacağ saña. vallā ona sōğ°uğ huyu deller, üsTüne seper deller. vallā gızım varıa' onu filān varıa' eTdimiS
265 yok. olenıölüyo, ölmıyēn, iyi olanııyi olūyō hayvanı filān. onuñ gözü dāy°di bunuñ gözü dāy°di deller hayvana deller filān.

...

ülkerııldızı, Sabahııldızı diy°eriS, Sabahııldızı diy°eriS, aqşamııldızı dimēyiS dē, ôyle ay dōğ°du mu ôyle şiy° yeñi dōğ°du mu gutlarıS, ay yeñi dōğ°du mu. āşamııldızıñı şeyıeTmēyiS dē, iTdīsem de iden varısa da farkında yōğ°um da, emme Sabahııldızı
270 ülkeri diriS. gızımıeveli yağı yaPılırdı da, hindi yağı yapan filen yok. hindi yağı mağı yapmāy°ıs.

...

S.Y: yağı yağı yapan doğTırlar hePııldü. şinciye gāşmedi yaqının nasıl yapılcā.
275 A.Y: nāh°al yapılacā, bunlarııŞTe, hu olur bu ot gōnur, bu oTdan gōnur çāşiT çāşiTıotıolurıdu onda. vallā olanotu dillerdi, ayvadēne diilerdi, ebegúmece dillerdi, gārgınotu dillerdi, ardıÇgilığ°i dillerdi, u siz beni temelli şeyııTdiñiS.

S.Y: esas doKTurlar öldü şindi, gerçi doğTurna yarışanıebe varıdı bu gādiğlıde.

A.Y: hindi gādiğlıde bi ebemiS varıdı ebe varıdı bi, o ġarı sende ne hasTalī varısa gúlebe
280 dillerdi ġanı, ġarınıünıadı gúlebe şey dēğ°ilde de nāydi onuñıadı bē' ebeniñıadı. gúlebe dillerdi de, mūh°Tar bilēcek gāyı adıñı, ġa şerıfeyıdı şerıfeyıdı, şerıfeıebe dillerdi hē.

S.Y: yalıñıS doKTuruna yarışan bi şiydi.

A.Y: yarışan bi şiydi. bōğün bi ġarı nēy bağıTmā gitseler bi şiyıeTseler seniñ filān yiriñde
285 filān var gızım hiş durma ToğTura ġit. yağı vurullardı. çok şiyıeTdik biz de ġeTdik, o yağı vurırdı.

S.Y: beni de çok bana da çok şiyıeTdi. elıynē bāsdımı bilirdi.

A.Y: elıyne basdı mı bilirdi. hurañda nırden ne varısa bilirdi. yapar, gāndimiS yapardığ, onu ġayı tārıfııdērdi. tārıfı idērdi onu dōğ°ērdiğ heye filān yerine doğTura ġit dērdi.

sende filán var gızım hiŞ durma, ToķTura git, bøyük yere git dərđi. o da valla toķTurđan
 290 toķTuruñ bildinden bilēmedini tā biliridi ħanı ōyle ħarı ōyle ūiyidi. gūlebe dillerdi iŞTe
 ōyle diyām. ōyle. hindi ħavāna biliyōr mu ħayrı, ebeniñıTđi ebeniñıeliniñ dēy°dēđi yer
 biliridi, ebe ōyleyidi ya' vallā hindi ħurşun murşun dóken yok eveli dókelleridi. ħurşunu
 eridillerdi, dókellerd, çocuklarıñıúTúñe.

S.Y: veyāh°uT da çoğalı evde duz, duz şeyidelleridi, duz çilelleridi, ataşı yaķallaridi,
 295 çocūđ°ú ūiyidelleridi.

A.Y: ħavururduķ, ayva Tavaşı olūrdu. tavada çatır çatır çatıridēdik. onu hōyle
 çırPardıķ, úTúñe bi ūiyiderdik, úTúñe bi su ħorduķ, çocūđ°ünı úTúñe dóķerdik.
 ataşına iyce çatır çatır çatarđı ō ayva tavaşı TúPTe, TúPTe olsun, ataşTa olsun.

S:Y: ō zman túpü nerde buluyoñ.

300 A.Y. : hindi olsa TúPTe de olur ataşTa da olur. ħanı bunuñ ūiyi yok. túPıolmıycaķ ne var,
 ħa gene de genellikle varıdı, ħúÇÇúķ túP. hindi bøyük túP çoķıemmā.

S.Y: ō zaman şey varıdı, ħazıocāđ°ı, o da herkeşTe bulunmazıdı.

A.Y: vallā her şey hindi, hindi her şey, hindi inceldi millet yā' kóy geneliñdē yōrúķçúlúķ
 filán bayā bi ħaķıp ħeder. hindi uşaķ çıķıyo ōra emmē, hindi bu yanda altıñda arabasıñā,
 305 altıñda ō paTpaT dē.diklerimiS. moturūynā taķsisıynē, arabasıñā ħediP geliyoru.
 tankerlerimiS var suyu gótürüller, üçer toñluk ikişertoñluk üçer toñluk.

S.Y: gızım şindi yóruk mörúķ ħalmadı. bi çobanıñıaltıñda soñ model bi araba var.
 önceleri dá sözüñ yabana çōđ°u eşşāK bulamazdı yāni. ħanı bi şı olmasında yañlış
 olmasiñ dā.

310 A.Y: merkePlerine ħederdi. hindi her yerde. anam ħonuşuyoS da ħayrı yañlış da olsa
 ħonuştuk. ne var uTanıP da onlar da benimıevlādım. onlar da benimıevlādım,
 benimıuşāđ°im nāh°alsa onlar da ōyle. iki gızım var iki de ōlum var. şura bi, onun
 ħāFızası birazııydirıonunıammā. ħonuşurıo benden de iyi ħonuşur. şır bilem söyler.
 bāşġa kimi ħonuşTurayın ne bilān benimıilti var. o da isTer isTemeS üzġün. keyfi mi
 315 olur canım. heP dāđ°dalar. burdan iki gelin ħiTdi hindi benim gelinler, onlar dāđ°a
 ħediyollar. gelirıonlar Sabah säKize dōđ°ru, ne biläyın ay gızımıışe mişe gideller. hindi
 ben dirim yañlışıolur. señ de gelirsin.

S.Y: ħonuşurıo äsKilerden filán, ó şır mır söylēyuru da, sän buraya geldiñ mi ōñceden.
 buyur, yuvalı, üzġünıöluñca varıa, Sabah geliller Sabah säKiz gibi yedi buçuķ säKiz gibi
 320 geliller. vallā şeyine ħonuşÇaķıolanları bulduñ mu ħonuşuñ. yarın çarşamba sän bugün
 gelmeseñ yarın beni bulamazıdıñ.

Adı: Ayşe Görar - Rifat Görar - Ayşe Çiçek, X

Yaş: 77, 79 , 67, 70

Okuma Yazma: Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Evlilik ve Düğün Adetleri, Kız isteme, Kırk Çıkarma, Diş Köllesi (Dirgidi), Diş Gömme, Dört Yol Ortasında Bebek Yıkama, Köstek Kesme, Nazar, Mevlüt okutma, Hatıralar, Tekkeye Gitme ve Yağmur Duası, Yörüklük, Yaylak ve Kışlak, Günlük işler, Şifalı Otlar.
Metin Nu: H5

METİN

A.G.: geçiñ gızım mademıora' hōş geldiñiS, otur hōş geldiñiS, gıScāğzım bura geç. bilemedim, ekremıamcanıñ dediğöi gideni geleni bilmem. ben bilmen ki gızım, eşe babannesiniñ gızı, faTmagúl. sän miydiñ gız rıfaTı alacağolan bänim torunu. i, sänıöğlan var mı didiñiS bän de var, didim. emme bir görseñiS bayılırsıñıS, üniversite
5 iki, olsuñ yā içerde teleFi°Syondā otuz säkiz yaşındāğöi ğadınıñ biri yirmi yaşındāğöi çocüğöü, olanı ğandırmışıalmış, siz de öy°le idiñ. ne yazacāğınız gızım siz, yokardı.

R.G.: hurda var geTiräğöin de bağıñ. fazla dāğ°el de okuyup bağımakı için geTiräğöin. neşelisiniS, neşesinden, deñizli, çal, hı, şinci deñizli çalda bi muhāsebeci varımış, sāne sonundā hesaP duTulurmuş. hesaP şiyleri ğontrolşiyi bir yıllık harç borç resmı
10 kurumlarda. beş guruşu denk getirememiş, bēş guruş, eksik ğelmiş, hesap duTmamış. üğ°raşmış üç gün üç gece dānk getiremey°ince zarfıñıçine bēş guruşu ğāTmış, üstüne de şöyle yazmış. burası çal, müdürlüğöü mal, mal müdürlüne bālı ya' orasınıñ şı, burası çal, müdürlüğöü mal, beş guruş, eksik geldi, zarfıñıçindenıal. o ağılıma gelivir°di çal diy°ince.

15 A.G.: sän şurā otur, çocuklara yağıınıoturma.

R.G.: yağıınıoturacām. şü hunuñıçinden seçebilirsiniz, hu benim dē aTmış yıllık dan bu yanağı şeyler var hunuñıçinde. hū içindekiler şiyirlerle bārāber, şiyirler neden yazıldı niçin yazıldı, nerden icāPıçTdi. hangisi, basılmadı basılmadı. onuñıçinden bāzı seçmeler şindi yine üğ°raşyoRlar. kime yokardan sandelleniñ biriniñ dā alayın geläy°in.

20 A.G.: gızım sän ğazāteci miñ? ikiñiz dē. antellyada mı. hurdan geT bi sandelle de çāK, bi de sen al.

R.G.: masdır yapmāy°ā, yurtdışına ğonderdimidi, bu sefer dil olmāy°ınca ğabulıçTmediler, beş yıllıkıingiliz dili edebiyatı okudu. üç yılda biTirdi beş yılı, ondan

25 sonra uluslararası hukuk fakültesini duTdurdu dört sene de biTirdi. aynı fakülteye üŞ
senē deñiz hukuku üzerine masdır yaPTı, aynı fakülteye õğ°retim görevlisi oldu. geçen
yılãğ°usTosda da doçentoldu. londıra uluslararası fakultesinde õğ°retim görevlisi. kırk
küsür yaşında, ē epeyõğ°raşTı ğayrı canım.

A.G.:fatmagüle, ğoş. hī nē ben añlatman. ğah oñū deden bilir benañlatman. ğandı
dũğ°ünümü bildim yok. säKiz yaşınday°ıdım säKiz. hih, verilirıdı evelı, dedeñe sor gelsiñ
30 de. säkiz, üÇ, ikisi gız işTe ingilteredē bi emäkli ğākimõğ°lum var emäkli oldu
antelyadā, dõkTur bi gelinim var, õğ°luna da seni alıvırcāğ°ın, dokTur ğanımiñ gelini
olaçān. õğ°lum da çok ğuzēl, ámmá ölüm çok ğuzel, allāhıçin cānnım benim, nıdecāñ
annesiyne bubasını õğreTdim. sän bānim dedimi nıdecān, bān ğonuşamañ. burda davu'llu
zurnalı yemäkli gelinalmalı, kına ğomalı, bi balo iTdiğ, bi de salon da iTdiğ balo ikı.
35 şinci o torūnuma da õyle idecām. hı' ũhū zānginler zānginler çok zānginler. bān bān bile
neler tak'karın. oy bānim canım bēş dene beşi birliK, bēş dene beşi birliK, beşi birliK.

R.G.: beşi birliK yaF beşi birliK dağar.

A.G.: ğaŞ tāne yaF biri ğaŞ onuñ.

R.G.: ombeş, on yēdi milyar. on yēdi biñ lira beşi birliğ°iñ biri.

40 A.G: hī oñdan soñura ta şöyle altıñ dağar rıfata.

R.G.: kimi evēriyoñ sen buñla kimi, ğā benim torūna. ufağ°ikiñci sınıfTa oğūyo.

A.G.: ğēl ğēl, gel āy°şe oturalım diñlē°lim çocukları.õ õ yeñgene soruñıŞTe. bān ta
evellerdenoldum, ben ata biñdim bu otobüse. gel burā āşā. böyle bi torūnum var rēsmini
isteyān de bi ğösterān.

45 ...

A.Ç.: ben ata bindin mī, laf mı edivērecān. sän ata bindiñ de ne laf edivirecān.

A.G.: hē, ğāç yaşındasıñ, ğüÇ'ÇüldürüS, biziki ğa' ğüÇ'ÇüldürüS, üÇ yaş böyük. rifata
ālacām bunu.

A.Ç.: kim böyük, o mu böyük bu mu böyük. bazarlını yaPıyo.

50 R.G.: bu gızı õğ°luna alıverıyo da torūnuna torūnuna, onuñ bazarlığını yapıyo.

A.Ç.: parayı viräy°in de parayı viräy°in de õyle oturāy°iñ ayşe yenge.

A.G.: amanāy°şá acelesi varımış ğibi.

A.Ç.: ammā acálesi olma mı sāğ°oluñ allahırazı olsuñ altı yüzüdü demi. ğarāÇa ğeTdi
böğün. bilmem vallā nerdenaldı

55 A.G.: yāvırı°m, acelesi yok didim bān. eviniñ kirāsı, otur bağāyın.

A.Ç.: İyyizlanacım sen nasılsıñ. bän mi elli dörT döğ°umluyun gâç°oluyorun. ābō yeTmişiki mi olmuşuyñ. olmamışımıdır gız. elli dörT döğ°umluyun yeTmişiki yaşında mıyñ

A.G.: ne sandñ, ana ben de kırk dörTlüyün, bi de bāni hesap°edivir° hı

60 A.Ç.: yeTmişiki dāğ°ilindir gız, aTmiş säKiz, āTmiş doğuz

A.G.: yeTmiş yedi, yeTmiş yediyin. hē canıñ istemedi dēmi yeTmiş yeTmişikiyi.

A.Ç.: istemedi canım ben çok gördüm°onū.

A.G.: yeTmiş beşim bän yeTmiş beşTen fazlayın hanī, yeTmiş yediyin.

...

65 A.Ç.: yaylaya gederiz arada bi gederiz, pikniğ°e gederiz, şeye gederiz, malımız melimiz yōğ. yerlisiyiz de burda da dūrmadık fazla, mēmuruduk biz kötahyā, bilmen nerē, orā hurā gāzdik°öyle, ta yeñi geldik, geleli om bir oniki sene oldu. yani emāKli oldu adam, geldik kōye. gānŞliğ°imiSorlarda geTdi. bebeKleri mi, Kırkı Kırk daş sayarıS. Kırkdaşī bī şeyiñi°içine ğatarıS, çapu`Ta bāğ°larıS. bi ırbīğ°ıñi°içine ğatarıS bi şeyiñ, ğapalı bi şeyiñ.

70

A.G.: gūğümüñ.

A.Ç.: ordan soñra KırklarıS, yıkarıS, oñları KırklarıS, yıkarıS, bi de içine yūs'süK varısa yūs'süK°atarıS yāni daşıñi°içine. atmaSsak Kırk daşına yıkarıS. dağılırdı eveli ya hindi hindi dağılmāyorū, eveli göKboncuğ dağılırdı, nazar dēymesin diye, arınā arқasına dēğ

75

mī benim bebēm mēh°medin varıdı. ārında bi göKboncuğ, iki üç gırmızı, bi de göKboncuğ bi de şey nēydi onuñ°adı şey, hayır.

...

A.G.: nazārlıK de, zāh°ar deveboncūğ°ü

A.Ç.: deveboncūğ°ü değ°el, boncuğ°ölur hōyle onu önüne daқarız, arқasına da o nazarlīğ°i daқarız. hindi daқmaz°öldular hindi, eveli dağılırdı. ğazana mı ğazana dēğ°el şiy, şiy yapallarıdı aydaşī olur deRlerıdı. yolda.

80

A.G.: dörT yol°ayırımında, dörT yol°arasında yıkanırdı.

A.Ç.: yıkanırdı, yıkallardı onu bi ebe bōyükler°ebelers yıkardı. yolda bu dörT yoluñ°arasında yıkallarıdı eveli.

85

...

A.G.: yāni bişirillerıdı arada teñcereniñ°altına, odun goyallarıdı.

A.Ç.: hē üsTüñe çocuk goyallarıdı. çocuk goyar bişTi deRlerıdı.

A.G.: üŞ daşatar, yanıküşgüleri altına göyallārıdı. āğ°aÇ yanık dēğ°il de yani yanıkodunları altına goRlarıdı. çocūğ°u döndüre döndüre bişirillerıdı. ondan kēri iyi olurdu.

A.Ç.: bişirdik dēllerıdı. iyi olurdu.

A.G.: aydaşı gī tabi toPlāycağ gāndini. ēdellerıdı tabi.

A.Ç.: tabi oğullarıdı canım büyükēbeler şeyler yapardı onu. tılsım yapan bi ebeler olurıdu. herkeS yaPmazonu.hōyle idellerıdı.

95 A.G.: amma benim göcaanām çok yapardı onu çok yapardı.

...

A.Ç.: beḅāk yürümē başlāyınca şiyēdeller, evelī kōsTāğ°ini kesellerıdı. kōsTāk keseriz dēllerdi çocuk düşmesiñ, hızlı yörür dīy° onu nası idellerıdı gız hū.

100 A.G.: kōsTāğ°i nāh°al kesecān, ayāğ°iñucuna iP bāğ°lallarıdı, şiyēdellerıdı, ora bi ekmāk goRlardı, köpāğ°ē gaPTırılarıdı onu.

A.Ç.: köpāğ°e gaPTırılar kōsTāğ°i kesTik dēllerıdı. benim gayınbubam çok yapardı. o hızlıydı ḅanı, seniñ gibi hızlı olsuñ dēyi, ona yaPTırılarıdı, getirillerıdı kōsTāğ°ini kesTirillerıdı.

A.G.: tabī kōsTāğ°i õyle kesellērdi.

105 ...

A.Ç.: dişini tabi gömellerdi, gömeller. bi yere gömeller meselā oğusuñ dēller ī oğula gömeller. ya şī olsun dēller guran, cāmiye gömeller. gōbāğ°ini de gömeller canım.

A.G.: oğuluñ bāh°çesine gömeller. fātmagūl gēl çay bişirelim. ben gonusuruñ gonusTurmā gelmiş bunlar.

110 A.Ç.: dişi çıktı mı diş dirgidi, dirgidi bişiririS. būydāy, nohuT, fası°llē atarız, bi teñcerede bōyük teñcerede bişiririz gomsulara dāğ°adırız, gomsular da para verir. çocūğ°un meselā elli lira yüz lira on lira beş lira ne göñlünden duTarsā heyē tabi çomça deriz he. onu dāğ°adırız koñşulara veyā ünleriz. eveli ünlerıdik hindi ünlenmēyoru şeyden za ḅasTalıqTan dāğ°adırız, para veriller çocūğ°un olur para, ne verilirse.

115 ...

gēder, teKKeyē nere gideller gī, bāğ°laTdırılar teKKeyē gideller bi şeylerēdellerammā. yaḅın yerde yok da teKKeyē gideller.

A.G.: bizim burlarda yaḅın yiRlerde yōq.

120 A.Ç.: hı, anlamadım. ḅā yāğ°mu'r duvāsı yāh° o şeyde bi yaPdıydık bi' ḅarmanda mezārlēğ°iñ gıyısında bi hım şu şey giliñarqadaşiyiñēvine gēderken aşşāğ°da ḅarman vardır bizim ḅarman yerimiz.

- A.G.: Һarmandā, mezārliġiñ gıyısında, mezārliġá geTdiñiz mi, görmüşlerdir. zaman.
- A.Ç.: mezārliġiñ üsTünde o boşluġta ördā toPlandık biriġdik, ordā yaPdık, duvā eTdik, tabi gurban da kesilir, duvā ider Һocalar, şeyler, hePlāmin dēriz, şey dēriz. orda yaPdık.
- 125 bi sefer bi ördā yaPdıġı'mızı biliyorun.
- ...
- A.G.: dūġün nāh'al olur. ŞTe dūġün. eveli dūġün üç gün yaPılırdı.
- A.Ç.: üç gün yaPılırdı eveli hindi biġünde ikiġünde bitiyorü dūġünler.
- A.G.: eveli ġarişık olmazdı da hindi ġarişık oluyor. eveli ayrı yapardıġ. ev'eTleyle
- 130 iderdik. idelleridi.
- ...
- A.Ç.: yāF nidelleridi boyallaridi, arabolullaridi bişeyler yaPallaridi. heyē. ġadınlar ne oynallaridi ne bilān bān. ġēl ġonyalıyı oynallaridi deyiVer. bu var ya delbāKciydi. delbāKciydi bu ġadın. eveli delbāK çalardı, milleTi oynanırdı. bi çalivēr° ġi.
- 135 A.G.: yalan, ġāndi, ġonyalıya oynallaridi. Һa Һa
- X: bu ġadın çok tef çaldı eveli çok.
- A.Ç.: bi tef çalivēr° ne olācaġ
- R.G.: onu bilemeS ki bu, delbāK unuTdu ġeTdi.
- A.Ç.: unuTmāz, bu ġadın çalardı dā milleTi oynadırdı.
- 140 X: bu ġadın tāfÇiyidi, eveli bunūna bi ġoñşu varıdı, ikisi bi tāf çalallaridi. deñizlili emme bānim ġızı nerēde ġoreceġ bunlar. merkāzde min, bānim ġızın şeyi var ġocassı var, şeyde moħ°āsebeci dōrT kāşmeniñ yanında' dōrT çeşme şeyi var ya' nēydi buranıñıadı, hī ilçede ilçede dōrT keşmeler varıa' şeyde. nēydi oranıñıadı be' bayramyeri varıa' bayramyerini biliyoñ mu, bayramyeriniñ hemen şöyle aşşāġısı caddede moħ°āsebeci. bayramyerine
- 145 filān ben çok vardım.
- A.Ç.: aTlılar mı tabi gelmemi, aTlılar.
- ...
- X: ġonallaridi ġoçelleridi yörüK zamānı, tabi devēyne burdan ġoçeller, antelleye gidelleridi. antelleden yazın ġoçerler burā yaylaya çıkallaridi. ġonyanıñ aġşāh°er
- 150 yaylasına ġedelleridi. yoġ kótú bi şey yapan olmazıdı. çete var dilleridi eveli de çeteyne gelir dillerdi.
- A.Ç.: onları biz bilmeyizıa yāvırı°m, ta eveli ġaynanālarımızñ şeyi zamānında oluruş çeteler.
- X: heyā biz görmedik.
- 155 A.G.: bu bānim ġızım, ġadınlar ġonuşsuñ.

- A.Ç.: gıS bi Tel çalivēr° bi Tef çalivēr°, bi vuruvir° bi şiy vuruvir°cân, türkü söylēvir°cân şarkı mı, bu ğarı TefÇiyīdi.
- A.G.: gēT gıS, hacıyıñ ğāyırı. şī`y bu d bī havā var havā güler, hahool idivirir size.
- A.Ç.: hā o äsgi o bilir. beri yanda şiy var, ona da gótur gızları, cemile bacı da gúzel bilir.
- 160 burhan dayınıñ gälini. onlar äsgiyī çok bilir äsgiyi.
- X: enište çokoolañlaTır bi añlaTır dün pikniKTe bi sürü gülüşdük.
- A.G.: dün pikniKTe miydiñiS, nere vardıñıS, hu dāğ°ıñ başına vardıñıS mı. bizim yaPTığ°ımız yere mi vardıñıS kī'
- X: bizoolā gelmedik pikniKē biz beri ta beri geldik.
- 165 A.G.: orā iyī dāğ°il, gändimiS bi pikniK yeri yaPTıķoolāğşama ğadar düzledik, daşlarını āTdık, ocaKlar yāPTıķ, sallınğaçlar yāPTıķ, yazılar yāzdık, kimi, bilmen.
- ...
- X: säKiz yurt var biliyoñ mu ordā, o säKiz yurtlarıñ yanına gāTdık biS. yeğiğ°imiSoolu ha' yeğiğ°imisool nēoolur.
- 170 A.Ç.: yeṁlik deriS, ğarağavaK deriS, gälinevi deriS, yāni biğaçoolT vardır, ilabada deriS, önu deriS, yeğimiSoolT.o öğ°lanotu.
- A.G.: burda çok. hī guruduruz.
- A.Ç.: dāğ°larda olur, burda kóyümüzüñ yakınında olmaS dao dāğ°a döğ°ru gāTdiñ mi. guruduruS. olūr, olma mı, ilāzım mı. hā otu hā var mı otuñ ğī.
- 175 X: ilāzımısa verebiliriniñ. bende var.
- A.Ç.: al gel de bi gósTerelim hāydi. bende de vār da, benimki bayaT Tā ne zamandan.
- X: ocaladın hōyle keseye ğoyduñ mu bēmbeyaz.
- A.Ç.: hayır, şeyiyne getir varısa, dalīyna al gel de bi görsüñ, dalīyna al gel. siz şey mi yapıyorsuñuS. yapa yapa yapa yapa ādem ablamıñoolādem, onu ğonuştura bunu ğonuştura
- 180 onu ide bunu ide hindi şeyooldu, hocā oldu şeye.
- A.G.: heyē muğaddes de yaPTı iŞTe şiy yaparkā doķTura yaparkā hē benim gıS, londurada ingiltere.
- A.Ç.: ben heŞ geTmedim bu da geTmedi. mēmurooluncaķ bizimoolamlār, geTmedikoolammā bālıķoolavlamā ğeder bizim kóy. baķ hu ğadın çok geTdi, o ğadın. ben
- 185 heŞ geTmedim.
- ...
- A.G.: atallar, atallar, dutulmāyuru, ğiTMēyuruS šiñdi dē eveli tenike de tañğırdadırdī, o neyise silahoolatallarımış, dolu silahları boşaldıllarımış, atallarımış öyle dīyi dūyduķ.

A.Ç.: hıdırellez yaparız arada. işTen eğer elimiz ererse yaparız. gederiz pikniklere
 190 gederiz emme öyle başga yer gibi şiyi Meyiz başga yer gibi tā çeşit yapıyollar. atas
 yağıyollar bilmem ne idiollār. biz yakmayız. yögürt mayalarız.

A.G.: bän heç yapmadım.

A.Ç.: onuñ suyūyna, yapıyollar aşe yänge, yāğ'an yāğ'mı'riñ suyūyna yapıyollar.

...

195 A.G.: mähmediñ şiyiri.

R.G.: neyden fayda gelmez bi de onu okuyuviräyin de öyle geT madem oturduñ.

hayrola dostum, iki bin on yedi, nasıl kurtulalım yastan, kızıl derili postTan kızıl derili
 post şey amarıka cumhurbaşkanı giden, gedeniñ adı neydi, trampıñ adı.

nasıl kurtulalım yastan, kızıl derili postTan

200 amarıka gibi dostTan türkiyyeye hayır gelmez.

ormanı olmayan dāğ'dan üzüm vermeyen bāğ'dan

balık tutmayan ağ'dan, balıkçıya fayda gelmez.

su geçiren vanadan, cocuğ'unu döven anadan

anasını emen danadan sähibine fayda gelmez.

205 sadağa ver hayraTdan, kuşluk geçen avraTdan

söz dinlemez evlaTdan ataya hayır gelmez.

şavtlağ şavtlağ öten kazdan, türkü çalmayan sazdan

eve geŞ gelen kızdandan, bu evlaTdan hayır gelmez.

sakin kanserden marazdan, has Talık gelir birazdan

210 vaqitsiz öten horozdan kimseye fayda gelmez.

asker olmaz düz tabandan, iyileşmeyen çıbandan

gütmem diyen çobandan, sürüye hayır gelmez.

gurTdan guşTan öcükTen, soğuk geçirmeyen göcuğTan

oğuldan geçen çocukTan, bu evlaTdan hayır gelmez.

215 sıTma sivrisinäkden tilki giren kümesTen

süt vermeyen inäkden, sähibine hayır gelmez.

yürüyemeyen köşäkden (köşäk deveniñ yavru'su biliyoñ) hanım galkmaz döşäkden

ğara burun eşşäkden, ondan sana hayır gelmez.

aklı saçıñ telindeyse, telefonu elindeyse

220 alō, hellō dilindeyse, bu gızdan pāk hayır gelmez.

gölgesi olmayan eşmeden (eşme göyünüñ yattıg'ı yer demek), kuyu çıkmaz deşmeden

fis fis eden çeşmeden bu eve fayda gelmez.

- gölde balık fırtına, borç yüklendi sırtına
 hücum giredi ğartına, bunuñ soñu hayır gelmez.
- 225 yem çuvalı kepäkden, gız Kiysi isteripäkden
 ürümesini bilmeyen kópäkden sürüye hayır gelmez.
 arı ğovandan çıkmazise, çeşmeden su akmazise
 çocuklarataya bakmazise, bu evlaTdan hayır gelmez.
 elma ağ°acı yaşlanırsa, kiraylağacı küslenirse
- 230 onıki yaşı süslenirse, buğızdan da päK hayır gelmez.
 çiftçi büğ°day saTmazise, hasTa ilaŞ yuTmazise
 kedi färe duTmazise, o kediden hayır gelmez.
 tenceresi bakırdan, çalışmayan fakirden
 davşan ğovmayan çağırdan, avcıya hayır gelmez. avcı köpäg°ene çağır denir bizde.
- 235 bol kepeçedenatarisen, her şeye hile ğatarisen
 gızı göñülsüz satarisen, evliliKten hayır gelmez.
 işleri sürme bayıra, yaradan bizi kayıra
 dünyâyı yoralım hayıra, hayrola dosTum hayrola.
 böyle işTe.
- 240 ...
 A.G.: okuyup da öğ°reTmenolacāğnızöyle mi. soñra gedersiñis fatmagúl gibi. antePe
 çıkTı işTe bänim güÇ'Çük gızıñ tayıni, öğ°reTmenıdi oğulda, okudüğ°unuz yirde okudu.
 hiŞ sävmedi orayı, hiŞ sävmedi, hiŞ sävmedi. sävmediñ mi, sävmedi bi' seneciğ
 mēmurluk yaPdı hiŞ sävmedi gēTdi okumaya. ēvli, oldu, hī london, hī london bän de
- 245 gēzdim. ikki kerē , altıay bi durdum, üçay bi durdum. o ğadınlarına ğonuşucāğ°ım
 ğonuşamam, ğonuşamadım len. üsT ğatımızda bi ğälin varıdı. mukaddese adı ne dedim,
 diğ dedi bu diğyi bi çaya çağırây°ın didim. ördan girdim bāğ°çeye çıkTım, bi yanı bänim
 gızıñ bāğ°çe bi tarafı aparTmanıñ diğniñ bāğ°çe. öyle de yaTırdı, namazdan soñraları.
 ördan bizim diğ göreve ğediyoru muğaddes gil yok, diğ dedim bağTı nine ne diyi dize,
- 250 türk ğadını dimişTir Sāh°ar tī dēdim çaya da tī mi deniyoru diğ dēdim tī dedim hıh dedim
 çay çay dedim. allāh°ım bi güldü bi güldü bi güldü, dedi bir şeyler dēdi dēdi dēdi, ğēTdi.
 R.G.: günün Sābāh°ısı yeñi yürüyecāğ°ın dize üğ°raşiyor, cıngıldar. arabaya, elarabasına
 ğāTdı, eviñarķası londıra caddesi, ana cadde.
- A.G.: dūr lēn bäniki bi biTsiñ, sırâyna. ördan tī tī dēdim, diğ dēdim bağTı ğarınıñadı
- 255 diğ, tī dēdim. ğarışdırdım, içer gibi eTdim. bi sävindi bi sävindi ámmā, gelmedi. işe
 kidiyoruñ didi heralda arabaya biñdi, iş säh°atıydı mukaddes ğätdiyıdi. ördan mukaddese

demiş ki vâlla deyze aňlatdı beni çaya dâvetledi demiş. allâhım derimiş beni çaya dâvetledi deyzem derimiş. anladım hē sen de ğayrı.

...

- 260 R.G.: çocūĝu arabaya ğatdım. arabada aĝşama ğadar geSse hiç aĝlamaz. ey şindi ğoca olan oldu. o zaman Tā yeni yürüyo. akşamına vârdım şıye pazara, gidiyoruñ güneş dōĝdu şöyle kısımlayı filan kánarda şöyle oturcağ yer var. azeyimli parke daş döşeli, orā oTurdum. araba elimde duTuyoñ hōyyle, çocuk içinde, aĝşama ğadar arabayla geSse aĝlamaS zâte. öğrenci yōĝünlü olan bi yer, oğul yoluñ bi yağası oğul, yabancı ingiliz dili
- 265 oğulu bulundūĝu soğak. boyuna geçiyorū öğrenciler oğula dōĝru. bi esmer öğrenci geliyorū şeyli asya kókenli bōyük bi ihtimal bangádeşli öyle zayıf çelimsiz bi olan. ğolu sar, alçılı boynunda dağılı. bi arbanıñ içinde de bi çocuk var böyle yoğarı dōĝru geliyorū, sözle dāñgime de yaklağı. pantolu da düşmüş Tá şurasında. ulán dedim bunuñ ğolu sârgılı oluñca pantolu yoğarı ğaldırāmamış şunuñ doñunu yoğarı çäkiverem, ğaldırâyın
- 270 dedim. şindi şindi eliñi oynatamāyorū boynuñda ha alçılı ğolu, teKeliyle arabayı az da yoğuş şöyle. ulán dāñgime geldi hōyle kağTım da yoğarı pantolunu yoğarı çäkivirâyın dedim. elimdeki çocūĝun arabası yürüyüvirdi, o torunuñ arabasını dutuyorun ya. onu şöyle mağaslayān dediydim de şey yaPasıycağ çocuk da hōyle dāngimi geçivirdi. mağasladım kağivirdim biri de geçiğTi, onuñ doñu da düşüğüTü. ulán bunda bi şey var.
- 275 oturdum bi bāğTıydım hePisi öyle. o sene moda olmüş, öbürünü iyi yapmamışım sapığ deyi çıkallardı. öğrenciler de heP yabancı ülkeden gelme orası diloğulu ya' dōrTde üçü esmer öğrenci. asyadan avrupadan, esgi sömürgelerden gelme, onlar dedi diloğuluna geliğ dedi. olarda o moda dedi hepisiñin pantolu düşük dedi. aradan beş yıl soñura bi Tā geğTdi İngiltereye, o moda kağmış. özellikle tağıPledim. evoğula yakın zâte o moda
- 280 geğmiş. muğaddese sordum pantollarını yoğarı çekivircēdim, dedim.

A.G.: ellememiñ iyi de. heyē sapığ değler. bi de eKmäĝi aňlaTıver.

A.Ç.: bi de dövelleridi valla orda.

- R.G.: bir sürü ekmäk çeşidi var heşbiri ekmäĝi hoşuma geğTmedi. yirmi çeşit filán ekmäk var. şöyle bazar yeri var bi' dōrT tarafında büyük marketler var. bi pazar yerine
- 285 iki ğadın gelmiş birbirine beñzer iki ğardeş mi ana gız mı, ekmäk satıyollar. bağTım, ā' hakkeTen bizim türk ekmäĝöne beñzer ekmäkler saT, onlarıñ saTdıĝı ekmäk. şurdan ekmäk alayın di sıraa geğTim. yavaş yavaş, öyle sıraya bi sâyıgı vār ki. birbirine dāĝıdi mi öbürsü ondan özür dileyorū. o ğadar ki saygılılar.

A.G.: anam bi sâyıgılılar bi sâyıgılılar.

- 290 R.G.: s̄anki ſindiki korona varımıſ gibi b̄alli bi mes̄afede, bazısınm̄nelinde birer de kóp̄aK var. ilerle ilerle sıra bana geldi, biret dedim t̄i dedim t̄u diyc̄amiſiyin t̄u ik̄i t̄u deyinca t̄i bilmen ne marketi ḡosTeriyor̄u, hazır ben direniyorun. ill̄a t̄i diyorun. t̄iydi t̄uydu hay gene market deyor̄u market anlıyorsunuz, marketleri ḡosTeriyor̄u ſ̄oyle eTrafd̄a
- A.G.: hurlardan. al diȳōi
- 295 R.G.: t̄i orda var diyor̄u, ben t̄i dedim bi ekm̄aK t̄a aldım, t̄u dedi ğadın. t̄u iki dem̄amiſ. her hafTa, hafTada bi gur̄ulurdu cumartesi varır̄ım, beni õrendi ğayrı t̄urkey t̄urkey t̄u t̄i, bana ḡul̄uyollar. t̄iyle t̄uyu ğarıſTırdım.
- A.G.: ȳaF bi de geğiyoruz b̄oyle londonda, london soğ̄aĝ̄a, biz bu tarafTan geğiyoz, bi ſeylere bağıyoruz da, bu da bi ſeye baĝac̄aĝ̄ıdı da, yoluñ bu yaĝasına, ğarſısına geſTik̄.
- 300 bab̄a bab̄a bab̄a diȳi çocuklar b̄aĝırıyor̄u ȳani, orda duyuld̄uĝ̄u yok ses. coc̄uĝ̄uñ ikisi de b̄aĝırıyor baba deyi. ingiliz ğadınm̄ biri gıvracık bi ſiy, bab̄a dedi.
- R.G.: baba deyor, o ğadın bana baba dediĝe, benim. adım baba mı, seslenm̄eyorun ben. bi T̄ah̄a baba dedi, üÇ sefer d̄orT sefer dedi ğadın. b̄anim çocuklarıñ sesini duyuyomuſumuſ, ona derimiſimiſ baba dedi. bi baĝTım bizinkinler baba diȳi b̄aĝ̄rılar.
- 305 heȳe benim adımı baba zanneTmiſ ğadın. ben. aldırıs eTm̄eyon hiÇ. ben ğadınm̄ ne dediĝ̄ini duyup boturuyor̄uñ, benim. adım baba mı hiÇ seslenm̄eyoru. iki dene üſ dene yaĝlaſTı beni ſ̄oyle salladı, baba dedi bi baĝTım ki benim muĝaddes gil ğarſıda, gızın. ikisi de baba deyoru.
- A.G.: baba sanmıſ. adını, ardından ç̄iĝ̄ırır baba baba deye. iyi ç̄oĝ̄iyiler. çok, insancılar, ğonuſmaĝ̄isTeller, anlam̄an t̄urk̄ey derin geçerin, ne yap̄an. bu baȳa õrendiydi de. t̄i tu derke iȳi k̄ot̄u.
- R.G.: ben bazardan. alıſTıydım. ȳemyeſil bi ÷lke z̄aten.
- A.G.: durduĝ, c̄amide varıdı geçerdik̄.
- A.Ç.: ben giderin kızlar haydin, allaha em̄net. oluñ.
- 315 R.G.: h̄eP̄isi b̄aĝ̄oceli evler. biTmedi uſaKlarım. biTmedi mi Tah̄a aĝrı ḡorevi.
- A.G.: oluñ d̄ezem bitirdiñ mi ir̄aĝaT̄idersiñ.
- R.G.: eveli, çok geliyodu bu araſtırmacılar da bu pandemi çıĝalı p̄aK gelmez. oldu. ȳor̄uKlerle ilgili bir ğonuȳdu.

Adı: Medine Yuvalı

Yaş: 70

Okuma Yazma: Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Evlilik Adetleri ve Eski Düğün Kıyafetleri, Kız isteme, Tekke, Dilek Tutma ve Yağmur Duası, Al basması, Kazana Çocuk Kapama, Çocuğun Ağzına Taş Kapama, Gelenekler, Diş Kollisi, Köstek Kesme, Nazar, Şifalı Otlar, Mevlüt okutma, Düğün Yemekleri, Şifacılık, Göl, Balıkçılık ve Avcılık, Dokumacılık ve Renkler, Hatıralar, Yörüklük, Yayla, Günlük işler. Yayılda Yurt Yeri.

Metin Nu: T6

METİN

gorqumdan aTdırivir°dim, ben ne anlaTacan gızım. sarıya göTürecädiñ bunları, arzu sen anladıvir. gızım ben bi şî benimœaqlımda bi şî yok. şo gız kim, müh°Tarın gızı mı, e iyi buyur şöyle balkona. bildim mi var. medine yuvalı, yeTmiş, yeTmiş bir yeTmişiki.
5 gızım gelenä görenä mi var, işTe evelden gızısTenirdi. ora alıyoñ mu sesimi.

...

äsKiden gızısTerdiķiŞTe, gelinœiderdiķ, düğünœiderdiķ, ata bindirir°diķ. atı süslêrdiķ, ğatına bōğ°azına bi gōğ°üslük daķallardı, süslellerdi, gelinē entêri keydirillerdi. üŞbeşli entêri olurdu, onu keydirillerdi, bindiriller, ēv°iñ ğapısına varır, indirmálik verillerdi. ne
10 verirdi, mál, parā, ğoyun, davar, nāse inek, onu virillerdi. indiriller gelini ğorlardı oraya. gelinœeve girerken nīTcāk bi şî mi iTceķ, ēv°e girerken, hē ğapıya ip bāğ°lallar, ipi gelin gırar geçêrdi, işTe öyleydi. atıñüsTüñdêkene gucāna bi çocuk virillerdi. ö gızısa gızınœölur, olsuñ dēyîverillerdi, olan çocukğ°uysa olanœolsun dirler verillerdi.

...

ğafası duvaKlı gelinœolurdu gızımœiŞTe öyle. duvāğ°ında yazmalar vardı, hōyle on ğadar yazma olur, hōyle duvaK yapallarœonu, ğafasına tūğ yapallardı. üstüne cıngılœolurdu aS şey onları daķallardı. ğa gediKli tavi°ķ gibi, tavi°ķ tūy°ünü boyaTıllar, onu daķallardı. bizde ēTmezlerdi onu ya o yahada ēdellerdi. ordan bizde de hōyle şiy Taķallardı, fes, heyē üstünü de çekti yaPallardı, öyle işTe.
20

...

bi yere giderler dileKœāğ°acı olurdu eveli dileKœāğ°acı olurdu ora gideller. tāKKe dillerdi bi yerde çatalıñ başında tāKKe dêrlerdi eveli oraya. ne bilānœorda ne var bildiğ°im mi var

täKKe dillerdi. gelen gedençora täKKeñ başına oturalım dillerdi. ora gedeller oturullar,
 bi yāğ°mı°r duası filánçTdiklerinde gedellerçora gurban keseller, bişiriller örda
 25 yediriller, içirillerdi. yāğ°mı°r yāğ°sın diye yāğ°mı°r duası idellerdi işTe. başğa ne diyän
 ne laf ediviräy°in.

...

al basmasıñ deye garılar şeyçedellerdi. iki kırklı garı oldu biri biriniñüsTüne geldi mi
 inne däyişirlerdi. kırkı basmasıñ deye, o ona inne o ona verirdi, o ona verirdi. o zaman
 30 basmaz dillerdi. vallā onu bilemēyim ben onu.

...

e ğazana ğapaTdıkları çocuk durmassa çocuk çoķçālar çocuk çocuk titiSçise onu
 ğaPadıllar ğazana. ya' ğazaniñüsTüne ğaPatıllardı, maya ebe idērdi onu. ebe varıdı, ona
 gótürüllerdi, mayacıya bi gótürelim de ğazana bi ğapatalım dirdi, dillerdi.
 35 çocukçoldūndan ğoyallardı, āğ°arçolsun çocukçālamasın deye. hōyle hurasına āzına
 etmezlerdi de, dōğ°dūğ°ü zaman daş' gibi olsun deye āzına daş' ğollardı. ondançişTe öyle
 gızım.

...

dişi çıKtında diş Köllesi bişir°iS. diş Köllesini dāğ°Tırlar önden. gelen yakında
 40 gelençolur, ona öteberi aTarlar parā aTarlar, paradır nāse başğa, tāncerede bişirir°siñ,
 bişirir dāğ°Tırsiñ ğoñşulara tabaķ tabaķ. onlar da içine orda bi parā aTar, öteberi aTar,
 biz aKşārden geldik, çimendere kōyü vardı orda, ben kāndiñ buralıyın da eşimçoralıy°dı.
 ordan bura yerleşmişlerçeveli, burda ğalmışlar biz ğaldık. ğardaşlar hep sāTdı ğāTdı
 burayı, bānim ğāy°inbubam burda ğāldı. burdançevli olduyunca ğariniñ hatırını sāydı,
 45 burda ğāldı, ğarī bāKledi. yolsuS bi yeri bāKledilerçişTe. çomça, çomça ğaşşık, tahTadan
 da olur evelī tahTadançolurūdu. heye hōyle böyük bi ğaşşık, ya' satınçalırdık, gızım
 satınçalırdık.

...

daķarlar nazar boncūğ°ü daķarlar, tāh°tadan da yapılır da ay gızım Pazardan nazar
 50 boncūğ°ü alırıS. hā iğ°de dalı daķarlardı nazar dēğ°mesin diye. o ideler oluyorū ya' onuñ
 dalını hōyle kesellerdi, onu daķallardı çocūğ°a nazar dēğ°mesin diye.

...

çocuk yürümeye başlayıncaķ ayāğ°ına ip bāğ°lallardı. hurayā eKmāK bağlı ipine hōyle
 iki ayāna bāğ°lar ğatına da bi eKmāK daķallardı, kōpäği duTarsa kōpäğe ısıdırdı. kōpäK
 55 de bi gıvraK yeşiñ deyi. kōpäKçolmassa iki çocuk şıyçeder. biri bi yandan biri bi yandan
 dolandır hangisi evelī gelirsē o kesildi mi o keserdi ipliğ°i çocūğ°ün bacandā. öyle olurūdu

çocüm. virirdiğ zāh°ar bāh°şiş a zah°ar ilk gelene vermişiyizdir. öyleydi işTe başğa da bi şî bildiğ°im yok. kósTäK, heye.

...

60 dimēyiS. vallā hiç bildiğ°im filān yok masal, anlaTmadım, bildiğ°im filān yok. uyudurkän nēn nēn nēn dirdiğ canım, uyusuñ da büyüsuñ dirdiğ. uyusuñ da böyüsün dī nēn çäkerdiğ. āy gızım nīdān ne diyān. vallā ceyizimde ne varıdı gızım, bi keçā yuñdan bi keçā varıdı iki yörgān iki döşşäK, üŞ de yasTıK varıdı bānim günümde. bi de iPTen çovaldan öteberim varıdı, hōyle çoval içine onu ğaTdılar. dē elli beş sene oldu gelinolalı. öydu

65 bizim ceyizleveli. varıdı sāndīm da varıdı. bazardan alıllarıdı bi sandıK heye.

...

içiriller, olanotu diller olanotu içiriller ğaynadıllar, sancı var bunda diller. yaKı da vurullar, yaKıyı da işTe yaKı otu olurdu. adı gilliğ°i olurıdu, onu döveller, ebeğōmeci dēllerdi gōmeç, onu dövellerdi, ğaynadıllar, ğamı°rı°nā onu sōğ°udullar, ğarnına

70 vurullardı ğarnına. ısıcak suynā ğamı°rı° ğaynadırsıñ bi de un çalarsıñiçine, onūynan ğarnına yaKı vururladı. fāydası olur dēllerdi evelkiler, āy gızım heyē. vallā onu filān oKuTmadım yāvırı°m bilmen, onu filān. eveli belki idellerdi. yazdırır°dıK canım, yazdırır°dıK hē hoca yazardı, nazar musğası dillerdi. işTe nazar dēğ°mesin musğası var dillerdi. bū alıllar geliller musğayı daKallardı. çīynine daKallarıdı hōyle hurasına.

75 yaPmadıK gızım hiÇ yaPmadıK gızım. eveli hıdırellezi filān bilen yōğudu.

...

ne bişircek, çorba bişer, yayla çorbası ayranlı çorba, eT pişer, tūğKu çorbası deriS. tūğKu çorbası ideriS, bulgur pilavı, hoşafıñ hoşaf bişer,işTe. eriK gurusundan, ğaysıdan yapmaz, eriK gurusundan. içine üzümatardıK. ğaysı daha yiñi yiñi çıkıyoru. üzüm de

80 ğatallar sarı üzüm bizde de üzüm ğatallar gızım. hoşafı nāh°alideriK, hoşafı dilāriz yaşıken ikiüŞ yerıñden dilāriz, guruTuruS. atarız gışım, çıkartmayıS, öyle hoşafı ğaynadır, gurudur, ğaTarıS, gışım yur yur bişirriz tāncerede. ğanı yuruz tozunu toprāğ°ını atarız. başğa ben ne dīcān şükran.

...

85 o egSeme dillerdi ona egSeme ğa bi tılısımıden ğarīlarolurdu gediKlide filānolurdu. şīy°ebe var ya' çimenebe filān şīy tılısımlardı, cizerdi, innēynedir Sah°ar innēy°ne cizerdi sāh°ar öle canım yaracaK mı bunu hōle. endēni ora çevirirdi ona bi şīyıderdi, hōyle tu tu. heye tükürükıderdi ona, ondan geçerdı gızıo da. ğalbinona duTdūğ°undan mı olurdu o da geçerdı. niyāT, niyātiñi ğāyrı duTuyoñ ya. ona gurdeşen dēller gurdeşen, hindi iki

90 yol arasında bi yol hōy°le olur bi yol hōy°le oldu mu birleşıK, o yoluñarasına gidellerdi,

125 gölañı. yēlda ğodu gāTdiydi ya'. var bi gösTeräy°iñ size bi. ay gızılār beni şiyıidersiñiz,
 yaprak basardıq. al hēdiyēmıolsuñ size bunlar. al gızım viräy°in mi sana dā. al gızım iy°
 iy°. bunu bi yörüq ğarısı ördü deyə, ne idāñ gızım başğa. ğolanla çocūğ°u ebiŞiriz.
 inşallah°ımıolsuñ benim, torūnuñ çocūğ°unu oğudun. çocūğ°u nirde bulāy°iñ adada ğanı
 çocuk ğanı nirde çocuk. çocuk böyle olurdu iŞTe. düşmez gızım düşer mi çocuk beġalı
 130 olur çocuklar. yaqıŞTı. torūnum varıdı torūnumuñ torūnun çocūğ°u var da ebiŞTim
 çäKdiler gāTdiler beni de. torūnumuñ çocūğ°unu çäKdim. deñizlideler, ebiŞTim böyle,
 ipinen gölañıla iŞTe. öyle iŞTe gızlarım, öyle ğeldik gāŞTiğ. dedeñizıöldü yaqında Ta
 omıbeş yirmi ğunıöldü. onu filān çäKmeyıñ bi şeye. dērdim çoğıacı çoğıiŞTe. tā yiñi
 öldü adam. ğānser ğasTalıydı aKciyerden. sağıoluñ yavrı°larım sağıoluñ. bi yörüq ğarısı
 135 varıdı diye beni anarsıñıS. sararsıñ tabi canım, beğār mısıñıS, inşallah° sarıñ bebelerinizi.
 sarıñ bu da benden bi hādiye olsun. hē otāKi de ğāverengı.

...

āy gızım yāylaya çıkTımızda ğa çıkardıq, mal ğüderdik. iŞTe ğoşTururduq sağıardıq,
 peynirini yapārdıq. derilere peynir basardıq deriye, mallarıñ derisine. eveli hindi
 140 bidonlara basılıyor ya eveli deriye basardıq peyniri. ğorduk yāğ°anı peynirini basardıq.
 tulum peyniri iŞTe. çökēleK, peynir çökēleK ğarıŞTırırdıq. o zaman ğışıñıaçar yirdiğıay
 gızım. öyleydi iŞTe. heye yaylar heye. bizıāv°imizde durruz. çadırda Sabahlān ğanı
 ināklerı sağıar sürüvirriz. inākler aqşamlā yayılır, ğarnını doyurur gelir buzāsına kāndi
 gelir ğūdülmez. ğoyün davar ğūdülür de inākler ğūdülmez. davar gelmez ğeri, ötesiñe
 145 gider, inākler döner gelir ğeri. davar ğeçi ya' davar dı ğeçilere diriñ ğeçi. ğeçiniñ süTü
 iy°i olur. ğeçiyi ğırğarız. yōğ°urdu iy°i olur peyniri. hıdırellezıo hıdırellez suyu.
 yapmadım hindi yapTım disem yalanıolur. onlar bi mayalallar süTü mayallalardı
 yāğ°mı°rda. yapmadım hindi yalan mı sōy°leyān. yoğ gızım benıonu filān bilmen.

...

150 ülker ğışı diller ğanı varıa ülker, ülker dōğ°du diller, ülker dōğ°du diller, heye Sabāna
 şafāğ°la kaçTı mıydı, ülker de dōğ°muş Ta nere çıkmış, kaçalım sığ°ırı sağalım dirdik.
 şafaK yıldızı terāzi de varıdı. o da onlā iŞTe o da Sabā yaqın dōğ°üyoru, üçer Tene olurıo,
 ona terazi dillerıiŞTe. vallā gızım böyle. ğeçe ğitmēyiz canım, canımıo zaman da bi
 vāhTı olur zāh°ar dönecēğ°nin vāhTı olur. işe mişe hı çalıŞmayā mı. ben işe filān hiŞ
 155 ğeTmedim hiŞ elıişine hiŞ ğeTmedim elıişine gitmen, herkeŞ kāndi işine ğeder, ğāndi
 işimiz. ğitmēyorü herkeŞ ğāndi işinde.

...

canım nāse hısımı akraba, ha gızıstemē mi, üŞ sefer üŞ sefer. ilkinde düğür oluP geçilir,
 biz düğür gelecēz deŋler, ora gızıäv°ine varılır. onu bi duyürulur. ertesı hafTa bir hafTa
 160 soñra bi Tā geçilir. o zāman da diller gāy°ri bi ğonuşalım baçalım da bi Tāya söz verelim,
 diller. o zaman gāy°ri o söz biter. o zaman üçüncüde, üçüncüde biter. gāFe içilir,
 çāyıçilir, óteberi götürür geçer gırıntı. üçüncü de loķumu yēnmiş deŋlerdi. hindi hē şıy
 çıkTı, çerāzi de vār, her şıyi var hindi. loķum yēnmişe gızı vemiş gāy°rı canım. nişanıñı
 ne zaman, ğonuşullar, filān zaman yapalım. nāse birıay soñra. varımıŞTır Sāh°ar nişanlı
 165 gız. nişan mışan yaPmadılar bana birıayñ iki ayñıçinde gelinoldum. kīymedim gızım
 kelinlik ney°in kīymedim. elbise kiydim, hā öyle elbise olur ya' üçetāK kiymedim gızım.
 elbise bayā düzelbise kiydim, diķTirdiydim, onu kiydim. daķTılar. sarı lira dilllerdi.
 dōrT sarı lira dillerdi üç gıramıse daķTılar bana. yēdi Tenē. büyük gıramıseleler olurıa'
 ondan üç, üçöndan daķTılar. dōrT de sarı lira varısı, o zamanıçin sarı liralarda
 170 gımatlıyđı o zaman. gıyılır, mehir yok burda, yok yok yok burda yok. biz mehir neyi
 bilmezđdik gızım, gādiķlide vār mı. heye, söz verirsıñ nāse bu āvi saña virecām, ğaynān
 verirse bilmen. sen öğ°reTmen miñ, e ğedemediñ mi bu sene. değilerdi āğ°rıda mı
 değilerdi, gözelolma mı gızım, kúrt kúrt, bunlā kúrtlere çākişir bū. ya gızım ya' ya'
 evlātımız gibi bu. kúrdü sēv°meS kúrtleri sēv°meS bu. yapıyalñıS nāh°al duruñöorlarda
 175 didilerdi anangil bize mi ğēldilerdi, çayıŞTilerdi burlarda. yiñi dāh°el de geldiklerinde
 geldilerđdi. ebeñ yok mu ordā' hī. e öyle işTe gızlarım geldiķ geŞTik dünyāyı bitirdik.
 seniñadıñ nēdi gızım. hī bubanneniñadı. sen nirelisiñ gızım.

...

hī. zāteñöolacaķöolsa hindiye olurdu gızlarım. biz ne bilelim, āy gızım ayrı mıydı. gurur
 180 mu āy gızım. gól zıl çāKildi zıllam çāKildi dıyo yani. zıllam çāKildi deñiS aşşā döğ°ru,
 yanı hePTen hePisi. baña gelinöldümü sordular da, ne bilān iyi mi etdim kótú mü,
 ğülüşüllerse bi de' hī. yazamazsıñ da. işi o ne olācaķ. sen nirelisiñ. aKşār, çimendere aKşār
 çimendereliyiS. ğonyada iki dene bacım var benim, ğonyada yok, burdan gelin gitme
 ğonya beşışık kóyüne. orā yerleşmişler. dayılarım havālanı yakınlarında bi yerdeymiş
 185 antellede ya' serik dāh°el. anam kótāKli bubam tırtar. heye anam kótāKli. gúzelyurt mu
 değiler vallā bildim mi var, öyle bi şı. mūh°Teriñ gızıymış lēn. ğadır de düşmüşdü ya
 hanı. iyı mi anlaTdım kótú mü anlaTdım.

Adı: Elif Fatma Çiçek-Hürü Çiçek

Yaş: 93 - 67

Okuma Yazma: Yok - Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Yaylaya Çıkma, Bebek Tuzlama ve Kırklama, Evlilik Adetleri, Kız İsteme, Diş Köllesi (Dirgiti), Köstek Kesme, Nazar, Mevlüt okutma, Göl, Hatıralar, Yörüklük, Günlük işler, Lakap Koyma.

Metin Nu: H6

METİN

F.Ç.: faTma çiçäk, hı, evēT honamlı yōrūğ°üyüS, hindi ğayrı eveli ğēTdiğ gēldiğ. hunlar torūnum, ikisi de torūnum, Kēderdiğ eveli gōçer ğederdiğ ğeder gelirdiğ develerinen, hePisi varıdı. ne zāman yaylaya gōçelim, yaz geldi mī otlar şeyler. heyē o zāman ğeder gōçerdiğ. ğederdiğ kāylerdiğ kāylerdiğ. güzūñ gelirdiğ. sehile ğederdiğ.

5 H.Ç.: nisanda mayısTa gōçülürdü. yavri°m sehil deriS, eskiler sehil der.

F.Ç.: sehil deriS biS, seriK vār meşēla anTelle vār. yaylaya çıkTığ mı anam, yaylada da äKinimiSölurüdü, malımıSölurüdu gúderdiğ. çadırımıSölurüdü, çadırları duTardığ. orda durūr°duğ ğaçay durūr°sağ, ondan kēyri güzūñ gōçerdiğ. aŞŞāğ°ı ğederdiğ, aŞŞā ğederdiğ. bu beğdenaŞar gelirdiğ beğden. iyi.

10 H.Ç.: ğara çadıRlarda ğalılarıdı ğara çadıRlarda.

F.Ç: eveli aŞŞāda damımız neyi yoğudu canım. heyē çadırda dururdu öyle. gu'zzi° öderdiğiçine. öğ°lāmızı guzumuzu doldururduğ, heyē heyē öyle öderdiğ durūr°duğ develere yükü sarardığ yazıñ, anTelledēyidiğ antelledenindik. burāy°ı aldık, bu melmeketi burāda duruyorus, yeRleşTiğ. epeyoldu yeRleşeli o zāman ben çocūğ°udum bu melmekete. ē gōtürüller, doğTuruña góTürüller doğturā gótürüller. ğeder nē yapacakōrda adam ne dēdiy°se onu yapar. kāstide olur kāsmedī de olur. heyē kāstide olur kāsmedī de olur.

...

yoğ yoğ. kırkılarız tabi yā. çimdiriyiS gırğ Taş ToPlarıS, sayarıS.

20 H.Ç.: çimdiriyiS banyo yaPTırıyıs de çimdiriyiS dēyō, çimdiriyiS çimdiriyiS çimdirillerdi eşKi zamanlarda heyē

F.Ç: heyē gırğ Taş sayarıS, suyuñiçine atāRız, çimdiriyis çocūğ°u gırğlarıS. ey duz mu atılır canım çocūğ°un şeyine.

H.Ç.: çocūğ°u üŞ günlüke duzlallār.

25 F.Ç: onu da bizāyrı ideriS.

H.Ç.: bāyā neġideller biliyoñ mu, içine bal ġatallar ŧiyideller, çocūğ°a su'vallar o duzu yarım sāh°at ġadar bi sāh°aT ġadar çocuk, o duzuñiçinde durūr. çocukōyle bişiyorū ya' ondan keri çocūğ°u banyō ēTdiriller. duzu ciğerine çokúPölmesiñ diyē.

30 F.Ç.: anam şeyolmasıñ bedeni hindi öyle duSsuzōlsa bıçım bıçım bıçılır ya'. yaralı filān oluvir°.

H.Ç.: boynunuñ hurları çocūğ°uñ ġoltuklarıñıñāltı bıçılır. duSsuz oldu mu hēimde ġoġar.

F.Ç.: çocuk mu yapacān ne sorañ, yap yap tabī.

H.Ç.: çocūğ°uñāzına duzu şeyiTmesiñ, nefesi ġoġar duSsuz heyē. Hürü, heyē ben bunuñ geliniyiñ, ben mi aTmıŧ yēdi yaşıdayıñ.

35 F.Ç.: yēdi çocuk yaPTım. doġsanūÇ yaşıdayıñ. yoġ yoġ. ġālinim bū.

H.Ç.: yoġ yoġ benim de yoġ. çocūğ°u duzlarıziŞTe āzına budāğ°larına bıçılacak yeŧlerine adamākıllı duzlanır, duTar çalāriz. oñdan keri çocūğ°u orda bi gundāğ°ā bi ŧeye sarāriz, yatırız bi sāh°aT ġadar çokōolsuñ ik'ki sāh°at.

F.Ç.: bi tā banyo yaPTırız.

40 H.Ç.: ondā ondan keri bi banyo ēTdiriller, tertemiz yıġallarō duzu. ondan keri çocūğ°u ālbiselerini keydiriller ġuŧatılar, alıllar geliller.

...

F.Ç.: bi şeyēTmeyiz nīydecēz, kōllesini dirgidini dāğ°ıdırıS.

45 H.Ç.: yapāriz diŧ dirgidi yapāriz. diŧ dirgidi dirgidi, dirgiT deriz Kōllē, hē dirgiT. içinde nōh°uT fasüllē būy°dāy buldūmuzo dolduruyoSōo dirgidi. bişiriyiz ġomŧulara çanaġ çanaġ dāğ°ıdırız. içine

F.Ç.: içine parā atarıS üç lira beŧ lira Kōllē yiyen.

50 H.Ç.: üŞ lira beŧ lira, eline ne geçerse vedīğ°imiz tabāğ°ınıçine para ġoRlar, heyē heyē verir°ken. çocuk çok, çokālayan çocūğ°a musġa yazdırız, isābeTolmuş diriz. isābetoldu diriz musġa yazdırız. heyē nazar dēydi diyi isābeToldu diriz nazar dēydi diye yāni. ġocanıñ birine musġa ēTdiriyiz, daġarız çocūğ°a. o zaman uyur, yatır çocuk ŧiy oldūğ°undan , daŧ ġomayız. ġarnına da ġomayız daŧı

F.Ç.: daŧ ġosaġ ġāyrı ölüverir°.

H.Ç.: canımōlecekler mi, ölecekler mi öyle ufaK daŧ ölecek nē ġomāycān.

55 F.Ç.: ölumuñ biri öldü dē, ālarġaná ġözüm ġörmezoldu, üŞ Tene çocūğ°u varıdı. ġa biri ölu öleniñ.

H.Ç.: ik'ki ik'ki iki sene oldu, iki sene bitiyorü işTe, ayıñ otuzunda iki sene bitiyorü, hu onuñ öğ°ulları ikkisi de.

60 F.Ç.: öldü hasTaladı da öldü, ālaya ālaya ālaya ömrüm biTdi. emmē ālamayınca da durulmāyorü, yēdi sene şey şey omıbir sene üğ°raŞTı. górecāğ°ı günıo ğadar. nıdelim ya' allāh°ıñıñine ğarışamāy°ıs ki. nirdēñ geldiñiS nirdē ğidersiñiS.

H.Ç.: benim ğardaşım da öldü elli°üŞ yaşıñda da. benim ğardaşım gideli ombēş sene filánıoldu. āğ°aŞTan düşTü kirazıāğ°acından düşTü.

F.Ç.: iyi bağalımıanam, nıdelim.

65 ...

H.Ç.: hērkeşiñ bi yazısı da cenneT de var. muĥaKkaĥ bi şı sebePıoluyorü ya'. düğ°ün mü, yörümeye mi, kösTäK yapıP da şıyıTdimiz mi kösTäK käseriS ya. ben hiÇ yaPmadım dōRT Tāne çocuk böyüTdümıemme hiÇ yaPmadım. onu hōyle bı ayāğ°ana birbirine bi iP bāğlallar. köpā eKmāĥ ğaPtırıl lar hürdan bacāñıarasından benıonu filen 70 yaPmadım hiÇ. benim dōRT Tene çocüğ°üm var. säKiz dene torünüm var. ikişār Tene çocüğ°ü var. bānim ğızıñ biri deñizlide. ğocası māsebeci orda oturullar. hoş geldiñiz hoş geldiñiz. düğ°ünıeveli üç günıidērdiĥ, şincı iki gündē biTiriyorü. bugün kına geçesi ertesı gün de bi ğalinıalma törēni tamam.

75 ...

F.Ç.: eveli oñ günıiTdimizıolurüdü düğ°ünü, heyē yemäKli olurüdü, üç dōRT tane māl kāsdimiS günlerıolurüdü. mal käserdiĥ, dōĝme bişirirdiĥ, hē bŷy°daydan dōĝme bişirirdiĥ. pilavıolurüdü pilav dōĝme diriz de'. o da çoĥ yēnirıdi düğünlerde māşurudu. 80 emme hinci yaPmāyoz.

H.Ç.: yemäKli olurdu, bŷy°daydan dōĝme dōĝeller dōĝme. yaPmāyoz keşKäĥ keşKäĥ.

F.Ç.: sen gezdirmiyōñ mu buñları, gezdiriyoñ mu. keşKäĥ iyi olur.

H.Ç.: annem bānim varıya ölcēğ°inde yavru'm guzum dērdi bāñıöldüğ°ümde dēdi bānim yimāme pirinŞ pilavı bişirir°señ dēdi bān saña aĥreTde süründür°üyüñ dēdi. annem 85 säğmez pirinÇ pilavını säğmezıdi. keşKäĥ yapıñ dēdi keşKäĥ yaPTıĥ. säğmezıdi pirinÇ pilavını. ya içi nōhutlu bulgur pilavı yapıñ dērdi ya da keşKäĥ yapıñ dirdi. eĝer pirinÇ pilavı yaparsıñ bān señi sürürüm soñra dēdi. oñdan kērim saña inat pirinç pilavı yapacām dēdim. yemāğ°ini şeyiñi yöneTdim, ğavĝa iTmeden çākişmeden dōĝüşmeden dēdi yemāmi şeyimi dürüsce yöneTce veriñ dēdi. yöneTce düzgünce verin dēdi yāni. biz de

90 vërdik, onuñ her dëdiđ°ini göñlüne göre yāPTıķ. yöneTce düzgünce yaPmaSsañız
 haKKımı helālçTmen dëdi. ulen bene mi ğarāzıñ dëdim, bi sürü çocūđ°uñ tāh°ā var.
 benden kēri āltı dene çocūđ°un tāh°ā var. biz yëdi ğardaşız. beneç mi ğarazıñ gız sāniñ
 dëdim. eñ böyükleri señsiñ dëdi, sen yönetecāñ dëdi, tamamçannecim yönetirin
 dëdimçanneme. anam säverdik ğayri.

95 ...

emine şāhin şāhin dërdik, adını dimezidiççanamıñ. şāhin dërdik, şāhin dërdik. onu hızlı
 gëderdi hızlı bi yola hızlıca gëder geliridi. şāhin gibi gidividi geldi işTe dīye şāhin dërdik.
 bir gün ısParta da hasTāne de yatırķa' uççay hasTānede yaTdı annem, yatırķanā şāhin.
 ördan bizim gelin şāhinim geTdı şāhinim geldi dīy°i säverimişçanamı, säverimiş.
 100 allahçallah dimişler bu ğarınıñçadı şāhin mi kī dëmişler. iyi baķalım gëdin, ne kime
 varacaşıñız. bi gün vardım annemiñ yanına uççay yaTdı ğayrı hasTānede ya' ördā
 ğadınlar dëdikine bāğa, abam dëdiler, annäy°iñçadı ne dëdiler. annemiñçadı didim emine
 dëdim, iyi dëdiler siziñ dëdiler bi geliñiz mi gızınız mı bunuñ başını bāKlēy°en dëdi.
 hiççemine dimez dëdi şāhinim geTdı, şāhinim geldi dir didi. onuñçismi dāh°elço didim
 105 ğadına. geTdığ°i yere dërdimçannem bi gıvracık gëdivirir°di heyē gıvracık gëdivirir°di,
 gëder geliridi, beş daķķada varır geliridi geTdığ°i yola. sevdığ°inden dirdi onu dëdim.
 öyle bi ğadınıdı bānimçannem. dāđ°lara geTdı mi şu dereye geTdı mi alTdan yoķarı sīđ°ır
 sürmeye geTdığ°inde ğoñşular hePçöñünden varırıdı. annem sürmüş ğeri gelirçolurüdü,
 ğoñşular ğarşısından varırıdı heP. irken gëderdi, Sabāylā gidivirir°di, sürer gelirdi
 110 ğorķmazıdı, Sabah yıldızī Sabah yıldızī, bi dē ne yıldızī diyollarçona be' terāzi vār terāzi,
 ülker de var terāzi de var. vallā bençonları filān o ğadar hatırlamāyoruñ bilmēyörüñ da
 işTe öyle.

Adı: Gülsüm Karasu

Yaş: 49

Okuma Yazma: -Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Tırtar Yörüğü, Evlilik Adetleri, Kız isteme, Gelenekler, Bebeği Kazana Kapama, Çocuk Ağzına Taş Koyma, Kırk Basması, Diş Köllesi, Köstek Kesme, Nazar, Mevlüt Okutma, Göl, Hatıralar, Gelin Ertesi, Tekke ve Yağmur Duası, Yörüklük, Yayla, İsteme Kırıntısı, Gelin Alma, Şifacıya Gitme, Şifalı Bitkiler, Avcılık ve Balıkçılık, Günlük işler.

Metin Nu: T7

METİN

vār vār sandelye viräy°in mi. yataK yapıyom bän de. hıh buyurun hı. gel mūh°Tar sen de otur. evde evde, o gätmeS bi yere. bän döşşäK yapıyoñ döşşäK. hī, bän ne gonuscan yā'. bänim mī, gülsüm ğarasu gülsüm ğarasu, gız da var.ıçerde. bän mi kırk dokuz.

...

- 5 tırtar yôrüy°üş canım. bizim bura hēP yabancı yok heP biribirimiS. hePjemmi uşā ğardaş yāni hep akrababa biribirimize yabancı yok. yeliz gelseñē, bārdaK getir, āyran yapıvir°siñ, içerseñiS. çay yapıvir°sin, ğāve yapsın gī. öyle aşlık maşlık varısa ğāFaltı yapalım. hī, tırtar yôrüg°üş işTe eveli ğosaTlar varımış bura. äsKiler bizinkinler bura yirleşmişler, ondan tırtar ğālmış geTmiş.ıŞTe. tırtar ne demek bän bilēcän mi hurda ebeye sorcañ.ıonu
- 10 o iyī bilir.ıorda yaşlı ebeler. bän mī, bän.ıŞTe otuS, otuS sene öldü bura geleli otuS sene öldü bu eve geleli. hı, normalde benim burda benim.ıanamıñ bubamıñ.ıevi. yaşlı, bubam öldü de annem duruyor°ü, rāziye er derler şo yanda, yaşıyo, yerinde yerinde. yerinde yerinde. bubam geçen señe öldü de, āğ°bim de öldü, āğ°bim börek yeTmezliğ°inden.ıöldü. ğaracığerinden dā gencidi bu ğani āğ°bim. annem yaşāyorü. iki, iki gızım var iki de
- 15 torunum var. birıñı de yeñi nişanladım içerdäni. gesseñe gız. gēlsiñ canım bi hoşgeldiñ deşin.

...

- hı, ne ğazırlı yaPacāS, beşik ğazırlarıS, böyle şiy ğazırlarıS, elbisē, bayā beşik. äsKi beşikler nāh°al olıcağ sarı bi iP, bi hōra iP dağardık bi hōra dōrT täne içine şiyden
- 20 namazlāğ°dan salıngaŞ yaPardık. içinde sallardık bebä.

...

tabi canım yanıña yaPARıS musğasıñı yaPTırırıs çocūğ°un. nazarıolacağ dı işTe musKa
yaPARıS dıyoruñ ya çocūğ°a yaPTırırıs musğa.

...

25 çığ°ırğan oldu mu şıyıderıs, orda ğarşı kóyde gediKli kóyúñde ebeler var ebelere şıy
bişirTdirir° geliriS. çocūğ°u bayā ğazanıñıaltıña ğapaTıllar. hı orda o çocūğ°u orda yarım
sāT yirmi dağğa ğadar şeyıedeller, durdurullar ondan kēri āzına bi daş ğorlar çocūğ°un,
ondan kēri çocuk usūğ°ur. ğazanıñıaltına ğaPaTıyörü, hı ondan keri de āzınıñıüsTüñe de
daş ğoyur çocukıuslansıñ diye.

30 ...

iŞTe gırkıñı çıkarTırkenıdiyo bunu e bişiriyorü orda. tılısımlāyorıondan kēri
çocūğ°unıāzı duruyoru. bānim bu çok çığ°ırğanıdı bu güÇÇūkenē çok bāğ°ırırđı anaÇılıdı
oğumā tā ğelmedi bānim bu ğoşTük biz sindel yaylası var bizim hı kóylüler hindi orā
ğāTdi de ben bu sene ğāTmedim. bu oğula ğelmedi burā. antālyalı bi öreTmen varđı bu
35 benden ayrılmaS tā beni nişanladılar dā benıyne yatır bū. bānimıadam da öleyıdı
adamıanasından ayrılmamış devamlı bōle ğoynuna soğa soğa hanı ęliñi ğōğ°süne emme,
hanı memesine ellerkene fālān. hindi bānim torüñü biri geldimiydi annanne biri bānim
biri óteki ğardeşimiñ dıyor. bura soğar ğoynumā öyle uyur burda bizimıevde.
anasındanıayrılmāy°rı bu da öyle benim hindi güÇÇük şıy bu da öyle. öreTmen burda
40 neşer şıyler vērđi hediyeler vērđi, benıanamdan ayrılmam dēđi, hōyle baña hōyle sārıldı.
bubasıyna zorıla geTirdiğıoğumadı. íslam kóyüne vērđiğ burda öreTmenıolmayınca
bunu, ıSParTanıñ bi yanda íslam kóyüne vērđiğ. heye ora vērđiğ bunū. beşi orda bitircek
dēđi öreTmen, bu oğumādı. bubası burda bānim belimdē benıamēliyatıoldum belimdē
pilatın var benim de' ıSParTaya hem bubasını hem anasını góTürdü ırāh°maTlı oldu anası
45 geçen sene kirazlarda evelki sene öldü. hem beni góTürdü bu bizim çantayı yola
hazırlamış hindiki nişanladım. anam geleceğ diyē hōyle çantayı mantayı kitabı mitabı
doldurmuş, aldık ğeldiğ. ğünlük telefon telefonıağlādı, ben burda oğuman dēđi. burda
oğudu, burdā öreTmen de anTālyalıyđı, ğadın bi öreTmenıdı. dārinıa' buña bi hediyeler
virđi bi hediyelerıelleriñe virđi. hediyeyi filān ğördüğ°ü yok. benıanamdan ayrılmam dēđi
50 mi bi Tah°a zorıoğudu bū. burda bitirdi beşinci sınıfı. kızım hindi de liseyi oğı oğı
oğumadı. óteki de oğumadı. burda ğarāŞTa bizimıo şıy müdürü var, oğul müdürü var.
būnlarıoğula varmamış, gıS çocukları.

...

bizde anası bubası takiPçetmeyince gız çocūğ°u oğumāyorū gızım ğan beyin oluyo gız
 55 çocūğ°u. bunu benimçorā, hē ğan beyin diriñ ğanı ergenlik çāğ°ında ya' gız çocūğ°u. bu
 bōyük ūyi ora ğandırmıūlar o verdimi gediKliye. oğul mūdūrū dēdi bubası acıdī yoğ da
 benāğ°lāyon gızım oğū eTme h°ayat kóTü. mūdūr dedī ki baña bura ğēldi çayçişmē
 ğēldi benim dedī õğ°renci nerde dēdi. seniñõğ°renci nerde dedim. hō ğarlı
 dāğ°ıñçardıñda dedim ğoyun ğūdūyo başınıñçalıyna. çocuk tā ufaK, on säKize ğiriğ
 60 dāh°eldi, bizim ūyimizine õldu, oğuması dūğ°ünü varç' imzāsı on säKize ğirik dāh°eldi.
 ğelinçiTdim, iş varken nēy ğoyun ğūdūyoru, başınıñçalıyna. bu ğedikli kōyüne de bizim,
 uymadıñ mı ūyçidiveriyollar, yāni çıkarıviriyyollar. bū bizīki de ūydū. yüz ğoyun varıdı
 õññunde yüzçelli ğoyunu o ğarlı dāğ°ın ardında mūdūr de sõrdū orda seniñõğ°renci ğoyun
 ğūdūyorū dēdim. baña ay yengem dedi sen dedi hiÇçāğ°lama dedi, seniñ çocūğ°unu dedi
 65 ğandırmıūlar, bu çocuk burā ğidecek dedi. hindi biS eKmāKçilāğ°ni bōyle bi ilāğ°inleri
 ğamur yūrruS da, ana dedi bū eKmāğ°i dedi bençAtmācān, ağşam dēdi dūğ°ür ğelecekler,
 dēdi biS bubasıyna ğene inandımıS yoğ çocūğ°a. eKmāği yöneTçAtıñ dēdi, bõğ°ün
 āğşam dūğ°ür ğelecek. āğşamçoldu. bizim her yiri perdeledi bizim, didim çocuk tā
 onçsäKiziñe ğiriğ dāh°el. dileğçonuñçadı da bunuñçadı yeliz. ānam çocūğ°um dedim
 70 āğşamınā seniñçomçbeş ğiūi birden bi ğēldi mi ikimiz de ūoğ ğeçirdiğ. onda alıūıñca
 bunda Peğ ūyçiTmediğ, önemsemediğ. bu da bura ğāTdi bura hū benimçadamıñ
 yiğeniñõğ°luna ğāTdi, niūanladığ. buna da ğeldilerçeñçiyi yirden ğarāūTa bi oğul
 mūdūrū ūyide millī ēy°timde çalıūıyorūmuū o ūyī, ğani sen di, māmur ğāTmedi çocuk.
 antályadan ğeldiler ğāTmedi. kendi aKrabam ğēldi ğardaūımıñçevine dēdim, kāndim
 75 virmedim aKraba evlili de isTemēyorun. yaF sağaTlığçoluyo gızım, ikinci de olmazsa
 üçüncü de yine sağaTlığçoluyo. tā telēFüzyonlarda ğörūyoS. bānimçadam dēyyoru, ben
 buñları sävmem dir ben de seniñ gızını säv°miū sen de sävmeK zorundasıñ dēdim. çocuk
 ğēlsin ğāTsiñ, elleme biribirine alıūıñlar. seniñçişni de duTsun, çayıñı da işsin. hindi
 onu ilk ğörüvidi onu dēyi siz, ğıymaTlı duTuyõñuS dir ğarūıdānı. yārim sen de ilçevine
 80 ğidividiñ mi sen de õyle olursuñ, dedim ben de buna. emme bu çok ğızmatçiTdi. motoru
 sürüyo, patpatı sürüyo bu bubasıña. õTāki bize fazla yardımçiTmedi o tez ğāTdi ğoçaya.
 ...

iki Tene torun var, ikinci sınıf biri, biri de anaokulunda. ilK diūi çığTığ°ında diū Kõllesi
 yaParıS. pāsTā ideriS ya dā diū Kõllesi ideriS būdāydan ğaynadırıS, ğaūaūçideriS yāni
 85 çekik ğaūaū õnu da ūyçideller birikiñler säKizçon nāse o aKrabañ ğoñūularınıñ çāğ°ırısıñ
 diū Kõllesi diye herkeūe ya dāğ°Tırsın herkeūçiçine birerçeliñden ğeçen para atarlar. para,
 ālTın da atarlar, elinde olançatar, elinde olmayançatmaS.

...

90 yúrūdünde onuñ kōsTāni kesēriS. bālarıSıayāna ipī, ya iki çocūğ°ü yarışdırıSıevelī
 90 Һangısı gelirse ayāndāğ°ıipi ğoparīr°sa ona bāh°şış verriS, para verriS. ikisi Һangısı evelī
 gelir de ğoparīr°sa ona para verriS. hē kōsTāk kesēriS. o zaman çocuk şıy°ıTmez, düşüp
 kaķmaz, éyī yōrūr. sūnnet dūğ°üñğ yapallar canım°erkek çocūqlara. davı°ıÇu duTarlar,
 yapallar. başķa ne anlatıvirāy°ın.

...

95 ertē hindi bizim burda yapmāyollar be, evēlī gelin°ilk gún vardıyı gün Sabahláyın
 95 gezerīdi emmisini dayısını. hindi onu filán ğaldırdılar, hindī gezmēyollar. gēlin canım
 Sabahnan erken kaķTı mı ğaynanasınıñ ğayınbubasınıñ°elīne suyu dōķer tabī evelī gelin
 kaķar. öyle ocaķ temiSleTdini bilmen, temiSlellerdir zāh°ar.

...

100 mevlüt°ideris ider, hindi bu ҺasTalıķ da bi emmi öldü bizim burda dā, ҺasTalıķ yüzüñden
 100 pandemi yüzüñden yani yimāK°işiñi ğaldırdılar. öyle ayran nēy şıy verdirer de etli pide
 mi şıyī ğaldırdılar yimā. öncedeñ ne vercēs. iki geçi Kesērdiķ, bişirirdiķ ğazanlarda
 millete dāveT°ıTdirirdiķ Һocaya herkeş gelir, yer ğaldırır gedērdi. hindi seneliķ yimā
 verilēcek hem ğardaşımıñ hem bubamıñ hem ğaynanamıñ, iŞTe bu ıçıķ sākinledi mi hem
 105 ğabirini yaPTıracāz hem yimā vercecēs. burdā, burda canım bizim heP kāndi kóyümüSe
 dāveT°ıdēriS gı burā, gedikli ęTmēs, iden idēr dē, şurda emmi öldü yoķarda dā, he mida
 ğanseriyīdi adam, benim°ıSPartadā doķTur var midācı benim ğāndim de Һastayım
 midamda reflü var benim dē. adamı doķTura ğóTürmüşler°iŞTe o bele ğóTürdü doķTura
 benim°adam epey ğötürdü beni de bilemediler. ben de salçayı domatisi hepisiñi yasaķladı
 110 doķTur. doķTur demiş bu amcaya iŞTē. ben de ināK sāğ°maya durdum ne bilāy°ın,
 benim°adam dedi uy°anañ°ölse dēdi, anam doķsan yaşıñda, ğāndi anam. anañ°ölse dēdi,
 ğüssün dēdi āğşamına tēlēfon°ideller, Һabar veriller dēdi. e selāyı duyuñca elimdē süt
 helkesiñi atıvimişiyin. ğardaşım°orda ҺasTanede öldü geldi benim dē, pişķoloJikmen
 ҺasTayın ben. doķTura ğedip geliyon ben hindi yeñe ğēTcem ben doķTura. benim doķsan
 115 yaşıñdaķı anam, ğaynanam alzaymır Һastası oldu. beş ğardaş bunlar, benim başımdayīdi
 zırf ben baķTım. onu da ben hōyle suyu sāldım. milleTiñ malıñı sürdü ğēTdi diyē gızım
 sitres olmuşuyuñ bu ҺasTalī öyle buldum. şıy°olmuşuyun yāni sen di pişikiyatriķ Һapı
 gullanıyon yāni saKlayān mı sizden. doķTura gidēcen yeñē hindi şı pandemiden
 randevüyü aldıķ da, ęrtelediler hindī bu ayıñ on yeğisinde gidecem bu ayıñ. öyle ecinni
 120 şeytan meytan hindi isan kāndi şeytan. āsKiler varımışTır, iu ebe şū berbaT biliyo desTan

oğur size şu, berbaT bilir şu benim goñşu. bu her şeyi bilir, äsKisini ebesiñi dedesiñi äsKi zamanda ne olduyüsa bu yaqım yaqar bu. ölenlere filán bi desTanooğur bi yaqım yaqar bu. ummāni ğarasu.

...

125 ğederis, ğadinöerkek ğarişık ğeTdik. hürda tákKe var. gızım tákKe var. orāyı iki malaldık kásTık. burda şī dāğ° başında, çatal deris döğru yol kenārından, mezár yoğ, dāş var tákKe deşleröorda iki ğeçi kásTık. burdan ğaPları ekmäkleri góTürdük. ğeçileri kásTık. ay āğşamdan da yağmı°r duāya çıkTık. hoca da varıdı tabi canım, hōyle iTdik. herkeş dua yimāni yeđi herkeşoıŞTe ğapını ğaÇāğ°ımı alan ğeldi, yağmı°r da yağdı. çıktık
130 tabi canım yā' guraqlık ğeTdik bu sene hiş yağmı°r hani var mı yoğ. bu senē geden yoğ ben nēden. bi yandanöekin biçiyon da. ekin bişmeye zaman mı var. eveli ğedildi ámmá bi seneniñ biriñde ğeTdik. gızım ğasTalıKTan millet varöa' ölen de çoğöldu öyle dime. ğasTanelerde varöa' şīyler heP gırıldı ğeTdi sāğ°lık çalışanları filán.

...

135 gızım buna işte bi yüssük dağtık. hurda hoca dedı. tabi cannım çeyizimöolma mı ceyizim varıdı canım, döRT beş yorgan, üŞ döRT yāSTık, on yāSTık, on iki yāSTık, beş yorgan. hoca dedi bunun yüssüklerini dedi, dışarda dağalım didiler.

...

140 gırıntısını çayını burda salonda içerde yedik. ğarıcağ da yüssük dedi dışarda dağılsın gene de dedi biribirimizi şīyöedelim dedi yāni biribirimize sölümüzü herkeş masğeydi golonyā molonyā dóğTük de. hoca izin vermedi birleşmeñ dedi. içeri dolmayalım dedi. edildi edildi. tabi canım gelin çıkarkā allāñöemri peygamberiñ ğavli biz, üy bāni çoğ ğonuşturduñ, allāñöemri peygamberin ğavliyle biz böğün düğ°ür geldik siziñ gıza diye isteller böyle geliller de. biS bi seferde dāh°el ikincide çāyöiçilir üçüncüsü soñ sözde ğāFe
145 içilir. üŞ kere geliyolar. soñ sözü verdine ğadar. ilk ğeldinde iŞTe çāyöiçiP ğeri ğediyollār. ikincide de ğāFeyi veriyoruñ biTdinde de şīyöediyo çoçuk gırıntını ğöyyoru, dāTlısını. gırıntıda mī. gırıntıda läblebi, fındık, fisTık, baKlāvā çārez şīyi olüyor. yiyollar ğakıp ğediyollar.

...

150 ben de çoğ ğonuşTum ben dē. tabi tabi saçarıS. taşsiye bindimi ardından su da seperiS, büyday da saçarıS, şekār de atarıS. ğändiniñ dāh°el de olanöeviñe indi mi eveli şiy çakTırıllar ğapıya heye orā şiyi sāh°aplansıñ diye çivi çakTırıllar çivi çivi, çivi çakTırıllar bi de iP gereller ğapıya. ipi gırıp ğāŞTi mi gelin onu şīyöideller alqışöideller, içeri dāmaT götürür°ken, bāyrağ hindi cuma namazından çıkallar, duasını ideller, malı keseller, iki

- 155 sōfʳalık úŞ sofʳalık ūyʳideller, adamʳedeller. ʳndan keri duasıñı ideller, bayrā ğaldırillar. bi soğan bi elma bayrā dağarlar. ʳlanʳevi oldū belli olur. heyē. bi ʳviñ başına bayrān yanına bi soğan dağarıS bi de elma dağarıS bayrā da yanına dağarıS, gızʳevi ʳlanʳevi oldū belli olur. ʳlanʳevine dağalar bayrā gızʳevine dağılmaS canım, ʳlanʳevine dağılır. sādıcı olur tabi canım. tabi erkāĝʳin de olur sāĝʳdıcı. yāşı'dı yāşı'dı akránleri olur
- 160 canım. āĝʳaTāĝʳlarıS biz. biz yağarız da aslında ūyʳolmayʳcāmıŞ, āĝʳlanmayʳcāmıŞ da iŞTe ʳyle idemēyon. benim bi ğardaşımʳöldü iŞTe tā genÇ, ʳlunu bile ʳvermedi gızını ʳıkardı da. ğaraciĝerʳiŞTe nakilʳolacādı. hePimiS virdik ūyi de duTmādı ūyi ğan duTmadı. bi de zamānı geŞmiş hasTalıĝʳā. ā yaKmamiyın āĝʳaT. ğasTāne öldü geldi ay ʳocūĝʳüm. öldüĝʳü sāTi üsTüne yazmıŞlar, da kefenliklemiŞler.bubamʳirāhʳmaTlıK
- 165 dedikine gızım dēdi, bubanınʳacısıñı ğardaşınınʳacısını baña gósTermesiñ, benʳndanʳeveli ʳlāyʳiñ dēdi. bubam ğardaşımʳndanʳeveli ʳldü bubam. birʳay demeden kirazın toplayımında ğardaşım da ʳldü. heyē. anacĝim, ʳndan kēri yığıldı ğāyri. anama bez duTuyos yatağda anam da kāndi anam. yĝāyoS üŞ ğüne bi bezini duTuyos, orlarda apaRlayarak gezer belcāziñden diñelemēyorū. doksan yaşında hindiden kēri ne ʳlācağ.
- 170 bağıyoS canım gelinler bağıyo bān de ğederinʳāĝʳamlayʳin. bēnim bu ʳāKişir ana sen ğeTmēyoñ diye. ben de mal sāĝʳıyon sĝʳır. hindi tam ʳapā fidan dikimi yorūluyoñ. āĝʳsam oldumu da illā ğedelim diye bana duTduruyor. patpata bindiriyorū beni, gelin bağıyo da bağııcısı bağımʳaylına yazdırdılar.
- ...
- 175 vallā dilāK dileyen dilēyo gızım dilemeyen dilemēyo. burda benim bacımın biriniñ ʳocūĝʳü olmadı da, dilāK dilēdi soñra ğo yanda ğocalı bi yer varımıŞ, ʳcağ. ʳra götürdüler de, ū adanınʳiçinde dāhʳel, antālya tarafında ʳra götürdüler de benim bacıyı ʳocūĝʳü ʳldü hindi āsKerde ʳocuk. ʳlan ʳocūĝʳü. ʳrda tıRısımlamıŞıiŞTe ne yapacağ. duvʳā oğumuŞ, bizim burda bi de hu ğarşı kóyde ebe varıdı. böyle ğamile olanı olmaýanı ğadın bilirıdi yanı ğasTalığ dokTurūna yarıyarışırıdı. ğarımın mı, şāriřeyıdi, şāriřeyıdi. hindi bū bānim de ʳocūĝʳüm geÇʳoldu bu gelinʳeTđimi üzēime ğanı ʳocuk geÇ ğanı bilmemişiyʳin ilkimʳoldüĝʳündan. illā ʳocukʳolmāyʳcağ diye bunlar da ūyʳiTdi yúksürdü durdu. gızım dēdi, yúksürdü yani ʳocuk geÇʳoldu. beş sene falanʳoldu oldu dūşTü. baña gızdılar dā bu ebe dedim ebe sān dēdi üzēriñde dēdi beşʳaylık dēdi ʳocuk
- 185 var dēdi. ʳocuk dēdi canlanmıŞ dēdi. sāniñ dēdi āylen dēdi sāni dēdi hiŞ kótülemesin, sen dokTura geT, dēdi. bānim ūyʳoldu ʳocuk da ʳldü de. bānim gızın ilk ʳocūĝʳü da ʳldü benikide ʳldü. ʳlan ʳocūĝʳüymuş, hē ikimiziki de sāĝʳ ū onūķıda yaşamadı. hindi iki torūnum var maŞallāhʳ.

...

190 yaParıS yaParıS, vallā birlāşiriS, ōmıbeş lira bān yirmi lira sān biriğdirriS, iki°üŞ
 tavı°ıalırıS geçen sene dāğ°an başında yaPTıķ yaylada sindelde heyē. ōrda yaPTıķ
 gızım, sōğ°raları gūrduķ ğolalaro ğaTdıķ sōğ°raları aTdıķ, herkeş kēyfini yaPTı mal
 gelesiye, yaParıS hıdırellez. ateş de yaķarıS canım, ğatırandan şıyden yapır°odunuñdan
 kōzü döşā°rız. bānim dāmaT beTerıider. bu yandā gediKlidē gızın ğocası. burda ğene
 195 eTdi hurda ōcāķTa bizim. beTerıider, o iyıı ider.

...

yaparıS hıdırellez. dilāK dileme päK dilāK dilemey°iS. diKmēyis, çiçekleriñ dibine mi,
 yaparıS. mayayı gızım gurū maya ğamı°rı mı dıyoñ. ğā hıdırellezde heyē, yāğ°mı°rından
 çāldı mı duTuyo. süTü atarıS yāğ°mı°rdan duTar yōğūrdu. o ğun o ğun başğa ğun yapsan
 200 dūTmaS. hıdırellez yāğ°mı°rından yaPTıñ mı duTar. ben maya dıy°ince yāni ğamı°rlı
 ekmāğ°ē ğafam ğıTdi. mayalı dıy°ince. bizıiŞTe zobada yaparıS ona iŞTe zini çōrāğ°i
 diriS, zini diriS zinide tāPside soķarıS, ocaķ Ta içerde. sacı ğaparıS yūķayı da içerde
 yaparıS. içerde ocāğ°ım var, saç ğapaTmalı saç, dā içeri hindi dolap ğodurdum mutfaK
 dolabı, şı dışarı yaPacam eKmāK yerini. tāndır dāh°el de bizıocaK yaparıS tūğ°ladan hē.

205 ...

var gızım ōlanotu diriz, ayvadene diriz, onlardan iŞtiñ mi, ğarnımız°āğ°rıdında isal misal
 oldūmuzda, içimizi yatıştıruyo yāni. ğafan āğ°rıdı mı ne içen, papatya içilir, papatya
 çiçāğ°ı o iyıı şıy°oluyomuş yāni tāsir°ediyomuş. yedimiz°oTlarıiŞTe yedimiz ne
 dıy°ivirāñ sana malur vār, tere vār, ısPanaK vār, başğa ne dıy°ivirāñ, pate ekerız, patē,
 210 fasūlye, domatis, asmalıķ domatis, bibār, gāndimiz bastırma bibār, isot biber dirizıacı
 oluyo ya' onlardan, hePsini salatalıķ, h°emi asmalıķ h°emi şıy arğa dıkdik. arğa da dıkdik
 asmalıķları da şōyle sırığ°a asTım. ōnlar°erken dōkūyo. ōnlar°erken dōkTūğ°ünden
 āsıyoSıonları. eşimıiŞTe bubamıñ°emmisiniñ°ōğ°lu oluyorı, bu hePaKırbayız
 dedimıa'. ğörüşmemiyiz ya' onuñ°evi burdāydı bizim°evıiŞTe ōrda anamğiliñ°evi var,
 215 ōrdāydı. oķulun, ōkul varıdı, benimıadam ğāTmezdi ōrdan, mala yollallardı. beni ōrda
 beni tanıycan diye mala mele ğāTmezdi.

...

ōrlarda gezer bizim°evde ğayıķ yapārdı. ğayıķ yapardıķ eveli ğayıķ, bizim°evde ğayıķ.
 hindi polıyesterden yapıyollar ğayığ°ı, gāndimiS yaparıdıķ, zıfTden biz. gızım ğarāŞTan
 220 alınırdı eveli zıft zāten, hindi pollesterıılaca dōndü millet. hindiki ğayıķlarıımıSııyı.
 dalğada malğada yāni ava ğederdik balıķıaTlardıķ hindi sāğ°lam hindiki ğayıķlar.
 ğadınlar ğāTme mī moturuñ dümeni bile duTar, avı bile çeker. āTlarım balığ°ı

beTerāTlarım hemī. dişli varıdı hindi dişli ğāyboldu güÇÇük dişli alTı yēdi ğasa āTlar
yığārdıķ bi de çuvallara doldururduķ. balığ°ı hī. dişli balığ°ı varıdı ufaķ levräK diriz hindi
225 o çıKmāyo da sazan var hindi sazan çımbalığ°ı var hindi başğa bi balıķ yoķ. o dedīm dişli
varıa' ğayboldū. aTdıķ yā, böğün aTdıķıāğ°şamnānıaTdıķ Sabāh°lāy°ın ğederıS.
omıbeşıñde açılır, ından kēri āğşam aTarlar Sabahlāyım ırken namazına ğederler çäKen
gelir çäKen gelir. ından kēri kōperatife dōkeller benimıadam da bāşğan, koperatif
başğanı balıķ şıyinde. çok ğonusTum bayā.

Adı: Döndü Uzun

Yaş: 74

Okuma Yazma: Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Evlilik, Kız Kaçırma, Düğün Adetleri, Kız isteme, Kırk Çıkarma, Diş Köllesi, Köstek Kesme, Nazar ve Kurşun Dökme, Mevlüt, Göl, Hatıralar, Yağmur Duası, Yörüklük, Yaylak ve Kışlak Yaşam, Yıldızlar, Günlük işler, Yemek Tarifi, Ekmek Tarifi, Şifalı Otlar ve Şifacı Anlatıları, Kırık Çıkıkçı, Savaş Anlatısı, Çete Dönemi Anlatısı, Ölünün Dirilme Anlatısı, Balıkçılık, Hayvancılık.

Metin Nu: H7

METİN

hī, adım, döndü uzun, hē honamlı yörüklerindeñiS. vallā gaç yaşıdayın yeTmiş dōrT yaşındayın. hē güÇ'ÇüK gibi oldüma bakma hē, adamım da öleli yirmi säKiz yirmi dokuz sene filanoldu. yā'h°, sāğoluñ. bi gelinim varıdı ardı ardına öldüler. bēş Tene çocuğ°üm var. üçü gızıkisi olan, evērdim çocuklarımdan māmnnunun gızım, iyiyin. bānolanıñ yanında duruyoruñ. bān gendi gendime de bakıyorun da onlar da bakıyoru. ben de onlara da bakıyorun. ah kilomolmasa guş gibiyin. ē diñlemeye geldiñiz, ne laf ediverēyñ gızım.

...

hā, ayıanam ben var ya' babacīm verivir°miş benim habarım nēy yok. biceciğ annem dediydi bená, amanana dedim ben o günüñ behrindē. babacīm beni verivir°miş, iki sene filān, acıdır gulakTan. annebabacīm verivir°miş. adam asgāra geTdiydi ama o zamanda kimise kimiseyi görmeğ yok hā. olana gızı görmeğ yok, gızolanı görmeğ yok. o günüñ behrinde. mesēla yēdi säKiz dokuzayı varımışadamiñ, āsgerden geldi beni isTedileralacāz diyē, ordan ē bubacīm vermedi. benim bōyüğ°üm de varıdı, bekarıdı. hindi veremen çıkaraman dedī. öyle deç°ince bi güzüdü yazıdı, böyle yazıdı. ordan ondan soñra gış çıkTı. bi sene evde durdum ya' bi de gış çıkTı. bi bahār geldiler bi gelinliğäimiyialacāz deye. bubacīm-iŞTe acııŞTe gıcıklamış hindi çıkarmācam, varamācan demiş. bi kirmenēğirir°dik, bizöññüle filān bi kirmenēğirir°dik.

...

20 bi öğ°len geçen kirmeni bi elime āldım, bi şiyden neyim habarım yok. ikiöş kere laf gełdiydi amma bubam beni vermiş nassı çıkar diyorun ben. bi görüşme filān de yok

hālbūse hīç. iki şeneyi geŞTik, üç şeneyë vārdı. bubamīñ gulāğōına gesse bubam
 vermişise Sāh°ār vermiş gış çıkTıydı ya dēdim ben. hindi bunlar tey tēynime düşmüş
 benim. bi ākadaşım var benim. gızār°kadaşım meselā hindi siz gibi. o kirmeni elime
 25 aldım öğ°len sıraları aḥşama bi de yemek gödüm. benim ğardaşım dō şiy ókúS güTmē
 gēTdi. óküzümüSölurüdu böyle tarlāy°ā sürerdik. orā gēTdi o geleceğ ben de aşşā bi
 fasi°lle gödüm, yaz fasi°llesı. ğardaşımıñ yanına geTdik. ben°orda dururka adam
 bāKÇilik yapārdı olan, kóy bāKÇisıydi. mal duTar gelir, toğada ğatārdı. ben°orda
 dururkanā bi porğam gurmuşlar onū da buraya ğapaTıvırmışler benim nēyim ḥabārim
 30 yok. ḥabārim varısa ḥabārim var dērim. şindi ğöymuşlar buñu dēmişler, öñü āğşam ya'
 bāşğa da bi şı yok. ğardaşım°ókúzdē gelecek. yemāmdē bişik tamam ben ğedene ğadar
 ğedersıñ. bi ārkadaşım gödu pilav gödu bişiyoru hemen āğşam°oldu. hemen ādamı
 aralarımış soğakTā. olanı aralarımış, onu buluvırmışler gerçi seniñ°evin iki ğatıdı. aḥara
 ğakmışlar. hemen beni ğiT ğiT dēdiler. hemen aŞ didiler ğapıyı, asıldım°ammā ğapıya,
 35 ğapı kitli. başladım°āğ°lamaya. orda aklım kesivir°di. adamıñ°aklı kesivirdi
 başladım°āğ°lamaya. vallā evden çıkacāğ°ıñ, açıñ ğapıyı didim. açıñ ğapıyı evden
 çıkacāğ°ıñ ağam beni arar açıñ didim. biS°ağa diriS tabı. açıñ ğapıyı ağam beni arar, açıñ
 ğapıyı ağam beni arar dēycem°ammā şu gún her yanım tiTiredi, derқанá adamı da dipe
 ğaTmışlar ya' hemen aŞTı. ğapıyı kitlāy°en°adam dēdiler soğāğ°a geTmişTir. öyle mi,
 40 soğāğ°a geTmiş, geleceğ, dēdiler. adam ğeliñce ğapıyı açar°ammā ben bu porğamı
 bilmēyoruñ. o merdivanıñ ğorğulūğū varıdı tāh°Tadan sōyle dolanıvıdım aklım bilir mi
 aḥara girivir°dim. bāğ°ardım eviñ dibi ya' girivir°dim, ammā ağam geldi ya sāslenemedim.
 adam var yanım dā öğ°lan var. onu ğaK bi ser orayā' o da bana sus dēdi. gúP sāslenemedim
 sāslenemedim, o var yanım dā. öyle şiy de görmedığ°imden bāna sus dēdi aklım filān
 45 ērmedi, sāslenemedim. ötä iTdiler beri iTdiler, ağamı ğöv°dular. bi de bōy°le şiy de olan
 evinde desTeklēyollar. olan°evini desTāklēyollar, olan°evini desTāklēller. abdullā
 emmim ğeldi meselā bubamıñ°enişdesi o da ğardaşımın evine vārdı emmē o tarafi
 desTāKlediler, ağamı ğöv°dular. bi yāngem varıdı, yāngem geldi, ben bunu būrda ğördüm
 dēdi. ben bunu būrda ğördüydüm itmeñ burda dēdi. duyuP boturuñ°ama hiç
 50 sāslenemedim. öylelik°evlendik, nişanlımā yāh' neye adamıma mı. yāF°iŞTe oñlar
 bubasu' vermeyceğ erteledi dimişler iki Puçuk sene neyin oldu ya' yanı iki sene iki Puçuk
 sene neyi oldu ya' iki sene iki Puçuk seneye dōndü. bu hārfiñ bi düşündüğ°ü var dēye beni
 ğapamışlar. ben de ārkadaşınā hemen laf°idiyoñ, ārkadaşınā soñura öyle,
 öylelik°evlendim.

ne' düğününü o zamanlarda düğün yögudu. o zamandā düğünleTmek yögudu, öyle
gäTdim. annem o zaman ē gäTiriller bi nikāh kıyallar, bi sırT Keşdiriller işTe öylelikle
gelinideller geçeller. hanı elbise deller sırT, sırT baş delleresgiler. o hindi saña
düğünidiyollar. o zaman o yögudu, sonra bubacīma dillermiş benim bi güÇ'Çüğüüm
60 varıdı, bizleekiziz, bu tā güÇ'Çüğüü ekişsekiyin ben, hī çifTolmuşuyuz. güÇ'Çümün
güÇ'Çüğüü Tā da güÇ'Çüğüü üzerimde. bi ırabiya deller bi ğarı varıdı iTTirā, bunūna bunu
nişānlāyın derimiş bizim gızın birine. sūs' bana kúfür eTdirme bēn birden verđini
atacāğın verđini atacāğın derimiş. verđiğöini de āTdı. säKiz ğardaşız. verđi böğün
biTirdi dāğöl mi, biray soñura mı ikiay soñura mı kaşTırdı gäTdi. bān de ahleTmiş.
65 bān de ahleTmiş. nōlaçaķanam böle işTe. sonra gızım oldu bi, oñda da bi gızım Tā
oldū, biri burda bi öğölan Tā var, o öldū.

...

çocuk dödüğünde ha' hī yavöyle bi şiy yapmadık. kırkı çıkarlar sayarlar, sayarlar
kırkıyı, kırkına geldi mi kırk daş ğatallar. eveli ğarlar öyle iderdi. hindigler bilmeyorü
70 onu. o zaman bi ırbık gullanırdık. onuñiçine kırk daş ğatallarıdı, doRulanırdın
yıkanırđın, hē eveli öyleydi. tabi şindi her şiy dāğöişTi geTdi. hī o zamanā dāğödi daşdı.
hindi düğün ediyolar ğaçana düğünidiyolar hindi. ğorlar ğorlar ğorlar ğorlar hindi
gelin gelirökene bi iP gereller, su göllar. dāsTiye vursuñ ğaçıñ diller, iP gereller şiyiPi
gereller. yāğöiyi çalallar da' idellerıdı heraldā ideller tıRısımları ideller hani heyē. siSlerde
75 vār mı hanı öyle şiyler vār mı. hah' heye heye heye ö ādeti ha aynı aynı hah' aynı aynı
āynı' sän aķsaraylı mıñ, hā aynı aynı şäKeri serpellerāynı, aynı şäKeri serpeller. ānnem,
ólününarķasından yimäK yaparız, dık tabi bu hasTalıķlar çıķalı idemezöldük. esgisini
anlat di.ólününarķasından, öldüğüüne yemäK yapardıķ, yemäK bişirriz. bişirriz, eT
bişirriz, fasülle her şiyi şiyideller. āyran varısa āyran, hoşaf varısa hoşafideller,
80 hePisini bildiğöine ideller hani. kırkı çıķasıya arada bi şiylerideller hani. kırkında kırkıyı
da yapallar, ellikisini de yapallar. aynı gene oluyorü o da' şindi tabi hasTalıķtan her şiy
dāğöeşTi heye gızım, öyle işTe.

...

yapallar yağmu'r duası anam. vallā mezerde örda bi mezeriñyanında filān yaparlardı ya
85 bu sene filān päKölmadı mı bilmem. vallā hoca çāğöirdımı yaparlarıdı. yemäK filan
bişiriRler mal nēyi käsTirillerdi. tabi bu seferde päKöiTmezöldular. hindi
herkāşleröyle heye. päKöyle dönđüklerini bilmeyoruñ. hī ne var mı gızım, yokTur heye
bilmeyiS heye. baķsaña bu sene yağmu'ru hiÇ görmedik, hiÇ yağmu'ru görmedik bu

sene, her yeRler gurudu geTdi. anam duTan duTar vaḥTı gēldiğ°inde hindi duTmazlar.
90 hāzīran girdiğ°inde mi ędiyol duTuyollar bilmen.

...

ğayıklar marTıñ nīsanıñ, ḥa ğayık çokTan çokTan çokTān, heye bir mayısa göŞdüler
burāya yaylaya. anamıŞTe bu patilerle sarārız, hevī hindi göŞmeK gölayıoldu, ḥo bi ev.
ona doldurūruz her şeyi. şō górdüğ°ün bi ev. bürdanıŞTe góTürēcek, heye motura
95 daķıvīrsiñıonu hōnu. onuñıçinde yatāñ, her bi şīyiñ içinde. eKmāğ°en filān, her bi şīyiñ
içinde. vār, önünde daķılan yer var, daķıvīr°diñmi şuna daķıvīr°di geTirdi olan. emme
yaylaya geđerķē motura daķarsıñ. yoķuş gelir, yoķuş gelir heye. ama bu senesinde dal
yoķ, oTlar yoķ, yāğ°madığ°ından. acıcıķ, ardı gelmemiş dāmi, heyē, adayı bayā bi
gezebildiñiz mi, yarın da hī.

100 ...

Sabah yıldızı da dēriz, úlker de dēriz, terēzi dēriz. yā terēzi dediğ°im şo altı şīyiniñ mesēla
hindi her şīyler dāğ°işiñce tanımazıolduķ. eveli orūcu onuñla Tanırdıķ, şīyi onuñla
Tanırdıķ mesēlā ıldız hōle çıķmış dērdiķ, orūca öyle ğaķardıķ. hindi sāḥatlar çoğ°aldı
teġefonlar çoğ°aldı tanımazıolduķ. hē āğşamııldızı Sabahııldızı hePisi de olur ḥanı. heye
105 úlker terēzi sabahııldızı dōğ°ar ḥanı öyle ya' eveli onlarına vaḥıT geçirirdiķıanām.
sabahııldızını górdüķ mü şafaķıoluyoru, hī şafayla şafaylā, tabi sabahııldızı soñura
doğ°ar, olur namaS soñura.

...

yaParis, yaķıyı mī, oğ°lanotu ğatarıS, ardıŞgillığ°i ğatarıS, ayvadenesi ğatarıS, benim
110 ğaynanam peK yaķıcıyıdı. peK yaķıcıyıdı, ebēyiđi ğarına baķarıdı, her şeyi bilirdi.
ToķTurıolæcaķıolmuş da, alacaķıolmuş ToķTur geTmemiş. şindi var yā bi ğarāŞTan
birıolan bizim kóyúñ birı bizimıorda ğarāŞTa bi şīy varıdı. çaķıralarıñ musā mıyıdı, ó
şeyiñ ḥanıñ ğočası, olanıñ bildiğ°in böğrāğı yōğumuş. böğrāķ naķlindeymiş heye
alacāğ°ıñ diye hē böğrāğı yōğumuş. ḥanı naķıl şīyi sāniñ böğrāğıñ biri yōķ, bizim kóyde
115 bi ebe var, sāni bi gótürāy°en de bi baķıTān dēmiş, gósTerāy°en seni dēmiş. eme hiç
böğrāğı yoķ moķ ğahı yoķ. āyıebe dimiş beni bi ḥasTayın dimiş, olanı geTirmiş. āyıebe
dimiş benııcıķ ḥasTayıñ bi dimiş bağa bi baķıvīr°sān bağa dimiş ğarnıma dimiş. bi öyle
iTmiş bi hōyle iTmiş ölüm dimiş onā ölüm, seniñ böğrāğıñ biri nirde dimiş. öyle bilirdi.
öyş çocuķıolmāycaķ filān ğarıyı bilir°di filān yerıñ çocuğ°unu bilirdi, ğanseri bilirdi.
120 ğanseri bilirdi ūh°ü bunuñ şeyi geŞmiş bunu uzaķ yere gótür dērdi, hemen hemen hemen.
her şeyi bilirdi. aḥ yaşasāydı bize de çoķıılazımıdı dā. yāF, atāşıñ yúkseldiğ°inde şey
sōğ°uķ su vurdururdu meşelā baTırdı sōğ°uķ su vururdu. tē şeyin, ādımı bilēmedim sirkēnē

şey iderdi, Şıplar idi sirkēnē. aman ne ler bilir idi ne ler ne ler ne ler. çocu Ğölmey ān lar ın
 Ğassı Ğını sar ar ıdı, ne ler ne ler ne ler, hē r şey i bilir idi. old ū b ān ım g ız ı b i e line ald ı d ā'
 125 b ān ım g ız ıñ b ir i antellede b i öyle b i ĞaŞ T āne Ğar ın ın, b i ĞaŞ T āne Ğar ıy ı t ır ı s ı m lam ı ş da
 çocu Ğu ol mu ş, hah hah. heye el i yne el v er mi ş. adı da ş ar ı fe Ğaynanam ıñ ad ı ş ar ı fe y i di.
 am ā tab i hinci b i a Fa Ğanı Ğa Ğan göb ā Ğ e d ū ŷ en ona g ider gelir. belledi h er şey i. heye
 y ū r ā K Ğa Ğ g ın l ı Ğ ı d e ller ş ur ān ı i Ş Te. hey ē öyle h er şey i bilir idi. hey ē sar ar d ı heye on la
 130 ç ı k ı m ı ş T ı. ge Ğ en d o Ğ T u y du ç ı k ı m ı ş b a y a, b a y ā ç ı k ı m ı ş. h i dol u d oldur du g e l d i b ā n de
 Ğ a T dim. iy i o y oldan tar a f Ta ceviz var ya sizin t o p l a d ı Ğ ı n ı z var. amm ā kir az ıñ T ad ı yo Ğ
 y ā, ş inci mezer den tar a f da b ir inde var.

...

gur ş un d o Ğ er d i Ğ ā y n ı anam. n ā s ı l ı n ı b i l d i Ğ i m mi var, ā y anam biz demirden g ū r ş un
 135 d o Ğ er d i Ğ, Ğ ā v u ' r u r d u Ğ a v u ' r u r d u ü s T ū ñ e b i ş i y ö r t e r d i Ğ. ş ö y l e Ğ a f a n a t a s ı n ı ç i n e
 d o Ğ er d i. göz göz oldumuydu göz ol mu ş n a z a r ol mu ş d e l l e r d i. h e b i l ā y ı n b ā n ā y anam.
 ben onu bilmeyoruñ. y ā n a z a r b o n c ū Ğ u n u ñ da b i ş e y i yo Ğ d i y o r u t e l e z o n d a h o c a y ā b e n
 d i ñ l e y o r u ñ o n u. d a Ğ a r d ı Ğ ç o c u Ğ l a r a, h ē ç o c u Ğ l a r a d a Ğ a r d ı Ğ. d a Ğ a r ı z, anam P ā K
 y a z a n a d a m Ğ a l m a d ı b i z i m ş i n d i. heye y a z a n l a r o h o v e r i r d i v e r i r d i v e r i r d i v e r i r d i, deli
 140 a Ğ l ı v a r ı d ı a d a m d a, s a r ı n ı ñ y a n ı n a v a r d ı n ı z m ı. h a K K a t e e m m e e p e y y a ş ı b ā n Ğ a d a r y a ş ı.
 öyle mi öyle öyle öyle öyle. s ā K s e n b i r, v a r d ı r o Ğ a d a r.

...

ā y a n n e m n e b i l ā y ı n h i n d i h e r y e m ā K l e r v a r. e T y e m ā Ğ ı n i h i n d i e T y e m ā Ğ ı n i h ū l ā
 y ı Ğ a r y ı Ğ a r s a Ğ a Ğ o y ū v i r i r d i Ğ h i n d i öyle i T m i y o r u z, e t i y ı Ğ ā y o r u z a t e ş e Ğ o y ū y o r u z,
 145 Ğ ā y n a d ı y o z. y ı Ğ a r ı z Ğ ā y n a d ı r ı z, h ö y l e s i n i f a z l a c a b i z f a z l a c a s ı Ğ ı r m ı Ğ ı r k e s e r i z. m i l l e t
 k o y l ū h e P s ı Ğ ı r m ı Ğ ı r k e s e r. Ğ ā y n a d ı r ı z, b i s e f e r Ğ ā y n a d ı r ı z, o s u y u d o K e r i z. ü s T ū n e b i
 de ı l ı s u d a n d o K e r i z. d o r l a r ı z h a r a n ı y ā Ğ a Ğ a t a r ı z. d o r l a r ı z, ı l ı s u y n a a m m ā d o r l a r ı z,
 a m m a b i Ğ ā y n a d ı m ı k ö p ū Ğ ç ı Ğ a r. o k ö p ū Ğ ü n ū a T ā r ı z, Ğ ā y n a r, o s ū y u d o K e r i z. o s u y u
 d o K t ū Ğ T e n k e r i ü s T ū n e b i de ı l ı s u d a n d o K e r i z. ö n d a n k e r i o h a r a n ı b i y ı K a r ı z. ö n d a n
 150 k e r i e T i h a r a n ı y a Ğ o r u z. o n d a n s o ñ r a Ğ o d u Ğ m ū y d u Ğ a y n a Ğ s u y u d o K e r i z ü s T ū n e h a n ı
 Ğ ā y n a Ğ s u d a n ç ı k T ı y ā Ğ a y n a k s u y u d o K e r i z ü s T ū n e. Ğ a y n a r Ğ a y n a r Ğ a y n a r Ğ a y n a r, i s T e r
 s o Ğ a n ı n ı y ā Ğ ı n ı t a v a d a ö l d ū r, i s T e r Ğ a y n a r Ğ a g ū y g ū y g ū y g ū y g ū y h e r şey i ü s T ū n d e n d o K,
 a t. ö r t e r i z ā z ı n ı d a Ğ a y n a r Ğ a y n a r t a b i o d u n u m u z u d a ā s i r g e m e y i z. s o Ğ ' Ğ a r ı z o d u n u a t ā ş a
 s o Ğ ' Ğ a r ı z iy i b i b i ş e r. a m m ā iy i Ğ a y n a d ı r ı z, s o Ğ ' Ğ a r ı z Ğ a l ı n o d u ñ l a r ı. o d u ñ l a r ı
 155 s o Ğ ' Ğ a r ı z ā l t ı n ā s u y u ç ā K e r s e Ğ a y n a Ğ s ū y u d o K e r i z, s o Ğ u Ğ s u d o Ğ m e y i z. s u y u Ğ a y n a Ğ s a

ğaynağ suyu dóKeriz, üsTüne. ğaynadı tam ğaynar ğaynamaz su çäKerse yeñi ğaynağ suyu dóKeriz. hī öyle bişirriz. bişene ğadar ona göre ayarlarız. heyē yapāriz biz eKmäğ°ē peK yaparız. ğamı°r yūğurruz, isTer yuğurur isTer yuğurduruz. yūğurruz suyu ğaTarız, unu dóKeriz. hē şöyle yūğurruz, ben şu gıza filān yūğurdurum. yuğurdurduğda bu sene
 160 ğanı ğasTalığTan yūğurtmadığ. yuğurruz kendimiz, ondan soñura unu bi atarız, azısa bi dā yūğurruz, atarız bişirir hōyle hōyle yīg°ar ğora ğoruz. yūğ°ka ideriz, yūğ°ka diriz, dimeyiz, ğoca eKmeK hı. yūğ°ka eKmäğ°ē çoğaTarız biz. ufra diriz ufra, āynı. işTe öyle gızım.

...

165 annem o ğadar ben bilmēn ki' sülālemizden ğonamlı yörükleriyimiş. valla orasını bilemeyin, orasını, meşēlā bu filān bilir. ğayır ğayır, ğonamlı yörükleri demişler, işTe bilmēyorun neye ğonamlı demişler nē filān. hī anTāllede de vār, aKgeçililide de vār, aKgeçililide de aKrābamız var bizim. vallā aKgeçililide nirēy°ē bāğlı ben bilemeyoruñ. hī isbarTa tarafında işTe, o tarafTa. mandırlığ da var aKrābamız, elimiz ğolumuz her
 170 yerde varlar. mandırlığdiriz, anTelle tarafı, hī anTelle tarafında da var, yaF her yer aKrāba, her yer aKrāba sōrsañ her yere ğoçerkē ğonmuşlar ğāşmışler ğoçerkē. ğoçerkē dāğ°almışlar yōrümüşler. anam ğoçerkē dāğ°almışlar. anTelleye inellerimiş anTelleye yaylallarımış. bi ğaçay durullarımış meşēlā güzün ğoçellerimiş baharın gelillerimiş. örda ğalan ğalırımış tarlalarını alırımış, gelillerimiş burda güze ğadar durullarımış, güzün
 175 kağallar ğoçeller gidellerimiş. ğayır vağTı var bī, güzün ğoçellerimiş meşēlā yazlallarımış güze döğ°ru ğoçeller gidellerimiş. öyle gızım, hī tabi ben çıkTı ğafamdan, yoK yoK yoK yoK, eli alışgın yoK, gırık çıkıkçı nerde olsuñ yā. bacāğ°ımıñ bi şiy vardı kimseye bağıdamadım beton, oldu giTdi ayāmda. eveli varıdı gırık çıkıkçıda varıdı, bi yeri gırılsa ēğ°ördire gideller yalvaca gideller. ya ēğ°ördire gideller ya isbartaya gideller. hī, heyē,
 180 anam mı bubam mı, bubam, adamımdan eveli şiy, iTdi.

...

bubam mı, bubamız ğormemiş de didemiz ğormüş. didemiz ğormüş didemiz, bi adam varıdı çocūğ°üm, şiy, adamıñ biri ğaynanama anladıvirir°di gendim, o ğanşliğTe anlaTdım, amma adamıñ biri anladırdı ğaynanama. hu ğadar öldürüviridim şu ğadar
 185 öldürüviridim düşmanı deyi. ay, anam o ğanşliğTe diñlemedim ki' savaştan çıkmış, adam. ölmemiş gızıñ biri demişkinā iTme amca dimiş türk, öğ°lu türküm dimiş geş o ölünüñ, içine diyivirmiş. adam gızāh' sarı bi gızımış oranıñ, içine geçiP yaTıvircāğmış, ölüyün diye. hē ölünüñ, içine yaTıvircāğmış. hōyle gılcı vuruvirlermiş vuruvirlermiş vuruvirlermiş, ölürmüş. o zaman türk, öğ°lu türküm, amca vurma

190 dīyivirimce o zāman şurdan sen at gendini dīyivirmiş. o da yaḫalāy°iviriller gızı, seni kim
saldı kim saldı diyi, gızılabdullah° dirdiḫadama. şöyle getirmişler ḫangısı saldı ḫangısı
saldı diyinceḫ, diyivir o adamı indirivirceḫlerimş, şu adam saldı beni dīyivirmiş.
söylemek mezburunda allah o adama bi şīy°i Tmezler de vur şuna dimişleradama, ense
kóküne vurulunca adam pāk bi zor olurmuş, bi vurmuş ense kóküne gövde bi yerde ḡafa
195 bi yerde, adam bōyle allāh gösterme yārabbin.

...

dīyemiz varımış bi bubamızıñ bubası savaş varımış, savaşa giTmemiş ḡāŞmış, didemiz
bubamızıñ bubası. ḡaçıncaḫ gızım ḡāŞmasa olma mīydi ḡāŞmış. ḡaçıncaḫ ḡāŞmaḫ ḡolāy
mı nāy°se çete ḡaçanararımış, çete ḡaçanararımış, çete ḡaçanararımış. bir gún gelmiş
200 de çadırıñ başına çömelivir°miş, didemiz, çadır çadırıñ başına çömelivir°miş didemiz,
ōḡlu da varımış bōyle ıçıḫ yitişkinicik, çömelivirinceḫ çete gelirmiş. hōyn diyivir°miş
bilmemiş de ēy diyivir°miş didemiz. aḫlı kāsTīg°i yerinde olunu güÇ'Çügümüş, olanı
ataşñ başına otur dimiş, yoḫardan esirgemiş, āḡşamüstü ḡaranlīg°ımış, çuvallar olurdu,
çuvalıñ āzına sinivirmiş. sinivirinceḫ bi baḫsaldı oturan bu olan çocūḡ°u geçivirmişler,
205 geçivirmişler geçivirince bilmemişler ḡayrı adamıñ çocūḡ°un sindiḡ°ini.

...

ammā gızım aralamamış didemiz, aralamamış ḫāsTalanmış, ḡāŞmasa nāh°alidi nāḫ°al
olurdu. aralamamış didemizölümüş, çete şīy°i biTmedenölümüş. şöyle güÇ'Çügümüş, üŞ
Tāne olan çocūḡümüş, bubacīg°im bōyle güÇ'Çügümüş. onuñıçıḫ da bōyüçāḡ°i
210 varımış. acız acız dimişler, sazaK diriz biz, māv°sim dalına biliyoñ mu māv°sime,
māv°sim dalı anTállada olur. o māv°sime kāsmişler kāsmişler de guşluḫ çadırıñōñ
tarafına şöyle döşşemişler de didemi de üsTüne yatırmışlar, yıḫāycaḫlarımış. acız acız
dīyivirmişler. ḡarınıñ biri getirmiş de çocuklara çomaÇı virmiş de, meşēla hurda didemiz
kösülmüş de çomaÇıñ ḡaydin yavrı°larım ḡaydin ḡaydin bānimolanlarım bubası ölmez
215 dimiş. ḡarınıñ biri, ḡaydin yavrı°larım ḡaydin ḡaydin bānimolanlarım bubası ölmez
dimiş. şöyle geçirir°miş bubamızı bānimolanlarım bubası ölmez deyi virince bubacım
hōyle idivir°miş bi, güÇ'Çük ya' hōyle idivir°miş nāḡlardı ne bilān. ḡabaK dalını
kāsmişler de dir bubacım a puf puf iriyarı bi adam dīy°i üsTünden yā'TıP boturur dir. öyle
ḡormüş, öyle ḡafada ḡālmış, üŞ dörT yaşTa varımış ḡāyırı. olanlarım bubası ölmez ölmez
220 demesē bildiḡ°in hōle idivir°miş hōle. bu adam dimiş sāzaK dalını kāsıPüsTüne
yatırmışlar ya' yā'tıP botururdu dir. ḡoca yōḡumuş bi şī yōḡumuş. o ataş başına oTurdūḡ°u
olan depe yerde bi ḡoca varımış. seḡire seḡire seḡire ḡāTmiş. baḡıra baḡıra aḡlaya aḡlaya

ağlıya ağlı bi hoca gätirmiş. ünlemişler gelmiş, onu yıkamışlar, ormandan öteye te
 225 erkeKler gótürmüş, alana çıkıñca garılar gótürmüş. çete yakalaycağ diye. bu ğadar da ğani
 bubacımdan duydum. yā heyē, öyle gızım be'. emäğ°niz boşa geldi ğalkın bağām. annēm
 sırt Keÿiñ sırtıñıza', eñgileşirsıñız, ğasTalanırsıñız. heye heye saKlandım, saKlanmağ,
 saKlanmağ. meşēla ğo āğ°acıñalTına ben sıñdim. çuvalıñıağzına sıñivir°miş gızım
 sinivir°miş, çocū kağTırmış, ataşñ başına. bādem diKTiler de o çıkıyoru. gurumasıñ
 230 deye. ğaŞ sene, ölme eşşām ölme. ha ha ha gurumaSsa o da gurumaSsa bān de hiÇemāk
 çäkme diyoruñ şō fişnēleri sula da beşaltı sene ğasa fişnē toplayıvir°di ondan kēri
 ellemeyıvir°di.

...

hōrdan gōlden su getirmeğ ğolāy mı yā. annam duTduğlarında oluyor, biz ğaŞ senedir
 duTmazolduğ. alır yeriz, eveli ğasa ğasa duTalarıdı ne balığlar duTallarıdı, tōn ton. tōn
 235 ton duTallarıdı hīndi ne yaPTılar bildiğ°im yoğ. duTan duTar ğazıran girdimiydi başlallar
 duTmaya, ya ğeden ğeder. ğāyımıS filān var dā duTanımıS yoğ, ğocadığ. bilmen örmedin
 hiç. bunlar bilirıdı gelinimöorer, gızımöorer örellerıdı. ondan da vāzgeŞTiğ hindi. öle
 gızımıŞTe. ne yaPān böcü mü girdi. annem üşüdüñüz mü, üşürseñiz kölgeye, güneşe
 diycäğ°dim. üşürseñiz güneşe diyvemişiyiñ, hī demişiyiñ. üşürseñiz güneşe çıkın
 240 deycäğ°dim üşürseñiz kölgeye demişiyiñ. yā hindiki öyle öyle iŞTe. beora bi Çekāt
 giyān, üşüdüñ hī. ğayır ğayır ben ğeder gelir, güneşe geÇcān heye. siz de sağoluñ, siz
 de sağoluñ gızım. adaya yārin gene mi geleccäğniz.

...

davarları gōrdüñüz mü, çöğümüş iŞTē sindel diRler bi yayla var yaylallar dā, ora
 245 sürüviriller de biribirleri çäKi çäKişirler bāğçamıSa girdi bāğçamıSa girdi. oranıñıçı
 dolu davarımış. eñaz evde yüz davar varımış, yüz yüz bi evde. eñaz elliy°miş bağ. ğāndi
 nirde bağacağlarormanıñıçindē. ormanıñıçine durur ğayvanlar. hurā bi ağ bi şiyler var
 ya orda durur oñlar. ğayrı arğa taraflarda hu yanda hu taraflarda sayvantlar durur şu tarafta
 sayvantlar sayvantlar, yapılığ kümeslēr. sayvantlar laylonla maylonla heye. ğışıñıorda
 250 ğışladıllar, gedeller geliller. yazıñ da sürüvirillerormanıñıçine. cığ, ināk. bi zāngin bi
 zāngin sen deÿiveriñ, onların ne varlıkları var diyi yōğuz diyi āğ°laşıllar. ormanıñıçı
 dolu mal yā' vallā iŞTe bi de vallā iŞTe. bi de vallā dēyoruñ belki aPdasThıyın, bi de vallā
 dēyoruñ hıh yā. öyle gibi durmazlar yoğ diyollar, hōyle işlerine soğallar. hī eñazı dediler
 yüz yüz dediler. yazıñ malıñıçinde duruRlar, bālīg°i da duTarlar. onlar hiÇ yasāğ°i
 255 yoğdur. adanıñıō öte yüzüñde duTarlar. pāk diñlemezler, duTarlar. gece bī şafaKdan
 ğedeller, duTarlar. o ğadar añlamaz şiyıTmezler. heye öyle gızım. bizıyne onların hiÇ

bi alâkası yōğudu. bizimçiimize sapılamışlarlonları. onlaröyle eveli öyle bu yağa
 didiñmiydi ödleri sıdardı, tiken gibi hōra duruRlarıdı. mūh°Tar bilirlonu ben bilmen.
 başğa o başğa akşār mi ne çimendereye çimendereye gidellerıdı eveli. ne iTdiler iTdiler,
 260 ellem küllemoldu. annem bān bi Çekāt giyān, gezerēğniz varısa gezelim hōyle. oturuñ
 gezelim gızım. siz de sāğlonuñ ben de emmē öPme gızım öPme gızım öPme kimse
 kimseyi öpemēyoru, kimse kimseyi öpemēyoru gızım. oldu.

Adı: Raziye Er

Yaş: 91

Okuma Yazma: Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Evlilik Adetleri, Yörüklük, Düğün, Düğün ve Cenaze Yemeği, Asker Uğurlaması, Kırk Çıkarma, Köstek Kesme, Nazar, Mevlüt okutma, Kazana Kapama, Taş Koyma Geleneği, Göl, Hatıralar, Tekkeye Gitme ve Yağmur Duası, Yörüklük, Dokuma, Yayla, Çeçenler ve Kosatlar, Günlük işler, Yemek tarifi.

Metin Nu: T8

METİN

neye gelmiş bü, innē mi vurayıñ deyo. gel gızım gel. çıkardamadım ben seni kimisen. nirelisiñ guzum hoş geldiñ. sağ öl. iraziyā er. bayā säKsen dōksan filān varım. onu filān peKıanlamān faTmā sor señlonu benim geline. ā güssüm yollamış, bi şī yok yani
5 anlaTivirecek de bi şī yok yāni. yiyiñ gızlar azıcıKıolacak dāğ°il, gölay gelsiñ. onlar nē gelmeS, o çocuklar nē gelmeS, e hū şoñlar.

...

ben buralıyıñ. benimıanam çorsur yōrūğ°ündenimış, bubam ğarasulardan burdan. bizōsüz böyümüşüyüS. anacīğ°ım bizi böyütmeden, anamōlmüş. bi böyükıabam
10 varıdı. onu gelinıeTmiş. ondan gēri iki gızıiki olan çoğuruP biz ğalmışıyız, bubam dōrdümüS. bubacīğ°ım çokıarandılar da bi şī bulamadılar. bubamu'nüçüñcü ğarısıñıñ cocūğ°üyuz biz. ya' evlenemedi ğāyri ēvlenemedi, bēn bākTım. hanı böyüdüksıra tabi işimi elime aldıksıra bākTım. bubacīm öyle geldi geŞTi gāTdi evlenemedi bi Tāya. ebem varıdı gızım, ebem ebem, onları ilk ğarılarını hePebem bulmuşumuş. bunu da aradı
15 ellāmıa' bulamadı. ebemiñ de zamānı gāŞTi. öylēline öleniñ boķuna, bizōlmedik de, āy yāvırı°ım da işTe süründük. bēn miñ, iki olan iki gız, hī bēn böyüTdüm ya. heye en güÇ'Çüğünü işTe hōyle arķama alırdım, bēriye itDim miydi. ip bilen yōğudu. elimine böyle dāşırdımıarķamda. ipine bāğ°lanırdı eveli öyle arķana ipine aliñ. hīndi ya' ya' her yerıip oldu dā, zaman gāŞTi. her yerıip oldu dā, zaman gāŞTi a yāvırı°ım. varım varım.

20 ...

hīndi hurdā geliniñ ğocası öldü, hūrdā iki cocūğ°uñ bubasıydı. ğaracīğ°ēr° hasTālīndanōldü gurtaramadık. bubası varıdı ondanıeveli öldü. ardından da ölu öldü

ikisi. iki yerden de ölünce acıya dayanamadım yavrı°m çöKTüm. acı päK zor. bi şī mi
 bākLeñ sen, bi şī mi yazacān dēyişik. ęTdik. nāh°al°ęTdik°iŞTe mal käsTik, gelenimiS
 25 gędenimiS sāğ°olsuñ. ınları yemākledik, eKmäKledik, dāğ°aldı gāTdi herkeş. bu orta
 yirde iŞTe, bu hāsTalıkTan ğorküşunā millet birbiriniñ yanına päK fazla millet varamarı.
 ben bi yire gidemēriñ. dizlerim duTmāyuru. sırt ğabasıyın ben tükēniP gidēn yavrı°m da,
 sırt ğabasıyın°iyi kótú olup boturr°uS baçalım, gelinleriñ yānında. başğa kımsem yok.
 biráS gıS çöcüğ°ü var, beş Tene hePsi ēvli dāğ°aldı. dışarda bicāğ°zi burda yanımda,
 30 ötäkiniñ hePsi biri orda ayas dędikleri yirde. biri tā karadeñiS dinen yire ğaçırmışlar,
 gāTmişler. biri orda biri ākşāh°irde. tēlęfon var. ben°alō diyemen gulāğ°im duymaS. hunu
 al, içerde kim var baķ baķayıñ. āsKilere aķlım sīg°maz. ğafam götürmäri gızım. her
 şiyleri mi unudur°öldüm.

...

35 yörügüdüķ, Kóęer ğonarıdık. erine filán biz de góęerdik. bubam sarardı divemiz varıdı
 iki, divelerimizne sarar ğonar góęerdik. ınu bu adāyı alıP da yirleşmeye tümcăz
 góęmez°oluvirdik. çöħ°olmuş, ada alınalı, ına aKlım°ermēS. hī ğaraçadır ğara ğara
 kıldan kıl dillerdi kıldan kıl keçeleri ēğ°erirler, doķurlar°ıSTarda. ıSTarda doķuruz,
 āğaŞTan°ıSTarda düzeller. biliriñ de unuTdum, ıSTardan filán hePisiñden ğaŞTim,
 40 hePisiñden ğaŞTim. yok, yok kimse yok. bilmen, öTları filán°āz°añların ben bilmen. hē
 onlar°anamasTa olur burda olmaS. geçiler yiyiverir onu da. burda olmaS Tā anamas
 dāğ°anda ho yaķada çöħ°olurdu.

...

he he he düğ°ünler nassı, ne varıdı ne olacaķ düğ°ünler dāv°u°lcu duTarlar çāldırır°,
 45 çāldırır° çāldırır, zamānı geldimi geline bi kına bi āldı mı evine gāTirir° oturdur. hēye
 ğālinlik kēydirmemiy°iS, kēydirilir. āsKiden de kēydirilir hindi de kēydirilir. keyerler
 iŞTe hindi ya' gelinli, nāh°al sırt kēydiriller ben°evelden mi. bānim bildim āKTan hanı
 hindi irenKliy°ē kaķmışlar°a. o zaman faSla şiy°iden yok. öle iŞTe. yaPılır yā' āÇ mı
 durdurācāñ, ne yaPmācāz, mal kāseriS hüsüsü yemāk bişirir°iS, hazırlarız. davu°ıÇu ğēldi
 50 mi bi söğra aTarız, bi çay bişirir° bi dāmlediriz. yędirir°°içirir° dāv°u°lunü eline alır vurdü'
 härkeş biriğir. ördan, ınlar da uzaķTan gelenler heP eKmäklenir, yaħın°olan yeyip de
 geliyorü yiyen yir. o şāKil°oluP geğeyorü.

...

büydaydan büydaydan büyday, hindi rmeni var, evelī biz şiyde döverdik, dibāK daş var
 55 örda, toKmānı böyle alır taK taK döverdik. hindi her şiy inceldi. allāh°ıñ yimāniñ
 bibāriniñ tā paPriķası var. paPriķaya döķüP çāKTiriP°alıP geliyollar. āsKiden ikiy°ē

bölvürir°diğ yemāniçine atārdıq, ardsırā bi de gāşşīg°na ezērdiğ°iŞTe öyle içiliridi. bi
 şī aTılmaS, onuñiçine bi şī atılmaS, gosgu öyle dāş gibi bişirirsñ çömçēnealırsñ, her
 gābıniçine gatarısñ. çanaqlarıñ yāğ° dökenöortā yirine. ördan°o yāğ°ana garişTırsıñ
 60 yerısñ pilavna. tēreyāğ° dókeriS, mal yāğ° dókeriS.

...

ásKer°üğ°urladımızda ásKer neyi uğurlayalı bān çöğ°oldu. bān nah°al° üğ°uRlallar baya
 üğ°uRlallar yarısını, havasına davu°lına üğ°uRlallar, yarısını öyle gótürüller üğ°uRlallar.
 gidivirenler de iŞTe ásKer°olur. ásKerler tē ucu bucu her yere şiy°olduydu giTdi. hindī
 65 ne duTayıñ. öldü öldü, ölumdan°eveli öldü, Tē üçüñcü sene eveli öldü. çok sāğ°ol, a
 yāvri°m°evlādım. hindi diyērim gızlar dāğ°aldı heP bi cannım vār burda. burda hindī
 bicāz yatāğ°ım var, onu idiyom°iyi kótú ona oturrum.

...

hey yarābbim, bi bān min döğ°uran, onlara sorsaña. ulacāna kırk Tāne şiy gıralar dāş
 70 gıralār bi de duzuna çıkılallār. suyā gaTdīn çocüğ°ü suya gaTdīn ırbīg°in°içine gātallār.
 kırkıñ diyēsiye ordan°o daşıñ birini çimdirTe çimdirTe alır°atar. o kırk günü dedi miydi
 onu dāşıñ, artığ°ı martığ°ı atallar, çalkalanır. böyle çocüğ°uñh°ePıcāğ°ızıñı bi tā
 dāğşiriller. iŞTe çimdiriller°ora görler. üç güne bi çimdiriller, üç güne bi çimdiriller.

...

he he he, yörümeye başladığ°ında, yörüsüñ gēlsıñ, ne o da ne°idāñ, elinden duTarıS
 yörüdürüS, tanırıS°adıñdan çocukları, düşāni galanı var mı dī. öyle öyle böyüdü. yā, ē ne
 ölacek. ne bilāy°in°iŞTe, öldü dókTü bānim. sāKiz Tene çocuğ°anasıyıñ bān. öldü biri'
 ölumuñ biri öldü. o haķānıdı, ikisi de çocüğ°umun tā öldü. yaF neye ölcaķ hāsTalandı
 öldü, hindiki gibi çocuk ToķTuru mu vār. doķTurlar yeñi çöğ°aldı yāvri°m. evelden
 80 yōğudu ToķTur yōğudu ToķTur yok. yeñi çöğ°aldı ToķTur, yōğudu. hī, sān benden iyisiñi
 biliyoñ. kāseriS ya kāsme miyiS. düşmesiñ diy°ı kāseriS. nası yapalım gulhuvallāTı
 oquruz, hoca şiy gibi, ayāğ°ını hōle kōstāğ°ını çocüğ°ün, kópāğ°ē çāğ°ıllar, kópāK hurdā
 iPline bağlarıS, kópāK gāpar gider. bi de şiy°olmassa gāndimiS kāsēriS, düşmesin diy°ı
 ne bilāy°in, āsKi zaman tılısımı onlar. hē düşmeS. çocuk yārişir mı gız, o şey
 85 dolandırılar°onu, hangısı gelirsē, ayāndaķı ipi hangısı kāsersē çocüğ°ün, ona bāh°şış
 verillerimiş. ne verilleridi ne bilāy°in. düşmeS.

...

nazar°ēTdiler mi hocağa musKa yapTırillar, bōğazına daķaRlar ya sırtına daķaRlar.
 onuñ iyī kōtú olur, gurtulur ķeder. yā hindi hocağ filān musKa musKa öyle yaPan yok.

90 ToḡTur ToḡTur. öñceden hoçağa götürüllerdi, hoçağa musKa eTdirillerdi, çocüġä bi űi olmuű diyi.

...

o zaman fāzla çġırırđı çocuk, űiy°iderdi de öyle ġazana ġapaTırdıġ, tılısımıdı. nāci iderdi onu. ġazan°olur ġara ġazan, içini yemāK yedġ°imiz ġazanları. çocuk çġırırġana
95 alır gelir, hurā ġafāsını hōyle kīydiriyor, altıñda turuyor. ördan ġaġıyoru çöcuġ. iyī olur deġler ayāñdā ayakġabıynā āzına hōle bi sän sus diyi°. 1 1 ya' ya' daű maű ġoyan°ölmaS.

...

ne bilāy°in tārKēy°ē ġedeller, bän°onu filān bilmeñ, tārKēy°ē ġedeller bāġ°lanıllarımış, filān ġolan°olurmuş. bän°onları ġórmedim. yōġ, varıdı da ġayboldu ġeTdi. burda çatalda
100 ardıűlar vār, hūrda çatal deřiS bi yer vardır. epey depe yöl ġeder, ora mal meller kāsellerdi. ē malıyna bārāber ġeder kāsere, yedirir°, içirir° gurban kāsTim, adaK gibisīyne, allah ile virdġ°inden baña da vīr diyeReġTen tāKKeye bāġ°lanıllardı. ben°onlar filān ġāni öyle bildim bi tılısımım yōġudu hīÇ.

...

gızıñ cēy°izinde ne ölcaġ. doġuyabilir°se doġursa ıSTarda, doġuyamaSsa dā bazar hindi ıSTar űiy°ini filān°alan yōġ. ġalıya bāTTanīy°eyē űiy°idiyollar. benim°onları filān bēġ°enen yok. öñceden kilim doġurdu, kilim°alı didimiS bu ıSTarda doġunur ip ip, ġoyün tüy°ünü boyādıllar, ēġ°erirler kirmeniñe, boyadıllar.

...

110 ondan doġullar hēy°be doġunurdu terke hēy°besi ata bindirillerdi eveli ġalini, hindi de taġsi çıkTı taġsi taġsi taġsi. ata bindirillerdi bi terke hēbesi atallardı, atıñ góTüñe içinē öyle ötäberi atallardı űiy°idellerdi böġazına ġıraFaT bāġ°lallarıdı. atıñ böġazına ġıraFaT bāġ°lallarıdı, ġeydirilleridi çäkelleridi. ikisi de ġaliniñ peűinnen duTallarıdı, düűmesiñ diyi°. düġ°ün āy ġızım yarısı ardında yarısı önünde indiriller ēv°ine ileTiller,
115 indirmāliġ°isTelleridi. para veren para verirdi māl veren mal verirdi. indirir°ler içäriy°ē ġätivirilleriűTe bu. nāsı ġatılācaġ ī ġocası ġolundan duTar oynadıllar oynadıllar ondan soñra içäri alır ġeder. ya' ip bāġ°lamazlar. oKlā ġoRlar su ġoRlar bizinkinler°eveli öleyidi, ya' ip bāġ°lamazlar. bi de su ġoRlarıdı, suya depik vurur ġeġer ġeder ben°onları filān ġórmedim. duyārdım da öyle űiy ġonuűu viriyorun sana. onlar aKlımda ġaldı da,
120 ideller, ideller daTlañsın diyi°i de iderler, tavuġ ġızardıllar gelirler, onu da hePisini ideller.

...

yāzma bāğ°lallarīdı āsKi zaman yazmalar°ölürüdü. onu öy°le düreller bükeller ikisiñi
 üçüñü. öy°le salma diller, hurasını bāğ°lallarīdı şiyin ğafasınıñ°üzerine bi şiy bāğ°lallar
 125 yāğlık düşmesiñ diy°i, bi Tāne başörtüsü. önlan, üŞ gün gezer°onla gelin çıkarır°önden.
 olur olurdu dā iŞTe havāslık, iTdiriyollar, idiyollar. dōrT dōrT, salma diller°oña. āK,
 mōr, ğarā hePisini ğarıştırır ğarmağarışık bāğ°lallar salallarīdı. öñ°icġ°ını
 ardıñın°icġ°ını öylesi iyī durur. hē boyadıllardıñ°onu ğoroS tūy°ünü bāğ°lallarīdı
 ğafasınıñ°öñüne. ya ya ya ya hiÇ bi şī görmedim. ne bi alTın daķındım, ne bi bi şiyler
 130 daķındım, hiÇ bi şī daķınmadan ğēldim ğāŞTim.

...

hiÇ bi guluñ yamacına duruP da bi ğavġa eTmiş ğadın dāğ°eliñdi. ne bi erkāğ°ne ne bi
 ğar°rıyna ne bi çor°la çocūğ°na hiÇ mezerā giriP ğedēriñ bi kimseniñ ğaşını ğararTmadım.
 kāndi gelinlerime de öyledir, torunlarıma da öyledir. öyle iŞTe o çocuklar diñeliP de
 135 ğāldı, sāniñ°arķadaşıñ mı onlar. kim°aTladivir°di sizi hē, tamam. evēli ğoçellerimiş
 devēyne yaF, ğoçebelī boşlamışlar devēyi neyin sāTmışlar bu adāyı almışlar.
 böyüklerimiS, dedelerimiS Tē nenelerimiS tā āsKiden nuħ ğölünüñ°atāsı bura.

...

evēlden ğosaT varımış hullarda çeçen dī bi ada onlar hēP sürmüşler, bizinkinler burāyı
 140 ālınca' onlar da sürüKmüş ğāTmiş. Sāh°ar bi yere onlār da yerlāşmişTir. burdan
 bizinkinler çıkaradı, ğōvdu onları. adayı aldılar ya' burayı ğōvdular. ğosaT pāK hırsızıdı.
 ināğ°i dive o ğoça ğoça diveleri öldürüllerīdi. eşşāğ°i meşşāğ°i öldürmēy°ē sardılar da.
 ona acızlandılar bizinkiler ğōvdu ğāTdi. ya' hiÇ yok kimse yok, onlardan kimse yok heP
 ğāTdiler.

145 ...

idersiñ, idersiñ ğoca şey°idersiñ, mal kāsersiñ, namaz ğıarsıñ yēdirir° içirir°siñ. allah
 cēnabı° allah ele verdin yāğ°mu'rdan bize de vir deyə āmin çāKersiñ lā ilāhe illallah
 eşvedü ellā ilahā ilallāh ve eşvedü enne muħammāden abduhu ve resülü diyelim, yüzüne
 çalarsıñ. cēnābı allah yok yirden ğōğü ğürledirdi yāğ°mu'r gelirdi. ğazanları yıķar
 150 eşşāKleri salar ğaçardıķ. ēmize gelirdiķ, yāğ°mu'r bi tāKKe olur tāKKeye ğederdiķ
 tāKKeye. hī ora ğederdiķ. var ya' olmamı hıdıreļlez, olur°olur ya bu sene daķan°olmadı.
 gene de mal kāseRlerdi, yeļler°içeller dāğ°ıdıllar, gelillerdi. ne var da ne eTcekTi.

...

yaparız, nāssı olsuñ, südü bişiririS yōğ°urT çalarız°ötāki yōğ°urdu içine dóker, çalarıS
 155 ğarıŞTır°ız. mayalallar peynir°atallar, yōğ°urt çalallar. ideller ben°öle filān ğanı
 eTmedim ğanı. yaparıS, yaparıS. ğāT sāğ°°ol çok sāğ°°ol. saña da allah°ırazı olsuñ.

tamam. nāh°al duv°ā idiviräy°iñ ben sana. oquma yazma bilmen. tamam tamam tamam.
 ḥāydi ūğ°urlu olsun gēdiP gēldīniS yer. adamıñ°iyisine var. bulur°suñ bulur. gēT
 sāğ°lıcāğ°na gızım.

Adı: Güldane Karasu (50) Esmehan Karasu (40) Emine Karasu (45)

Yaş:

Okuma Yazma: Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Evlilik Adetleri, Kız isteme, Kaçarak Evlenme, Bebek Bakımı, Kırk Çıkarma, Düğün Nişan Gelenekleri, Diş Köllesi, Nazar, Göl ve Kışın Göl Donması, Yörüklük, Yayla, Günlük işler.

Metin Nu: T9

METİN

G.K.: ğarasu, esmeĥan ğarasu, ğüldāne ğarasu hePimiS ğarasuyuS. dā devamımız geleceķarĥadan. yaylaya ğediP geliyoruS. mallarımıS var ōrda.

Es.K.: vallā dāĝda malımıS var, orāya çıķıP geliyoruS.

G.K.: iŖTe burā kōye geliyoruS, iŖ yapıyoS bāh°ce ekiyoS, āķŖam geri varıyoS,
5 mallarımıza baķıP Sabah ğaķıP geri geliyoruS. evet TırTar yōrūĝ°üyüS.

Em.K.: evliyiñ, iki çocūĝ°üm var, bi kızım bi ōĝ°lum. vallā kızımıñ biri ünüversTeye gidiyo, iŖTe ğediyo yāni gidemēyo dāh°a dōĝ°rusu evde ders görüyo. ōĝ°lum da orta uç, iŖTe evden çalıŖıyollar. dūĝ°ünümüōldu. kōy dūĝ°ünü üŖ gün, cuma gün baŖladı pazar gün biTdi. kōyde esgiden, eveli ōyle olurdu. cuma gün bizimōrda bayraK ĥaķma diRler,
10 bayraK ĥaldırıyollar. kınayı cumaertesı gün kına, pazar gün geliñ, ōy°len soñu geliñ. gelin°alınıyo ōy°len soñu, ōyle bitiyo. davı°lla geliniyo, evden alınıyo, ōĝ°lan°evine varılıyo, ōrda dūĝ°ün bitiyo ĝāyır. ērte yoķ, bizde ērte yoķ. pazar günñ gelin, erKeK°evine vardı mı' ōrda dūĝ°ün bitiyo, ōrda hērKeŖ ĥayırlı olsun dir dāĝ°alır gider. gidilir, ō olur,iŖTe biribiriniñ dāveT°olur. buñlar da yērlisi buñlarā da sorabilirsıñ, buñlar da bilir
15 buñlar da adanıñ yērlisi.

Es.K.: Ŗu ĝaŖmıŖ,iŖTe. hePisi ĝaŖTı buñlar.

Em.K.: o da ĝaŖTı. hē biriniñ ĝayıĝıyla aTlayacaS. hindi gidecēs, aķŖam geriye gelecēs.

G.K.: bulabilir°sen iŖden ĝüŖden, dā bāh°Çeyē giden çapaaya giTmeSlerisē. dāĝ°alır gideller heP. ben saña dīyivirān. heyē.

Em.K: sen Ŗimdi buldūna ĝonuŖ, ōrda herkes ĝaybolur. ōrda bi tānesiñi bulamaSsıñ bunuñ.

G.K.: ne ĝonuŖacāĝnız ĝı, ĝördüñ mü dili nāh°al°alıŖmıŖ. ĝız giT de añlaT ĥāydi, bana da sordu dūĝ°ünüñ mü var ĝaŖTın mı dīyi.

Em.K.: emine ğarasu, kırk beş, var, ilkoğul beş târK, ikî, beş târKim bi gızım bi oğlum
25 var. oğlum yirmioüç yaşında, gızım yirmî beş yaşında.

...

ġāŞTım, ē ne bilây°in işTe çocuKluK heral, ombes yaşında ġāŞTım. ne bilây°in işTe
çocuğāklı işTe. ne bilây°in işTe ēvlenecem mēvlenecem ġāŞTıķ işTe. hē heralda ıccık
ġandırma oldu, ellām ġandırdılar ġāŞTıķ. benim adam bēnden beş yaş bōyük, işTe
30 ġāŞTıķ, ēvlendik. yaşam şartlarımız da bu heye.

...

ne hazırılık yaPalım gundāğ°nı baTTāniyesini işTe hazır bez de gullanmadık. işTe bōyle
bildiğ°imiz bez bez gullandık. çāpı°t gullandık çāpı°T bez gullandık. hē yürduğ deñize
geçerdik, suyumuz da yōğudu, çōğ°u zaman deñizde yurduğ çocuklarıñ bezini bilenem.
35 hē biz bi, beşik oldu beşik yerde yatıyor beşiğ°i nirdede bulacāğ°ıķ, yōğudu beşik meşik
yōğudu yerde yaTiyoduğ.

...

vallā gırķ çıkTığ°ında nīderiz. ırbīğ°iñ içine gırķ daş ġaTdık, onūna gırķladık ġāŞTıķ,
gırķlama. ilāğ°inde çocukları, ırbīğ°a gırķ daşı ġāTdık, çocūğ°u da ilāğ°ine yatırTdık, gırķ
40 daşına gırķ daşın içinde bi de su ġāTdık. banyosunu ęTdirdik. işTe öyle gırķladık,
dōnmedik. sādēce öyle iTdik, yaPTıķ.

...

gölle bişirdik, gölle dāğ°ıTdık. gölleyi tāncerede bişirdik, siyah bi tāncerede āteşi yakTıķ.
atāşın içinde bişirdik, tāncereniñ içinde bişirdik. işTe tās tās gomşulara dāğ°ıTdık. he
45 he he, öyle iTdik işTe hı, tamam.

...

vallā hiŞ bi şī iTmezik. çocuk, öyle bāğ°lamadık, öyle filán bāğ°lamadık. valla ben
gız isTeme işTe öyle gideller, gızı isTeller. işTe sōzünü keserler, loğumunu yeşler,
çayını içeller. ondan Kērim nişandı işTe āynı kāndi arālarında sōz kesmek isTeyen kendi
50 arālarında yüssük küpesini dağar. nişan iTmek isteyen bōyük nişan ıder. çālgı isTāyen
çalgısıñ ġāTirir. ben filán gızı gōKsōğüde gelin ęTdīğ°imde, bōyük nişan ęTdim,
çalgıyna ęTdim. hē hē bōyük nişan yaPTım.

...

bōyükler āñlaTırdı ablam, ama benim filán ġafamda hiŞ bi şī yok. ay abam ne anlaTān.
55 duba var hē duba var, abam işTe duba var başğa öyle geçen bi şī yōğ, dubāyna işTe
malımızı filán heP dubayna aTladırız. malı mī, mayısıñ birinde işTe bu dāğ°ya gōçeriz,

bu dāğ°ā aTladırız. sindal yayla, hē sindala yaylaya, ōndan kērim-iŞTe ēylül gibi ēkim
 gibi de tekRār ğeri geliriz yayladan, dubayna gerisiñ geri adaya geri ğederiz. ğışiñ adada
 neç yaParız, hāyvana bağarız, ināKlere bağarız. ğeçiler var ğeçilere bağarız. satāriz-iŞTe
 60 ğurbanlıķıolarak satarız. iytiyacı olan satar, iŞTe ōyle ğeçiniP ğediyoS. doñuyo, ayıabam
 doñma mı doñuyo, gerekirse üsTüñden ğeçioS. yōrürüS, sahiRimiSıolsa. hē hā ōyle
 iŞTe üsTüñden yōrür ğeçeriS. ğasTayı da ōyle ğötürüyoS, benim bubam ğasTaydı,
 benim bubam ğasTalanıñca deñiz ğöl buz değilidi, dalğaydı. dalğayına aTlaTdık , hē
 dalğayına ğayıklarna, dōñmēy°ē iŞTe ters de dōñmedi, allah ğorūyo iŞTe. ğaŞTim,
 65 yürüyeRek ğaŞTim. ğörümceñiñıeşi ōldü. yēñikóyde üsTüñden yürüyeRek ğaŞTiķ.
 ğorķsaķ neç iTcēz, ğorķsaķıeceliñ şeyi fāyda var mı, ğorķıñuñıecele faydası var mı. amāñ
 ğózümüzü ğızarTıp ğeçioS. vallā ōyle duymadımıa eden de vārdır. neç bilāy°in, allah
 bēlañı vērsiñ dersiñ, zah°arıöyle derdir zah°ar. neç bilāy°in allah bēlañı vērsiñ, nahıodun
 ocāğ°in kör ğalsiñ derdi, öyle de derdi esgiler. iŞTe bunu biliyom bundan başğa da neç
 70 bilāy°in. vallā hindilikıöyle dēğ°işikıolaylar neç yok bizim köyde. hē ğaçırma oluyo
 iŞTe. öyle pāk bi dövüşāñ ğavğa eden de bi şı olmāyo hē. iki señedir bayram da
 gutladımıS yok ğoronadāñ, ōñceleri ğuTlardık, bāyram neçi bizimkilerne. hāydi sāvıol,
 hāydi bi şı dāğ°el.

Adı: Halil Karasu

Yaş: 68

Okuma Yazma: Var

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Askerlik Hatırası, Çeçenlerin Tırtar Musa'ya Ada'yı Satmaları, Kazaklar, Kosatlar, Haytalar, Hatıralar, Yörüklük, Yayla, Günlük işler.

Metin Nu: T10

METİN

neyle ilgili, hı' düğün dernek gibi mi, benim de heçayem yedi senedir totalım, ayāğım. halil ğarasu. var, ilkoğul mezunüyüm. aTmış säKiS. hı' gulağlarım. ağar duyuyo çocüğüm ya' özür dilerim gusurā baqmayıñ, gulağlarım. ağar duyuyo. al gızım. al sesimi alsan nolcağ, yaS sen sor ben cevaPlamāy'a çalışayın. asger, acami birliğim malaTya usTa birliğim sarığamış, tabi sarığamış. asgerlik heçayem valla ben. irahatıdım şoforüdüm, sıhıyaydım. ilk zamanlar sıhıyanın zorlüğünü çäKdim. amma soñra iyi oldum. ilk. önce hanı bize ders gibi uygulamalı däh'el de ders. olarak verdiler. soñra hasTāneye gedince sarığamışa hadi baqalım halil. ağ'a vur baqalım şu adama inne vur dediler. ben Tāh'a bi hayvana bile bi şiy vurmam. ben dedim bunuñ şiyini görmedim, dersini almadım bunuñ. Şāp' o zaman asgerda dayaq çögudu, bi toqat yedik. onun. üzerine öğrendik.

...

hē ben tırtarlıyıñ, yörüğüz. bız yalvaÇım tırtar kóyünden gelmişiyiS. vallā hangisi ben bilemeyorum. onu şurda dayım var, o bilir. emme' o da benden Tah'a fazla total. hangisi aşāğ'a mı yoğarı mı bilemen, tırtar kóyünden gelmişiyiS. aslımız yörüK tırtar yörüKlerinden ī valla tırtar bilemēyorum. tırtar tırtar yörüğüyüS. tırtarlı dirler bize bu öte yağayā honamlı dedikleri gibi tırtar diller. tırtar kóyünden geldiğümüz için mi diyollar yoğsa bi anlamı var mı, orasını bana yalan söyletmen bu yaşTan keri. var dör. olum bi gızım var, allahā şükür memnunum. allāh hepisini oğutmāya çalışTım. amma hiÇ biri oğumadı. torunumuñ biri oğuyor biri assubay. oldu istambulda ora gāTdi, biri de boşda. doğuz torunumdan biri oğudu, onlar da oğumadı.

...

ben bin doğuz. yüz yeTmişde dayımıñ gızıyna ävlendim. iyyim muTluyum, beKleyi geçeriS, sağ, mallarıñ başında bēden bi parça dirice o. o mallarıñ başında duruyoru. orda

25 yayla var o yaylāya, yaylada mallarñ başında durur. sindal sindal yaylası hē, ne sorarsañ sor.

...

burāya dedemgil bñ doḡuz yüz otuz ikide yerleşmişler. burada bilāmetcāna oturan hindi onlar antālleniñ duzlaburnu āsKi ismi duzlaburnu nahiyāsı var ordalar, ilāmātcāna orda
30 duruyollarımış. dedem burayı ī çeçenler varımış burda çeçenler hē onlardan satın almış. yalıñız o tırtar mūsa dedem tırtar mūsa öz dedem ħa geçer. namlı her yerde namlı, buranıñ āğ°ası zeñgini imişimiş. çeçenlerden almış, yedi sene ūğ°raşmışlar, burda ġalmāya onlarla. o ilāmētcāna oturanlarla soñra biribirlerine gurşun sıkmışlar. dedemi iki yerinden vurmuşlar. dedem onları vurmuş. yanı ayaıklarından bacaklarından taḡ diye
35 onlar pesētmış. antālleniñ duzlaburnuna göşmüşler emme hindi dōva ēdiyollar. allah°ırazı olsun dedenden deyollar, ben ġonuştum adamlarına. ġonuştum ħanı hindi de hindi de dōva ēdiyollar. çok biribirimize gurşun attıḡ ammā allah°ırazı olsun biz odan gurtulduḡ dēyollar. burda dedem ġalmış, bizler de ġaldıḡ bi yere ġedemeziḡ çıkamazıḡ. bi amcam varıdı aḡşāh°ıre göşTü emme biz gidemeziḡ, öyle.

40 ...

ġazaklar varımış, o tā öñce, çeçenlerden öñce o. buranın yerleşimi gedikliden çok çōḡ önce. şurda mezárlıḡ var, o mezárlıkda dil tarih cōġrafya faḡültesinden bi öğ°retim üyesi ġeldi, bin doḡuz yüz ben tā evli dāh°elidim. yeTmiş yıllarında orda yüz yirmi senelik yüz otuz senelik ġabir daşı buldu adam. yāv kim oldüğü öyle yüz yirmi
45 senelik, var. o āsKi mezárlıklarınñ üstünde de yazı var. osmanlıca ħāh'. var var, osmanlıca bi de latince mi deyollar. āsKi işTe gızım burda selçuklular yaşamış gızım selçuklular yaşamış he' o mezárlıkTe mezárlık var işTe. yoḡ şo bina var, kilise deḡler şuñ hē.

...

kosatlar tā yeñi, tā yeñi diyān yāni, dedemgilden soñra. ħaytalar yoḡ, benim ebem ħayta,
50 ħayta yörüKlerinden. onlar da antālyanın ġocayataḡTa, orda benim Krābalarım var çōḡ. tırtar hıh. dedem, ebemi ġaçırmış ordan yörüKçülükTe. dedem de vuruyomuş canım dedemiñ de vurdüğü vurduḡ gırdıḡı gırdıḡımış. dedem de çok nāmlı hem zeñgin hem paralıymış. yāni ġılıcınıñ ardı da kāsērimış öñüde kāsērimış. yā' ħaytalardan ħaytalardan, yörüKçülükTe gızım ta otuzlu yirmili otuzlu yıllarda. yörüKler gızım yazın
55 yayla yayla göçeller, ġışın da engin yerlerde bi antālyá gibi yerlerde, engin yerlerde ġışlallar. ovalara göçeller, yazın da yaylalarda ġonaḡlallar, yörüKçülük budur. çadırda kıl çadırda, gendimiz yapallardı. benim annem yaparıdı, ebem yaparıdı, bizim ġadınlarımızınñ hePisi yapallardı. kıl geçiniñ kılından. tamam, amcam sen de sāḡolasıñ

var mı başğa bi derdiñ, geliñ çayımı içiñ. vallā onu şūrda bi ğadın varǎammá ğonuşur mu.
 60 şo Çingolu eviñ ğadını heye yāşlı bi ğadın. o Çingoda yāşlı bi ğadın var, ummānı sarı
 diller lāğ°abına. eñıyi o ğadından alırsıñıS. gediKliden buruya geldi gızım. hēP burāyı
 da iyi bilir, orāyı da iyi bilir. eñ gōzel şiy, eñ gōzel şiyi ondan alırsıñ. başğa öyle başğa
 bu yana hiŞ gitmēy°ē gereK yok, yaşlı yok, bu yana yok. şūrda bi tēyzen varǎammā o
 benden beş beTer. aklı ermeS fiKri ermēz ğonuşamaz, bu ğarı iyi ğonuşur. bu ğadını eyer
 65 ğonuşTurabilirseñiS çok. o ğadın iyi ğonüşur. siziñisTēdini de o ğadındanalırsıñıS.
 hāydi iyi günler gızım.

Adı: Ayşe Karasu- Gülsüm Karasu

Yaş: 80 (60 senedir Mada Adası'nda), 48.

Okuma Yazma: Yok

Mada Adası (Kumluca Mahallesi)

Düğün Adetleri, Yaylaya Çıkma, Yayla Yaşamı, Tekkeye Gitme, Kırk Çıkartma, Köstek Kesme, Diş Køllesi, Çekiler ve Çingillar, Beddua, Günlük İşler, Hatıralar, Tokuçla Çamaşır Yıkama.

Metin Nu: D1

METİN

şükür, neye bi şey mi var, çocüğüm hiñdi anlaTamāyoruñ. heş bi şī aqılœermēyorū, āski yavrı'm gāfamda gālmadı, evelī anladıyoruydum. isTamboldan gādının biri tēlēfonœTdi. añlaTıydım. Soñra bi Tā tēlēfonœTdi. yavrı'm gücenmen darılman, añladamāyım gāfamda bi şī gālmadı. añlaT sän haTırlat baqam. yāvı'ım bilemēyoruñ. säKsen vardır, vardır. buyür, yāvı'ım, bilmeyiz biz, eveli burda gāzaK mı varımış, gāzaKları buralı göv°muş mu bi şeylerœolmuş, yerleşmişler. yāvı'ım bilemēy°cen.

...

ben tırTar yörüg°ü de dāğ°elin hināmlı yörüg°ü de dāğ°elin ben yaKa kóyünü bilir misiñiz. isPartanıñ yaKa kóyünü bñ bādemliniñœTā yüzünde, dereniñ içinde yaKa kóyü var. 10 benœoralıyıñ. aTmış sene olmuşTur heralım. evle hē burada ēvlendik, nāsiP kısımet burdayımış, işTe. olmadı, bubamœırahmaħaTlık vērđi. o gún ben dúğ°ún kim bilen yōk, cehiz bilen yōk. bubacīg°ımœisTe bunlar, is'Tedī, bubam da vērđi ben de gelin geldim guzum. öyle işTe. buyur, gāyīg°na geşTik, gāyīg°na geşTikœişTe oluP gēderiS. olduğ gāTdiğ, ē geçindiğ. adamım säkiS sene oldu ölelī, benim de ça'tım gırıldı ça'tım. öyle iki 15 dēynēne gezerin. ēv°iñœiçinde demirine gezerin, ħa baqalım şükür, ħa baqalım şükür yāvı'ım. ne yaPalım, e çocüğüm e ħas köyümüS. ħas köy mü mezerlık. ħas köyümüSœorası ħas köyümüS. ölmez biTmez ħas köyümüS çocüğüm ya'. e burāya, burāya gömülecām.

...

20 çıkardığ guzum çıkardığ yaylaya çıkardığ, gencikene birœeşşāğ°ine geçerdik bi sürü çöcuğ bi sürü pırtı. gāraçadırı gurārdığ, sığ°ır davar hō górdüğ°üñüz gırkğ garlı dāğ°an dibine gōnardığ. ikiœay gālırdığ, üçœay gālırdığ. olurduğ gōçerdik, gelirdikœevlere eveli. hindi de gāyri hePisini unuTduğ. orāya gēdince çadır gurārdığ, alan varıdı sindel yaylası,

sindel yaylası dilleroraya, orda dururduq. Şu dereniñ bögazına geğerdiq hu dereniñ
 25 bögazına çıqardıq. hePisi unuTduq. çadırı nassıl guracāS, çadırımızı yazardıq, altına
 girerdik, diräy°i dikedik, iPleriyne filen iPlerini filen dāşlara çatardıq, gererdikolur
 geğerdiq. gıldan ya, hē davar yaF davar kılındanöğ°erir°dim, bükerdim, doqurdum,
 dutardı. ıSTarımızna filen yan yan, āğ°aŞTan dikedik yantalarını altlıküsTlük, gāzıq
 çaqardıq. çözerdik, sarardıq.

30 ...

kāndimiz Toqurduq. Toqurduq gızım kilim de Toqurdūq, çabı°T çul da doqurduq,
 hePisini iderdik, hePisini yaPardıq. çabı°T çul, Şu çabı°dı gıyārdıqincēcik, fanileden de
 sökerdik, iderdik. hē incēcik tebi. hindi hePisi hePisi bōl bazarda. heye heye çocūğ°um.
 sen bizden lafiden bende varıdı lafidecek ğonuşacak. heyē de. tāmülüm yok. ıSTar,
 35 ıSTariñ yān tāh°tası topu öle de unuTduq hePisini unūTdūq bi bebeqolduk. iŞTe ha
 ğoranta baqıp eylēyo iŞTe Şükür baqalım. hindi bi torünüm var, bi gelinim var,
 biröğ°lum var, onlarıñ yanındayım, oluP geđeriniñ. baqallarallahırazı olsuñ ğonuya
 ğoñşuma dēvletime millētime sāğ°olsuñ var°olsuñ, çoruma çocūğ°uma hePicāğnize
 sağ°olsuñ.

40 ...

gızım burda öyle çocūğ°u oluP dā adaK burada yok, burda yok. evelleri ben kāndi
 kóyümüSde dururkana bizim dāğ°ımızda ğarlı dāğ°an ötä yüzüñde tāKKe varıdı. çocūğ°u
 olmuyanlaroraya geğerimiş, yaKa kóyünde yaKa kóyünde burda dēğ°il. anacāğızım hō
 dāğ°an dibinde bī hu dāğ°an dibinde bi varıdı, dāş. orā tāKKeyimiş öle diyollar. hiñdi bu
 45 yoldan geTdiñ miydi, çatalıñ başı diller, orda bi çatalıñ başına vardiñ mıydı bi daş var bir
 teK. orāyna orada ğani ŐıyTanlar gelir geğerimiş, orā diyollar. ğani ŐıyTanlar insan
 oldumuydu o Şıyden orda çatalıñ başına ... öyle gelir giderimiş öyle diyollar. Şindi isan
 ğayboldu dā, bizler ŐeyTanıq. bizler ŐeyTanıq gızım. ŞeyTan ğayboldu bizden ğoqTu
 ŞeyTan ğāyboldu Őind, bizler ŐeyTanıq. ŞeyTan mı, namaz yok abdas yok, namaz yok
 50 abdas yok çocūğ°um. cenābı° allah diller burada alişināmaT dillerdi bi hocā varıdı. bi
 zamānı gelecek, gız gelin belirsiz, zaman gelecek yazına gış belirsiz, bir zaman gelecek
 dünya ğoçecek. hindi dünyanıñ ğoçü vaḡTındayıS biz. ahır vaḡTındayıS biz Şindi. ahır
 vaḡTı bu vaḡTı yāvri°m. ā'in yāvri°m, āmin. allah üŞ günde yataq huzuru vėrsin,
 dōrdüñcü gún tōpraq. allahım çäKtirmesiñ zor, zor çocūğ°um zor. yōğudu yāvri°m sükür
 55 koñşularımдан mēmnunudum, ğorantamdan mēmnunum yāvri°m. hiÇöyle sıkıntı
 mıkıntı ğormedim. etmedim guzūm, ya' a yāvri°molmuşTur yā, hindi öle adını
 söylemeyāñ, demeyāñ, onlar ğas°evinde onlar ğas°evinde ben yalānÇı dünyādayım.

...

60 önlarla bi ağaz gavğası iTdim. garınıñ birī sāğolduđTan soñra varıa' eTdiğ yavrı°m
bedduā eTdiğ. künáh kúfür de eTdiğ, eTdiğ. oñları nē sorma. allah beñañı versin
dīmişiyizdir yāvri°m. hah dīmişiyizdir yāvri°m, unuTdum gāTdim ben gaŞ senelik bi
meşele, bu gaŞ senelik tā otuS senelik bi meşele bu didiğ°im. heye, beni gayiT şiyi mi
alıyoñ. sāğol çocūğ°um da. bi yerde çıkarma, benī benıeveli yörüğ°kene hōrda ben ho
65 yanda dāğ°daydım, ōle lafi uzaTdıracāñız baña, davarıñ yanındāydım siziñ gibi ik'ki gānŞ
dāğ°ı dolāşmış gēlmiş. hāh ğonuşacāmız deyzeyi bulduğ burda. o zamanıyı
anlaTdıydım. ne bilān gızım ne anlaTdım bildiğim mi var. bildimi hiÇunuTdum
gāTdim. beni de çāKet sırtımda bi gırmızı bi çāKet varıdı. bāni de orta yere yā aTmişlar.
ben ğonuşuP boturuyor°ñ. yavrı°m gücenmeñ darılmañ o zamanlar bi türlü aklımda
70 yok.

...

bēbēimiz dōğ°dūnda nāh°al kırklanācađ, āy çocūğ°um, kırđ gún çimdiriy°dik, kırkı çıkTı
kırđoldu çimdiriy°dik, kırđ dene daş toPlardııçine atārdıđ. yay°kardığ yūrduđ, kırklar
geçerdığ. ğatardığ ğatardığ, ne bilāy°iñ beđāni iyī bişsiñ bıçılmasiñ gibisiyne ōyle
75 oluyor.

...

e yörüllerdi, bi yaşıñda bi buçuk yaşıñda yörüllerdi. göTler göTleriniñ boquynā sidiyne
erezil zebil. nerde bulacāz da bāğlaycaz var mıydı hunun behrindē. onu yaPmadığ yavrı°m
o erezillimiziñe çil'lemiziñe ōyle köstāK möstāK çoRun çocūğ°uñıçine
80 duramazıdığına. heyē āğ°larsa āğ°lasın, onuñ, ona heŞ deyiverir°dik, mala bağardığ, a'
yavrı°m. hindiki hindiki olan bebeKler, el bebeK gül bebeK, hindiki ōyle.

...

çocūğ°un dişi çıkTı mı nāpacān, dişi çıkTığ°ında, idērdiđ Köllesini bişirir dāğ°ıdırdığ,
koñşulara. buyu'r, ğaş'şığ°ına ı ih bēlki de çomçayna aklımda ğalmadı yavrı°m, bēlki d
eçomçayna ğaş'şığ°ına ezērdiđ. heye heye heye, heye çocūğ°um heye. yōđ yōđ çocuk yōđ.
85 bānim bi torūnuñ çocūğ°u var gezmēy°ē gelir, allāh ğoñu ğoñşu sāv°meye gelir. çoluđ
çocuk yok, yok yavrı°m yok. şalvarı kiyemedim çocūğ°um bē'. buñları şalvarı ben
kiyemedim, bōyle etāKüsT, āynı bu biçim kiyērdiđ, alırdığ kiyerdığ.

...

90 çāki çāki, çāki, yanrı°m ne bilāy°in eveli bizim gūnümüzde bōyleydi. hindiki gibi bi sarı
yāğlıklarıoldu eveli onu örtünürdüğ, üsTüne bu çāKiyi çāKinirdiđ. ona alışımsıS ğayrı

çıkarāmāyoruñ. bi bān de var bi de hōrda ġarınıñ birinde var çäKi bi de hōrda ġarınıñ biri başğasında yōķ. hē sarıda sıd'dıķada bān de var çäKi. gānŞ hindiķi gānŞlerİŞTe öy°le ya'. yavrı°m olurdu yā beyazı dā olurıdu. beyazı nerde buluP da Kiyecān beyazı nerde
 95 buluP da Kiyecān gī, bazardan ne alabilır°señ yamardıñ yumardıñ. yama, doķuz yamardıķ höyle alırdıķ bi etāK, āsKi elbise doķuz Tane yamalıķ vurıyduķ da iPlini çäKivir°diñ mi doķuz Tane yamalıķ düşērdi. hı, ay gızım ne bilān Çingil olurıdu yāh° bi höyle depeliķTe bi Çingillar höyle sallanırdı. heyē, gızım hurda depeliķolurıdu. tepede cingilolurıdu. o Çingilları bi Toplayanoldu zamāniyle emme' hindi milleTıo Çingılı, dış yaķadan bi
 100 gelenoldū milleT, o Çingılı sāt, virdi, heye. o cingılı bi toplanayanoldu. yavrı°m ne bilān, ālTın mīydi, bilmēyoñ, bilmēyor°uñ yavrı°m bilmēyor°uñ ne bilān depēmiSe kiyirdiler hurlarda filān sallandıķ. varıdı, hē hē baķ, heh heh heh, hāh hāh hāh çäKiyi de çekinirdiķ hurlardan cingil sallanırdı. baña bicāzde huñlardanalıñ

G.K.: ne anlaTacağ°ıñ baña epēy güldüñ ya'. bunuñ mu āyişe ġarasu, anam vaķtı höyle
 105 kāndi yaParıdeller. kāndi yēdenerek kaķarİŞTe. hī ordan dayanaķalaraq, dayanaķalaraq dayanaraq kaķar. maķınaya atarıS.

A.K: allahıraı olsun beni çimdirivir°ir beni, kāndim çiy°nemēyuruñ. heye çimdiriller temizleler. sirtımı kiyēmeñ, çimemeñ, sirtımı kiyēmeñ. allahıraı olsun buñlar çimdirir.

...

110 G.K.: maķınaya atarıS. evel ġazanılıdır, toķucunan yırduķ. isan kāndi çimer. hē çamaşırı yuruz.

A.K.: eveli ġazan gurarıdıķ, derēlerē altıñā soķardıķ, odunna, toķucuna elē alır yırduķ. hindi hindi öyle dāh°el ġayrı hindi maķana var. tāhta toķuÇ tahTadan.

G.K. : toķuÇölur höyle sırtı vurduñ mu, hē āğ°ar bi şey tahTadan. öñü ġalın höyle,
 115 höyle ġalın hurasu iñce. ne zāman tanıycız bu işi telēvi°zyonda da, ha ödev mi, çäKin çäKin.

A.K.: beñi mi çäKecēñiS, iyi baķalım çocūğ°üm çeK baķalım, şükranım dikelseñe bān de mi varāy°ıñ yañına çocūğ°üm. nıdecāñ bu buruşuķ ġarıyı da çäKiyoru sen. şükür yārābim. baKān bi fōtōrafa. bālki evli disem bu, geliñimisolsa tā ne var. hePiñis yavrı°m hePiñis,
 120 allāh°ā āmanetoluñ.

G.K.: hāydin, yemā şükran yēnge de mi yeycēniS. hā öle aç maç ġalırsañıS, aç maç ġalırsañıS ġarınızı doyuruyus.

A.K.: ana kimoladacaķ sizi, vārdır iskelē siz hōy°le yola varıñ geçersiñiS. ördan gidin höyle, hā giTdiñ mi giTdiñiS mi oraya hā. başğada yoķ hō evde var bi yaşlı ya'

125 G.K.: õyle de başga mı yāşlı yođellēm bi yāşlı.

SÖZLÜK

-A-

- aba : Abla. H6/103; T9/55
- acıcık : Az, çok az, azıcık. H7/97
- acıķ : Azıcık. H2/22
- acıızlan- : Dert yanmak, acizlenmek. T8/143
- açıl günü : Gölde balık avının ilk günü. H2/40
- adamaķılılı : Gereğinden çok, iyice, bir güzel, bir temiz. H6/38
- adam : Koca, eş, herif. D1/14
- ağā : Bilinen ağā, abi anlamlarının dışında baba anlamına gelmektedir. H7/44
- āğāz gāvğası : Sözlü tartışma. D1/60
- aK'balıK : Kefal. T5/64
- aK göynek : Eskiden atlet yerine giyilen iç kıyafeti. T2/185
- albasması : Yeni doğum yapan kadına veya doğan çocuga zarar vereceğine ya da kaçıracağına inanılan varlık, alkadın albasması adları ile anılır. T5/110
- anaÇılıdı : Annesine düşkün kişi. T7/32
- apaRla- : Topallamak. T7/169
- arala- : Ara vermek. H7/206
- aralı : Uzak, mesafeli. T5/21
- ard : Arka, geri. H7/97
- ardıÇgiliğ°i : Bölgede yetişen bir çeşit ot. T5/277
- ardıŞlıķ : Ardıç ağaçlarının sık bulunduğu bölgeye verilen ad. T2/200
- asālet : Soy, sülale, asıl. H1/70
- aslım : Astım. H2/23
- aTla- : Avlamak. T7/221
- aTla- : Karşıya geçmek. T9/17
- atlat-, aTlad- : Karşıya götürmek, geçirmek, bırakmak. D1/123; T3/65
- aTdır- : Atmak, itmek, vurmak. T6/1
- avalan- : Heveslenmek, havalanmak. T5/133
- avaS : Çağrı, davet. T1/113
- avcaT- : Gölde balıkları avlamak için ağ atmak, kalıp olarak av atmaya dönüşmüştür. H2/107
- av dóK- : Av izninin başladığı gün bütün kayıkların ağları göle bırakması olayı. T4/46

- ayas : İskelenin alt kısmı, boşluk taraça. T2/192
aydaşı : Bir nazar çıkarma adetinde kullanılan tılsımlı olduğuna inanılan taş.
H5/81
ayvadene : Bir çeşit ot, bitki. T5/276

-B-

- bad : Merdiven, çit, ip. T1/162.
bağa : Bana. H7/116
bāğ°çe : Bahçe. H5/247
bāğ°ışlık : Başlık parası, değeri. T1/37
baķıT- : Baktırmak, göstermek. H7/114
beġālı : Belalı, bıktıran kişi. T6/129
beġ : Sırt, dağ eteği, tümsek, yamaç. H6/9
belle- : Öğrenmek. H7/126
beTeröet- : Çok iyi yapmak, üstesinden gelmek. T7/194
berbaT : Güzel, harika anlamında kullanılan beğenme sıfatı ve zarfı. T7/102
bırıKlar : Köpekler. T5/179
biriķ- : Bir araya gelmek, toplanmak. T7/85
bıçıl- : Yarılmak, çatlamak, yırtılmak. H6/29
bicöz : Bir tane, tek. H2/42.
biceciķ : Birtanecik. H7/8
bidon : İçerisine su, yoğurt, ayran konulan ağzı kapanabilen şişe, kap. T6/140
(bildīğ°) : Tanıdık. T2/10
bilenem : Bile. T9/34
biteciķ : Birtanecik. H3/30
biş- : Bebeğin vücudunun tuzlanınca daha sağlıklı olması. D1/74
bişi : Hamurun yağ içinde kızartılması ile oluşan içi boş yuvarlak ekmek benzeri yiyecek. T5/250
biştir- : Biştirmek, kestirmek. T2/175
bōça : Bir çarşafın ya da torbanın içine bir şeyler koyulup yuvarlak şekle getirilmesi, bohça. T5/37
boşla- : Bırakmak, vazgeçmek. T8/136

bōğrāk	: Böbrek. H7/17
bōğür	: İç kısım, karın kısmı. T2/170
budāk	: Kol ve koltuk altı bölgesi. H6/37
buyday	: Buğday. H1/43
buza	: İneğin yavrusu. T6/143

-C-

cāvu`r	: Gâvur. T2/123
cıngıl	: Parlak, yuvarlak süs eşyası, altın ya da gümüşten olması muhtemel, başa takılır. T5/218
cināh°at	: Cinayet. T2/121
cıngōğ	: Çinko, çinkodan yapılmış çatıların, kapamaların genel adı. T2/175

-Ç-

çabi°T	: Bez, kumaş. D1/31
çapa	: Tarlalarda toprağı işlemek için kullanılan ağaç veya demir saplı kazı aracı olup tarlada yapılan bu işlemin de adı olmuştur. T9/18
çapu`T	: Bez, kumaş. H5/69
çaķır	: Avcı köpeğı. H5/234
çal-	: Sürmek, sıvamak. H6/38
çal-(un)	: Eklemek. T6/70
çanaķ	: Tas, büyük ya da küçük oval kase. H6/47
çatal	: Vadi, boğaz. T6/22
ça'tı	: Kalça kemiğinin olduğı bölge. D1/14
çat- (taşa)	: Birleştirmek, çakmak. D1/26
çeki	: Baş örtüsünün altına takılan, sert oval biçimdeki baş örtü altlığı. T6/16
çelimsiz	: Zayıf, güçsüz, ince. H5/266
cēy°ran	: Cereyan, elektrik, akım. T5/137
çäki	: Baş örtüsünün altına takılan, sert oval biçimdeki baş örtü altlığı. D1/90
çäKi çäKiş-	: Kavga etmek, tartışmak. H7/244.
çäKiş-	: Tartışmak. T7/170

çäKiyi çeKin- : Çeki takmak, baş örtü altlığını takmak anlamında kullanılan sözcük.

D1/102

çıkıla- : Çalkalamak. T8/70

çīğır- : Bağırmak. T8/93

çīğ°ır- : Çağırarak, bağırarak, seslenmek. H5/309

çıkıla- : Çalgalamak, biriktirmek. T8/70

Çıngıl : Parlak, yuvarlak süs eşyası, altın ya da gümüşten olması muhtemel, başa takılır. D1/97

çifTe var- : Hayvanlar ile tarla sürmeye gitmek. T2/63

çile- : Serpmek. T5/294

çimbalīğ°ı : Çin balığı. T7/225

çim- : Yıkamak. D1/108

çimdir- : Birini ya da bir şeyi yıkamak. H6/21

Çingö : Çinko. T10/60

çint- : Serpmek, üzerine dökmek. H1/45

çiy°ıPlik : Güçsüz, hemen kopabilen iplik. T1/84

çīyni : Sırt, arka, koltukaltı. T6/74

çīz : Çözmek. T3/ 58

çoğur- : Türemek kalmak anlamında bir kelime. T8/10

çolçoçuğ : Çoluk çocuk. H1/110

çomaÇ : Yufka ile yapılan dürüm. H7/212

çomça : Kepçe, büyük tahta kaşık. (DS) H4/40

çökēleK : Bir çeşit peynir. T6/140

çömçē : Tahtadan yapılmış yemek yemeğe ve karıştırmaya yarayan kaşık. T8/58

çömel- : Oturmak, çökmek. H7/200

çul : Çuval, kıyafet, kumaş. D1/31

-D-

dāğ° damarı : Vadi, dağ yolu. H1/138

dağım : Takım, elbise. T3/43

dağ- : Umursamak, önemsemek, ilgilenmek. T8/151

daraK : Tarak, halı dokuma tarağı. T6/121

- davar : Küçükbaş hayvanlardan keçi sürüleri ya da keçi yerine kullanılan kelime. H7/245
- dāveTiyeciler : Davetliler. T5/27
- dāh°ël : Değil. T1/157
- dēğ°şirmē : Değıştirme, değışme.
- delbāk : Tef benzeri vurmali çalgı. H5/134
- delbākci : Delbek ya da def çalan halk sanatçısı. H5/133
- dereniñ bōğazi: Suyun çıktığı ya da daraldığı yer anlamında kullanılan isim tamlaması. D1/24-25
- deñiz : Metinlerde deniz “Beyşehir Gölü”nü ifade etmek için kullanılmıştır. T2/93
- depelik : Birkaç tane örtüyü beraber takınmak. D1/98
- depik : Tekme. T8/118
- destan yak- : Destan yazmak. H2/84-85
- dēsTi : Testi, su kabı. T5/195
- deşelemek : Deşmek, konuşturmak için uğraşmak. T1/80
- deveboncūğ°ü : Nazar boncuğu. H5/79
- dış yağa : Ada dışında kalan yerler için kullanılan ifade. D1/99
- dī : Diye, anlamında. T6/145
- dibāk daş : Öğütme taşı. T8/54
- dikel- : Ayakta durmak. D1/117
- dil- : Bir bütünü ince ve yassı parçalara ayırarak kesmek. (GTS) T6/80
- dimi : Şalvar. H1/95
- diñel- : Ayakta durmak. T7/169
- dirice : Canlı, taze, güçlü. T10/24
- diş dirgidi : İlk dişi çıkan çocuk için bulgur kaynatılması ve bu bulgurun dağıtılması adetidir. H5/110
- dişli : Küçük levrek. T7/223
- diş Köllesi : İlk dişi çıkan çocuk için bulgur kaynatılması ve bu bulgurun dağıtılması adetidir. T6/39
- deveboncūğ°ü: Nazara karşı takılan renkli taş ya da plastik. H5/79
- don : Kıyafet, şekil. T3/42
- doñ : Pantolon. H5/269
- dorla- : Durulamak. H7/146

dov°ă	: Dua. T5/49
dóğúş-	: Dövüşmek, kavga etmek. T2/17
dönderdi	: Vazgeçirmek, döndürmek, kararından caydırmak. H2/28
duba	: Yük taşımak veya köprü kurmak için kullanılan altı düz bir tür deniz aracı.
duzla-	: Çocuklar doğduktan sonra yapılan kokmayı engelleyen, diri tuttuğu düşünülen gelenek. H6/24
dūğ°ür	: Dünür. T7/66
dūñül-	: Dikelmek, dikey vaziyete gelmek. T2/168
dür-	: Katlamak. T8/123

-E-

ebe	: Babaanne, anneanne. T10/49
ebiş-	: Çocuğu sırtına almak, sırtlamak. (DS) T6/128
ecinni	: Cin ya da cinlere karışmış. T7/119
egSeme	: Egzama. T6/85
ēğ°ri duT	: Kara dut ağacına Ada'da verilen ad. T4/26
eKmāKle-	: Gelen misafire yemek ikramında bulunmak. T8/25
eKserī	: Genellikle. T5/134
el	: Yabancı, uzak, koca evi, il. H1/11
elīām	: Herhalde, galiba, öyle olacak ki, zannedersem. T9/29
elwişi	: Başkalarının tarlasında ya da hayvancılık işlerinde yevmiye ile çalışma. T6/155
ellikisi	: Cenazeden elli iki gün sonra mevlüt okunması ve yemek verilmesi adetine verilen genel ad. T1/134
emmi	: Amca. T7/213
endē(ni)	: O, işte, orada, elindeki. (DS) T6/87
entēri	: Kıyafet, takım uzun elbise. T6/8
eñgileş-	: Hastalanmak. H7/225
erken dók-	: Erken meyve vermek, serpilmek, gelişmek. T7/212
eRvah°	: Eskimiş, çokluk, o zamanlar anlamında kullanılmıştır. H1/38
ekiSseki	: İkiz, ikiz eki, ikizin teki. H7/59
ērtē	: Düğünün ertesi gün yapılan gelin görme adeti. T7/ 95

esas	: Has, gerçek, aslında. T2/53
eşme	: Koyunun yattığı yer. H5/221
etâKli	: Fistan, kıyafet, entari. T5/86
eveli	: Önceden. H5/127
ever-	: Evlendirmek. H7/4
eyle-	: İlgilenmek, üzerine düşmek, bakmak, oyalamak. D1/36

-F-

fanile	: Fanila. Genelde ince pamuk ipliğinden dokunmuş iç çamaşırı anlamında olup metinde yalnızca ipekli kumaş anlamında kullanılmıştır.
fermanā	: Eskiden gelinlerin gelinlik yerine giydikleri süslü, genelde kırmızı kıyafet. T1/18
fisTan	: Takım, çiçekli elbise. H1/95
foşaf	: Hoşaf. H1/33

-G-

ğabara	: Öylece, tamamen. T4/37
ğabayel	: Güneyden esen ılık rüzgâr. T2/136
ğadın	: Güzel, iyi anlamında kullanılan sıfatı ve zarfı. T1/148
ğarağavaK	: Bölgede yetişen bir ağaç türü. H5/170
ğaraz	: Haset, bilinçli çıkartılan maraz. H6/93
ğarginotu	: Bölgede yetişen bir çeşit ot. T5/277
ğarıcaK	: Çabucak hızlıca. T7/139
ğāri	: Gayri kelimesi yerine, bölgede kullanılan bir seslenme ve cevap ünlemi. T1/107
ğat-	: Koymak, almak, dökmek, eklemek. H2/80
ğavla-	: Tavlamak, inandırıp kandırmak. H2/30
ğavrama (iplik)	: Kalın, sert, dayanıklı. T1/84
gecikœT-	: Gecikmek. T2/148
gelâP	: Büyük iplik çilesi, kelep. (GTS) T6/114
gändilinden	: Var oluşundan, kendi kendine. T4/29
geliñertesı	: Düğünden sonraki gün yapılan çalgılı eğlence. T3/39

- gezerēgniz : Gezme isteği, dileği. H7/259
- gıcıqla- : Tersleşmek, inat etmek. H7/16
- gıl çadır : Keçi kılından yörüklerin dokuduğu yörük çadırı. T5/127
- ğırāğ : Köşe, kenar, uç. T2/81
- gıramise : On adet çeyreğe denk gelen altın. T5/223
- gıran : Kıyı, kenar, uç. H4/59
- gıran gıyı : Köşe kenar. H4/59
- gırıntı : Söz günü. T6/162
- gırık : Keçi ya da koyunun yünlerinin kırılması. T6/145
- gırıkla- : Bebek doğduktan sonra, kırık çıkarmak için dualarla yapılan bebek yıkama işlemi. T9/38
- gıvracığ : İnce, zayıf. H5/301
- gıvrana- : Etrafında dolanmak, hareket etmek, hızlı hareket etmek. T5/188
- gıvrak : Çabuk, hızlı. T6/55
- gıyı : Köşe, kenar. H4/59
- gil : Topluluk bildiren ek. H5/307
- gillē/gillik : Ebegümece otu, gömeç otu. T6/68
- ğoca- : Yaşlanmak. T1/150
- ğocadon : Şalvar, geniş paçalı etek, pantolon. H1/95
- ğolāñ : Bebek taşımak için örülen uzun, dayanıklı iplik. T6/124
- ğon- : Yörüğün geçiçi süre ile yerleşmesi, varmak, yerleşmek. D1/22
- göç- : Çökmek, içi açılmak. T2/193
- gōğce : Sazangillerden sadece Beyşehir Gölü'nde yetişen bir balık türü. T5/62
- gōğde : Gövde, vücut. T1/60
- gōğ°üslük : Gelin atının boynuna takılan süs eşyası. T6/8
- gōKboncuğ : Nazar boncuğu H5/74
- gōlle : Kaynatılmış buğday, mısır, nohut. (DS) T9/43
- gōrgen T2/62 : Görünen, gözükten, görülebilen.
- gōynek : Gömlek, iç çamaşırı. (DS) T2/185
- gōmeç : Mezar yeri, mezarlık. T6/69
- gōmgōğ : Göğe kadar, gök gibi mavi, masmavi. T2/157
- gulhuvallā : İhlas suresi. T8/81
- gurdeşen : Deride çeşitli sebeplerle oluşan kaşıntılı döküntü, ürtiker. (GTS) T6/89

- ğursağ : Mide, boğaz, metinde bir silahın orta kısmı anlamında kullanılmıştır.
T2/120
- gücüle : Güçlülükle, zorlukla. H1/28
- gúğ°múñ : Yandan kulplu, boynu uzun, genellikler bakırdan su kabı. (GTS)
(güğüüm)

-H-

- hâlen : Hâlâ. T5/9
- haranĩ : Harlanmış, kızgın yağ. H7/146
- harman : Biçildikten sonra tahıl demetlerinin üzerinden düven geçirilerek
tanelerin başaklarından ayrılması işi. (GTS) H5/122
- has köy : Mezarlık, ahiret. D1/16
- haváslık : Heves. T1/32
- hayır vaqTı : Göç zamanı. H7/174
- helke : Su, süt vb şeyleri koymaya yarayan, çoğunlukla bakırdan yapılan,
bakraçtan büyük bir çeşit kova. (DS) T7/113
- heral : Herhalde, sanırım. T9/27
- heralım : Herhalde. D1/10
- h°ebiceTdi : Hep cetleri, bütün sülalesi, soyu. H1/78
- heye : Evet H7/103
- hindi : Şimdi H3/33
- hârif : Herif, eş, koca. H1/116
- ho : Şu. H7/92
- hoPuç- : Sırtına almak, kaldırmak. H4/74
- horanta : Çocuk, evdeki kişiler. D1/36
- hõrda : Orada. T2/200
- hülâ/hüle : Yaklaşık. H7/142

-I-

- ııcık : Azıcık, çok az. H1/27
- ıık : Azıcık, çok az. T4/31

ıldız	: Yıldız. H7/103
ılı	: Ilık. H7/146
ırbık	: Su koymaya yarayan kulplu, emzikli kap, ibrik . (GTS) H5/69
ısTarṣāğ'acı	: Halı, kilim dokumak için kullanılan büyük dokuma tezgah. H2/130

-İ-

iki yolṣāğ'zı	: Dört yol kavşağı ortası. T6/93
ilabada	: Bir ot türü. H5/170
ilāmátāna	: Bir mahkeme kararı ile hareket etmek. T10/29
ileri	: Büyük, önce, önde giden. H2/18
ileT-	: Ulaştırmak, götürmek. H1/117
ilti	: Elti. T5/314
imdī	: Şimdi. T1/264
incel-	: Kibarlaşmak, rafine olmak. T8/55
indir-	: Öldürmek. H7/191
indirmālik	: Gelini attan indirmek için gelenek gereği verilen, para, altın, mülk ya da hayvan. T8/115
ipākli	: Yumuşak, ipekten. H1/94
ip kır-	: İp kopartmak. T5/200
isābeṣol-	: Nazar değmiş yerine kullanılan söz grubu. H6/50
īsān	: İnsan. T2/164
işleTme-	: Açmak, aktif etmek, sürekli kullanmak. T1/105

-K-

Kaṅgı	: Kağı. T2/33
kaḫTır-	: İttirmek. H7/63
kefenlikle-	: Ölüyü kefenlemek. T7/164
keli	: Sonra. H3/14
Kene	: Yine. T5/237
Kēri	: Sonra. H4/62

- kese bellerini : Kenar, köşe. H4/59
- käşKáK : Dövme buğdaydan yapılan tereyağlı yöresel bir düğün ya da özel gün yemeği. H4/38
- käşme : Çeşme. H5/142
- käyle- : Göçmek, gitmek. H6/4
- kırPıs : Kıbrıs. H1/86
- Kırkdaşī : Kırk çıkartmak. H5/68
- kırkı : Kırkinci gün. T1/134
- ķırklı ğarı : Doğum yapmış ve hala doğumdan sonraki kırk gün içinde olan kadın. T6/28
- kırklā- : Bebek doğduktan sonra yapılan, kırk çıkarmak için dualarla yapılan bebek yıkama işlemi. T1/75
- kirkiT : Halı dokuma tarağı. T6/121
- kirmen : Elde yün eğirmeye yarayan tahtadan yapılmış araç. (GTS) T6/116
- Kölle : Çocuğun dişi çıktığında arpa ve buğdaydan yapılan özel gün yemeği. T5/165
- kōmec : Mezar, kabir. (kömeç) T5/247
- kösTáK : Yürümeye başlayan çocukların ayaklarına bağlanan ipe verilen ad, köstek. H6/68
- kösül- : Büzülme, büzülerek oturmak. H7/213
- kōşáK : Deve yavrusu. H5/217

-L-

- loķumu yen- : Birinin sözünün kesilmiş olması, söz/nişan yapılan gün. T6/162

-M-

- maķasla- : İki parmağı ile çekmek, dokunmak. H5/273
- mal : Büyükbaş hayvan sürüsü ve sığır. T6/ 138
- mala : Harç alıp sürmeye yarayan, çoğu üçgen biçiminde, yassı, demirden üstten tahta saplı sıvama aracı. D1/80
- mālcılıK : Hayvancılık. T4/2
- mal yāğ° : Tereyağ. T8/60

manzaralı	: Gösterişli, görkemli. T5/30
māsebeci	: Muhasebeci. H6/72
mayacıya	: Genelde bebeklere okuyan, üfleyen kişi; özel ad anlamında da kullanılmıştır. T6/34
melmeket	: Memleket. H6/14
mēsūlāt	: Mesuliyet, sorumluluk. T2/119
māv°sim dalı	: Sazlık, karniye. H7/210
māzbur	: Mecbur. T3/54
mida	: Mide. T7/106
mōh°acir	: Muhacir, göçmen. T4/20
mōh°āsebeci	: Muhasebeci. H5/142
mūh°āzeme	: Malzeme. T3/53
muḳāvát	: Mükâfat, ödül. T2/124
müfūs	: Nüfus. T5/9
mütāhit	: Müteahhit. T2/153

-N-

nah°al	: Nasıl. H3/22
nāleT	: Lanet. T2/65
nāmlı	: Ünlü, bilinen tanınan kişi ya da şey. T10/52
neyin	: Falan, filan. H7/50
nişleyōñ	: Ne iş yapıyorsun, nasılsın anlamlarında kullanılan bir kalıp. H4/90

-O-

ocala-	: Ovmak, iki elinin arasına alıp sallamak, çırpamak. H5/177
ōcaḳ	: Ermişlerin, dedelerin ya da dervişlerin bulunduğu inanan, yer, tekke. T7/176
ocaK	: Tuğladan yapılan ekmek ya da yemek pişirme yeri. T7/204
ol-	: Büyümek, olgunlaşmak. D1/13
ōḡşa-	: Yakmak, sürmek. H1/103
oKlā	: Oklava. T5/200
oḳuntu	: Davet amacıyla yapılan ilan. T5/30

ölanotu : Bölgede bulunan ağırlara iyi gelen ot çeşidi. T6/67

-Ö-

öcüķ : Dağda olduğuna inanılan kurt benzeri canavar. H5/213
 öbürsü : Öteki, öbür kişi veya şey. H5/288
 õğsür- : Öksürmek. H2/39
 örüKmā : Çocuğu sırta bağlamaya yaran örme ip. T5/117
 õsüz : Öksüz. T8/9
 ötäberi : Yiyecekler ve kıyafetler için kullanılan genel anlamdaki söz. T8/112
 ötä : Öte, diğer. T1/62

-P-

Pantul : Pantolon. H5/280
 Pārla : Parola. T2/117
 PaPriķā : Fabrika. T8/56
 Pate : Patates. T7/209
 PaTpaT : Traktörden küçük motorlu köy içi aracı. T5/305
 Pati : Köy içinde kullanılan küçük kasalı üstü açık motorlu araç, bkz. Patpat.
 H7/92
 Payam : Badem T2/183
 peşişan : Altın ya da gümüş takılı parlak ip, kıyafet. T5/219
 peşlenterı : Özel günde giyilen kadınların giydiği takım kıyafet. T1/18
 pīrtı : Kıyafet, eşya. D1/21
 pollester : Polyester. T7/220
 pōrgam : Program. H7/28
 Poyraz : Kuzey yönü anlamında kullanılan yön adı. H1/83
 Pusula : Küçük bir kağıda yazılmış kısa mektup, tezkere. (GTS) T2/101

-S-

Sāfi	: Açık, net. T2/13
Sāğ°ar	: Hasta, düşkün. H3/34
Sāh°ar	: Zâhir. T6/162
SahiR	: Sahil. T9/61
salma	: Yazma, örtü ya da renkli yazmaların bir araya getirilip üstüne horoz tüyü bağlanan gelin duvağı. T8/126
saltanatlı	: Gösterişli. T1/26
sapıla-	: Ekleme, zorla kabul ettirmek. H7/256
sārīlira	: Altın, tam altın, çeyrek altın, saat altını. T5/229
sarın-	: Çocuğu bez ya da kumaş yardımı ile sırtına ya da kucağına almak. T5/116
sarıñdık	: Sarılmak, örtünmek, kapanmak. T5/157
sayılıK	: Hastalık, kıran, darlık. T3/54
sayvant	: Ağıl, mandıra. H7/248
saymaz	: Bölgede dışarıda, uzakta bulunan bölgelere verilen ad.
sāzaK	: Sazlık. H7/219
seğire seğire	: Ağlaya ağlaya, sarsıla sarsıla. H7/22
sehil	: Sahil. H6/5
sep-	: Serpmek. T5/264
sıkılıcama	: Sıkıntı, problem, dert. H3/46
sıkTır-	: Sıkıştırmak, darlamak, sıkıntı vermek. T2/84
sırT	: Kıyafet, elbise, üst baş. H7/57
sırT baş	: Elbise. H7/57
sırT ğabası	: Fazlalık. T8/27
sıva-	: Bezemek, süslemek, dolandırmak, sürmek. H1/105
siñ-	: Saklanmak. H7/203
sitem	: Stent, tıkanmakta olan veya açılmış damara bir daha tıkanmaması için konan araç. H1/30
sitilleri (kıl)	: Meyve ya da sebzelerin yetiştikleri ağaca benzer filiz. T5/129
sōğ°uğ huyu	: Büyü. T5/264
sōK-	: Sökülmek, çözülmek, erimek. T1/64
sür-	: Yaylatmak, bırakmak, salmak T6/143

sürü- : Süründürmek, çektirmek. H6/88

-Ş-

Şamandıra : Denizde yol göstermeye, bir tehlikeyi eya geçiş yolunu haber vermeye yarayan yüzer cisim. (GTS) H4/61

Şavtlak : Cırtlak ses için kullanılan ifade. H5/207

Şıpla- : Su sıçratmak, su atmak. H7/122

-T-

Tāmil : Tahmin. T3/56

Tāndır : Yere çukur kazılarak yapılan bir fırın türü. (GTS) T7/204

Tanı- : Bilmek, fark etmek, anlamak. H7/102

tēh°riS : Terhis. T2/152

tāk(i) : İkiz kardeşlerden birinin diğerine hitap şekli, ikizlerini biri. H1/59

telete : TRT. T2/41

terazi : Bölgede gün doğumunun yaklaştığını işaret eden terazi şeklindeki yıldız takımı. T6/153

terke h°ēbesi : Terki heybesi. T1/21

temelli : Tamamen. T5/277

temizleñ- : Ölmek, ortadan kalkmak anlamında mecazî kullanılan fiil. H1/60

tärKē : Tekke, ocak, dergâh. T8/98

teselleme : Tekerleme. T1/148

tıRısım : Tılsım, büyü. H7/73

tırısımcı : Büyü yapan, muska yapan, okuyup üfleyen kişi, hoca. H1/132

tıRısımla- : Büyülemek, okumak, üflemek. T6/86 (/tılsımla- T7/178)

tısa : Tali yoldan ana yola çıkan en yakın yer, dış kısım. T2/14

toķuÇ : Tokmak. D1/114

tomruķ : Ağacın kesilerek silindir biçimine getirilmiş gövdesi. (GTS) T2/179

topan : Yuvarlak biçimde içine su koyulan leğen ya da teneke. T1/84

töyKa : Bölgeye özel, gelin çorbası olarak da anılan özel gün çorbası, yayla çorbası. H4/42

tuğ	: Parlak yazmalar ve ışıltılı gösterişli gelin başı, duvak. T5/214
Tuğ°ka	: Gelin çorbası, yayla çorbası. H3/20
Tüğku	: Gelin çorbası. T6/77
Turluk	: Ahıra benzeyen, çadır biçiminde yapılan kerpiçten bina. T2/79
türü-	: Türemek. T3/2

-U-

ufağ su	: Çiş, idrar. T2/36-37
ufra	: Yufka ekmek. H7/161
üğrasa-	: Nazar değmesi, göz değmesi anlamlarında kullanılan söz. T6/91
üğrasat-	: Nazar çıkartmak, kaşıntı geçirmek ya da herhangi bir hastalığı tedavi etmek amaçlı dört yol ağzına götürülüp orada dua edilmesi inancı. T6/92
usüğ°u-	: Akıllanmak, uslanmak. T7/28
uşağ	: Çocuk. T4/5

-Ü-

üçetäk	: Genellikle köyülü kadınların giydiği üç ayrı etekten oluşmuş özel bir giysi. (GTS) T6/166
ü`drah°	: İdare. H1/115
ülker	: Sabah yıldızı. T6/150
üñle-	: Çağırarak, seslenmek, davet etmek. H1/133
ürü-	: Ulumak. H5/226.
ürüsüm	: Gelenek görenek, rüsum (Ar.). H1/104
üsgü	: Yakmak için ayrılan odun. H5/88
üşbeşli entëri	: Üç ya da beş etekli elbise, takım. T6/8-9

-V-

vārgı : Kupalara verilen marka adı. H1/66

-Y-

- yā' : Hayır anlamında kullanılan ünlem edatı. H4/72
- ya' ya' : Yok yok. T6/173
- yapāğ : İlkbaharda kırkılan koyun tüyü, yapak, yapağı. (GTS). T6/116
- yapırçodunu : Ev yapmak için kullanılan şekilli, sağlam yapı ya da bina odunu. T7/193
- yāğlık : Mendil, peşkir, bez parçası. (TS) T8/125
- yağa : İki parçadan bir kısmı. T8/42
- yağıcı : Yakı yapan kimse, şifacı. H7/109
- yağım yağ- : Ağıt söylemek. T7/122
- yağī vur- : Bir hastalığa tedavi için özel otlarla hazırlanan hamur karışımının vücuda bezlerle uygulanması. T5/285
- yamalık : Parça, bez, elbisenin bir kısmı. D1/97
- yanışlı : Gösterişli, parlak, göz alıcı. T1/21
- yanta : Yörüklerin çadır kurarken kullandıkları kazıklara verilen ad. D1/28
- yaPış- : Asılmak, tutunmak. T4/7
- yazı : Üzerine oturulmak veya bir şeyler koymak için serilen örtü. H5/166
- yazı : Kader. H6/67
- yaz- : Sermek, kurmak. D1/25
- yazla- : Yazı geçirmek için kullanılan bir fiil. H7/174
- yeden- : Dayanmak, destek almak. D1/105
- yemlik : Bir ağaç, ot türü. H5/170
- yerle- : Gömmek, defnetmek. H2/33
- yērli : En başından beri, oldu olası. H2/22
- yer- : Kötülemek, hicvetmek, aşağılamak. T1/152
- yit- : Ölmek, kaybolmak, tükenmek manalarında kullanılan fiil. H1/55
- yor- : Yorumlamak, ummak, beklemek. H5/238
- yönet : Düzgün, düzenli, doğru. T7/67

yöneTce	: Düzgün, düzenli. H6/90
yörüKÇülük	: Yörük olan, konar-göçer yurt tutma eylemine verilen ad. T10/54
yū-	: Yıkamak, yıkanmak. D1/73
yur-	: Yoğurmak. H1/43
yurT yeri	: Yaylak kışlak kültüründe yaylak yerinde obanın sürekli çadır kurduğu yer, alan. Her çadır da ayrıca yurt yeri olarak kabul edilir. T6/99
yüksür-	: Geç olmak, zor olmak, sürmek, zorlanmak. T7/183
yüzgıÇ	: Dalgıç. T2/162

-Z-

zah°ar	: Zahir. T6/57
zātī	: Zaten. T2/126
zekāret	: Sekaret, ölüm durumunda. (DS) H1/133
zevilen	: Büyük, ata ya da zorda kalmış kişi. T1/56
zıllam	: Hepsi, tamamen, toptan. T6/180
zini	: Sini, tepsi. T7/202
zoPa	: Sopa, dayak. T2/133

KALIPLAŞMIŞ SÖZLER

-A-

- āÇ durdur- : Aç bırakmak. T8/49
- aFaķanı ğaķ : Göbeği düşmek, karnında ağrısı olmak; yürek oynaması, çarpıntı, helecan, tasa, iç sıkıntısı, yaşamak, anlamında kullanılan söz. H7/126
- āđ°aT yaķ- : Ölen birinin arkasından ağıt söylemek. T3/29-30
- aķlı başı yerinde : Herhangi bir kusurunun olmaması, sağlıklı olmak anlamında kullanılan deyim. H1/127
- aķlı fiKri er- : Anlayabilmek, akılcı olgunlaşmak. T10/64
- allah üŞ günde yataķ huzuru verisin, dördüncü gün topraķ: Huzurla ölümü dileyen bir iyi dilek duası. D1/53-54
- āltınet- : Evlenecek kişiler için altın biriktirmek, parayı altına çevirmek. T3/45
- āmin çāK- : Duaların arkasından topluca amin demek. T8/147
- ardı gelme- : Arkası, devamı gelmemek, son bulmak. H7/97

-B-

- bad ğoy- : Nevruz'da oynanan, ip çekme oyunu.
- bāħTıķça unol- : Bir şeyle ilgilenildiği takdirde çoğalması. H2/33
- başınıñalıyna ol- : Düğünden hemen sonra köy işi yapmaya başlayan gelin için kullanılan söz.
- bayraK kaķma : Düğün sahibinin üç gün sürecek düğün adetlerinin başladığını davetlilere evin çatısına bayrak asarak haber verdiği gelenek. T9/9
- beTerit- : Bir işi çok iyi yapmak, o işte yetenekli ve başarılı olmak, anlamında kullanılan söz. T7/194
- beş beTer ol- : Birinin kendisinden bir konuda daha kötü olması. T10/64
- bi guluñ yamacına dur- : Birinin yanında yaşamak, yanında durmak anlamlarında kullanılan deyim. T8/132
- bişirir daşır- : Pişirip, pişirdiğini arttırıp dağıtmak, çoğaltmak. H1/39

-Ç-

çiftTe var- : Tarla sürmek. T2/63

-D-

daş' gibi ol- : Dayanıklı ve sağlam olmak. T6/37

deK gel- : Denk gelmek, karşılaşmak. H1/129

döğe döğe eşKiT- : Çok fazla dövmek, anlamında kullanılan deyim. T2/132

-E-

ële evire düş- : Ölmeden başkasına muhtaç olacak duruma gelmek. H1/117

eli er- : Bir iş yapmaya zaman ve fırsat bulmak. H5/189

eliñlen yapışây°ın : Eliyle yapışmak, yardımına koşmak, yalnız bırakmamak. H2/27

ellem küllemool- : Ortadan kaybolmak, söylenenlerin unutulması. H7/259

ëmanatlaTdım : Vasiyet etmek. H1/68

ëmanatlaT- : Vasiyet etmek. H1/69

ërezil zebil : Rezil olmak, ortalığa düşmek. D1/78

etiR katıl ol- : Birbirine karışmak, ayırt edilememek anlamında kullanılan söz.
T5/6

-G-

ğafasından belle- : Kendi kendine öğrenmek. T2/197

ğan beyin ol- : Kafası çalışmamak. T7/54

ğaşını ğararT- : Birini sınırlendirmek, üzmeK, kırmak, anlamında kullanılan söz.
T9/67

ğatında ol- : üstünde, bitişiğinde olmak T6/54

ğılıcınıñ ardı da öñü de kās- : Tehlikeli, namlı ve kuvvetli olmak anlamında kullanılan
söz. T10/53

ğorğünüñecele faydası var mı :Hiçbir korkunun olacak şeylere engel olmayacağını
belirtmek ve cesaretlendirmek amaçlı kullanılan söz. T9/66

ğöñlü olma- : İstememek, kabul etmemek. H1/68

- gönlünden duT- : Gönlünden kopmak sözü yerine kullanılan, içinden gelmek, kendiliğinden vermek. H5/112
- göbäğ°e düş- : Göbek deliğinin kapanmamasından fitik oluşmak, karın bölgesinde oluşun ağrı halleri için kullanılan söz. H7/126
- gözünü gızarT- : Gözünü karartmak deyimini yerine kullanılan, hiçbir şeyden sakınmamak anlamında kullanılan söz. T9/67
- gúP gätT- : T2/120

gúllúk gúlistanlık ol- : Her şeyin yolunda olması. H3/46

-İ-

- inşallah°ımool- : Dilemek. T6/128
- isābeTool- : Nazara gelmek, nazar değen kişi için kullanılan örtmece söz. H6/50

-K-

- kósTāni kes- : Bölgede çocuklar yürümeye başladığında yürüyüşlerini sağlamlaştırmak ve kutlamak amaçlı yapılan köstek kesme geleneğinde, çocuğun bacaklarına bağlanan ipin kesilmesi. T5/187
- kōmecē goñ- : Ölünün mezara konması, defnedilmesi anlamında kullanılan söz. T5/247

-M-

- masal söyle- : Masal anlatmak. T1/126

-N-

- ninni çäKerĩñ : Ninni söylemek. H4/72

-O-

odun ocāğın kör ğalsın : evin yurdun yansın, yıkılsın, anlamında kullanılan beddua sözü. T9/69

olan otuzdan çıkar dillerdi kız da kırk Tan çıkar: Kırk çıkarma geleneğinde kız ve erkek çocukları arasındaki farkı belirtmek için söylenen söz. T5/99

-Ö-

ödü patla- : İnsan bedeninde öldükten üç gün sonra gerçekleştiğine inanılan bir durum. T2/134

ödü sıt- : Çok korktuğunu belirtmek için kullanılan söz. H7/257

-S-

seneye dolān- : Bir olayın üzerinden bir yıl geçmesi, yıl dönümünün gelmesi. T3/26

sōğ°uğ huyu ol- : Kendisine büyü yapılmış, anlamında kullanılan bir örtmece sözüdür. T5/264

Sopa çäk- : Birini dövmek. T2/92

Sopaya sürTün- : Dövmeye yaklaşmak, dayak için sebep aramak. T2/151-152

sös kes- : Evlilik adetlerinden ilki olan istemeden sonra verilen sözü temsil eden söz. H3/14

sözü(m) yabana : Kullanacağım sözlerin burada bulunanlara bir ilgisi yoktur, anlamına gelen özür sözüdür. ‘‘Sözüm meclisten dışarı.’’ deyimiyle aynı anlamda kullanılmaktadır. T2/67

sulih işle-n : Birine karşı hata yapmak, yanlış davranmak. H1/122

su vur- : su serpmek (TS) H7/121

-T-

tam teKmil ol- : Kıyafet değiştirmek, tam olmak. T1/27

Tepesine vur-	: Başı ağrımak, öfkelenmek. H2/105
tēynine düş-	: Peşine düşmek, takip etmek, ardına takılmak. H7/22
tiken gibi dur-	: Korktuğu için geri çekilmek, hareketsiz kalmak. H7/256
tuğçed-	: Duvak yapmak T5/214

-U-

ūğ°urlarolsuñ sözü. T3/64	: Esenlikle git, yolun açık olsun! anlamında söylenen bir iyi dilek
------------------------------	---

-Ü-

üsTüne sep- T5.	: Birine büyü yapılmış, anlamında kullanılan bir örtmece sözdür
--------------------	---

-V-

vurdūğ°ü vurduķ gırdıg°ı gırdıķ ol-	: Acımasız, çok sert veya istediği gibi davranan kişi için kullanılan astığı astık, kestiği kestik sözü yerine kullanılan deyim. T10/52
-------------------------------------	---

-Y-

yaķı vur-	: Bitkilerden yapılıp vücuda sarılarak yapılan bir tedavi yöntemi.
yaħımlar yaħ-	: Aģıt söylemek. T1/146
yeminiñ parasını vir-	: Yemin eden birinin yeminini bozması için söylenen bir söz.
	yoķ yirden góğü gürledir: Allah'ın yoktan var etmesini ifade eden söz. T4/39
yurúyúP batıyıñ	: Yürümeye devam etmek. T5/210

-Z-

zekārete bin-	: Ölmek üzere olmak. H1/133
zıllam çāKil-	: tamamı ortadan kaybolmak, ardında kalmamak. T6/180

KAYNAKLAR VE EKLER

- Acar, T. (1982). *Gümüşhane ve Yöresi Halk Ağızları*, A.Ü., Doçentlik Tezi, Erzurum.
- Ağca, F. (2000), *Karamanlı Türkçesi Morfolojisi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış).
- Akar, A . (2013). *Muğla ve Yöresi Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Akar A. (2016). “Sosyal Bilimlerin Veri Kaynağı Olarak Ağızlar”, Gazi Akademik Bakış, Cilt: 10 Sayı: 19, 169-182.
DOI: 10.19060/gav.321010
- Akar A., Kayılan F . (2019). “Şahıs Eklerinin Şekil ve Zaman Ekleriyle Kullanımı: Çal ve Yöresi Ağızları Örneği”, Söylem Filoloji Dergisi, Sayı: 4 (2), 558-565.
- Arıbaş K., Yazıcı, H. (2012). “Beyşehir Gölü Adalarında Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler”, Coğrafya Dergisi, 10.
Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iucografya/issue/25059/264561>
- Aşçı U. D. (2016). “Bozkır Ağzında Görülen Bazı Şekil Bilgisi (Morfoloji) Özelliklerine Dair”, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Güz; 40: 177-193.
- Ay Ö. (2004). “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Fiil Çekiminde Kullanılan Şahıs Ekleri Üzerine”, V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı (I.Cilt), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara. 319-342.
- Bahar H. (2011). “Çarşamba Uygarlığı ve Çatalhöyük” Beyşehir Doğa Eğitimi, (Ed. Ali Meydan), Ankara, s.148-158.
- Bahar H. (2017). “Tarih Öncesinden Bizans Dönemine Kadar Konya Ulaşımı ve Balkayalar-Bağsıkdere Kalesi”, USAD, Sayı: Güz 7, s.125-140.
- Bayar, M. (2004). *Karakeçili Yörük Aşireti'nin Eskişehir'e İskânı*, Lider Ajans Matbaacılık, İstanbul.
- Benli K., Muşmal H. (2019). “Osmanlı Dönemi'nde Beyşehir Mada Adası'na Yerleştirilen Rus Kazakları”, (Ed.Alaattin Aköz, Doğan Yörük, Haşim Karpuz) Konya Ticaret Odası Konya Kitabı XVII, II. Cilt. s.107-128.
- Boz E. (2017). “Türkiye'nin İlk Dil Atlası: Eskişehir İli Dil Atlası”, Türk Dili, Sayı: 789, 80-92.
- Buran, A. (1992). *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üzerine Araştırmalar, II*, (Ağızlar), Boğaziçi Yay., Ankara.
- Buran A. (2011). “Türkiye Türkçesi Ağızlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/1 Winter 2011, p. 41-54, TURKEY.

- Buran A., Gülensoy A . (1992). “Tunceli Yöresi Ağızlarından Derlemeler”, Boğaziçi Araştırma Serisi:14, 14, İstanbul.
- Caferoğlu A (1955). “Anadolu Ağızlarındaki Metathése Gelişmesi”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, Cilt 3 (1), 1-7.
- Caferoğlu, A (1994). *Anadolu Ağızlarından Toplamalar*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Caferoğlu, A (1994). *Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Caferoğlu A (1964). “Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişmeleri”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, Cilt 12 (3), 1-33.
- Çıracı K. (2019). “Konya ili ağızlarına dair bir bibliyografya denemesi”, Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi. 4 (1), 176-201.
- Demir N. (1996) “Güney-batı Anadolu Ağızlarında Kullanılan Şimdili Zaman Eki –ik gelir”, Uluslararası Türk Dili Kongresi Bildirileri (26 Eylül- 1Ekim 1992), Ankara.
- Demir, N. (2001). *Ordu İli ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, 2001.
- Demiray E. (2008) “Ağız Araştırmalarının Transkripsiyon İşaretlerinin Farklı Kullanılması Sorunu” Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/6, 2008, s.199-211.
- Demirci D., Dinçaslan F. D. (2015). “+ki Eki ve +DAki Yapısı Üzerine Bir İnceleme”, International Journal of Langue Academy, Volume 3/4 Winter, s.322-339.
- Doğan M. (2010). “Aksaray Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar-2”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/1 Winter.
- Doğan T. (2018). “Konya Yerli Ağzında Odaksıl Şimdiki Zaman İşaretleyicileri”, Türk Dünyası, (S. 45), s. 55-75.
- Eckmann J. (1950). “Yunan Harfli Karamanlı İmlâsı Hakkında”, Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar, F. Köprülü’ün Doğumunun 60. Yıldönümünü Kutlamak İçin, Ankara: 28-31.
- Eckmann J. (1988). “Karamanlıcada Birkaç Gerundium Terkibi”, TKA, S. XXVI/I, Ankara: 89-94.
- Ekizoğlu F. G., Akar A. (2019). “Beyşehir Ağızlarında Bir Şimdiki Zaman”, Söylem Filoloji Dergisi, 4 (2) , 566-573 . DOI: 10.29110/soylemdergi.621803

- Ekizoğlu, F. G. (2018). *Beyşehir ve Yöresi Ağzları*, (Yüksek Lisans Tezi), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Ercilasun, A. B. (1983). *Kars İli Ağzları-Ses Bilgisi*, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Erdoğan, A. (2006). *Osmanlı Yönetiminde Beyşehir Sancağı (1552-1584)*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Eren, E. (2000). *Zonguldak, Bartın, Karabük İlleri Ağzları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Bizim Büro Basım Evi, Ankara.
- Ergin, M. (2008). *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- Eröz, M. (1991). *Yörükler*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Erten, M. (1991). *Diyarbakır Ağzı*, İ.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Ertürk H. İ. (2020). “Soru Eki Fiil Çekim Eki midir?”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 22, Sayı 2, Haziran: 377-386.
- Gemalmaz E. (1989). “Ağız Bilimi Araştırmaları Üzerine Genellemeler”, Türk Kültürü Araştırmaları: Halit Fikret ALASYA’ya Armağan {Ayrı Basım (149.-159. Sayfalar), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1989.
- Gemalmaz, E. (1978). *Erzurum İli Ağzları*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Gönen S. (2007). “Efsanelere Göre İnsan Adlarından Kaynaklanan Yerleşim Yeri Adları ve Beyşehir Adı”. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 0 (17), 257-266.
- Gülensoy T. (1984). “Rumeli Ağzlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, Sayı 32, s. 87-147.
- Gülensoy T. (1985). “Anadolu Ağzlarında Şimdiki Zaman Eki”(İbrahim Kafesoğlu Armağanı), s.291. Ankara.
- Gülensoy, T. (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, T. (2018). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Gülsevin, G. (2020). *Uşak İli Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Gültekin, M. (1994). *Der Türkei türkische Dialekt von İmrenler bei Konya*, Doktora Tezi, Johannes Gutenberg University Mainz, Mainz.
- Gümüş H., Muşmal H. (2020). “II.Dünya Savaşı Yıllarında Beyşehir’de Bir Enterne

Kampı (Hitlerin Askerleri Beyşehir’de), Tarih Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırma Dergisi, Sayı, 24, s.125-162.

Günay, T. (2003). *Rize İli Ağızları İnceleme-Metinler-Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Günbatar, F. (2019). *Şarkikaraağaç ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Günşen, A. (2000). *Kırşehir ve Yöresi Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Isparta 1967 İl Yıllığı

Işık A. (2005). “Kadim Türkçenin Konya Ağzında Yaşayan Sesleri”, Cönk, 1 (3), Ocak, 23.

İlker, A. (2018). *Manisa Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Karahan, L. (2017). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.

Karahan L. (2019). “ Falan (~Fılan) Kelimesi Üzerine”, XI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyomu Bildiri Kitabı (16-18 Ekim), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, s.1367-1376.

Karpuz H. Ö. (2000). “Türkiye Türkçesi’nde Zarfların İşlevsel ve Yapısal Özellikleri”, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 1, s.27-43.

Kışmır C. (1966). “Konya Ağzından Örnekler”, Türk Folklor Araştırmaları, 10/199 (1966): 3895.

Konyalı, İ. H. (1991). *Abideleri ve Kitabeleri ile Beyşehir Tarihi*, Atatürk Üniversitesi Basımevi. Erzurum.

Korkmaz Z. (1965). “Eski Anadolu Türkçesindeki –van/-ven, vuz/vüz Kişi ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 12, 43-65.

Korkmaz Z. (1976). “Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 23-24 (1975-1976), 143-172. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/42602/511103>

Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları (4.Baskı), Ankara.

Korkmaz, Z. (1994). *Güney-Batı Anadolu Ağızları: Ses Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Korkmaz, Z. (1994). *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları (4.Baskı),

Ankara.

- Korkmaz Z. (2010). “Anadolu ve Rumeli Ağızlarının Dayandığı Temeller”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 55, 87-110 .
Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/45406/569323>
- Korucu Ü, B. B. (2014). *Tarihî Süreçte Beyşehir Gölü Adalarında İskân, Nüfus ve Sosyo-Ekonomik Faaliyetler*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Kuş A. (2005). “Konya Ağızı ve Bir “Gonyalıca Sözlük” Denemesi”, Yeni İpek Yolu / Konya Kitabı VIII, Konya, 123-136.
- Küçükbalı F. N. (2016). “Bozkır (Konya) Ağızından “Derleme Sözlüğü”ne Katkılar”, Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır (6-8 Mayıs 2016) Bildiri Kitabı, Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Yayın no:9, 643-658.
- Küçük M. (2013). “Anadolu Ağızlarındaki Doğu Kökenli Sözcüklerin Ses Bilgisi Açısından Görünümleri –Ünsüzler-”, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi, (20), 2, s.39-78.
- Muşmal H. (2008). “XX. Yüzyılın başlarında Beyşehir Gölü ve 1910- 1911 Yılları Büyük Taşkın Hadiseleri”, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı: 23, s.219-262.
- Muşmal H. (2017). “Eşrefoğulları’ndan Günümüze Beyşehir Kent Merkezi’nin Demografik Gelişimi ”, SUTAD, Güz (42), s.381-393.
- Ramsay, W.M. (1960). *Anadolu’nun Tarihî Coğrafyası*, (Çev. Mihri Pektaş) Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Sağır M. (1995). “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 43, s. 391-409.
- Sağır, M. (1995). *Erzincan ve Yöresi Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Sakaoğlu S. (2008). “Konyalı Bir Ağız Araştırmacısı: Yazar, Hikâyeci ve Yönetici Celaleddin Kışmır”, VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Programı (20-25 Ekim 2008). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Sakaoğlu S. (2007). “Konya Ağızında Kullanımdan Düşmeye Başlayan Bazı Fiiller”, IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II (24-29 Eylül 2000). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sakaoğlu S. (1996). “yüne- Fiili Üzerine”, Uluslar Arası Türk Dili Kongresi 1992 (Ankara 26 Eylül 1992 – 1 Ekim 1992), Ankara, 457-462.
- Sakaoğlu S. (2004). “Konyalı Bir Ağız Derleyicisi: Veli Sabri Uyar (1854-1954)”, V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II / 20-26 Eylül 2004, Ankara, 2529-2540.

- Sami, Ş. (2019). *Kâmûs-ı Türkî(Tıpkı Basım)*, 2.Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Sarı C. (2016). “Türkçede {-(y)Xk} Sıfat-Fiil Ekinin Kullanımı ve İşlevleri”, *Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 7, 233-244.
- Sarıçelik K. (2006). “I.Dünya Savaşı Yıllarında Beyşehir’de İkamet Eden Sivil Esirler”, *I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya, s.336-343.
- Tanyıldız, A. (1990). *Orta Asya ’dan Gedikli Köyü ’ne Honamlı Yörükleri*, (2.Baskı), Isparta.
- Taşçı, Y. (2003). *Anadolu Ağzlarında Zarf-Fiil Ekleri*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Tok, T. (2002). *Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağzları*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Bilim Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli.
- Tok T. (2008). “Denizli İli Ağzlarında Vurguya Dayalı Ünsüz Düşmesi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/7*, 841-848.
- Tok T. (2006), “Denizli ve Yöresi Ağzlarının Ses ve Şekil Bilgisi Özellikleri”, *Türk Hâkimiyetinin 800. Yılı Anısına, Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Tuztaş, A. H. (2005). *Günümüzde Isparta ’da Yaşayan Yörüklerin Siyasi ve Kültür Tarihleri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, İstanbul.
- Odabaşı, S. (1996). *Konya ’dan Çizgiler / Konya Ağzı ve Gonyalıca*, Yeni Konya /Kırkambar, 29 Haziran, 6 Temmuz, 13 Temmuz, 20 Temmuz.
- Önder M. (1963). “Konya Ağzı Üzerine Çalışmalar”, *Türk Folklor Araştırmaları*, 8 (169), Ağustos, 3146.
- Özkan S., Erdalkıran M. (2014) “Yeni Buluntular Işığında Neolitik Yerleşimi”, *Adalya Ayrı Basım*, (Ed.Kayhan Dörtlük, Tarkan Kahya, Remziye Boyraz Seyhan, Tuba Ertekin) Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya, s.19-44.
- Öztürk, E. (2009). *Silifke ve Mut ’taki Sarıkeçili ve Bahşi Yörükleri Ağzı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Uğuz S. (2018) “Nüfus Defterlerine Göre 19. Yüzyılın İlk Yarısında Erdemli ve Çevresi Yörüklerinin İdarî ve Demografik Durumu”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 7/2, s.1380-1392.
- Uysal İ. N. (2017). “Kuzören (Konya-Bozkır) Köyü Ağzından Derleme Sözlüğü’ne

Katkılar”, Diyalog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar 2017, No. 14, s. 79-85.

Vincze F. (1908). “Beiträge zur Kenntnis des anatolischen Türkisch”, Keleti Szemle”, 9, 141-179.

Yıldırım F. (2002). “Türkiye Türkçesi Ağzaları ve Etnik Yapı: Çukurova Ağzaları Örneği”, Türk Bilgi, 2002/4: 136-153.

Yıldız O. (1999). “Dilimizdeki Arapça ve Farsça Kökenli Kelimelerde Görülen Fonetik Değişmeler”, SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 4, s.321-338.

Yıldız, O. (2021). *Isparta Merkez İlçe Ağzaları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Yıldız O. (2020). “Burdur İli Ağzalarının Ortak Karakteristik Ses Bilgisi Özellikleri”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten, Sayı 70 (Aralık), s.169-192.

Elektronik Kaynaklar:

Mada Adası 2010 Belgeseli:

<https://www.youtube.com/watch?v=wLvXqaPuTkl>
(Erişim Tarihi 05.04.2022)

Mada Adası Isparta Basın Kulübü Yayını:

<https://www.youtube.com/watch?v=rHizJcYmUfc>
(Erişim Tarihi: 06.04.2022)

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Gedikli Köyü ve Kumluca Mahallesi Koruma Amaçlı İmar Planı, Plan Açıklama Raporu, 2019.

https://webdosya.csb.gov.tr/db/isparta/duyurular/gedikli_rapor_20191230072230.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2021)

https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=modules/towns&town_id=16
(Erişim Tarihi: 07.02.2021)

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/konya/TurizmAktiviteleri/beysehir-golu>
(Erişim Tarihi: 06.02.2021)

[Tarihçe \(sarkikaraagac.gov.tr\)](https://sarkikaraagac.gov.tr)

(Erişim Tarihi: 07.03.2021)

<https://sozluk.gov.tr/>

(Erişim Tarihi: 20.02.2021)

<https://www.nisanyansozluk.com/?k=t%C4%B1r1&lnk=1>

(Erişim Tarihi: 30.03.2021)

<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/sa%C4%9Fd%C4%B1%C3%A7>
(Erişim Tarihi 15.02.2022).

BEYŞEHİR GÖLÜ MADA ADASI ve DERLEMEDEN GÖRSELLER

Honamlı Köyü'nden Kumluca Mahallesi (Mada Adası)'na geçerken kullanılan motorlu kayıklar.

Metinlerde bahsi geçen eğri dut, karadut.

Üzerinde kilise bulunduğuna inanılan, hayvanlar için ceza olarak kullanılan Kilise Adası ve Kalıntıları.

Şarkikaraağaç Belediye Başkanı ve Gedikli Köyü Muhtarı

ÖZGEÇMİŞ